

**INDIANA
UNIVERSITY
LIBRARY**

SKRIFTER

UTGIVNA AV

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET

I

FINLAND

CLXII

main

STUDIER

I

NORDISK FILOLOGI

UTGIVNA GENOM

HUGO PIPPING

TRETTONDE BANDET

INDIANA UNIVERSITY
LIBRARY

HELSINGFORS 1922

1351

482193

PD 1503

. S 9

v. 13

Y 1293 v. 101

HELSINGFORS

TIDNINGS- OCH TRYCKERI-AKTIEBOLAGETS TRYCKERI

1922

INNEHÅLL.

1. *Hugo Bergroth*: Om kvantitetsförhållandena i den bildade finlandssvenskan.
 2. *Bruno Sjöros*: Studier över fornvästgötska lagtexter. IV—VI.
-

11-24-47

Om kvantitetsförhållandena i den bildade finlandssvenskan.¹

Av H. BERGROTH.

Inledande anmärkningar.

I högsvenskan har som bekant utbildat sig det förhållandet mellan kvantitet eller uttalslängd och expiratorisk accent eller tryckstyrka, att med stigande tryck följer ökad längd: med ju större kraftförbrukning och därav följande utandningstryck en stavelse uttalas, d. v. s. ju starkare accentuerad den är, desto längre är det språkljud som främst uppbär det expiratoriska trycket. Alltså:

1) i huvudtonig öppen stavelse är vokalen (sonanten) hellång, t. ex. *å*, *te*, *bra*, *skri*, första stavelsen i *aga*, *leta*, andra stavelsen i *bekläda*, tredje stavelsen i *demonstrera*, femte stavelsen i *bibliotekarie*, slutstavelsen i *akademi*; övriga ljud i de som exempel anförda stavelserna äro helkorta;

2) i huvudtonig sluten stavelse med huvudtrycket på vokalen är denna hellång, t. ex. *al*, *åm*, *tok*, *språks*, *blekts*, *lägst*, första stavelsen i *barnslig*, andra stavelsen i *förstulna*, slutstavelsen i *republikansk*; övriga ljud i resp. stavelser helkorta;

3) i huvudtonig sluten stavelse med huvudtrycket efter vokalen är på vokalen följande enkel konsonant

¹ Hel- och halvlängd betecknas i det följande i fråga om vokal med ett horisontellt streck över vokaltecknet, i fråga om konsonant genom dubbelskrivning av konsonanttecknet. Halvkort ljud betecknas med en punkt efter resp. ljudtecken. Korthetstecknet ~ över vokal tjänar tillika som accenttecken.

hellång, t. ex. *all*, *borr*, *muff*, *stopp*, *skritt*, första stavelsen i *alla*, *surra*, *vissa*, *vissna*, tredje stavelsen i *lejoninna*, slutstavelsen i *officiell*; övriga ljud helkorta;

4) i huvudtonig sluten stavelse med huvudtrycket efter vokalen och den på vokalen följande konsonanten efterföljd av en eller flere andra konsonanter, fördelas huvudtrycket i viss mån, dock så att största delen därav faller på den första konsonanten; och denna blir därför mer l. mindre lång, varierande mellan nästan hellång och halvkort; övriga i stavelsen ingående ljud äro alla helkorta; exx.: *nöjd* (*nöjd*), *flöjt* (*flöjt*), *kamp* (*kammp*), *rank* (*raggk*), *frans* (*franns*), *mild* (*milld*), *malt* (*mallt*), *trumf* (*trummf*, med labio-dentalt *m* (*v*)), *stark* (*starrk*), *visst*, *must* (*musst*), *trots* (*trotts*), *skäl'msk*, *spot'skt*;

5) i starkt bitoniga stavelser förhåller sig kvantiteten analogt med vad fallet är i huvudtoniga stavelser (momm. 1—4 ovan), blott att det långa ljudet i resp. stavelser är halvlångt (i fall motsv. mom. 4 reducerat); exx.: motsvarande mom. 1): andra stavelsen i *avstå*, *påkläda*, slutstavelsen i *pressbyrå*; motsv. mom. 2): andra stavelsen i *kärlek*, *klibbal*, *talspråks*; motsv. mom. 3): andra stavelsen i *martall*, tredje i *frihetsstraff*, fjärde i *motorbarkass*; motsv. mom. 4): andra stavelsen i *spårhund*, *koksalt*, *ovisst*; övriga i resp. stavelser ingående ljud helkorta;

6) i svagt bitonig öppen stavelse är vokalen halvkort, utom såsom slutljudande, då den, undantagsvis, är helkort¹, t. ex. första stavelsen i *bry'deri*, andra stavelsen i *bedrä'geri*, (alternativt) tredje stavelsen i *tj'onde'na*; sista stavelsen (helkort) i *ka'm'ma*, *ka'rlarna*, *beslu-tade*, (alternativt) *tj'ondena*; övriga i resp. stavelser ingående ljud helkorta;

7) i svagt bitonig sluten stavelse — här medräknas även de skenbart (av skriften att döma) öppna förstavelser, där bitrycket faller på den den följande stavelsen inledande enkla konsonanten — är den stavelseslutande konsonanten

¹ Lyttkens o. Wulff vilja icke ens erkänna detta undantag från den hsv. regeln att mer l. mindre betonad stavelse är mer l. mindre lång; enligt dem (se deras Ordlista, inledn. s. 27) efterföljes den korta slutvokalen i enkla ord med „accent 2“ — dvs. grav accent med bitryck och hög ton på slutvokalen — av en stavelsen utfyllande „konstitutiv accentpaus“, som de beteckna med ♪: *An'na* ♪, *be'to* ♪.

halvkort, t. ex. slutstavelsen i *a`nis`*, *gos`sar`*, *an`den`* (av *ande*, med „accent 2“), andra stavelsen i *förfat`arinna*, (alternativt) *ko`nung`arna*, tredje stavelsen i (alternativt) *ko`nungar`na*, första stavelsen i *ab`derit`*, (alternativt) *bry`deri`* (då uttalat *bryd`eri`*), *broderi`* (utt. *brod`eri`*), *me`kanik`* (*mek`ani`k*), *ceremoni`* (*cer`emoni`*), *universitet`* (*un`iversite`́t*), *dilettant`* (*dil`etann`́t*); övriga ljud i de som exempel anförda stavelserna helkorta;

8) i obetonade stavelser äro alla ljud helkorta, t. ex. andra stavelsen i *an`den`* (av *and*, med akut accent, „accent 1“), *huset`*, första och tredje stavelserna i *bedrägeri`*, *beslu`tade`*, andra och tredje stavelserna i *ceremoni`*, andra och fjärde stavelserna i *universitet`*.

Från den i momm. 1—8 ovan specificerade, i den moderna högsvenskan gällande regeln: varje positiv (dvs. mer än helsvag) grad av tryckstyrka (accent) betingar ovillkorligen motsvarande grad av längd (kvantitet) hos den trycket uppbärande vokalen resp. postvokaliska konsonanten, men aldrig hos vokal och konsonant samtidigt¹, — från denna regel avvek ju fornspråket väsentligt. I detta kunde sålunda, som bekant, huvudtonig (och starkt bitonig) stavelse ändas på helkort vokal, t. ex. första stavelsen i *täl`la`*, eller på helkort vokal + helkort konsonant, t. ex. *nät`*, *skip`*, eller på hellång vokal + (hel-?)lång konsonant, t. ex. *nätt`*; och likaså kunde lång konsonant stå intervokaliskt efter huvudtonig

¹ Regeln kan även formuleras så: en utandningsstöt av viss styrkegrad betingar motsvarande grad av längd hos den av stöten främst träffade vokalen resp. postvokaliska konsonanten, men aldrig hos vokal och konsonant samtidigt. Denna definton lämpar sig särskilt för det fall, att man med Brate (Nystavaren III, 115) anser, det obetonade stavelser (se mom. 8 ovan) icke äro att betrakta som tryckstavelser utan blott som sonoritetsstavelser, så att t. ex. *ceremoni`* består av blott två tryckstavelser: *cer`emo-* och *-ni`*. Noreen betecknar Brates åskådningssätt som „ytterlig överdrift“ (Vårt språk I 367, noten), men knappast med rätta. Noreens betraktelsesätt kommer honom att i Vårt språk II 193 tala om „otryckig“ (tryck)stavelse; men en tryckstavelse utan tryck är väl näppeligen någon tryckstavelse alls. Ett med accent 1 (akut) uttalat *ångest`* kan prononceras med två utandningsstötar, en stark och en svag (detta är det vanliga lexikaliska uttalet i finl.), men det kan också ha blott en stöt (så, förefaller det mig, vanligen i hsv.); den av konsonantanhopningen (*st*) betingade större kraftsumman bör icke förväxlas med utandningsstöt.

lång vokal, t. ex. *dötter*, *åtta*. I slutet av den fornsvenska perioden och början av den nysvenska synes åter inom större eller mindre delar av mellersta Sverige den avvikelser från den moderna kvantitetsregeln ha förekommit, att i huvudtonig (o. starkt bitonig) stavelse icke alltid den postvokaliska utan i vissa fall postkonsonantisk konsonant varit lång: *kaltt*, *starkk*, *danss* osv. (mod. hsv. *kaltt*, *starrk*, *danns*)¹.

Vad den nutida finländska bildade svenskan beträffar, torde det vara allmänt bekant, att de nyss omnämnda fornsvenska och äldre nysvenska kvantitetskombinationerna — med undantag av den genom *nät*, *skip* exemplifierade — icke äro för densamma främmande. Med hänsyn därtill kan det vara skäl att här inledningsvis erinra om, att emellertid dessa kvantitetskombinationer — fränsett den genom *kaltt* osv. exemplifierade — i finl. icke på långt när förekomma i samma utsträckning, och för det mesta alls icke i samma fall, som i fornspråket. Om man bortser från kvantitetsavvikelserna i de talrika orden av typen *kaltt* samt i en mycket stor mängd svagt bitoniga stavelser och obetonade slutna upptaktsstavelser (varom utförligt längre fram), kan det tvärtom sägas, att kvantitetsförhållandena i finl. i det stora hela utvecklats på samma sätt som i hsv. En sak för sig är, att finl. inom ramen av den allmänna kvantitetsregeln företer en mängd avvikelser, har lång vokal där hsv. har lång konsonant (t. ex. *dom*, *prost*) eller tvärtom, lång konsonant där hsv. har lång vokal (t. ex. *räkna*, *karta*)².

Men å andra sidan innebär utan allt tvivel redan det, att inom finlandssvenskan avvikelser från den hsv. kvantitetsregeln över huvud kunna förekomma, oavsett fallens större eller mindre talrikhet, en grundviktig skillnad mellan hsv. och finl., måhända den viktigaste i fråga om uttalet näst det avvikande tonfallet. I hsv. är sambandet mellan accent och kvantitet vordet så intimt, att det i regeln för en sverigessvensk är omöjligt att utan föregående övning på ett korrekt och tillika

¹ Noreen, Vårt språk II 116, noten 4, efter Kock i Skandinavisches Archiv I 54. I SNF VIII.3 s. 37 ff. framlägger Sjöros indicier för att företeelsen varit samnordisk.

² En mängd kvantitetsolikheter bero på avvikande accentuering, t. ex. finl. *alldēles*, hsv. *alldeles* l. *alldeles*; finl. *salpēter* l. *salpetter*, hsv. *sallpeter* l. *sallpeter*.

ledigt och naturligt sätt prestera ett från den allmänna kvantitetsregeln avvikande uttal, och än mer, omöjligt att med örat riktigt uppfatta ett sådant avvikande uttal hos andra;¹ finlands-

¹ Härom kan varje finländare vid besök i Sverige med lätthet övertyga sig. Anmodad att — direkt, utan förberedelse — uttala t. ex. det finska namnet *Setälä* med dess korta huvudtoniga öppna första stavelse (*Sētälä*) eller, vilket innebär detsamma, uttala ordet *kopula* på finländskt vis med kort vokal (+ kort konsonant) i den huvudtoniga första stavelsen (*kōpula*), frambringar sverigessvensken — ofta även om han är lingvist — ofelbarligen först ett *Sētälä*, *kōpula*, så ett *Settälä*, *kop'pula*, och först vid tredje ansatsen, styvt och staccato, *Sě-tä-lä*, *kō-pū-lä*, med mer eller mindre stark biton på de två senare stavelserna; endast övning kan ge till resultat ett korrekt uttal. Än svårare ter det sig för honom att producera ett i finl. alternativt, särskilt vid läsning, förekommande uttal *dīlettantt'* med bitonigt kort *dī*, trycklöst långt *lett* och huvudtonigt *tantt'*; det blir *dī'etann't* (det hsv. uttalet) eller *dī'letann't* eller *dī'et'ann't* eller på sin höjd *dī'et'ann't*. De anförda uttalsvariationerna utvisa även, huru oriktigt det sverigessvenska örat uppfattar de försagda orden; men denna sistnämnda omständighet må belysas med ännu ett exempel: ett fullt distinkt uttal *hū'ru* fattas av sverigessvensken som ett kortvokalt *huru* med stavelsegränsen inom *r*-ljudet, vilket uttal icke är möjligt med mindre *r* blir i någon om än så ringa mån förlängt: *hurru*.

Mycket intressanta exempel på den berörda egenheten hos det svsv. uttalet resp. örat erbjuder den på sin tid inom den filologiska världen rätt uppseendeväckande polemiken mellan lektor E. Rosengren i Norrköping och E. A. Meyer, G. Kallstenius, Nat. Beckman samt Hugo Pipping (se framför allt *Språk o. Stil* årgg. 1902—1905). Det mest talande exemplet är väl polemikens upphov, den av Rosengren i ett föredrag vid filologmötet 1902 framlagda uppfattningen av den dynamiska (exspiratoriska) accenten som identisk med kvantiteten, en uppfattning som måste ha haft sin grund i den högsvenska kvantitetsregeln, men som sedan stöddes medels fonografiska experiment. Av synnerligt värde är Kallstenius' uppgift (*Språk o. Stil* 1903, s. 66), att han uppfattade t. ex. värml. bergslagsmålets *kō'hörn* som *kōh'hörn* ända tills ett fysikaliskt instrument (Marey's polygraf) upplyste honom om hans misstag. Mot missuppfattningar av detta slag är det finländska örat tryggt.

För deras räkning, vilka möjligen, i likhet med Rosengren, vilja göra gällande att finländare förväxla musikalisk högtan med tryckstyrka då de förklara huvudaccenten falla på den helkorta första stavelsen i ord som *kōpula*, *āsymmetrisk*, må framhållas: 1:o) att om tryckstyrka är = kvantitet, hela ordet *kopula* alltid måste förbli dynamiskt oaccentuerat eftersom det innehåller blott korta stavelser; 2:o) att *kōpula*, *āsymmetrisk* stundom (då de uttalas med förvånat frågande tonfall) kunna

svensken däremot, som stått i nära beröring med en allmoge, av vilken en stor del i sitt språk bevarat de fornsvenska kvantitetsförhållandena, och framför allt med ett folk som det finska, i vars språk vilken som helst grad av tryckstyrka kan kombineras med vilken kvantitet som helst (ex. *ve'neessä*), är i sitt tal fullkomligt fri från det tvång, som i nu ifrågavarande avseende binder sverigessvensken, och uppfattar utan svårighet det som för dennes öra merendels är förborgat.

Denna lätthet att kombinera olika grader av tryckstyrka med olika grader av kvantitet tager sig uttryck på olika sätt:

å ena sidan bevara — till exempel — ord och stavelser, som i talspråket i regeln äro obetonade och som sådana uttalas med kort vokal, vokalen kort också då de få huvudton (*våra, mina, över*); och lånord som i det språk därifrån de inlånats ha kort huvudtonig vokal, förete kort vokal också i finl. (*kamera, minimum*), på samma sätt en del lån från folkmålen (*måka*); varjämte svag biton icke är tillräcklig att åstadkomma ljudförlängning (*ūnifor'm* jfrt med hsv. altern. *u'nifor'm* l. *un'ifor'm*);

å andra sidan bibehålla ord och stavelser, vilka som huvudtoniga ha hellång vokal eller hellång (ensam) konso-

få tvåstavighetsaccentuering i finl., dvs. låg ton på första, hög ton på tredje stavelsen, men att också i dessa fall första stavelsen avgjort uppbär den expiratoriska huvudaccenten; samt 3:o) att då de ifrågavarande orden sjungas, med samma tonhöjd i alla stavelserna, accenten (taktslaget, ictus) alltid faller på första stavelsen; jfr Pippings med notskrift belysta framställning av de rytmiska förhållandena, i *Språk o. Stil* 1903, s. 117 f.

I sin Ordlista yttra Lyttkens o. Wulff på tal om stavelselängd (Inledn. s. 27) bl. a.: „Det synes oss vara en stor fördel, att vi svenskar *kunna* låta stavelsens mått av styrka, längd och tonhöjd sammangå.“ Det borde här, åtminstone i fråga om styrka och längd, heta: att vi svenskar *icke kunna annat än* låta, osv. Detta är visst en fördel i det avseende L. o. W. här ha i tankarna, dvs. det, att accent- och kvantitetsbeteckningen underlättas; en fördel även såtillvida, som det gör talet mera spänstigt och rytmiskt välljudande. Men det är tillika en nackdel, ty det försvårar — liksom sverigesvenskarnas exklusivitet i fråga om vokalism och konsonantism (saknaden av nasalvokaler och tyskt *ch*-ljud) — ett idiomatiskt uttal av främmande språk: märk t. ex. det tyska uttalet av *bitte* (*bī'tē*), det engelska av *pretty, city* (*prī'tī, cī'tī*). Att det även försvårar iakttagandet och det riktiga uppfattandet av vissa företeelser i svsv. allmogemål, ha vi ovan funnit.

nant, gärna denna fulla vokal- resp. konsonantlängd också då de i sammansättning eller avledning bli bitoniga eller till och med alldeles oaccentuerade (*bläckhorn, hästskö-form, hårklöveri, rimmeri, svenskmannased*); och dubbelskrivning av konsonant i bitonig eller obetonad stavelse kan, särskilt uti för vardagstalet mera främmande ord, vid läsning och i vårdat föredrag föranleda uttal med hellångt konsonantljud (*allopa't dīlettantt'*);

slutligen höres i finl. alltid lång vokal + lång konsonant i sammansättningar av typen *loggolv, hittills* (hsv. ledigt *logolv, hitills*).

Såsom av dessa inledande anmärkningar framgår, äro finlandssvenskans avvikelser från hsv. i fråga om kvantiteten av tvenne huvudslag:

A) egenheter som falla inom ramen av den allmänna hsv. kvantitetsregeln, och

B) avvikelser från den allmänna hsv. kvantitetsregeln.

Till det förra huvudslaget hänföra sig

1) fall av finl. vokallängd för hsv. konsonantlängd;

2) fall av finl. konsonantlängd för hsv. vokallängd.

Avvikelserna av det senare slaget åter kunna grupperas under följande rubriker:

1) helkort vokal i starktonig (starktryckig) öppen stavelse;

2) helkort svagt bitonig vokal + helkort konsonant + vokal;

3) lång vokal i obetonad stavelse; hellång vokal i bitonig stavelse;

4) lång konsonant i obetonad stavelse; hellång konsonant i bitonig stavelse;

5) lång vokal följd av lång konsonant;

6) lång konsonant efter annan konsonant.

A. Egenheter som falla inom ramen av den allmänna högsvenska kvantitetsregeln.

1. Finl. vokallängd för hsv. konsonantlängd.

I följande ord har finl. alltid (l. i regeln) lång vokal, hsv. (resp. svsv.) alltid eller i regeln eller åtminstone alternativt lång konsonant:

vokal + *m*:

dōm, *dōmen*, *dōmar*, *dōmstol*, *dōmedag*, *straffdōm*, *ungdōm*, *gūdōm*, *fattigdōm*¹, osv.; hsv. *domm-en -ar*, enl. Lyttkens-Wulffs Uttalsordb. ibland högtidligt *dōm*; ss. första ssgsled *domm-(-havande, -kapitel, -prost, -herre, -kraft, -saga, -stol, -värjo, o. a.), domms-(-basun, -rätt), domme-(-dag)*; ss. senare (starkt bitonig) ssgsled *-domm*, enl. L.-W:s Uttalsordbok sällan *-dōm*, t. ex. *barndomm* (endast detta uttal enl. SAOB), *egendomm*, *fattigdomm*, *fördomm*, *gudomm*, *hedomm*, *helgedomm*;

dōmare, *dōmarbord*, *fredsdōmare* osv.; hsv. *dommare*, enl. L.-W:s Uttalsordb. ibland högtidligt *dōmare*;

egendōmlig, *gudōmlig*, *ungdōmlig*, *ålderdōmlig*, vanligen med huvudtonigt *ō* (alltid huvudtonigt i *gudomlig*); hsv. *egendommlig*, *ungdommlig*, *ålderdommlig*, med starkt bitonigt *-domm-*; *gudommlig* med huvudtonigt *-domm-*;

tōm, *tōmt*, *tōma*², *tōmare*² *-ast*, *tōmhet*, *tōmhänd*, biton. *folktōm* osv.; hsv. *tomm*, *tommt*, *tomma* osv., *tommhet*, *tommhänd*, *folktomm* osv.;

Rōm, *rōmersk*, *rōmare*; hsv. *Romm*, *rommersk*, *rommare*, men stundom även såsom i finl.; starkt bitonigt finl. *östrōmersk*, hsv. *östrommersk*; svagt biton. finl. *rōmarinna* (med *o* av växlande längd), hsv. *rom'arinna*, äv. *ro'marinna*;

adj. *krām*, *krāmt*, *krāmare -ast*, vb *krāma*, sbst. *krāmning*, starkt bit. *gastkrāma*; hsv. = finl., eller ock *kramm*, *krammt*, *krammare*, *kramma*, *krammning*, *gastkramma*;

¹ Tavaststjerna rimmar (Dikter i väntan 5) *fattigdomen* med *omen*; anm. av Rub. Berg i Finsk Tidskr. 1899, II, 192.

² Stavas ofta så i finl.

strām, *strāmt*, *strāma*, *strāmare*, vb *strāma*, sbst. *strāmhet*, *strāmning*, st. bit. *tillstrāma*; hsv. *stramm* l. *strām*, *strammare*¹ l. *strāmare*, *stramma*¹ l. *strāma* osv.;

imperf. (oftast) *förnām* (av *förnimma*); hsv. *förnam*; st. bit. *inkrām*; hsv. = finl., men även *inkrāmm*; st. bit. *lönndōm*, ofta *fordōm*; hsv. *lönndomm*, *fordomm*;

lōma; hsv. *lomma*¹, sällan *lōma*; st. bit. *fordomtīma*, *hedentīma*, vārd. *lagtīma*, *ūr-tīma*²; hsv. = finl., l. *fordomtimma*, *hedentimma*, *lagtimmer*, *urtimmer*; även verbet *tīma* uttalas i svsv. någon gång *timma*;

centīm, *klēma*, *klēmig*, *krōm*, *krāma* (sig), *prām* uttalas stundom i Sverige med lång konsonant: *centimm*, *klemma* osv.;

vokal + n:

ēn ss. a) räkneord: *ēn* eller *två*?, i ssgr *ēnarmad* *ēnhörning*, *ēnårig* osv., b) obest. pron.: *ēn* ä' *väl människa ändå*, *var och ēn*, *vars och ēns*, *vad för ēn*, c) obest. artikel, visserligen i regeln utan tryck i satsen och sålunda kortvokaligt, men dock vid pedantiskt noggrann läsning ofta uttalat *ēn*, och vid läsning och berättande föredrag över huvud mycket ofta huvudtonigt och långvokaligt i den vanliga inledningsfrasen i sagor: *det var ēn gång*...³, d) adv. = vid pass: *ēn* 7, 8 *stycken*; hsv. i bet. a), b) i regeln *enn*, men stundom även *ēn*, i bet. c), d) *enn*; räkneordet i ssgr dock alltid *ēn*- (*ēnarmad*, *ēncellig*, *ēnformig*, *ēnhet*, *ēnhörning*, *ēnskild*, *ēnstaka*, *ēntonig*, *ēnvälde* osv.);

ēndels, *ēndera*; hsv. i regeln *enndels*, *enndera*, men även = finl.;

ēnfald, *ēnvis*, *ēnvig*; svsv. enl. L.-W:s Uttalsordb. alternativt *ennfald*, *ennvis*, *ennvig* (i *ensam* vacklar uttalet också i finl.);

ēns, *med ēns*, *överēns*, *ēnse*; hsv. = finl., l. *enns* (*med*, *över*) *enns*, vanl. *ennse*;

¹ Stavas alternativt så enl. Sv. Akademiens Ordlista⁷.

² Vārd. utt. *urtīma*.

³ På samma sätt vid framhävnings: „det heter ēn fabrik och inte ett fabrik“.

ēnslig, ēnsling, ēnstaka; hsv. = finl.; svsv. enl. L.-W:s Uttalsordb. stundom *ennslig, ennsling, ennstaka*:

(i) *från* (prep. o. adv.), *alltifrån, frändöma, frånfälle, frånrycka, fråntaga, frånvaro* osv.; hsv. = finl., eller (i) *fränn, alltifränn, frännöma, frännfälle, frännvaro*, osv.;

pīnie; hsv. *pinnje*, enl. L.-W:s Uttalsordb. även *pīnje*; *hāne* (motsats t. *hona*), *håndjur, hānkön(ad), hānlig*(t organ); hsv. *hanne* (stavas oftast så), *hanndjur, hannkön(ad), hannlig* (enl. L.-W:s Uttalsordb. förekommer även i Sverige stundom utt. *hāne* på grund av förväxling med *hāne* = tupp)¹;

Līnköping, oftast *Jōnköping*; hsv. *Linnköping, Jōnnköping*;

biton. *brännvīn*; hsv. *brännvin* (accent 1);

namnen *Hāns, Māns*; hsv. *Hanns, Mānns* l. *Māns*; *italiēnsk, italiēnska, skānsk, skānska*; hsv. *italiennsk(a), skānnnsk(a)*, men även *skānsk(a)*;

biton. *bohuslänsk -a*; hsv. *bohuslännsk -a*;

i Sverige höres stundom lång konsonant i ssgr med *gen-* (*gendriva, genklang, genmäle*, osv.), i norra Götaland ofta i *frun*, i Stockholm ofta i *blāna, blānad, grāna*; alltså: *genn-(-driva) frunn, blānna*, osv.;

vokal + l:

konsōl, pedestāl, ceremoniēl (subst.), *krokodīl*; hsv. vanl. *konsoll* (å-ljud), *pedestall, ceremoniell*, men även *konsāl, pedestāl, ceremoniäl, krokodīl*, men även *krokodill*;

biton. *rānnīl* (pl. *rānnīlar*)²; hsv. *rān`nil`* (pl. *rān`nilar`* l. *rānn`lar`*);

namnet *Nīls*, hsv. *Nills*;

pōlsk, pōlska (språket o. kvinnan, icke dansen); hsv. *pollsk*, men även = finl., vanl. *pollska*, men även = finl.;

i Sverige uttalas stundom *bil, difficil, bålverk, filbunke, falna, bemäld* med lång kons.: *bill, difficill, bållverk, fillbunke, fallna, bemälld*;

¹ Jfr, ang. uttalet av detta ord i olika delar av Sverige, Tegnér i Arkiv f. nord. fil. V 319 f.

² Ordet är i finl. ett „litteratur“-ord, knappast brukligt i vardagstalet; därav det på folketymologisk missuppfattning beroende uttalet som sammansatt ord, ett uttal som för övrigt icke torde vara alldeles främmande för svsv.; se L.-W:s Uttalsordbok.

vokal + *r* (*rs*, *rd*, *rt*, *rn*):

jūry; hsv. = finl., l. *jurri*;

biton. stundom (vardagl.) *fingerbår*; svsv. vardagl. *fingerborr*;

biton. *vädūr*¹; hsv. *vä`dur*;

vārs ss. a) genitiv av interr. pron. (*vem*) l. relativpron. (*som*), b) gen. av *var* = *varje*: *envārs*, *vārs* och *ens*; hsv. i bet. a) *varss* (*vass*), b) *varss* l. *vārs*;

gubevārs, *bevārs*, förkort. *vārs* (*ja vārs*, *jo vārs*, ej idiomatiskt i finl.); hsv. (*gu*)*bevarss* (i västra o. södra Sverige stundom, i Skåne allm., *bevārs*), *varss*; ang. *görs*, *hörs*, se nedan s. 12;

(*bli*) *vārse*, *vārsna*; hsv. *varsse*, *varssna*, stundom *vārse*, *vārsna*;

vārsel, vb. *vārsla*; hsv. *varssel*, *varssla*;

fōrsla, *fōrsel*(lön); hsv. *forssla*, *forssel* (mest med *å*-ljud);

oftast *barnmōrska*; hsv. *barnmorsska*, l. = finl.;

Mārstrand, oftast *bārsärk*; hsv. *Marr-strand*, *bārrsärk*, stundom *bār-särk*;

tōrsda(g); svsv. vard. även *torssta*;

vār(d)slös, *vār(d)slösa*, *vār(ld)slig*, *vār(ld)s(-krig, -makt, osv.)*²; hsv. ledigt *vārsslös(a)*, ofta *vārddslig*, *vārsslig*, *vārdds-* (*vād̥ds-*) l. *vārss(-krig, osv.)*;

vārdera; hsv. vardagl. *varrdera*, *vårdat* = finl.;

bārd (= skald), *bārda(-larm, -lek)*, biton. *dagvārd*, *antvārda*, huvudton. *kār(d)borre*; hsv. = finl., l. *barrd*³, *barrda*³, *dagvardd* (*dagvad̥d*), *antvarrda*³, *karrborr*;

vārda, *vārder*, *vōrdo*; hsv. = finl., l. *vardda*, *vardder*, *vorddo*;

imperf. *vārt* (av *varda*)⁴; hsv. *vartt* (*vatt*);

fōrt, *hjōrt*, *kōrt*, *ōrt*, *pōrt*, *lōrt*, *lōrta* (*ned*), *lōrtig*, *skjōrta*, *hjōrtron*; hsv. = finl., l. *fortt* (*fo̥tt*), *hjortt*, *kortt*, *ortt* osv.;

oftast *hārt* (*när*); hsv. vanl. *hartt*;

biton. *blaggār̃n*; hsv. = finl., l. *blaggarnn* (*blaggañn*);

¹ Se not 2 å föreg. sida.

² Däremot även i finl., ledigt, *vārsshus* = *vårdshus*.

³ Enligt SAOB vid kort vokal vanligen utan sammansmältning av *r* och *d* till *q̇*.

⁴ Runeberg rimmar *klart* med *vardt*; anm. av Rub. Berg Ped. Tidskr. (Falun) 1900, s. 73.

i Sverige höres mer l. mindre ofta lång konsonant i följande ord, där finl. (och högspråket) har lång vokal: *art*, *arta (sig)*, *fart*, *fjorton*, *fjortonde*, *gjort*, *immerfort*, *kart*, *kjortel*, *mortel*, *vårt* (neutr. av pron. *vår*);

vokal + (enbart) s:

auspīcium, pl. *auspīcier*, *benefīcium*, *benefīce* (föreställning); hsv. = finl., l. *auspissium -er*, *benefissium*, *benefiss*;

passiva infinitiv- och presensformer av enstaviga verb (enkla l. med prefix l. prep. sammansatta), t. ex. *brȳs*, *bebōs*, *brās*, *påbrās*, *förebrās*, *drās*, *flȳs*, *flās*, *fās*, *undfās*, *vederfās*, *gēs*, *gnōs*, *gās*, *förgās*, *umgās*, *förehās*, *klās*, *belēs*, *förmās*, *nās*, *sēs*, *skōs*, *varskōs*, *skȳs*, *slās*¹, *försmās*, *snōs*, *spȳs*, *spās*, *strōs*, *förstås*², *sȳs*, *sās*, *tās*, *företēs*, *trōs*, *trās*, *åtrās*, *tvās*; hsv. strängt vårdat = finl., men vardagl. *bryss*, *bēboss*, *bråss*, *drass*, *flyss*, osv.;

i *kisel(sten)*, *muselman* höres i Sverige stundom långt s; vokal + (av annan konsonant föregånget) s:

a) i följande enstaviga pres.-pass.-former (enkla l. med prefix sammansatta): *ī(d)s*³, *lēds*, *rāds*, *ōds*; *bīts*; *hēts*; *gōrs*, *hōrs*; *rīvs*, *trīvs*; *behōvs*, *ȳvs*, *gīvs*; *nȳps*, *kōps*; *förlīks*; *blȳgs* (samt imperf. *drōgs*); mera vårdad hsv. = finl., men vardagligt *idds* (vard. *iss*), *ledds* (vard. *less*)⁴, *rādds*, (stundom) *ōdds*; *bitts* (i Götaland stundom vard. *biss*), *hetts*; (stundom) *görss*, *hörss* (*gōḡs*, *hōḡs*); *rīvvs* (dvs. *rīffs*), *trīvvs*, *behōvvs*, (stundom) *ȳvvs*, *gīvvs*; *nȳpps*, *kōpps*; *förlīkks*; *blȳggs*, (stundom) *droggs*⁵;

b) i ett fåtal genitivformer, särskilt i vissa prepositionsuttryck, näml. *till frēds*, *till rēds*, *till vägs*, *till bōks*, samt uttrycket *tīds nog*, ävensom i en del första led i ssgr: *brūks-(-egare, -drift, -kontor osv.)*, *tīds-(-bild, -enlig o. a.)*, *stāts-(-anslag, -man mfl. mfl.)*, *bāts-(-hake, -man)*; hsv. *till freds*, *till reds* (vard. *ress*, högtidl. = finl.), *till väggs*, *till bokks* l. *bōks*; *tīds nog*;

¹ I reciprok bet. *slås* även i finl.

² Även i finl. stundom *förståss*, i anslutning till svsv. (ofta skämts.).

³ Vardagligt alltid uttalat *īs* i finl.; jfr F. Gustafsson i Finl. bidrag s. 57.

⁴ Brukas i hsv. även som infinitivform.

⁵ *Synss*, *törss* med kort vokal även i finl.

brukks- l. *brüks-*, *tidds-* l. *tīds-*, *statts-* (vard. *stass-*¹ l. *stāts-*, *båtts-* (vard. *båss-*); c) i orden *stādse*, *ödsla*, *ödslig*, *rödspätta*; hsv. = finl., l. *städdse*, *öddsla*, *öddslig*, vard. *rösspätta*;

lōts, *lōtsa*; hsv. *lotts*, *lottsa* (sällan = finl.);

trapēts(ium); hsv. *trapetts(ium)*; se äv. s. 15, rad 5 ff. vokāl + *st* (o. *sd*):

frūsta, *prūsta*, *prūstrot*, *pūst*, *pūsta*, biton. *kind-pūst* o. a., *ljūster*, *ljūstra*; *blāst*, vard. *rāstu* (rådstuga); *prōst*, biton. *domprōst*, *prōsteri*², o. a.; hsv. *frussta*, *prussta*, *pusst -a*, *kindpusst*, l. *pūst(a)* osv., *ljusster*, *ljusstra*, *blāst* l. *blāsst*, vard. *rāsstu*³, *prosst*, *domprosst*, *prosteri*;

tīsda(g), även vard.; hsv. vard. *tissta*, l. = finl.;

vokāl + *sp*:

rōspigg; hsv. = finl., men även *rosspigg*;

vokāl + *v*:

namnet *Vīvi*; hsv. *Vivvi*;

biton. *Gustāv*; hsv. *Gus'tav*;

häv̄d *häv̄da*-(-forskare, -minne osv.), *häv̄dvunnen*, vb. *häv̄da*, biton. *urhäv̄d*, *vanhäv̄d*, *vanhäv̄da*; hsv. *häv̄vd*, *häv̄vda*-, *häv̄vdvunnen*, *häv̄vda*, *urhäv̄vd* osv., sällan *häv̄d* osv.;

höv̄ding, *höv̄dingedöme*, biton. *här̄adshöv̄ding*, *landshöv̄ding -ska*; hsv. = finl., l. *höv̄vding*, *landshöv̄vding*, osv.;

biton. *tvehöv̄dad*, *månghöv̄dad*, osv.; hsv. -*höv̄vdad*;

böjn.-formerna *behöv̄de*, *behöv̄t*, *behöv̄ts*, *gröv̄t*; hsv. = finl., men vardagl. ofta *behöv̄vde*, *behöv̄vt(s)*, *grov̄vt* (dvs. *behöfft(s)*, *grofft*);

rēvbensspjäll; hsv. vard. ofta *rebbenspjäll* (även *rēvben* uttalas i Sverige någon gång *rebben*);

sōvra; hsv. = finl., men stundom *soffra*; ang. vokāl + *vs* se ovan s. 12;

vokāl + *f*:

(*på*) *māf̄å* (vanl. med huvudton på båda stavelserna); hsv. *mā'f̄å*, men svsv. vard. stundom *māff̄å*;

ofta *reliēf*, *bas-reliēf*; hsv. *relieff*;

¹ Så i finl. blott i *statsråd*, *statsrådinna*.

² Däremot *pröstin'na* även i finl.; men i fin. *ro'ostinna*.

³ *Basstu*, även i finl. *Best* o. *test* vackla i finl., som i hsv.

vokal + *b, p*:

(oftast) *lȳbsk*; hsv. *lybbesk* (*lyppsk*);

kāpa (i bet. avhugga), biton. *avkāpa*; hsv. = finl., l. (*av*)*kappa*¹;

göpen, slūp, biton. *vidskēpelse, vidskēplig*; hsv. vanl. = finl., stundom *göppen, slupp, vidskeppelse, -pplig*;

biskō'plig (då detta ord uttalas med huvudton på andra stavelsen, något som enligt SAOB sällan sker i Sverige); svsv. *biskopp'lig*;

biton. *drāperi*; hsv. *drap'eri*; ang. vokal + *ps* se ovan s. 12;

vokal + *d*:

(oftast) imperf. *īdes*²; hsv. *iddes*;

dādel, dādlar, tādel, tādla, biton. *otādlig, sūdla, besūdla*; hsv. *daddel, taddel, taddla, otaddlig, suddla, besuddla*, l. (samtlige ord) = finl.;

*mīdnatt, mīdskepps; rō(d)lök*³, *rēdskap; vēdträ*; hsv. = finl., men även *middnatt*⁴, *midskepps*, vardagl. *röllök, resskap, vetträ*;

biton. *armōd, måltīd, brōderi*; hsv. = finl., men även (*armod', måltid'*), (endast) *brod'eri*;

biton. avledningsändelsen *-ād, -nād* hos substantiv (vid vårdad uppläsning; ex. *hārād, fyllnād, skillnād, härnād, spånād* osv.); hsv. *-ad'*;

orden *plād, rēde* (= fågelbo), *berēdvillig, brȳdsam, brȳderi, prȳderi* kunna i Sverige individuellt uttalas med lång kons.: *plādd, redde, berēddvillig, bryd'eri*, osv. ang. vokal + *ds* se ovan s. 12 f.;

vokal + *t*:

akvavīt, dekrepīt, fallīt, musköt, klenāt, namnet *Lōt*; hsv. = finl., l. *akvavitt, dekrepitt, fallitt, muskött*, (stundom) *klenätt, Lott* (med å-ljud);

baronēt; hsv. *baronett*, l. med acc. på 1 stavelsen (*bar'ronet*);

gram(m)ātisk, diagram(m)ātisk; hsv. *gramattisk, diagramattisk* l. *-ātisk*;

¹ Stavas enligt SAOL⁷ alternativt *kappa*.

² Jfr F. Gustafsson i Finl. bidrag, s. 57.

³ *Röbbeta* även i finl.

⁴ *Midsommar* uttalas i finl. vårdat *mīdsommar*, vardagligt *missommar*; det tredje hsv. alternativet *midsommar* l. *mitt-sommar* förekommer icke.

nātla, *nātlare* -lerska, *vītling*, *vītlök*, *vītkål*; hsv. *nātla* l. stundom *nāttla* osv., oftast *vittling*, *vītlök*, *vītkål* l. *vittlök* -kål;

ūtför; hsv. = finl., l. *utför*;

exercītie-(-*mästare* o. a.), *justītie*-(-*departement* o. a.), *milītie*-(-*boställe* o. a.), *grātie*, *novītie*, *spātie*, *spātium*, *Lātium*, *lātier*, *Venēzia*; hsv. *exercittsie*-, *justittsie*-, *milittsie*-, *grattsie* (även *grātsie*), *novittsie*, *spātsie* l. *spattsie*, *spattsium*, *Lattsium*, *lattsier*, *Venettsia*;

mātsäck; hsv. oftast (ledigt) *massäck*; ang. övriga fall av vokal + *ts* se ovan s. 12 f.;

individuellt uttalas i Sverige följande ord med långt *t*: *vete*, *vete-bröd* osv.¹, *heta*, *heter*, *höta*, *hitre*, *hiterst*, *vitna*, *fetna*, *flatna*;

vokal + *g*:

fōgde, biton. *gårdsfōgde*; hsv. *foggde*;

biton. *blåōgd*, *skelōgd* osv.; hsv. -*ōggd*²;

vb *ēgna*, biton. *tillēgna*; hsv. *ängna*, *tillängna*, undantagsvis, i högtidligt föredrag, *ēgna*;

biton. *uppvīgla*, *uppvīglare*; hsv. = finl., men även -*viggla*;

sup. *blīgts*; hsv. vard. *blyggts* (dvs. *blykkts*);

svagt biton. *fōgderi*; hsv. *fōgderi*;

biton. *avōg*, *biltōg*, *idōg*, *älskōg*, *örlōg*, *örlīg*, *dannebrōg*; hsv. = finl., l. (oftare) *avog*, *biltog* osv. (dels med *o*, dels med *å*-ljud), dock alltid *örlog*, *örlig*;

biton. adjektiv på -*īg* (*avīg*, *andlīg*, *allvarlīg*, *billīg*, *daglīg*, *härlīg*, *färdīg*, *redīg*, *trasīg*, osv.)³ samt adv. *aldrīg*, om vilka ord dock bör märkas, att uttalet med lång (hellång till halvkort) vokal + *g* dels är lexikaliskt, dels höres blott vid noggrant vårdad läsning och i högtidligt föredrag, medan för övrigt uttal med bortfallet *g* och kort vokal är enrådande; hsv. -*īg* (dock anger SAOB för *akterlig* alternativt -*i'g*);

biton. adv. på -*ligen* vid mera enfatiskt uttal: *da'g-ligen* *änt'ligen* *bit'terligen* osv.; hsv. = finl., l. -*lig'en*;

i Sverige uttalas *frågte*, *nog* vulgärt med lång konsonant: *frågkte*, *nokk*; ang. vokal + *gs* se ovan s. 12;

¹ Även i finl. vardagl. *vettbröd*, *vettmjöl*.

² Vid uttal med *j* kort vokal även i finl.

³ Neutr. o. plur. av dessa adjektiv ha dock alltid kort *i* (*a'vigt*, *a'viga*).

vokal + *k*:

läka (droppvis utsläppa vätska); hsv. oftast *läcka*, men även = finl.¹;

biton. *inflika*; hsv. *inflicka*;

måka; hsv. *mocka*, l. = finl.²;

diadōk; hsv. = finl. (dock å-ljud), l. *diadokk*;

biton. *dylk*; hsv. = finl., men även *dylik*;

fiāker, *massāker*, *simulāker*, *tapiōka*; hsv. *fiakker* l. = finl., *massakker*, *simulakker*, *tapiokka* l. = finl.;

ēker, *kōkos*-(-nöt, -palm, -olja osv.), *klȳka*; hsv. = finl., svsv. även *ekker*, *kokkos*-, *klykka*;

sjūkdom, *sjūklig*, *sjūkling*, *sjūkna*; hsv. = finl., men även, mera vardagligt, *sjukdom*, *sjukklig* osv.;

imperf. *kōkte*, part. *kōkt*, biton. *hårdkōkt*, *löskōkt*; hsv. *kōkte*, *kōkt*, men även (vanligen) *kokkte*, *kokkt*; *hårdkokkt*, *löskokkt*;

līktorn (vanl. *līktå*); hsv. *līk*-, men även, vardagl., *likktorn*;

bōkstav, *bōkstavlig*³; hsv. = finl., men även *bokstav* -*lig*; ang. vokal + *ks* se för övrigt ovan s. 12 f.;

i Sverige höres stundom, vid mera vulgärt uttal, långt *k* i *kruka*, subst. *åker*, *likna*, *spiknykter*;

vokal + *sch*:

biton. *menāgeri*; hsv. *menasch'eri*.

I följande ord, där hsv. alltid har lång konsonant, vacklar (i högre grad) uttalet i finl.:

āmen l. *ammen*, hsv. *ammen*; *frūntimmer* l. *fruntimmer*, hsv. *frunntimmer*⁴; biton. *sedvānja* l. *sedvānnja*, hsv. *sedvānnja*; *ȳrsel*, *hōrsel*, biton. *införsel*, *utförsel*, *tillförsel*, *utstȳrsel* l. *yrssel*, *hörssel*, *införssel* osv., hsv. *yrssel* (*yşşel*), *införssel* (*inföşşel*) osv.; *till līvs* l. *till livvs* (*liffs*), hsv. *livvs*; *fāgna*, *fāgnad*, *fāgnesam*,

¹ Linder, Regler o. råd³ s. 95, ogillar *läka* i denna bet., men SAOL⁷ upptager båda formerna (*läcka* som huvudform); SAOB åter har *afläka* som huvudform och hänvisning till *läka af* (icke *läcka af*).

² Även i finl. uttalas detta ord mycket ofta med kort vokal, men därvid också med kort konsonant: *mōka*; se nedan under B) 1. Ordet stavas enl. SAOL⁷ *mocka* l. *måka*.

³ I finl. vanligen med huvudton på 2 stavelsen: *bōksta'vlig*.

⁴ Jfr E. Lagus i Finsk Tidskrift 1894, I, s. 437.

undfägna, undfägnad, hägn, hägna, hägnad, omhägna, l. (vanligare) *fängna* osv., *hängn, hängna* osv., hsv. *fängna, hängn, hängna* osv.; *ēst, Ēstland*, l. *esst, Ēsstland*, hsv. *esst* osv.; ngn gg *(nord)ōst, (syd)ōst*¹, (vanligen) *-osst*, hsv. *-osst*.

2. Finl. konsonantlängd för hsv. vokallängd.

I följande ord har finl. alltid (l. i regeln) lång konsonant hsv. (resp. svsv.) alltid eller i regeln eller åtminstone alternativt lång vokal:

vokal + *j* (konsonantiskt *i*):

adjektiv på *-aisk, -eisk* jämte deras avledningar (ex. *pro-säisk, hebreisk, hebreiska*) samt de bibliska namnen *Käin, Näin*; hsv. (2-stavigt) *-āisk(a), -ēisk(a), Kāin, Nāin*;

vokal + konsonantiskt *u*:

diftongerna *āu, ēu*, t.ex. *fāun, Sāul, nēutrum*; hsv. dels diftongiskt uttal (eller *avv, evv*) dels tvåstavigt: *ā-u, ē-u*;

vokal + *m*;

bromm; hsv. *brōm*, individuellt *bromm*;

madapolamm; hsv. *madapolām*, men även = finl.;

pogromm, hsv. *pogrōm*:

Krimm, krīmsk; hsv. *Krīm, krīmsk*, l. = finl.;

damm(spel); hsv. = finl., l. *dām*;

(biton.) *föredömme, efterdömme, föredömmelig*; hsv. = finl., l. *föredöme -dömlig*²;

oftast *vämmjelig, vämmjelse*; hsv. = finl. l. *vämjelig -else* (även *vämjas*, liksom *tämja, sämja(s)* torde i finl. allmännare än i hsv. uttalas med långt *m*);

anskrämmelig, hsv. = finl., men stundom *anskrämlig*;

blemma och *rimma* (= salta) uttalas i Sverige individuellt med lång vokal: *blēma, rīma*;

vokal + *n*:

hinn (den onde), *hinnsidan, hinnsides*; hsv. *hīn*, stundom *hinn; hīnsidan -es*;

biton. *hurudan(n)*; *likadann* predikativt (ofta med huvudton både på 1 o. 3 stavelsen); hsv. *hurdān, lika-dān*, l. = finl.;

annis; hsv. *ānis*;

¹ Däremot alltid *osst* (mejeriprodukten).

² Den i Finland icke ovanliga föreställningen att *döma, fördöma* i hsv. uttalas med långt *ö*, är oriktig.

(oftast) *honnung* (-ing); hsv. *hōnung* (å-ljud), vard. *honning* (-ung);

ronna, ronnad; hsv. *rōdna, rōdnad*, stundom *roddna* osv.¹;

namnet *Vännern*; hsv. *Vänern*;

linnje, biton. (oftast) *rätlinnjig, kroklinnjig*; hsv. *līnie*, l. (oftare) = finl.; alltid *rätlinig, kroklīnig*;

familjenamn på -enius: *Stennjus, Alcennjus, Serennjus, Borennjus, Lassenjus, Vasennjus, Vilennjus* osv.; hsv. *Stēnius, Alcēnius, Serēnius, Vasēnius*, osv.;

nännsin (förkortn. av *någonsin*); hsv. *nānsin*, l. = finl.;

lönnlig, lönnligen; hsv. = finl., l. *lōnlig(en)*;

onssda(g), biton. *askonssda(g)*; hsv. *onnsda(g)* l. *ōnsda(g)*;

betjänt (i bet. manlig tjänare i enskilt hushåll); hsv. *betjänt* l. *betjēnt*, i västra o. södra Sverige dock *betjännt*²;

individuellt uttalas i Sverige även följande ord med lång vokal framför *n*: *din min sin* (i sydligaste Sverige), *hon* (i s. Götal.), *sådan, pony, lönn-(-bränneri, -ficka, -låda* osv.); för *länstol* ange Lyttkens o. Wulff i sin Ordlista främst uttal med lång vokal, synbarligen icke på grund av det i Sverige rådande bruket, utan för att framhålla detta uttal såsom det etymologiskt riktiga (*länstol* < t. *Lehnstuhl*);

vokal + *l*:

roll, biton. *huvudroll, biroll*; hsv. = finl., men även, i synnerhet i den äldre generationens språk, *rōl*³, *birōl* (å-ljud);

april; hsv. = finl., men svsv. stundom, i synnerhet i vissa delar av Norrland o. Götaland, *aprīl*⁴;

adjektiv på -ell: *additionell, adverbial, aktuell, formell, nationell, officiell, universell* osv.; hsv. = finl., men enl. SAOB även (enl. Lyttkens-Wulffs Uttalsordb. individuellt) *additionäl, adverbial*, osv.;

drullig; hsv. *drūlig* (sbst. *drūl* torde ej förekomma i finl., endast *drulle*);

¹ I Stockholm dock allmänt = finl.

² I bet. lägre statstjänare uttalas ordet jämväl i finl. (samt sydsv. o. västsv.) med lång vokal, och har plur. på -e.

³ Stavas alternativt så enl. SAOL⁷.

⁴ Jfr „April, april, din dumma sill“, med det skånska rimmet „April, april, din gamla fil“.

Vallhall, hellbregda (ofta i finl. med huvudton på 2 stavelsen), *spillkråka*; hsv. = finl., men även *Vāllhall, hēlbregda, spīlkråka*;

molln, mjöllnare; hsv. *mōln*, enl. Lyttkens-Wulff stundom = finl., *mjölnare*, l. = finl.;

vbformerna *dollde, dollde, dolt*¹ (av *dölja*); hsv. *dōlde, dōld, dōlt* (svsv. ngn gång med långt *l*);

fatalljer; hsv. *fatālier*;

individuellt uttalas i Sverige *dolsk, talmud, kalfatra* med lång vokal framför *l* (det sistnämnda ordet har i hsv. huvudton på första stavelsen); *mullbänk* förväxlas med *mulbänk* både i Finland och Sverige;

vokal + *r* (*rd, rt, rn, rl, rs*):

vardagl. *hurr* för *hūr*, samt *förr* = *för* („va' har du förr' dej?“);

perr (*per*, i räkenskap); hsv. *pär* l. = finl.;

absurrd; hsv. *absūrd*, men även = finl.;

gorrdisk; hsv. *gōrdisk*;

korrd; hsv. *kōrda* l. *kordda* (dvs. *koḡḡa*);

kurrd, kurrdisk, kurrdiska; hsv. *kūrd, kūrdisk*, osv.;

*kartta*², *tårtta*³; hsv. *kārta, tārta*;

partt, biton. *vederpartt, smartt, startt, startta, sportt*; hsv. *pärt* l. *partt* (*paṭt*), *smärt, stärt(a)* l. *startt(a)*, *spōrt* l. *sportt*;

dartt (dolk), adv. *varrt, aortta, reportter*; hsv. *dartt* l. *dārt, varrt* men även *vārt, aortta* l. *aōrtta, reportter* l. *repōrter*;

norrna, morrna sig, morrnad, pl. *morrnar* (för *morgnar*), *Torrneå, Arrngrim*; hsv. *nōrna, mōrna sig, mōrnad, mōrnar* l. *mornnar* (*moṇṇar*), *Tōrneå, Årngrim* (i södra Götaland även *norrna, morrna sig, morrnad*);

cisterrn, exterrn, interrn, kvaterrn, kvinterrn, lu-

¹ Finlandssvenska skalter rimma *dold* med *vāld*, *dolde* med *sāld*, *dolt* med *stolt* osv.; belägg anföras bl. a. av Rub. Berg i Ped. Tidskr. (Falun) 1900 s. 73 (från Runeberg) samt K. Lindström i Finsk Tidskr. 1885, II, s. 270 f. (från Cygnæus och Jon. Reuter).

² Tavaststjerna rimmar *karta* med *svarta*; anm. av Rub. Berg i Finsk Tidskr. 1899, II, s. 195.

³ Lindström uppger (Finsk Tidskr. 1885, II, s. 270, noten 3) oriktigt, att uttalet *tårtta* tillhör det ovårdade språket.

*zerrn, sexterrn, subalterrn, taverren, terrn*¹; hsv. *cis-tärn, extärn*, osv. (i s. Götaland dock även = finl.);

herrnhutare, hsv. *härnhutare*;

koturrrn; hsv. *koturrrn* (*kotuṛṇṇ*) l. *kotūrrn*;

falerrner, Kaliforrnien, kaliforrnisk; hsv. *falärner, Kaliförnien, kaliförnisk*;

morrla, porrl, porrla, sorrl, sorrla; hsv. *mōrla, pōrl(a), sōrl(a)* (i södra Götaland dock stundom = finl., ofta *sorrla*);

arss, arsshål; hsv. även *ārs(hål)*;

birkkarl(arne); hsv. *birrkarlarne* l. *bīrkarlarne*;

namnet *Gerrmund*; hsv. *Gärmund*²;

armod, arrak uttalas i Sverige någon gång med lång vokal framför *r*:et; Lyttkens-Wulffs uppgift (Ordlista) om långt *ö* i *körsbär* torde bero på tryckfel;

jfr även de talrika fallen av vacklande uttal i finl., nedan s. 24 f.;

vokal + *s*:

hissna; hsv. *hīsna* l. = finl.;

nässduk, nässvis; hsv. *näsdruk, näsvis*;

i Sverige uttalas stundom *mosse, (halm)boss, bläster* med lång vokal framför *s*, *asbest* någon gång *āsbest*;

vokal + *sch*:

kalěsch, brěsch, kartěsch, depěsch, kűsch, kűscha, tűsch (musiktermen), *dispäsch*; hsv. *kalěsch, brěsch*, indiv. = finl., *kartěsch* l. = finl., *depěsch*, men även = finl., *kűsch, kűscha, tűsch* l. = finl., *dispäsch* l. = finl.; även *krasch* uttalas i Sverige någon gång *krāsch*;

vokal + *v, f*:

huvvud, vard. *huvvu'*, över *huvvud*, i ssgr *huvvu(d)-sak, huvvu(d)foting, huvvu(d)stad, huvvu(d)stupa*, biton. *oxhuvvu(d)*; vardagligt ofta dock *hűvű(d), hűvű(d)sak -stad -stupa* osv., se nedan B 1, s. 31; hsv. *hűvűd, hűvűdsak -stad*, osv., l. *huvvud, huvvud-*;

skrovvlig, hyvvla, svagt biton. *hyvleri, kravvla, skrävula, skovvula, stövula, bestövvlad*, plur. *hyvvlar*³, *skovvlar*³, *stövvlar*³, *skövula*; hsv. *skrōvlig* l. = finl., *hűvla, hyvleri, krāvula*, vard. = finl., *skrävula* l. = finl.,

¹ Men däremot *kasärn*.

² De av Rub. Berg i Ped. Tidskr. (Falun) 1900, s. 70, anmärkta formerna *bizar, cigar* hos Runeberg ange icke det allmänna finl. uttalet.

³ Sing. *hűvel, skövel, stövel*; se nedan B 1, s. 31 f.

skōvla l. = finl., *stōvla*, *bestōv*lad, l. = finl., *hȳvlar*,
skōvlar l. = finl., *stōvvlar* l. *stōvlar*, *skōvla* l. *skōvvla*;
skroffler (å-ljud); hsv. = finl., l. *skrōfler* (vanl. *o*);
vokal + *b*:
namnet *Job* (*Jobb*); hsv. *Jōb* (*o*), l. *Jobb*;
mandibbel, pl. *mandibbler*; hsv. *mandībel*, *mandībler*;
abborre; hsv. = finl., men svsv. även *āborre*;
biton. *na'bob*; hsv. (huvudtonigt) *nabō'b* (å-ljud);
Belsebub(b) uttalas i Sverige stundom *Belsebūb*;
vokal + *p*:
*knapp*ra; hsv. *knāp*ra, även *knapp*ra;
stippel, *stippler*; hsv. *stīpel*, *stīpler*, svsv. mindre ofta = finl.;
skröpplig, *snöpplig*, *snöppligen*; hsv. *skrōplig*, *snöp-lig(en)*, l. = finl.;
imperf. *köppte*, part. o. supin. *köppt*, biton. *ānger-köppt*, *dyrköppt*; hsv. mera vårdat alltid *kōpte*, *kōpt*, men vardagl. även = finl.; *āngerkōpt*, *dyrkōpt*;
köppman; hsv. vårdat *kōpman*, men vardagl. även = finl.¹;
i Sverige uttalas *löpsk* någon gång med långt *ö*;
vokal + *d*:
jodd (kem.); hsv. = finl., men även *jōd* (*ō*);
biton. *Medelpadd*, *medelpaddsk*; hsv. = finl. l. *Medel-pād(sk)*;
viddja; hsv. *vīdja*, men även = finl.;
rōddja, biton. *avrōddja*; hsv. — så vitt *d* i detta ord höres framför *j* — = finl., men även *rōdja*;
vaddmal — så vitt detta ord uttalas med *d* —; hsv. *vādmal*, l. = finl.;
treddsk, *treddska*, *treddskas*; hsv. = finl. l. *tressk* osv., men stundom *trēdsk* osv.;
dōdds- i ssgr, hsv. *dōds-* l. = finl.;
med lång vokal uttalas i Sverige individuellt *idka*, *idke-lig(en)*, *blidka*, *jodla*, *joddel*, *snodd*;
vokal + *t*:
neutrala pron. formen *dett*²; hsv. *dēt* (svsv. sällan = finl.);
vardagl. *ått* för *āt*: „jag ska ge de' *ått'* honom“;

¹ Däremot har finl. *kōpstad*, hsv. vardagl. även *köppsta(d)*.

² Runeberg rimmar *det* med *rätt*, *tätt*, *ett*; anm. av Rub. Berg i Ped. Tidskr. (Falun) 1900, s. 73.

*pakett, rakett, stakett, tapett, pikett, pulpet, servi-
viett*¹, *bufett*; i samband med avvikande accentuering:
krokett (spel); hsv. *pakēt, rakēt, stakēt, tapēt, pikēt,
pulpēt, servett* l. *servēt, byfé'*, svsv. sällan = finl.; *kroc'ket*;
teckningen *tt* förekommer mer l. mindre ofta i finl. skrift i
flertalet av de nu uppräknade orden (alltid i *bufett*, oftast
i *serviett*), t. ex.: *pakett* hos Runeberg, Efterl. skr. II
161, 164, R. F. v Willebrand i Sv. Litt:sällsk:s Förh. o.
upps. 17, s. 258, R. Hertzberg, övers. av Canth, Lifs-
bilder II 136, R. Lindqvist, övers. av Tolstoj, Upp-
ståndelse II 78, m. fl.; *rakett* hos Runeberg, Smärre
ber. (1854) s. 67, 382, o. a.; *stakett* hos Runeberg,
Smärre ber. 80, Aina (E. Forssman), Vid aftonlampan
III 9, R. Lindqvist, övers. av Tolstoj, Uppståndelse I
187, m. fl.; *pikett* hos Runeberg, Nadeschda (1841) s. 87;
pulpet hos Franzén, Skrifter IV 25 som rim på *kabinett*²;

besutten, obesutten; imperf. pl. *sutto*; hsv. = finl., men
även *besūten, obesūten*, svsv. *sūto*;

tittel, betittlad; hsv. = finl., men stundom *titel, be-
tittlad*;

plöttlig; hsv. = finl., även *plötslig*;

(kosack)hettman; hsv. *hētman*;

rutten uttalas i Sverige stundom *rūten*;

vokal + *g, g*:

mögglä, mögglig; hsv. *mögla, möglig*, svsv. sällan
= finl.;

dregglä, dregglig, käggla; hsv. *drēglä, drēglig,
kägla*, svsv. även = finl.;

ögglä, ragglä; hsv. *ögla, rāglä*, även = finl.;

¹ En del av dessa ord uttalas även i finl. stundom med lång
vokal (så särskilt *pulpet, tapet*) och hade sålunda bort upptagas
nedan s. 26. Av praktiska skäl uppräknas de emellertid här
alla i ett sammanhang, så mycket hellre som uttalet med lång
vokal i de flesta fall icke torde vara idiomatiskt, utan inlärt vid
undervisningen.

² Även i äldre hsv. litteratur påträffas teckningen *tt*, tydande
på att uttalet med långt *t* är arkaistiskt i finl.: *pakett* t. ex. hos
Rålamb, Ad. öfn. (1690) o. a. 1600-tals-förff., samt i bet. *paket-
båt* hos Gosselman (1833), Wetterbergh (1843); *pakett-
båten* hos Reuterdaahl (1838); *rakett* hos Abr. Brahe, Tide-
bok (1594), Spegel, Glossarium (1712), Hülphers, Musik o.
instr. (1773); *stakett* i Riksrådets protokoll 1639, hos Gyllen-
hielm (1640), Botin (1792) m. fl.; *pikett* i Dagligt Allehanda
1771 (*piquetter*).

i Sverige höres någon gång långt *u* i *uggla*, stundom långt *a* i *dags*- såsom ssgsled: *dagsarbete*, *dagsljus*, *dagsresa*, *dagsverke* osv.;

bångna, *tångna*; hsv. *bångna*, *tångna*;

Dangny: hsv. *Dångny* l. = finl.;

engkkom; hsv. *engkom*, stundom *ēnkom*;

digna uttalas i Sverige någon gång med långt *i* och *g*;
vokal + *k*:

arsenikk, *klinikk*, biton. *poliklinikk*; hsv. *arsenīk*, *klinīk*;

baschlikk; hsv. *baschlīk* l. = finl.;

tynikk; hsv. *tunikk* l. *tunīk*;

biton. *elak*; hsv. = finl., l. (oftast i uppsv.) *ela'k*;

väggkost, vardagl. *väggkost*; hsv. *väggkost*;

(*bi*)*cykkel*, vb. *cykkla*; hsv. = finl., men stundom (*bi*)-*cȳkel*, *cȳkla*;

(oftast) *mäkkla*, *mäkklare*; hsv. *mākla(re)*, svsv. stundom = finl.;

skakkel, *skakklar*; hsv. *skākel*, *skāklar*, l. = finl.;

lakkri(t)s; hsv. = finl., l. *lākrits*;

(oftast) *fräkknar*, *fräkknig*; hsv. *frāknar*, *frāknig*, svsv. vardagl. = finl.;

räkkna, *beräkkna*, *beräkknelig*, *räkkenskap*, biton. *missräkkna (sig)*, *missräkkning*, *påräkkna*, *opåräknad*, *nogräkknad*, *vidräkkning*, *tillräkknelig*, osv.;
hsv. *rākna*, *berākna*, *rākenskap*, *missrākna* osv.¹;

barbacka („rida barbacka“) har i Sverige i någon, om än ringa, utsträckning bevarat det ursprungliga uttalet *bar-bāka*;

batrackie uttalas stundom i Sverige *batrākie*, *beck* (i synnerhet i uttr. *beckmörk*, *becksvart*) sällan *bēk*.

I en del, mestadels från latinet och grekiskan lånade ord och deras avledningar har finl. i den svagt bitoniga första upptaktsstavelsen alltid helkort vokal framför den följande

¹ Felrim av typen *räkkna* — *teckna* anmärkas av Rub. Berg i Ped. Tidskr. (Falun) 1900, s. 73, hos Runeberg och Topelius. Saxén anför (Finsk Tidskr. 1904, I, s. 310) ur en finländsk avhandling av 1754 ett *recknas*, *reckning* som bevis på att uttalet med långt *k* var vanligt i finl. redan på 1700-talet. Vid den tiden och vida tidigare (1500- o. 1600-talen) förekom emellertid uttalet *räkkna* också i Sverige; jfr Hellquist, Studier i 1600-talets svenska, s. 122; Norelius i Arkiv f. nord. fil. I, s. 232. Uttalet *räkkna* är sålunda även ett arkaistiskt drag i finl.

förbindelsen av två l. tre konsonanter, medan hsv. alternativt uppvisar förlängd (halvkort) vokal; de på denna följande konsonantförbindelserna äro alla sådana, som kunna inleda ett svenskt ord (jfr Noreen, Vårt språk II 65—69); *exx.*: *afrikan* (finl. *äfrika'n*, hsv. alt. *a'frika'n*), *akvarell*, *apriorisk*, *bibliofil* o. a. *biblio*-ssgr., *deklamera*, *deklarera*, m. fl., m. fl.

I följande ord, där hsv. (åtminstone i regeln) har lång vokal, vacklar uttalet i finl. i högre grad:

vokal + *n*, *l*:

sonn l. *sōn*¹, hsv. *sōn*, i Svealand stundom *sonn*; *synnas* l. *sȳnas*, hsv. *sȳnas*; — *Julljus* l. *Jūlius*, hsv. *Jūlius*;

vokal + *r* (*rd*, *rt*, *rn*, *rl*):

birrfile l. *bīrfile*, hsv. *bīrfile*; *förrmak* l. *förmak*, *förrmidda(g)* l. *förmidda(g)*, *förrmyndare* l. *förmyndare*, *förrmån* l. *förmån* m. fl.; hsv. *för*-(-*mak*, *middag*, -*myndare*, -*mån*), osv.;

svärrmor, *svärsson* l. (sällan) *svärmor*, (måhända ngt oftare) *svärson*, hsv. *svärmor* (stundom *svärrmor*), *svärson*²;

bördda l. *börda*, *börddig* l. *bördig*, biton. *avbördda*, *påbördda* l. *avbörda*, *påbörda*, *barnsbördd* l. *barnsbörd*³, *uppbördd* l. *uppbörd*, *vittnesbördd* l. (oftare) *vittnesbörd*, *innebördd* l. (oftare) *innebörd*, *jämbörddig* l. *jämbördig*, *utbördding* l. *vanbördding* l. *utbörding* l. *vanbörding*, *inbörddes* l. *inbördes*; hsv. *börda*, *bördig*, *avbörda* osv. *barnsbörd* osv., *jämbördig*, *utbörding* osv., *inbördes*;

mördda l. *mörda*, *mörddare* l. *mördare*, hsv. *mörda*, *mördare* (i s. Götaland även *mördda* osv.);

vördda l. *vörda*, *vörddig* l. *vördig*, *vörddnad* l. *vördnad*, *vörddsam* l. *vördsam*, biton. *vanvördda* l. *vanvörda*, *vanvörddig* l. *vanvördig*, *glorvörddig* l. *glorvördig*, *vanvörddnad* l. *vanvörddnad*; hsv. *vörda* (i s.

¹ Däremot alltid långt *å* i *sōnlig*.

² Däremot hsv. liksom finl. vanl. kort vokal i *svärfar*; finl. vanligen *svärdotter*, *svärföräldrar*.

³ Däremot oftast lång vokal i det enkla ordet *börd*.

Göta^l. även *vörrda*), *vördig*, *vördnad*, *vördsam*, *van-vörda -ig* osv.;

skör^rrd, *skör^rrda*, biton. *rågskör^rrd*, l. *skör^d*, *skör^da* osv., hsv. *skör^d*, *skör^da* osv. (i s. Göta^l. även *skör^rrd(a)*);

görr^del l. *görd^el*, *görr^dla* l. *görd^ela*, biton. *livgörr^del* l. *-görd^el*, hsv. *görd^el*, *görd^ela* osv.;

förr^dom l. *förd^om*, hsv. *förd^om*;

orr^den l. *ör^den*, *orr^der* l. *ör^der*, *orr^dna*, *orr^dning* l. (vård^at) *ör^dna* *ör^dning*, hsv. *ör^den*, *ör^der*, *ör^dna*, *ör^dning* (i s. Göta^l. även *orr^den* osv.);

rekorr^d l. *rekör^d*, hsv. *rekör^d*;

ackorr^d l. (vanl.) *ackör^d*, *ackorr^ddion* l. *ackör^ddion*, hsv. *ackör^d*, *ackör^ddion*;

kokarr^d l. *kokär^d*, hsv. *kokär^d*;

kommunar^rd l. *kommunär^d*, hsv. *kommunär^d*;

lombarr^d(isk), *longobarr^d(isk)* l. *lombär^d(isk)* osv., hsv. *lombär^d(isk)* osv.;

petarr^d l. *petär^d*, hsv. *petär^d* (i s. Göta^l. även *pe-tarr^d*)¹;

martter l. *märter*, hsv. *märter*;

portter l. *pörter*, hsv. *pörter*; *porttvin* l. *pörtvin*, hsv. *pörtvin* (i s. Göta^l. även *porrtvin*);

törrⁿ l. *törn*, *törrna* l. *törna*, *törrne*, *törrnig* l. *törne -ig*, hsv. *törn(a)*, *törne -ig* (i s. Göta^l. även *törrn(a)*, *törrne -ig*);

förtörrna(d) l. *förtörna(d)*, hsv. *förtörna(d)*;

la(n)terrna l. *la(n)tërna*, hsv. *la(n)tërna* (i s. Göta^l. även *lanterrna*);

Arrnold l. *Arnold*, *Verrner* l. *Vërner*, hsv. *Arnold*, *Vërner*;

vokal + s, sch:

kusslig l. (vanl.) *kūs^llig*, hsv. *kūs^llig*;

mestiss' l. *mestī's*, hsv. *mestīs*²;

brösch (vanl.) l. *brōsch*, hsv. *brōsch* (svsv. individuellt *brösch*);

fräsch l. *fräs^hch*, hsv. *fräs^hch*;

plýsch l. *plȳsch*, hsv. *plȳsch*;

¹ *Garde* vacklar både i hsv. o. finl.; mer vård^at är *gärde*.

² *Best*, *test*, *usel*, *usling* vackla både i hsv. och finl.; uttalet *ussel* torde dock vara vida vanligare i finl. än i hsv.

vokal + *v, p*:

ävija l. (mindre vanl.) *ävja*, hsv. *ävja*;

stävija l. (vanl.) *stävja*, hsv. *stävja* (svsv. säll. *stävija*);

övvre, *övvrig* l. *övre*, *övrig*, hsv. *övre*, *övrig*;

löppna l. *löpna*, hsv. *löpna* (svsv. säll., indiv., *löppna*);

kap'pris l. *kā'pris*, hsv. *kāpris* (krydda);

vokal + *d, t*:

middja l. *mīdja*, hsv. *mīdja*;

keddja l. *kēdja*, *smeddja* l. *smēdja*, *sveddja* *sveddje-land* l. *svēdja* *svēdjeland*, hsv. *kēdja*, *smēdja*, *svēdja-eland*;

treddje l. *trēdje*, hsv. *trēdje*;

väddja, *väddjan* l. *vädja*, *vädjan*, hsv. *vädja(n)* (svsv. sällan. indiv., *väddja(n)*);

städdja l. *stādja*, biton. *tillstäddja* l. *tillstādja*, hsv. *stādja*, *tillstādja*;

stöddja l. *stödja*, hsv. *stödja* (svsv. indiv. *stöddja*);

neddre l. *nēdre*, hsv. *nēdre*;

imperf. *lätt* l. *lät* (av *låta* = tillåta), hsv. *lät*;

vokal + *g, k*:

vard. pl. *någgra* l. *nāgra*, hsv. *nāgra*;

kajakk l. *kajāk*, *kloakk* l. *kloāk*, *kanikk* l. *kanīk*, hsv. *kajāk*, *kloāk*, *kanīk* (svsv. sällan *kanikk*);

oftast *sakkristia*, hsv. vanl. *sākristia*.

I detta sammanhang må slutligen upptagas orden *kansler*, *allvar* och *villkor*, vilka i finl. i slutstavelsen förete helkort vokal, medan i hsv. senare stavelsens vokal är halvlång (*kan'slāer*, *allvār*, *villkōr*), i *kansler* (på grund av annan accentuering) ofta hellång: *kanslāer*. Kvantitetsdifferensen mellan finl. och hsv. betingas i dessa ord av den avvikande accentueringen (gravis-levis i hsv., akut i finl.) samt därav, att det i hsv. är senare stavelsens vokal, icke dess konsonant, som uppbär bitrycket.

B. Avvikelser från den allmänna högsvenska kvantitetsregeln.

(Obs. att korthetstecknet \sim över vokal tillika tjänar som accent-tecken. Där \acute och \sim brukas i samma ord, betecknar \sim biaccent).

1. Helkort vokal i starktonig öppen stavelse.

Starktonig kort vokal i öppen stavelse är en för hsv. så gott som absolut främmande företeelse. Endast i ett litet antal mest enstaviga ord förekommer huvudtonig kort vokal som slutljud, och detta blott i vissa fall, nämligen ofta (icke alltid) då ifrågavarande ord användas som utrop (alltså efterföljda av absolut paus) för att uttrycka „vissa affekter såsom otålighet, till ytterlighet spänd nervös uppmärksamhet och öfverhufvud allt som står i sammanhang med brådska eller en hastigt uppdykande stämning“ (Noreen, *Vårt språk* II 112 f.). Sådana ord äro: $\check{a}(h)$, $\check{b}\check{a}(h)$, $\check{br}\check{a}$, $\check{h}\check{a}$, $\check{v}\check{a}$, $\check{a}h\check{a}$, $\check{v}a\check{b}\check{a}$, $\check{v}a\check{s}\check{a}$, $\check{j}\check{a}$, $\check{j}a\check{h}\check{a}$, $\check{t}\check{j}\check{a}$, $\check{h}\check{e}$, $\check{s}\check{e}$, $\check{h}\check{i}$, $\check{h}\check{m}$, $\check{h}\check{o}$, $\check{j}\check{o}$, $\check{j}o\check{h}\check{o}$, $\check{m}\check{a}n\check{t}\check{r}\check{o}$, $\check{h}\check{u}$, $\check{n}\check{u}$, $\check{f}\check{y}$, $\check{p}\check{y}(h)$, $\check{h}a\check{l}\check{l}\check{a}$, $\check{n}\check{å}$, $\check{s}\check{å}$, $\check{h}\check{ä}$, $\check{n}\check{ä}h\check{ä}$, $\check{a}\check{j}\check{o}$, o. a.¹.

I det finlandssvenska talspråket däremot, särskilt vardagstalet, är icke blott slutljudande huvudtonig kort vokal utan än mer förbindelsen starktonig kort vokal + enkel kort konsonant + vokal, en mycket vanlig företeelse. Visserligen uppvisar, såsom ovan s. 4 redan anmärkts, den bildade finl. — i motsats till flere finl.-svenska allmogemål — över huvud icke nyssnämnda förbindelse i de ytterst talrika fall där den förekom i fornspråket²; men flere av de ord där den iakttages höra till de allra vanligaste i språket, och den utgör därför ett ganska starkt framträdande drag i det finl. talet. I föredragsstil börjar denna förbindelse — fränsett en del främmande ord — alltmera undvikas; ur det finlandssvenska scenspråket är den (i princip totalt) bannlyst.

¹ Se Noreen, *Vårt språk* II 113; Lyttkens-Wulff, *Ordlista*, inledn. s. 27.

² Tvärtom har finl. stundom kort vokal där fsv. hade lång, t. ex. i plur. av de possessiva pronomina: *mīna*, *dīna*, *sīna*, fsv. *mīnir*, *mīnar*, *mīna* osv.

Orden med (eventuell) kort vokal i starktonig öppen stavelse kunna ordnas i följande grupper:

1) ord och former som i sammanhängande tal oftast eller ofta äro oaccentuerade och såsom sådana innehålla blott korta ljud; hit höra flere pronominal- och hjälpverbsformer samt en del partiklar (adverb och prepositioner); uttalet med kort vokal vid accentuering av dessa ord beivras alltmera vid undervisningen och måste därför, även för vardagstalets vidkommande, betecknas som alternativt, om ock i många fall avgjort övervägande; de hithörande orden äro de i talspråket oftast förekommande, deras frekvens överstiger vida de till följande grupper hörande ordens;

2) ord och former som förete avledningar resp. parallellformer med sluten långkonsonantisk tonstavelse;

3) ord som alternativt hava eller i ett tidigare språkskede haft huvudaccenten på en annan stavelse än den beträffande;

4) ord som i allmogemålen ha kort vokal och på den grund i mindre vårdat (bildat) samtalsspråk ofta få samma uttal; detta uttal har dock en avgjort vulgär klang och undvikas därför i mera vårdat tal; vidare en del mestadels slangspråket tillhörande kortvokaliga lånord från finskan;

5) lånord och främmande ord, mestadels hämtade ur de klassiska språken; då de långgivande språken i dessa fall över huvud ha kort huvudtonig vokal, betraktas ett sådant uttal mestadels icke som oriktigt i finl. och höres därför allmänt även i vårdat tal och föredragsstil; denna grupp är den talrikaste;

6) ett fåtal interjektionella uttryck.

I orden av samtliga nu uppräknade kategorier utom 4) och 5) är på den korta starktoniga vokalen följande konsonant (i de allra flesta fall) tonande (pertonerad); jfr Pipping i Nystavaren IV s. 133.

Grupp 1.

Slutljudande vokal:

pronominalformerna *ja* (= *jag*), *du*, *vi*, *ni*, *de'* (= *det*), *di* (= pl. *de*), *va* (= *vad*); exx.: *de' ä' jã* (l. *vĩ*, *dũ*, *nĩ*, *dĩ*) *som ha' gjort de, dẽ ha han inte gjort, vã ä' de' som han ha' gjort?*; i 1 o. 2 personens pronomina höres dock ej sällan även vardagligt lång huvudtonig vokal (*g* höres därvid i *jag*);

hjälpverbsformerna *ha'* (inf., = *hava*, o. pres., = *har*)
ä' (= *är*), *va'* (= *var*), *ska'* (= *skall*), *sku'* (= *skulle*,
må (i frågesatser), samt stundom imperativen *si* (= *se*);
 exx.: *hå du gjort de, eller ha du inte?*, *att hå' lärt*
sej ä bättre än att äm'na lära sej, ä han sjuk, eller
ä han inte?, *vå han, eller va han inte?*, *skå du*
göra de?, *ja' skū göra de, om ja sku kunna, må*
han vara sjuk, eller må han inte vara de?,¹ *sī va*
ja ha gjort, sī du (va ja ha gjort); i *va* och *må* är
 emellertid vid accentuering vokalen oftast lång, på samma
 sätt i *si*, utom i frasen *sī du*², där den alltid är kort;

adverben *så*, *då*, *nu*, *o'* (öppet *å*, = *ock*, *också*), *ändå*,
kanske; exx.: *så förhöll de sej, så ha han gjort, då*
*kommer jag, då gjorde han så*³, *nū vill ja sova,*
*ja vill sova nū*³, *jag vill ö vara me'*³, *ja gör de*
*ändå*³; *kom'ner han? Kanskē; kanskē han kommer;*
 samtliga dessa adverb, utom *o'*, uttalas som accentuerade
 ofta med lång vokal: *kanske* har oftast huvudaccenten på
 första stavelsen, såsom fallet alltid är i hsv.⁴; — också
 konjunktionen *o'* (*och*) uttalas som huvudtonig — vid
 framhållning — kort: *inte du el'ler jag, utan du ö' jag;*

prepositionerna *på*, *i*, *ti* (= *till*), *me* (= *med*) kan
 man någon gång, om än sällan, få höra uttalas med kort
 vokal som betonade: *inte på berge', utan i berge', jag*
ska inte resa ti honom utan me' honom; det vanliga
 är dock *pā*, *ī*, *till*, *mē*. Då betonat *pā*, *mē'* följes av
 logiskt obetonat *mej*, *dej*, *sej*, förlänges uddljudet i pro-
 nomet: *påmmej*, *påddej*, *påssej*, *memmej*, *meddej*,
messej; likaså *såsstör* för *så' stor*; *vafförsla* för *vå'*
för sla'(g); jfr Pipping i Nystavaren IV, s. 136.

¹ Denna fras betyder på hsv: måntro han ä sjuk?, jag undrar om han ä sjuk, egentl.: *kan* han vara sjuk?

² *Sī du* alternerar med *sīr du* l. *sirr du* (presens) och är väl i grunden ingen imperativ, utan frågesats med presens.

³ Adverben *då*, *nu*, *ändå* äro väl oftast betonade i talet, något som alltid är fallet med *o'* = *ock(så)*. Att det oaktat vokalen i dessa ord kan vara helkort, får väl antas bero på inverkan jämväl av konjunktionen *då*, *nu* = *no(g)* samt av konjunktionen *o'* (= *och*), vilka ju i regeln äro oaccentuerade.

⁴ Men annorlunda i äldre hsv.; se Westes Ordbok, Kock, Alt- u. neuschw. Acc. 246 f.

Midljudande (och uddljudande) vokal:

personl. pron.-formerna *honom, deras*; exx.: *honom ha du inte sett, deras barn ha du inte sett*; i *honom* är vokalen alltid kort, varemot *deras* såsom betonat oftast har långt *e*;

possessiva pron.-formerna *mina, dina, sina, våra, era*; exx.: *de här sakerna ä mina (dina, våra, era), de' ä' sina saker han söker, inte våra*; kort vokal är i dessa ord i otvunget tal nästan enrådande; men märkas bör, att då orden substantiveras genom att best. artikeln sättes framför dem, vokalen alltid blir lång: *de mīna, de dīna, de sīna, de vāra*; — *sinom* („i sinom tid“) har väl oftast långt *i*;

indefinita pron. *någon, något*¹, samt *hela*; exx.: *någon måtte väl ha vari här, någo nytt ha du väl hört, vi ha förlora hela vår armé*²;

hjälpverbsformerna *vara, vari* (= *varit*), *blivi* (= *bli-vit*), ävensom *hade* både såsom hjälpverb och i bet. „egde“; exx.: *var kan han våra?, var kan han ha väri?, han blir inte utnämnd, han ha blivi de redan, han hade uteblivi, hade han?, han hade boken då, men eger den inte längre*; lång vokal är emellertid i dessa fall icke ovanlig i mera vårdat tal, dock ej i *hade*, vilket i stället ofta uttalas med långt *d* (*hadde*), såsom jämväl vanligen sker i hsv.;

inf. *göra*, supinerna *draji* (= *dragit*), *slaji* (= *slagit*), *taji* (= *tagit*), *givi* (= *givit*); exx.: *de gäller att göra nånting, han ha inte dräji kärran, utan skjutit den framför sej, ha någon släji dej?, ha någon täji den?, ha någon givi dej den, eller ha du köpt den?*; i anslutning till *göra* uttalas också subst. *göromål* ofta med kort *ö*; i mera vårdat tal höres dock lång vokal i *göra, göromål*, stundom i *givi*, vilket emellertid hellre utbytes mot *gett*; i sup. av *draga, slå, taga* kombineras alltid kort vokal med *j*, lång vokal med *g* (det senare uttalet det mera vårdade); — även supinerna *fari', buri', skuri', svuri', stuli', boda* (= *boda(t)*) = hsv. *bört*)

¹ Därför ock altern. *någondera, någonstans, någorlunda* o. a.

² Adj. *hel* har givetvis alltid långt *e*: *hela strumpor och hela skor*.

uttalas stundom med kort huvudtonig stamvokal, men ej i mera vårdat tal;

prepositionerna (o. adverbena) *före*, (*i*)*genom*, *över*, *ovan*, och jämväl sammansättningar med dessa som första led; *exx.*: *före och inte efter*; *genom molnet och inte över de*; *ovan molnen och inte under dem*; *han gick igenom i tentamen*; *alltigenom dåligt*; *förebrå*, *föredrag*, *förefintlig*, *föremål*, *föreställa osv.*, *genomskåda*, *genomskinlig*, *genomtränga*, *genomdålig osv.*, *överbringa*, *överdrag*, *överflöd(a)*, *överhet*, *överlupen*, *översätta*, *övertyga osv.*, *övanpå*, *övantill*, *övanom*, *övanifrån osv.*; lång vokal i dessa fall tillhör det medvetet vårdade föredraget;

konjunktionerna *både*, *medan*, (konj. o.) adv. *bara*, *sedan*, adv. *huru*, *redan*: *exx.*: *vill du ha te eller mjölk?* *Tack, både te och mjölk*; *medan han gick, så föll han*; *kom hit bära!* *sedan kan du gå*; *jag måste komma fram, men huru?*, *ha han redan rest?*; uttal med lång vokal är i flertalet fall avsiktligt vårdat; för *redan*, *sedan* säges vardagligt oftast *rēn*, *sēn* l. *senn*;

i anslutning till huvudtonigt kortvokaligt *så*, *då*, *nu*, *huru*: orden *sådan*, *såsom*, *således*, *dåmēra*, *dåförtiden*, *nūmēra*, *nūförtiden*, *hūrudan*, *hūrusom*, *hūruledes*; lång vokal stundom i mera vårdat tal, ofta i *då*- och *nu*-ssgrna.

Samtliga till grupp 1 hörande ord och former ha i hsv. — så vitt de i den förekomma — lång vokal, *honom* och *hade* dock i regeln lång konsonant: *honnom*, *hadde*.

Jfr beträffande grupp 1 F. Gustafsson, *Ur talsvenskan i Finland*, i *Finländska bidrag* s. 55—58.

Grupp 2.

Subst. *hūvu*, biton. *ox'hūvu*, *dum'hūvu*, ssgr. *hūvu-sak*, *hūvusta(d)* osv., i anslutning till vårdat *huv'vu(d)*; hsv. *hūvud* l. *huvvud*.

Subst. *hūvel*, i anslutning till plur. *hyvvlar* och verbet *hyvva*; hsv. *hūvel*.

Subst. *skōvel*, i anslutning till plur. *skovvlar* och verbet *skovvla*; hsv. *skōvel*, äv. *skovve!*.

Subst. *skrävel*, i anslutning till verbet *skrävula*; hsv. *skrävel* l. *skrävvel*.

Subst. *stövel*, i anslutning till plur. *stövular* och verbet *stövula*; hsv. *stövel* l. vanl. *stövvel*.

Superl. *överst*, *översta*, ssgrna *överstepräst*, *översteprästerlig*, samt subst. *överste*, i anslutning till komp. *övvre* (samt prep. *över*, se ovan); hsv. *överst*, *överste* osv.

Subst. *drägel*, i anslutning till verbet *dräggla* och adj. *drägglig*; hsv. *drēgel*, vard. äv. *dräggel*.

Subst. *mögel*, i anslutning till verbet *möggla* och adj. *mögglig*; hsv. *mögel*, svsv. sällan *möggel*.

Ssgsformen *kägel*- (i *kägelspel*, *kägelformig*), i anslutning till grundformen *käggla*; hsv. *kägel*-.

Subst. *mōron*¹, i anslutning till plur. *morrnar* och verbet *morrna* (*sig*); hsv. *morrn*, äv. *mōron*.

Subst. *bīnikemask*, på grund av dess härledning från det numera döda ordet *binnika* = smalt band; hsv. *bin-nike*-.

Subst. *fräken* (hsv. *fräkne*) uttalas stundom vulgärt med kort ä, i anslutning till vardagl. plur. *fräkknar*; hsv. *fräken*, *fräkne*.

Grupp 3.

Ord med vacklande accentuering:

bēarbēta -ning, i finl. även (och oftare) accentuerade *bearbēta -ning*; hsv. *bēarbēta -ning*;

föroluckas, *förolämpa -ning*, *förorena -ing*, *förörätta*, *förorsaka*, *förödmjuka*, stundom *föranleda*, *förarbeta*, *föravskeda*, även accentuerade *förō'lyckas*, (sällan) *förō'lämpa*, *förō'rēna*, (sällan) *förō'rätta*, (oftast) *förō'rsāka*, *förō'dmjūka*, *föran'lēda*, (sällan) *förarbe'ta*, (oftast) *förā'vskeda*; hsv. *fö'roluckas*, *fö'rolämpa*, osv.;

skōmakare, även accentuerat *skomā'kare*²; hsv. *skō'mākare* l. *skomā'kare*;

¹ Morgon.

² Så även i äldre sv.; se Westes ordbok (under *Sko*).

rädisa, oftast *rädīs* (pl. -er) l. *rädī'sa*¹; hsv. *rä`disa* l. *räd`disa*, men även *rädī'sa*;

prēdikstol, åtminstone i hsv. alternativt accentuerat *predīkstol* (jänte *prē'dik*- l. *pred`dik* -stol); jfr *predīka*;

pölack -er l. -ar, *välack* -er, även accentuerade *po-lac'k(er)*, *valac'k(er)*; hsv. *polack'* l. *po`lack'*; *valack'*, sällan *va`lack'*;

värifrån, *därifrån*, *värutinnan*, *därutinnan*; hsv. altern. *varifrån*, *därifrån*, *varutin`nan*, alt. *vā`rifrån*, *dä`rifrån*, *vā`rutinnan*;

päradis, *päragrāf*, *sýnagōga*, alt. *paradi's*, *para-grāf*, *synagōga*; hsv. *pā`radīs* (sällan *paradi's*), *paragraf*, *sý`nagōga*².

Det stundom förekommande uttalet *gūdōm* har sitt korta *u* i anslutning till *gudō'mlig*; jfr ovan s. 8. *Jōhan* ansluter sig till *Johan`nes*; även familjenamnet *Jōhans-son* uttalas alltid med kort *o*; hsv. *Jō`han(sson)*.

Tjūgu (såsom enkelt ord alltid uttalat med långt *u*) får som första ssgsled kort *u* också då det — vid framhållning — betonas: „*inte trettifem, utan tjügufem*“.

Hit kunde även föras de nedan under 5 sid. 38 f. uppräknade talrika främmande ord — mest grammatikaliska och botaniska samt andra vetenskapliga termer — vilka efter principen om motsatsbetoning flyttat huvudaccenten från slutstavelsen eller midstavelse till uddstavelsen: *vō-kativ*, *nōminativ*, *mōnokotyledon*, *dīkotyledon*, osv.

Ord med avvikande accentuering i folkmålen eller i det äldre språket (eller bådadera):

ēkorre, även utt. *ek'kore*; folkm. *ikō`rn* (*iko`urn*, *ikō`n*) jänte *īkur* o. a. former; fsv. *ekor`ne*³; hsv. *ē`kor're* l. *ek'kore*;

gūdunge (ejderhanne); folkm. altern. *gudug'g*, *gudig'g*; hsv. *gū`dunge*;

käring; ä. rspr. *kärin'g*⁴; folkm. liksom vulg. svsv. alt. *kärng*; hsv. *kär`ring* l. *kä`ring*;

¹ *Radīs* är ordets äldsta uttalsform; Linds, Sahlstedts och Westes ordböcker ha *radi's* jänte *rädī'sa* (accentueringen blott hos Weste). Linné skriver *rädiser*; så ännu C. F. Dahlgren, då han (1837) rimmar *deliser* — *räddiser* (Saml. arb. II 100).

² I ä. hsv. *synagōga*; se Kock, Akcent II 458.

³ Kock, Sv. akcent II 343 f.

⁴ Kock i Arkiv f. nord. fil. VI, s. 17, noten 3.

äderton; fsv. *atertā'n*¹; folkm. = finl.; hsv. *ā`derton*,
vard. *ārton*;

krēatūr; ä. rspr. *kreatu'r*²; (lat. *creatura*); hsv.
krē`atur;

tōbak; ä. rspr. *tobā'k*³; folkm. = finl.; hsv. *tōbak* l.
vard. *tobbak*;

sēnap; folkm. stundom *sinā'p*; ä. sv. *senā'p*⁴; (lat.
sināpīs); hsv. *sē`nap*;

vard. *brūgum*; ä. rspr. fakultativt *brudgumm'*⁵;
stȳ-mōr, *stȳ-fār*, *-syster*, *-brōr*; ä. rspr. *stȳf-mō'r*,
osv.⁶; hsv. *stȳ`mōr* l. *stȳm`mōr*, osv.;

käkerlacka, *pāpegoja*, äldre (ännu i hsv. altern. be-
varad) accentuering *kakerlac'ka*, *papegoj'a*;

namnen *Sēverin* < *Severīnus*, *Tēodor* < *Theodōrus*,
hsv. *Severī'n*, *Tē'odor*.

Det finl. utt. *fātabūr* synes tyda på en äldre accentuering
fatabū'r. Hsv. har *fā't(a)būr*. Även *gūdotter*, *gūsōn*
osv., *häradsrätt*, *-hövding*, *lādugård*, *-svala*, *Lādu-
lås* osv. samt det någon gång förekommande mindre vår-
dade *lēdamōt* för *lē'damōt* höra kanske hit.

Jämte *schārlakan* har finl. vardagligt uttalet *schā-
lakan(sfēber)*, tydande på äldre *scharlā'kan*, som ännu
förekommer i hsv. jämte *schārlākan* l. *scharr'lākan*⁷;
ordet återgår via medellågtyskan på mlat. *scarlātum*.

Hit äro möjligen även att föra folknamnet *tāvaster*, ornn.
Tāvastland, familjenamnen *Tāvast*, *Tāvaststjerna*.

Grupp 4.

I anslutning till uttalet i finl. folkmål förete följande ord
ej sällan kort starktonig vokal i öppen stavelse (varvid
emellertid bör märkas, att i flere fall detta uttal förefaller
även det finländska örat vulgärt):

vokal + icke tonande konsonant: *mōka* (öppet
å-ljud), hsv. *mocka* l. *māka*; i analogi med detta ord

¹ Bugge i Sv. landsm. IV,2, s. 226; Kock, Akcent II 335.

² Kock, Akcent II 458.

³ Kock, Akcent II 457.

⁴ Hultman i Förh. o. upps. 27, s. 246.

⁵ Kock, Akcent II 267.

⁶ Kock, Akcent II 269.

⁷ Lyttkens-Wulff, Ordlista.

stundom *smōka*, ehuru folkmålen ha *smokk(a)*, hsv. *smocka*; *slēkepott* (namn på pekfingret), hsv. *slickepott*¹; *skōta*, hsv. *skotta*; *pōta*, hsv. *pāta*; vulg. *rūtī* efter folkm. *rūtiger*, hsv. *rutten*; *nātagräs*, hsv. *nāta* l. *nāte* (*Stellaria media*); vulg. *pōsa*, hsv. *pāse*; biton. t. ex. *hal'v-rūtī*, *brö'pōsa*;

vokal + tonande konsonant: plur. *kārar* (= karlar), ssgrna *kāratāg*, *kārakār*, *kāravūlen*, (på) *kāravīs*, osv., hsv. *kārar*, *kāratāg* osv.; *rāmatāg*, *rāmaskrīk*, hsv. *rāma-*; vulg. *sōner*, hsv. *sōner*; *rāga*; hsv. *rāge*, *rāga*; även andra ord kunna någon gång i ovårdat språk uttalas såsom i dialekterna, t. ex. *strōming* för *strōmning*, *smūla* för *smūla*; och slutligen må i detta sammanhang erinras om, att kort accentuerad vokal i öppen stavelse förekommer i ett och annat finländskt slangord, ss. subst. *bāga*² (= trångmål, knipa), adj. *flōni(g)* (= enfaldig, smått narraktig), o. a. Jfr mitt arbete *Finlandssvenska* s. 51.

I följande från finskan inlånade ord, av vilka flere blott tillhöra vardagsslangen, höres i överensstämmelse med det finska uttalet kort huvudtonig vokal i den öppna stamstavelsen: *kōta* (öppet å-ljud), hsv. *kāta* (lappkåta l. -hydda); (*lax*)*pāta*, hsv. *pāta*; *kēla* (= haspel, bobin), *sāvokōtt* (= rökt kött), *pūlikka* (= träpinne l. -plugg), *rāpakalja*, hsv. *rappakalja*; *rāpakīvi* (självrätande stenart), *hūli-vīli* (= ostyrig, vild pojke l. sälle), *kālakukko* (= bröd med fiskfyllning), *sīsalska* (= ödla), *rūsakka* o. *tōrakka*³ (= kackerlack(a)), *jōro* (= larm och sorl), *pōro* (= grums), *pōri(g)* (= grumsig, grumlig), *kīna* (= bråka), *kōla* (= bullra), *kīlisa* (klinga, skramla), *pātikka* (= larva), interj. *pīti pīti* (uttryckande skadeglädje); vidare i finska ortnamn, såsom *Kīruna*, hsv. *Kīruna*; *Mūonio*, hsv. *Muō'nio*, *Sāvolax*, *Sātakunta*.

Slutligen må även anföras följande ur ryskan hämtade ord med kort vokal i den öppna stamstavelsen: *isvōschik*

¹ Folkmålen ha *slīkipott* (till *slikka*), *slēkipott*, *slei'kipott* (till *sleika* = rspr. *sleka*). Hsv. har enl. Lyttkens-Wulff även accentueringen *slickepott*.

² Ang. detta dialektords etymologi se Kock, i Sv. studier tillägnade Cederschiöld, s. 140.

³ Dessa ord torde via finskan inlånats från ryskan. Det förra av dem användes av Runeberg i Elgskyttnarne.

(= hyrkusk), *dŭrak* (skällsord, = drummel, nôt), *prěnika* (rysk pepparkaka, även skämtsamt om ryskt ordens-tecken), *stōbak* (= drummel), *knŭga* (= bok), *schŭva sig* (= skynda sig); samtliga utom det första tillhöra slang-språket.

Grupp 5.

I följande från latinet resp. grekiskan direkt eller indirekt härstammande ord höres i finl., i överensstämmelse med vad fallet är i de klassiska språken, kort vokal i starktonig öppen antepenultima-stavelse: *ălibi*, hsv. *ălibi*; *grammătika*, (ofta) *grammătiker*, hsv. *grammattika* -attiker; *tăbula*, hsv. *tăbula*; *kămera*, hsv. *kămera*; *pătina*, hsv. *pătina*; (*per*) *căpita*, hsv. *căpita*; ortn. *Mălaga* (lat. *Mălaca*), hsv. *Mallaga*; vinet *mălaga*, hsv. *mal-laga*; personnamnet *Ăgaton*, hsv. *Ăgaton*; *băryton*, hsv. *barryton*, även *băryton*; *diăbolo*, hsv. *diăbolo*; *păra-dis*, *păragrăf*, se ovan s. 33; *kompōsitum*, hsv. *kom-pōsitum*; *pōsito*, hsv. *pōsito*; plur. *ōnera*, hsv. *ōnera*¹; (oftast) plur. *ōpera* (*omnia*), hsv. *ōpera*², *skōlier*, hsv. *skōlier* (å-ljud); *prolegōmenon*, hsv. *prolegōmenon*; *apōkope*, hsv. *apōkope*; de med prefixet *ko-* (lat. *co-*) sammansatta *kōsekant*, *kōtangent*, *kōsinus*, hsv. *kōse-kant* -*tangent* -*sinus* (o); *dōmino*, hsv. *dōmino* l. *dommino* (å-ljud); *nūmerus*, hsv. *nūmerus* l. *numme-rus*; *cūmulus*(moln), hsv. *cūmulus*; *flūidum*, hsv. *flūidum*; *Gēnesis*³, hsv. *jēnesis*; *dekrēpitus*, hsv. *de-krēpitus*; *krēatur*, se ovan s. 34; *mīnimum*, hsv. *mīnimum*; *mīnimi*-ssgr, hsv. *mīnimi*-; (*rektor*) *magnīfikus*, hsv. *magnīfikus*; *Amfīpolis*, *amfībrakys* osv., hsv. *Amfīpolis*, *amfībrakys* osv.; *Viola* (växtnamnet)⁴, hsv. *Vīola*; plur. *specīmina*, hsv. *specīmina*; *faksī-mile*, hsv. *faksīmile*; *sīmili*-(-*diamant*), hsv. *sīmili*-; ssgn *dīgamma*, hsv. *dīgamma*, men vanl. med annan

¹ Sing. *ōnus* med långt o även i finl.

² Sing. *ōpus* med långt o även i finl.; likaså *ōpera* = dramatisk-musikalisk komposition.

³ Däremot finl. *Nēmesis* trots grek. *Nέμεσις*, lat. *Nēmesis*.

⁴ Däremot kvinnonamnet oftast med annan accentuering i finl.: *Viō'la*, hsv. *Vī'ola*.

accentuering, *digam'ma*; *dýnamo*, hsv. stundom med annan accentuering, *dynā'mo*; *sýfilis*, hsv. *sýfilis*.

I analogi med ovan uppräknade ord har finl. kort betonad vokal i öppen antepenultima också uti följande fall, där latinet företer lång vokal: *fībula* (lat. *fībula*), hsv. *fībula*; *kōpula* (lat. *cōpula*), hsv. *kōpula* (*ō*); *krāpula* (lat. *crāpula*), hsv. (o. svsv. över huvud) saknar ordet; *pāgina* (lat. *pāgina*), hsv. *pāgina*; *dēbitor* (lat. *dēbitor*), hsv. *dēbitor*; *krēditor* (lat. *crēditor*), hsv. *krēditor*; *Lūcifer* (lat. *lūcifer*), hsv. *Lūcifer*; pluralerna *abdōmina*, *diktāmina*, *exāmina*, *gravāmina*, *tentāmina*, *nōmina*, *pronōmina*, lat. o. hsv. *abdōmina*, *diktāmina*, *exāmina*, osv.; vidare uti *etcētera*, där latinet har vacklande kvantitet (*cētera*), hsv. *etcētera* l. *etcettera*; samt i gudanamnet och planetnamnet *Jūpiter* (lat. *Juppiter* l. *Jūpiter*), hsv. *Jūpiter*.

Ytterligare hava följande främmande ord kortvokalig huvudtonig öppen antepenultima: *ānanas*, hsv. *ānanas*, ngn gg *annanas*; *kābiljo*, hsv. *kabbeljo*; *plātina*, hsv. *plā'tina*, men även *platī'na*; *kōlibri*, hsv. *kōlibri* (*o*) l. *kollibri* (*å*); *lūrifax*, hsv. *lūrifax*; *mēрино*, hsv. *mēрино*; (oftast) *chēviot*, hsv. *chēviot*, stundom *chevviot*; *sērafim*, hsv. *serafīm*; *kērubim*, hsv. *kerubīm*; namnen *Bēhemot*, hsv. *Bē'hemōt*; *Ārarat*, hsv. *Ārarat*; *Sālomo(n)*, hsv. *Sālomo(n)*; *Jōakim*, hsv. *Jōakim*; (ofta) *Jōnatan*, hsv. *Jōnatan*; *Ālarik*, hsv. *Ālarik*; *Lēonard*, hsv. *Lēonard*; *Lēopold*, hsv. *Lēopold*; *Kāsimir*, hsv. *Kāsimir*; *Sēverin*, *Tēodor* se ovan s. 34; *rēmington(gevär)*, hsv. *remmington* l. *rēmington*; ang. de på 1 stavelsen accentuerade fyrstaviga *sýnagoga*, *kākerlacka*, *pāpegoja* se ovan s. 33 o. 34.

Medan främmande ord med huvudtonig öppen antepenultima sålunda allmänt ha kort vokal i finl., är kortvokalig betonad öppen penultima mindre vanlig; av lån från de klassiska språken (med kort vokal i dessa) höra hit: *kāput*¹ (huvudman för ätt), hsv. *kāput*; samt ssgslederna *hyper*, *super*, *meso*, *poli*: *hýper(kritisk)* osv., *sűper(fin)* osv., *měso(götisk(a))*, *pōli(klinik)*, hsv., med annan accentuering, *hy'perkrītisk* osv. (äv. *hyp'er-*), *su'perfī'n* l. *sup'erfī'n*, *me'sojō'tisk(a)*, *pol'iklinī'k* l. *po'liklinī'k*; av ord

¹ Men däremot t. ex. *ōpus*, *ōnus*, jfr ovan s. 36, not. 1, 2.

med lång vokal i de klassiska språken: *kīlo* (grek. *χῖλοι*), hsv. *kīlo*; alternativt (men ofta) månadsnamnen *jūni*, *jūli* (trots lat. *Jūnius*, *Jūlius*)¹, hsv. *jūni*, *jūli*; ssgsleden *sēmi-* (lat. *sēmi-*) i *sēmikōlon*, hsv. *sē`mikōlon* (l. *se`mi-kōlon*), samt (vulg.) *dēbet-* (lat. *dēbet*) i (vulg.) *dēbet-sēdel*, hsv. (o. mera vårdad finl.) *dēbetsēdel*. Vidare böra nämnas orden *brāvo*, hsv. *brāvo*; *zūlu*, hsv. *zūlu*; (altern.) *jūry*, hsv. *jūry* l. *jurri*; det bibliska *Mōlok*, hsv. *Mōlok* (*ō*)².

Slutligen höres i finl. — såsom ovan s. 33 redan antytts — kort huvudtonig vokal i öppen stavelse i ett icke litet antal ur de klassiska språken hämtade vetenskapliga termer, vilka, mest på grund av principen om motsatsbetoning, kunna överflytta huvudaccenten från dess egentliga plats i slut- eller midstavelse till uddstavelsen. Hithörande ord äro:

grammatiska termer: kasusnamnen *nōminativ(us)*, *gēnetiv(us)*, *vōkativ(us)*, *lōkativ(us)*, altern. *ākusativ(us)*, alt. *īnessiv(us)*, *ēlativ(us)*, alt. *ādessiv(us)*, *ābessiv(us)*, *kōmitativ(us)*, *prēpositionalis*³; hsv. (vid motsvarande accentuering) *nomminativ* l. *nōminativ* (*o*), *gēnitiv*, *vōkativ* l. *vokkativ* (*o*), *lōkativ* (*o*) l. *lokkativ*, *ackusativ*, *innesiv*, *ēlativ*, *addesiv*, *abbesiv*, osv.; — *dēmonstrativ(t)*, *dēterminativ(t)*, altern. *pōsessiv(t)* (pronomen), hsv. (i fall av motsv. accentuering) *dē-* l. *demm-*, *dē-* l. *dett-*, *poss-*; — *sūperlativ*, hsv. *supperlativ*; *dīminutiv*, hsv. *dimminutiv* l. *dīminutiv*; alt. *āpel(l)ativ*, hsv. *appelativ*; *frīkativ*, hsv. *frikkativ*; *īterativ*, hsv. *īterativ* l. *itt-*; *prīvativ(um)*, hsv. *prīvativ(um)*; *fēminin(um)*, hsv. *fēminin* l. *femminin*; *bīlabial*, *bīlateral*, hsv. *bīlabial*, *bīlateral*; *āorist*, hsv. *a`oris't*; *dūal(is)*, *plūral(is)*, hsv. *dūal*, *plūral*;

botaniska termer: *dīkotyledōn*, *mōnokotyledōn*, *fanērogām*, *dēkandrīa*, *dēkandrist*, *dīandrīa -ist*, *dīadelfīa -ist*, *dīdynamīa -ist*, *dīoecīa -ist*, *trīandrīa -ist*, *dōdekandrīa -ist*, *gŷnandrīa -ist*, *īkosandrīa -ist*,

¹ Personnamnet *Jūlius* uttalas i finl. oftast *Julljus* (jfr ovan s. 24); i analogi med detta uttal (med kort vokal) kan uttalet *jūli* ha uppkommit, i analogi med *jūli* åter *jūni*.

² Ang. *sēnap*, *tōbak* se ovan s. 34.

³ Till dessa kunna läggas följande „status“-benämningar hos Noreen (Vårt språk V 190—252): *sūbessivus* (alt.), *prēssivus*, *ōbessivus* (alt.), *cīsessivus* (alt.), *prōlativus*, *sōciativus*, *kāritivus*, *prīvativus*, *āditivus* (alt.), *sēparativus*, *dēfinitivus*, *kvālitativus*, *līmitativus*, *rēsultativus*, *sīmitativus*, *ōpositivus* (alt.).

mönandriā -ist, mōnadelfīa -ist, mōnoeciā -ist, pōlyandriā -ist, pōlyadelfīa -ist; hsv., med genomgående avvikande accentuering, *dikotyledō'n, monokotyledō'n, fanerogā'm, dekan'dria, dekandris't*, osv.;

matematiska termer: *bīnōm, trīnōm, pōlynōm*, hsv., med annan acc., *binō'm, trinō'm, polynō'm*; — altern. *dīvision, ādition, īkosaēder, bīkonkav, bīkonvex*, indiv. *dīamēter, pērimēter*, hsv. (vid motsv. accentuering) *divvision* l. *dīvision, addition, ikkosaēder(?)*, *bīkonkav, bīkonvex*;

övriga termer (mest alternativt): *āsymmētrisk*, hsv., med annan acc., *as'ymētrisk*; *bīmetallism*, hsv.¹ *bīmetallism*; på samma sätt en del andra med lat. prefixet *bi* (= två) sammansatta ord; *dēcisīv, dēfensīv, dēfinitīv* och en del andra med pref. *de-* ssatta, hsv.¹ *dēcisīv, dēfensīv* l. *dēfensīv, deffinitīv* l. *dēfinitīv* osv.; *dēci-gram dēkagram kīlogram* (-liter -meter osv.), hsv.¹ *dēci-* l. *dessi-*, *dekka-* l. *dēka-*, *kīlo-*; *fākultatīv*, hsv.¹ *fakkultativ*; *fēderatīv*, hsv.¹ *fēderativ* l. *federativ*; *kōoperatīv* o. en del andra med pref. *ko-*, hsv.¹ *kōoperativ* osv.; *kvālitatīv*, hsv.¹ *kvallitativ*; *lātītūd*, hsv.¹ *lattitud*; *mōnogām pōlygām*, hsv.¹ *mōno-* l. *monno-*, *polly-* l. *pōly-*; *pōsitīv, nēgatīv*, hsv.¹ *pōsitiv* l. *possitiv, neggativ* l. *nēgativ*; *prīmitīv*, hsv.¹ *primitiv*; *rēlatīv*, hsv.¹ *rellativ* l. *rēlativ*.

I fråga om nu uppräknade ord med (på grund av eventuell motsatsbetoning) flyttbar accent synes den skillnad råda mellan finl. o. hsv., att i finl. första-stavelse-accentueringen betydligt mera allmänt än i hsv. tenderar till att bli konstant.

Grupp 6.

Hithörande ord, som mest ha karaktären av interjektioner, förete alla slutljudande kort vokal och kunna, såsom ovan s. 27 framhållits, även i hsv. uttalas med kort slutljud. Av de å s. 27 ur Norens Vårt språk citerade orden ha dock icke på långt när alla kort huvudtonig vokal i finl., utan endast *vā, vabā, vasā, jahā, ahā, tja, hē, sē, hī, hm, nū, nā, sā, hā*.

¹ Vid motsvarande accentuering.

2. Helkort svagt bitonig vokal + helkort konsonant + vokal.

Efter huvudtonig stavelse förekommer denna kombination huvudsakligen blott i rytmiskt accentuerad best. form plur. på *-na* av flerstaviga (dvs. mer än tvåstaviga) substantiv: a) i neutra på *-e* och maskulina avledningar på *-are* och *-ande*: *ar'betěna*, *alt'arěna*, *ä'renděna*, *förhåll'landěna*, *ä'vseenděna*, *lä'sarěna*, *ro'marěna*, *fis'karěna*, *han'dlanděna* osv.; hsv. (vid enahanda accentuering): *ar'betě'na*, *alt'arě'na*, *ä'rendě'na*, *förhåll'landě'na*, *lä'sarě'na*¹, *fis'karě'na*¹, *han'dlandě'na* osv., med förlängd (halvkort) vokal; b) vardagligt, på grund av bortfall av pluralisändelsen *r*, i *ab'borrăna*, *măn'ni-skõna* osv., hsv. *ab'borraŋ'a*, *măn'niskonŋ'a*, osv., med förlängd (halvkort) konsonant; dessutom t. ex. i det arkaiska *măn'niskõnes* (son). — Vid icke-rytmisk accentuering av trestaviga språktakter med huvudton på första stavelsen är kvantitetskombinationen i fråga givetvis också regel; men sådan accentuering, med biaccenten på stavelsen näst efter den huvudtoniga, är enligt min mening numera mindre vanlig även i finl., iakttages jämförelsevis sällan, och endast i långsamt tal; exx.: *lä'säre*, *alt'äre*, *pä'röne(t)*, *rĩ'kěna*, *mas'kāna*, osv. (nästan alltid rytmiskt: *lä'sarě*, *alt'arě*, *pä'roně*, *rĩ'kenă*, *mas'kană*, osv.).

Oftast förekommer kombinationen „helkort bitonig vokal + helkort konsonant + vokal“ före huvudtonig stavelse, dvs. i såkallad upptakt. I finl. gäller som (en visserligen av talrika avvikelser bortskymd) regel, att varje bitonig upptaktsstavelse, där vokalen ej följes av en konsonantgrupp, är kort; undantag bilda en del fall, då ord med lång vokal l. lång konsonant komma att ingå i upptakten, och andra, då dubbelskrivning av konsonant i viss utsträckning påverkar uttalet². I hsv. däremot är bitonig öppen upptaktsstavelse alltid förlängd (halvkort): antingen förlänges vokalen, eller ock den följande konsonanten, eller vacklar uttalet mellan förlängd vokal och förlängd konsonant.

Då meddelandet av fullständiga uppgifter rörande det hsv. (resp. svsv.) uttalet i nu ifrågavarande avseende skulle kräva alltför stort utrymme, uppräknas här nedan, efter

¹ Så vitt uttal med *e* förekommer.

² Dessa fall behandlas nedan under 3 och 4, s. 44 f., 48 f.

SAOB samt Lyttkens-Wulffs Ordlista och Uttalsordbok, ett fåtal exempel. Att döma av de på grundligare undersökningar baserade uppgifterna i de hittills utgivna partierna av SAOB, jämförda med Lyttkens-Wulffs uppgifter, synes i hsv. i de flesta fall vacklan råda mellan vokalförlängning och konsonantförlängning i upptaktsstavelsen.

Ord där upptaktsstavelsens vokal omedelbart följes av vokal: finl. *äeroplá'n, biogra'f, dűel(l)é'ra, feodalís'm, kőoperatió'n, nűansé'ra*, hsv. *a'eroplá'n, bi'ogra'f du'ele'ra, fe'odalis'm, ko'operatió'n, ny'ansé'ra*.

Ord där upptaktsstavelsens vokal omedelbart följes av (enkel) konsonant: finl. *bi'metallis'm, ěmissiό'n, flőrilé'gium, dőnatiό'n, lűceis't, plűralité't*, hsv. i regeln *bi'metallis'm, e'missió'n, flo'rile'gium, do'natiό'n, ly'ceis't, plu'ralité't*; — finl. *äkademi', bābia'n, fi'guran't, bātaljo'n, ěpidemi', hűpotenu'sa*, hsv. alltid l. i regeln *ak'ademi', bab'ia'n, fig'uran't, bat'aljo'n, ep'idemi', hyp'otenu'sa*.

Såsom ovan antyddes, har finl. regelrätt förbindelsen helkort vokal + (ensam) helkort konsonant i bitonig upptaktsstavelse också då konsonantljudet (efter uttalet i det språk därifrån resp. ord stammar) tecknas med dubbel bokstav; även härpå böra exempel anföras: *kőmite'*, hsv. *kom'ite'* (stavn.: *kommitté*); *kőmisiό'n*, hsv. *kom'isiό'n* (stavn. *kommission*); *grāmatik*, hsv. *gram'atí'k* (stavn. *grammatik*); *āpara't*, hsv. *ap'ara't* (stavn. *apparat*); *trőtoa'r*, hsv. *trot'oa'r* (stavn. *trottoar*); *rāporté'ra*, hsv. *rap'orté'ra* (stavn. *rapportera*); *ālians'*, hsv. *al'ian's*, (stavn. *allians*); *āmunitiό'n*, hsv. *am'unitiό'n* (stavn. *ammunition*); *ātity'd*, hsv. *at'ity'd* (stavn. *attityd*), *fěnoma'n*, hsv. *fen'oma'n* (stavn. *fennoman*), osv. Det i dessa exempel angivna finl. uttalet är det naturliga vardagsuttalet av oftare förekommande, med språket fullt införlivade ord; angående de talrika avvikelserna från regeln, i mindre vanliga ord, i vårdat tal och vid (vårdad) läsning, se under 4, nedan s. 47 ff.

Angående hsv. halvkort vokal framför konsonantgrupp i bitonig upptaktsstavelse se ovan s. 23 f.

3. Lång vokal i obetonad stavelse; hellång vokal i bitonig stavelse.

Slutstavelse och penultima.

Bland finländska egenheter som falla inom ramen av den allmänna hsv. kvantitetsregeln ha ovan s. 8 ff. anförts ett antal fall där finl. har lång vokal i bitonig slutstavelse l. penultima: *ungdōm(en)*, *fattigdōm(en)*, m. fl. på *-dōm*, *folktōm(a)*, *umgās*, *hårdkōkt* o. a. sammansättningar, samt (fakultativt) avledningar på *-ād*, (subst. *härād(et)*, *skillnād(en)*, *spånād(en)* m. fl.) och *-īg* (adj. *avīg*, *färdīg*, *billīg*, *andlīg* osv.) ävensom andra ord, t. ex. namnet *Gustāv*, medan hsv. företer lång konsonant (*ung`domm(en)*, *skill`nad`*, *and`lig`*, *Gus`tav`* osv.). Dessa samma ord kunna emellertid eventuellt utgöra exempel även på avvikelse från den hsv. kvantitetsregeln.

I hsv. har ju slutstavelsen, resp. (i en del fall) penultiman, i de anförda sammansättningarna (*ung`dom`m(en)*, *hård`kokk`t(a)* osv.) stark biton (semifortis) med därav följande halvlängd hos den postvokaliska konsonanten, i avledningarna (*spån`ad`*, *and`dlig`* osv.) svagare biton (levis) med halvkort l. något längre konsonant; detta beroende därpå, att orden i fråga ha tvåstavighetsaccentuering (accent 2, grav accent); hade de däremot enstavighetsaccentuering (accent 1, akut accent), så skulle andra stavelsen bliva obetonad, med kort kons. Om nu orden i fråga i finl. uttalas med samma tryckstyrka som i hsv. (vilket eventuellt kan inträffa) och samtidigt med motsvarande längd hos vokalen i ultiman (resp. penultiman), så föreligger givetvis icke någon avvikelse från den allmänna kvantitetsregeln. Men är tryckstyrkan i den biton. stavelsen i finl. mindre än i hsv. (vilket vanligen är fallet, enär i finl. alla ord ha akut accent), men vokalen det oaktat lång, föreligger naturligtvis en avvikelse från kvantitetsregeln, desto större ju längre vokalen är.

Vi kunna sålunda uppställa följande sats: när i finl. i stavelse efter huvudtonig förekommer lång (mer än halvkort) vokal eller postvokalisk konsonant, så föreligger, på grund av att finl. har blott akut accent, i regeln avvikelse från den allmänna hsv. kvantitetsregeln och tillika givetvis kvantitetsavvikelse från det hsv. uttalet i alla de fall där även hsv. har akut accent.

Till belysning av förhållandet anföras nedan såsom exempel ett antal sådana ord där hsv. (åtminstone fakultativt) har akut (accent 1); finl. *ak'tiv*, *pas'siv*, handelstermerna *ak'tiva*, *pas'siva*, hsv. (vid motsv. accentuering) *ak'tiv(a)*, *pas'siv(a)*, enl. SAOB även med levior och halvkort *i*; finl. *dĩminutiv*, *de'monstratīv*, *de'terminatīv*, *ap'pellatīv*, osv., hsv. altern. *dim'inutiv*, *demon'strativ* osv. med levior och halvkort *i*; finl. (fakultativt) *beklä'dnād*, *bekost'nād*, hsv. (fak.) *beklä'dnad*, *bekost'nad*; finl. (fakultativt) namnen *Port'ugāl*, *Alfrēd*, *Man'frēd*, *Kon'rād*, *As'trīd*, *Gott'frīd*, *Helfrīd*, *Va'lfrīd*, *Ingrīd*, hsv. *Portugal*, *Alfred*, *Man'fred*, *Kon'rad*, *As'trid*, *Gott'frid*, osv.; finl. *ba'bōrd*, *stýrbōrd*, hsv. altern. *ba'bord*, *stýrbord*; finl. altern. *Bérnhārd*, *Gérhārd*, *Gott'hārd*, *Léonārd*, hsv. *Bérnhard*, *Gérhard* osv.¹; finl. *bläck'hörn*, hsv. *bläck'horn*; finl. *sön'dā(g)*, *mån'dā(g)*, osv., *mid'dā(g)*, hsv. *sön'da(g)* osv., *mid'da(g)*; finl. *górā*, *beta'lbār*, hsv. altern. *górå* (l. halvkort *å* med levior), *beta'lbar* (halvkort *a* med levior i *-bar*); hit höra vidare fall som finl. *ge'nkärlēk*, hsv. *ge'nkärlēk*.

Mellanstavelse.

Med mellanstavelse betecknar jag här en obetonad stavelse som står mellan huvudtonig och starkt bitonig stavelse i ett kompositum eller dekompositum, t. ex. stavelsen *ke* i *flic'ke-barn*, *nad* i *här'nadstå'g*, *lig* i *ä'rlighe't*, *vagns* i *spårvagnsförare*, *dag* i *vårdagjäm'ning*. Då en sådan stavelse utgöres av ett ord eller en avledningsändelse med lång vokal, bibehåller finl. vid mera vårdat uttal, särskilt vid uppläsning, i större eller mindre mån vokallängden också i sammansättningen, oaktat ordet resp. ändelsen där förlorar sin accent, medan i hsv. vokalen blir helkort. Som exempel må anföras:

ord med mellanstavelserna hörande till första kompositionsleden: enkla ssgr: *här'nādstå'g*, (pedantiskt läsuttal) *ä'rlighe't*, *fat'tīgdō'm*; dekomposita: *häs'tskōfor'm*, *lan'dsōrtsbo'*, *fýrfōtadjú'r*, *Bo'hūslä'n*, *stå'ltråds-līna*, *gru'ndlāgsfrā'ga*, *bo'lāgsstäm'ma*, *le'damōt-ska'p*, *stall'brōdraskā'p*, *säck'pīpeblå'sare*, *te'skēds-*

¹ Men även i finl. i regeln *E'dvarrd*.

vīs, värjemålse'd, upp'syning'sman', Médelhāvs-kus'ten, Östersjöham'n, Järnbrōgā'tan, trä'vāruex-port, livsmēdelstull'ar, förs'tfödslorätt', mé'dvētslō's, lustbārhet, säljbārhet, utförsgå'va, utsägba'r¹, utförba'r¹, m. fl., m. fl.;

ord med mellanstavelsen hörande till senare kompositionsleden²: *krydd'krāmhan'del, lärf'tskrāmhan'del, höst'dāggjäm'ning, o'jävak'tig, o'päräk'nad, o'ūttrött'lig, o'üttöm'lig, o'påta'ld, ju'lūtställ'ning, mass'ūtnäm'ning, blo'dsūt'gju'telse, blo'düttöm'ning, dividen'd-ūtdé'lning, lan'thūshåll'ning, ba'rnāvdé'lning, da'g-āvlö'ning, tull'āvgifter, m. fl.*

Upptaktsstavelse.

Från den i finl. gällande regeln, att upptaktsstavelse, även om den är bitonig, har kort vokal (jfr ovan s. 40), avvika talrika fall, då ord l. stavelser, vilka som huvudtoniga ha hellång vokal, komma att ingå i upptakt: vokallängden bibehålles då i större eller mindre grad, så att i bitonig stavelse kort vokal höres blott i snabbaste vardagstal, halvkort i vanligt tal, halvlång—hellång i vårdat tal och föredrag, medan i helt och hållet obetonad upptaktsstavelse helkort vokal visserligen är regel i vardagstalet omedelbart före den huvudtoniga stavelsen, men halvlång vokal förhärskar i övriga fall och hellängd ofta kan iakttagas vid vårdad läsning. Exempel (på vårdat uttal):

(ett) *krȳpin'* (av *krȳpa*), *Grȳpshol'm* (av *grȳp*), *gå-på'are* (av *gå*), *nōrdo'st, nōrdvä'st* (av *nōrd*), *līkviss't, līkvä'l* (av *līk*), *därvi'd, därtill'* (av *där*), *nōga'v; līkavä'l* (av *līka*), *āperi'* (av *āpa*), *bāgeri'* (*bāka, bāgare*), *rāseri'* (*rāsa*), *sjūderi', slāveri', tōkeri', prȳderi', skrīveri', spōkeri', stūteri'*³, *Götebor'g, bīdevin'd, menāgeri',* (hsv. *menāscheri'*), *gīvarin'na, skā-*

¹ Även med annan accentuering i finl.: *ū'tfö'rbār, ū'tsä'gbār.*

² Dessa fall av oaccentuerad mellanstavelse äro mindre vanliga i finl. än i hsv., enär den i modern svenska gällande regeln om „rytmisk accentuering“ icke i finl. tillämpas i samma utsträckning, ej heller på samma sätt, som i hsv.

³ I dylika fall kan även hsv. ha halvlång vokal; jfr Noreen, Vårt språk II 125 f.

parin'na, *innehävarin'na* samt i analogi med dessa t. ex. *müterĭ*, *säterĭ*, *bröderĭ*;

hattmäkerĭ (av *-mākare*), *drömtȳderĭ*, *bleckslāgerĭ*, *hemlighetsmäkerĭ*, *effektsökerĭ*, *lantmäterĭ*, *månggüderĭ*, *ränk'smīderĭ*, *självplāgerĭ*, *lin'nevāverĭ*, *baggbölerĭ*;

*āvögüderĭ*¹, (*āvögūd*), *āvskrīverĭ* (*āvskrīva*), *bön'hāserĭ*, *dā'gdrīverĭ*, *djūrplāgerĭ*, *frībȳterĭ*, *hårklȳverĭ*, *krū'kmākerĭ*, *plā'tslāgerĭ*, *snörmākerĭ*, *stē'nslīperĭ*, *stō'rskrȳterĭ*, *tē'gelslāgerĭ*; *mē'dtävla-rin'na*, *rā'dgīvarin'na*, *ā'skādarin'na*, *mō'tstända-rinna*²; *svē'denborgia'n*, *fī'deikommis'sā'rie* (även *fideĭ'kommis'sā'rie*).

4. Lång konsonant i obetonad stavelse; hellång konsonant i bitonig stavelse.

Slutstavelse, penultima och antepenultima.

I obetonad kortvokalig slutstavelse kan (ensam) postvokalisk konsonant stundom, särskilt vid läsning och lexikaliskt uttal, erhålla en något större längd än den allmänna hsv. kvantitetsregeln tillåter; så t. ex. *b* i *nabob* (*na'bob*), *d* i *talmud*, *Nimrod*, stundom t. o. m. i *varsnad* o. a. pret. part. på *-ad*; *f* i *bischoff* (ej sällan hellängd på grund av dubbelskrivningen); *g* i *Magog*, *k* i *arrak* (*arrack*), *konjak*, *m* i *spillkum*, *balsam*, *harem*, *Adam*, *g* i *välling*, *konung*, *honnung*, *p* i *biskop*, *isop*, *sirap*; *s* i *atlas*, *t* i *abbot*, *mammut*, *muskot*, *annat*, *fatet*, *ätit* (läsuttal).

Intervokaliskt kan likaså förlängd konsonant fakultativt vid läsning och i långsamt tal förekomma i obetonad penultima resp. antepenultima i böjningsformer av ord av ovan angivna typer: *na'bob'ar*, *nim'rod'ar* (appellativt), *bisch'of'en*, *ar'rak'en*, *kon'jak'en*, *spillkum'ar*,

¹ I detta och följande ord, samt ord av denna typ över huvud, är vokalen i första stavelsen ofta hellång också i finl. vardagstal.

² Men vardagligt *frīherin'na*, efter huvudregeln.

bals'am'en, väl'ling'en, kó'nung'ar, bis'kop'ar, sī-rap'en, at'las'en, ab'bot'ar, mam'mut'ar, mus'kot'en, spillk'um'ar'na, bis'kop'ar'na, ab'bot'ar'na osv.; dock alltid helkort konsonant i former av particip på *-ad* (*va'rs-nade*) samt ord på *-el, -en, -an, -on, -er, -ar, -or* (*him'melen, bāc'kenet, la'kanet, aftonen, pap'peret* (Österbotten), *som'maren, al'lvaret, villk'oret, villk'oren*). — Vid icke rytmisk accentuering (*bis'choffen, kon'jak-ken, kó'nung'ar, bis'kop'par, ab'bor'rar*, osv.) föreligger givetvis avvikelser från den hsv. kvantitetsregeln blott så vitt konsonanten har högre grad av längd (halv- l. hellängd).

Mellanstavelse.

Angående betydelsen av denna term se ovan s. 43. Hithörande fall av lång konsonant äro mindre talrika, beroende på att ord med stam på konsonant, då de stå som första sammansättningsled, ofta — i dekomposita regelrätt — tillfoga ett *s*, vilket väsentligen reducerar längden av den föregående konsonanten (*tallbarrsbad, jordgubbsätning*, osv.). Exempel:

ord med mellanstavelserna hörande till förra kompositionsleden: *lant'mannanä'ring*, hsv. *lan'tmananä'ring*; *syss'lomannaska'p*, hsv. *syss'lomanaska'p*; *fält'herrebegå'vning*, hsv. *fäl'therebegå'vning*; hit kunna även föras fall av sammanträffande av lika konsonanter: *afton-nummer*, hsv. *aftonummer*, *sparrissäng*, hsv. *spar-risäng*, *riddarroman*, hsv. *riddaroman*, *medellös*, hsv. *medelös*, o. a.¹;

ord med mellanstavelserna hörande till senare kompositionsleden: *o'tillå'ten*, hsv. *o'tilå'ten*; *o'tillbö'rlig*, hsv. *o'tilbö'rlig*.

Där konsonant omedebart följer på mellanstavelserna (*ab-borrfena, otillbö'rlig* osv.), kan konsonantlängden iakttagas blott vid långsammare uttal (pedantiskt noggrant läsuttal). Över huvud höres lång konsonant — liksom lång vokal, se ovan s. 43 f. — i mellanstavelse regelrätt blott vid mera vårdat uttal, om än denna företeelse ingalunda är alldeles främmande för vardagstalet.

¹ Enligt Noreen, Vårt språk II 118, höres i hsv. i sällsynta undantagsfall lång kons. i dylika ord.

Upptaktsstavelse.

Såsom tidigare redan ett par gånger framhållits, gäller i finl. (vardagligt) talspråk den regeln, att upptaktsstavelser, vare sig de äro bitoniga eller helt och hållet obetonade, innehålla blott korta ljud. På korta bitoniga stavelser ha ovan s. 41 anförts en del exempel. Följande fall, i vilka trots dubbel-skriven konsonant kort konsonantljud uti obetonad stavelse i vardagstalet är enrådande, må här tillfogas: *ballong* utt. *balong'*, *bassäng* utt. *basäng'*, *arrende* utt. *aren'de*, *assessor* utt. *ases'sor*, *terrin* utt. *teri'n*, *terrass* utt. *terass'*, *ackord* utt. *ako'rd*, *arrest* utt. *ares't*, *attack* utt. *atack'*, *affär* utt. *afä'r*, *allena* utt. *alé'na*, *per-rong* utt. *perong'*, *pollett* utt. *polett'*, *kommod* utt. *komo'd*, *passopp* utt. *pasopp'*, *flottist* utt. *flotis't*, *grossess* utt. *grosess'*, *diarre'* utt. *diaré'*, *parallell* utt. *paralell'*, *frikassé* utt. *frikasé'*, *karaffin* utt. *karafĩ'n*, *förstaklassist* utt. *förs'taklasis't*, osv.

Att jag här och på tidigare ställen ansett nödigt att an-föra så många exempel på kvantitetsregeln för upptakts-stavelser, har sin grund däri, att avvikelserna äro så talrika, att de nästan undanskymma regeln¹. Även de nyss uppräknade orden kunna, vid pedantiskt noggrann läsning, uttalas med förlängd konsonant framför den huvudtoniga vokalen, ehuru ett sådant uttal är absolut främmande för

¹ Så ger Pipping (Nystavaren IV s. 136) icke någon regel beträffande kvantiteten i upptaktsstavelser, utan påpekar endast, att i Finland ofta nog god överensstämmelse råder mellan tal och skrift, så att medan *aluminium*, *amiral* uttalas med helkorta konsonanter, *l* i *allopat* och *m* i *ammonit* däremot redan i ledigt samspråk äro märkbart förlängda och vid avsiktligt korrekt uttal mycket väl kunna uppnå hellängd. I Vårt språk II, s. 129, finner Noreen detta „slafveri under skriften“ vara „högst påfallande och svårbegripligt“. Det är emellertid att märka, att Pipping redogör för „det bildade ut-talet“ av svenskan i Finland, dvs. sådana personers uttal, vilka behärska ortografien, icke deras „som äro så okunniga, att de icke veta, det dubbelt tecken användes i *kavalleri*, *galleri*“, osv. Då det, såsom ovan s. 6 framhållits, icke bereder den bildade finländaren den ringaste svårighet att kombinera vilken kvan-titet som helst med vilken tryckstyrka som helst, är det också en fullt naturlig sak, att hans uttal av sådana (mindre alldag-liga) ord, vilka tillförts hans språk ur litteraturen, är påverkat av stavningen; likaså att han, vid läsning, mer eller mindre omedvetet, utläser t. ex. „litteratur“ med kort *t*, men „litteratur“ med långt.

det lediga vardagstalet. Ju mindre vanligt ett ord är i en talandes vardagsspråk, desto mer är hans uttal av detsamma påverkat av skriften; och ett ord som vardagligt följer uttalsregeln, kan i vårdat föredrag följa stavningsregeln. Icke-fackmannen säger väl sålunda alltid *allopat*, *alluvial*, *apofyllit*, men därmed är ej sagt, att icke i en medicinsk diskussion uttalet *ālopat* kan vara regel, eller att icke geologer och mineraloger säga *āluvial*, *āpofylit* i vardagslag och *alluvial*, *āpofyllit* blott inför ett större auditorium. — Till dessa av stavningen betingade undantag komma så ytterligare de talrika fall, i vilka association med ett grundord med långt konsonantljud i tonstavelsen vållar uttal med lång konsonant också i bitonig eller obetonad upptaktsstavelse¹.

Exempel på av stavningen betingat eventuellt uttal med lång (halvkort — hellång) konsonant i obetonad upptaktsstavelse:

abbe', hsv. *abe'*; *annex*, hsv. *anex*; *backant*, hsv. *bakant*; *bellit*, hsv. *belit*; vidare *blessyr*, *dressin*, *ellips*, *essä'* (*essay*), *falli't*, *fissur*, *flotttyr*, *fossil*, *glossar*, *grossör*, *hallå*, *hellen*, *hurra!*, *hussit*, *klassik*, *kollaps*, *massiv*, *missal*, *pannä'*, *passiv*, *pression*, *rabbin*, *sappör*, *session*, *sottis*, *staffage*, *suckat*, *suffix*, *tannin*, *tonnage*, *trappist*, *vallon*; — *annaler*, hsv. *analer*; *appendix*, hsv. *apen'dix*; *Assyrien*, *assyrisk* osv., hsv. *Asyrien*, *asyrisk*; *bissera*, *blessera*, *dressera*, *Ellida*, *elliptisk*, *erratisk*, *frappera*, *frottera*, *Messias*, *mussera*, *Ottilia*, *palladium*, *stackato*, *summarisk*, *tellurisk*, *Tessalien*, *trassera*; m. fl;

āsymme'trisk, hsv. *as'yme'trisk*; *axillär*, hsv. *axilär*; *bankruttör*, hsv. *bankrutör*; *bäckackera*, hsv. *bar'ackera*; *brikollist*, hsv. *brik'olist*; *destillera*, hsv. *destillera*; *depression* (*depreffon*), hsv. *dep'refon*; *dilettant'*, hsv. *dil'etant*; *dimittera*, hsv. *dim'itera*; *duellera*, hsv. *du'elera*; *ēmissarie*, hsv. *e'misarie*; *etikettera*, hsv. *et'iketera*; *fågottist*, hsv. *fag'otist*; *Filippinerna*, hsv. *Fil'ipinerna*; *hëmorrojder*, hsv. *hem'orojder*; *jöhanniter*, hsv. *jo'haniter*; *käressera*, hsv. *kar'esera*;

¹ I dessa fall kan även hsv. i (svagt) bitonig stavelse ha halvlång konsonant. Jfr Noreen, Vårt språk II 127 ff. (samt det ovan s. 44, not 3, påpekade analoga förhållandet i fråga om vokalkvantiteten).

kläarinettist, hsv. *klarinetist*; *körollarium*, hsv. *korollarium*; *metallurg*, hsv. *metallurg*; *növellist*, hsv. *novelist*; *renommé*, hsv. *renomé*; *tyranni*, hsv. *tyrani*; *embellera*, *embarra*, *excellera*, *expressiv*, *förblommerad*, *förskottera*, *impresario*, *intermittent*, *komplettera*, *kornettist*, *repressalier*, *umbellat*, *violoncellist*, m. fl;

artilleri, hsv. *artileri*; *fallisseman*, hsv. *falliseman*; *etablissemang*, hsv. *etablisemang*; *exkommunicera*, hsv. *exkommunicera*; *indifferent*, hsv. *indiferent*; *installation*, hsv. *instalation*; m. fl.

Hit kunna även föras med *r* begynnande ord föregångna av prefixet *för*: *förringa*, *förrinna*, *förrosta*, *förruttna*, *förryckt*, *förrymd*, *förryska*, *förråd*, *förråda*, *förrädare*, *förrätta*, *förränta*, hsv. *föringa*, *förinna*, *förosta*, *föruttna*, *föryckt*, *förymd*, *föryska*, *föråd*, osv.

Exempel på av stavningen betingat eventuellt uttal med halvlång—hellång konsonant i (svagt) bitonig upptaktsstavelse:

allopat, hsv. *alopat*; *apparition*, hsv. *aparition*; *appellera*, hsv. *apelera*; *assurera*, hsv. *asurera*; *ballistik*, hsv. *balistik*; *barrikad*, *batteri*, *galleri*, *grammofon*, *ottoman*, *kannibal*, m. fl.

Exempel på av association betingat alternativt uttal med lång konsonant i upptaktsstavelse¹:

i obetonad stavelse: (en) *tittin'* (av *titta*), hsv. *titin'*; *tittu't*, hsv. *titu't*; (en) *svängom'* (*sväyyom'*, av *svänga*), hsv. *sväyom'*; *jättinna* (av *jätte*), hsv. *jätinna*; *tillika* (av *till*), hsv. *tilika*; *rabattera* (av *rabatt*), hsv. *rabatera*; *ordrytteri* (*ryttare*), hsv. *ordryteri*; *tillställerinna* (*ställa*), hsv. *tillstälärinna*;

i bitonig stavelse: *snobberi* (*snobb*), *skrädderi* (*skrädare*), *tiggeri* (*tigga*), *prejeri* (*preja*), *tryckeri* (*trycka*), *trolleri* (*trolla*), *frosseri* (*frossa*), *sätteri* (*sätta*) m. fl. på *-eri*; *backanalisk* (*Backus*), *atticism* (*attisk*, *Attika*), *kommaterna* (*komma*), *belladonna* (*bella*), m. fl.

I samtliga ovan (s. 48 f.) uppräknade fall höres givetvis, i överensstämmelse med huvudregeln för uttalet av upptaktsstavelse, i vardagstalet merendels helkort konsonantljud:

¹ Också i dessa fall kan givetvis stavningen medverka till konsonantförlängningen.

blesy'r, dresi'n, elip's, floty'r, grosö'r, halå', hura', sesio'n, soti's, suffix', dresi'ra, frape'ra, diletant', dimate'ra, hémoroj'der, körola'rium, rénome', impre-sa'rio, kömisa'rie, artileri', exkomunicera, förtyck't, förå'd, åsure'ra, bärika'd, titin', titu't, jätin'na, tili'ka, kömate'ra, osv.

5. Lång vokal följd av lång konsonant.

Förbindelsen hellång vokal + hellång konsonant förekommer i svenskan över huvud blott i sammansättningar, i vilka första leden har lång vokal följd av en konsonant och senare leden börjar med denna samma konsonant: *kūbbās, blōddroppe, strōfform, väggrop, bākkant, gūllockig, dāmmössa, rēnnōs, djūppejling, härresande, glās-skål, plýschschāl, hīttills, ūttrötta, āvvisa*, osv., ävensom i andra förbindelser som uppkommit genom två lika konsonanters sammanträffande efter lång vokal: *Fries'ska systemet, Roos'ska släkten*, osv. Men medan i svsv. konsonantlängden i dessa fall höres endast vid (avsiktligt) mycket distinkt producerat tal¹, är i finl. konsonanten alltid lång: hellång i vårdat tal, i ledigt (snabbt) vardagstal åtminstone så lång, att stavelsegränsen faller inom konsonantljudet, aldrig före detsamma. Det alldagliga svsv. uttalet *ku-bas, blo-droppe, stro-form, vä-grop, ba-kant, gu-lockig, hi-tills*, är sålunda avgjort främmande för finl.; möjligen kan någon gång *Frie-ska, Roo-ska* för *Fries-ska, Roos-ska* osv. höras.

Om i de nämnda fallen överensstämmelse råder mellan det finl. och det mest vårdade hsv. uttalet, äro däremot följande fall av förbindelse lång vokal + lång konsonant uteslutande finländska.

Huvudtonig hellång vokal + hellång konsonant förekommer i det från finskan lånade *puukko* (utt. *pōkko*²), „täljkniv“; huvudtonig diftong + hellång konsonant i den finsk-svenska ssgn *laukkuryssä* (*laokko*-²), „rysk gårdfarihandlare“.

¹ Noreen, Vårt språk II 117. Jfr Lyttkens-Wulffs uttalsuppgifter (i Ordlista) betr. t. ex. *hittilldags*, o. kanske en del andra ord.

² Egentligen med *o*-liknande „europeiskt“ *u*.

Lång vokal + lång konsonant i oaccentuerad „mellanstavelse“ förekommer i *gul'dgūllock'ig*, hsv. *gul'dgu-lock'ig*; *bo'rdvīssångare*, hsv. *bo'rdvisån'gare*; *o'āv-vī'slig*, hsv. *o'avī'slig*; *o'mōtta'glig*, hsv. *o'mota'glig*; *o'ūttrōtt'lig*, hsv. *o'utrōtt'lig*; *o'ūttöm'lig*, hsv. *o'utöm'lig*, o. a. dylika fall.

Slutligen det allmännaste fallet av alla. Där på lång vokal följer slutljudande eller intervokalisk icke tonande konsonant, *p, t, k, f, s*, är denna konsonant i regeln i någon mån förlängd, dock ej mer än halvkort. Förhållandet kan också uttryckas så, att i finl. stavelsens exspirationstryck så att säga löses inom konsonanten, medan i hsv. lösningen eger rum före konsonanten; vid intervokalisk konsonant kommer därigenom i finl. stavelsegränsen att falla inom konsonanten. Exempel: *hop*, i finl. uttalat *hōp'* (*hōp-p*), i hsv. *hō-p*; plur. *hopar*, finl. *hōp'ar* (*hōp-par*), hsv. *hō-par*; *vet*, finl. *vēt'*, hsv. *vē-t*; *veta*, finl. *vēt'a*, hsv. *vē-ta*; *tok*, finl. *tōk'*, hsv. *tō-k*; *tokig*, finl. *tōk'ig*, hsv. *tō-kig*; *chef*, finl. *chēf'*, hsv. *chē-f*; *strofer*, finl. *strōfer*, hsv. *strō-fer*; *mos*, finl. *mōs'*, hsv. *mō-s*; *påse*, finl. *pās'e*, hsv. *pā-se*. Denna mycket obetydliga konsonantförlängning i finl. undgår lätt även ett övat öra; den kan dock av envar iakttagas vid jämförelse mellan t. ex. de nyss anförda exemplen och ungefär likalydande ord med postvokalisk tonande konsonant: *hōp'* — *glōb*, *vēt'* — *vēd*, *vēt'a* — *Vēda*, *tōk'* — *tog*, *tōk'ig* — *skōgig*, *chēf'* — *skēv*, *strōfer* — *söver*, *mōs'* — *mör*, *pās'e* — *spāre(t)*. För finnens i nu ifrågavarande avseende synnerligen skarpa öra framstår förlängningen tydligt; *båt* har därför i finskan inlånats under formen *paatti*, medan t. ex. *fara* motsvaras av *vaara*¹. Personer som ha finskan till modersmål, producera därför ofta, under påverkan av skriften, helkort konsonant i de fall varom nu är fråga. I snabbare tal blir för övrigt, givetvis, den tonlösa konsonanten helkort i finl. över huvud, särskilt då resp. ord icke har satsaccent.

Måhända något svårare att förnimma, men i alla fall iakttagbar, är konsonantförlängningen framför annan konsonant: jfr t. ex. *hīt're* med *nēdre*, *slīt'na* med *līdna*, *āk'rar* med *nāgra*, *āp'lar* med *sāblar*, osv.

¹ Pipping i Nystavaren IV s. 135.

6. Lång konsonant efter annan konsonant.¹

Då i en kortvokalig accentuerad stavelse ett omedelbart efter vokalen följande *l, r, m, n, g, w*, konsonantiskt *i* eller *u* omedelbart följes av något av de tonlösa konsonantljuden *k, p, t, s, f, f*, faller i finl., i motsats till vad fallet är i hsv., accenttrycket på det senare (tonlösa) konsonantljudet, vilket i följd därav förlänges². Denna regel gäller även då den tonlösa konsonanten följes av vokal, alltså inleder en ny stavelse; stavelsegränsen faller härvid inom konsonanten; exx. *saltt* och *salt-ta*, *salt-ti(g)*, *kampp* och *kämp-pa*, *hämt-ta*, *ans-sa*, *bjälk-ke* osv. Dock är att märka, att när ljudet i fråga inleder sammansättningsled, stavelsegränsen går mellan lederna, så att den tonlösa konsonanten blir kort och den föregående, tonande konsonanten lång. Även i finl. uttalas sålunda *full-talig*, *full-satt*, *ann-ta(ga)*, *ann-komma* (mindre vårdat: *agg-komma*), *till-säga*, *till-tala*, *tall-kotte*, *amm-saga*, *narr-kåpa* osv.; regeln om ssgr följa — åtminstone oftast — avledningar på *-sam*: *beställ-sam* m. fl.³. Endast ett fåtal sammansatta ord, där känslan av sammansättning gått förlorad,

¹ Denna egenhet — och likaså den närmast ovan berörda (*hōp*, *vēt'a*, osv.) — synes tidigast ha iakttagits av Ålandsprosten Frans v. Knorring, i hans lilla arbete „Språkforskningar, första häftet, Språk-ljuden“ (Sthlm 1844), sidd. 37 och 39; olyckligtvis företager sig emellertid v. K. att generalisera och sätter sålunda vid sidan av de riktiga uttalsuppgifterna *vāk-ka*, *grōp-par*, *halt-ta* m. fl. de alldeles oriktiga *gōd-da*, *eld-da* o. a.; tilläggas bör, att han icke är medveten om att det (riktiga) uttal han angiver är enbart finländskt. — För båda de ifrågavarande kvantitetsegenheterna redogör Pipping (delvis efter meddelanden av Setälä) i Nystavaren IV s. 134 f.; och Sjöros söker i SNF VIII 3 ådagalägga deras egenskap av samnordiska företeelser. Före Pipping har Evert Korsström i Sv. landsmålen VI s. L anmärkt förekomsten i nyländska allmogemål av lång tonlös explosiva efter sonor konsonant i kortvokalig ljudstark stavelse.

² Om i samma stavelse ytterligare en konsonant följer, fördelas accenttrycket på konsonantljuden, så att längden av det mellersta av dem blott otydligt — eller alls icke — förnimmes av örat; så t. ex. i orden *higst*, *falsk*, *morsk*, *konst*, *ankomst*, *hälft*, *excerpt*, *distiḡkt*, m. fl.

³ Likaså väl ock avledningar på *-skap* (*grannskap*, *sällskap*), ehuru i dem en fördelning av tryckstyrkan mellan de sammanstötande konsonantljuden i viss mån eger rum.

följa regeln för enkla ord, t. ex.: *altti(d)* (= alltid), *altting* (= allting; däremot även i finl. „det isländska *all-tinget*“), *spilkkum* (= *spillkum*), *vilkkor*, *farffar*, *morffar*, *svärffar*, fakultativt namnet *Blomqvist* (*Bloqkkvist*), *fruntimmer* (mycket vanligt är uttalet „*Svenska frunt-timerskolan*“), stundom *anttal* (vanl. *anntal*), rätt allmänt *manttal* (jfr fin. *manttaali* = *mantal*), o. a. Pippings uppgift i Nystavaren IV s. 134, att genitivändelsen *s* stundom icke förlänges i hithörande fall („herr *Danns* dotter går på *danss*“), gäller det mer l. mindre medvetna uttalet.

Graden av längd hos det tonlösa konsonantljudet i nu ifrågavarande fall varierar givetvis efter accenttrycket. I huvudtonig (och möjligen i starkt bitonig) stavelse torde det kunna betecknas som halvlångt, i svagt bitonig stavelse som halvkort.

Exempel:

i huvudtonig stavelse:

slutljudande lång konsonant: *stjälkk* (hsv. *stjällk*¹), *alpp*, *tältt*, *hältt* (av *hälla*), *fullt* (av *full*), *halss*, *hålss* (av *hålla*), *talss* (gen. av *tall*), *alff*; *starkk*, *skärpp*, *svartt*², *tortt*² (av *torr*), *forss*², *marff*, *amorff*; *klimpp*, *amtt*, *stämtt* (av *stämma*), *stumtt* (av *stum*), *bromss*, *stämss* (av *stämma*), *trumff* (vårdat uttal, jfr strax nedan); *kanтт*, *käntt* (av *känna*), *tuntt* (av *tunn*), *lanss*, *känss* (av *känna*), *punff*; *stagkk*, *charmagtt*, *trägtt* (av *tränga*), *trägtt* (av *trång*), *balagss*, *stägss* (av *stänga*), *plagff*; *truuvff*; *scheikk*, *knejpp*, *flöjtt*, *böjtt* (av *böja*), *lojtt* (av *loj*), *majss*, *böjss* (av *böja*), *aiff* (finl. interjektion), *slejff*; *aeronautt*, *pauss*;

midljudande lång konsonant: *bjälkke*, *stolppe*, *alttare*, *balttisk*, *smältte*, *valssa*, *alf'fabet*; *orkka*, *torppare*, *bortta*², *forssa*²; *ömkka*, *lamppa*, *hämtta*, *femtte*, *slamssig*; *slintta*, *anssa*; *mänffsa*; *egkkel*, *tigtta*, *chagsser*, *plagsser*; *skyrvffa*; *pojкке*, *hojtta*, *nojssa*; med efterföljande konsonant (varvid kvantiteten torde vara något reducerad): *folk'lig*, *Balt'sar*, *pils'ner*, *stork'na*, *cirk'la*, *hämp'ling*, *amp'ra* (av *amper*), *cent'ner*, *cent'rum*, *befint'lig*, *ant'varda*, *bräns'le*, *agk'ra*, *drugk'na*, *betäpk'lig*, *mejs'la*, *Alfhild*;

¹ I de följande exemplen anges icke det hsv. uttalet.

² Hsv. har som bekant i dessa fall intet *r*-ljud, endast *t*- resp. *s*-ljud; jfr däremot sydsv. *svarrt*, *torrt*, *forrs*, med långt dorso-kakuminalt *r*.

i starkt bitonig stavelse: *fargaltt*, *finhyllt*, *dopfuntt*, *bofigkk*; — *filbugkke*, *hopkrumppen*, *sockerhalttig*, *efterhängssen*; — *överrump'la*, *överbint'ra*; osv.;

i svagt bitonig stavelse: sällan slutljudande, såsom vid långsamt, tydligt uttal av *gammalt'*, *Adolf'*, *Rudolf'*; midljudande i upptaktsstavelse: *amp'ute'ra*, *ant'ilo'p*, *ent'omolo'g*, *ark'ais'm*, *cirk'ulatio'n*, *corp'ulenss'*, *kont'radiktorisk*, *ult'raviolett*, m. fl.

Slutligen bör anmärkas, att även i långvokalig accentuerad stavelse konsonanterna *t* och *s* kunna vara i någon mån förlängda; exx.: *hēlt'*, *lönt'*, *fōrt'*; *tālt'e*, *mēnt'e*; *indēlt'*, *långsynt'(a)*, *dēls'*, *Hāns'*, *bevā'rs'*, (bli) *vārs'e*, *lāmt'*, *tōmt'*, *intī'mt'*.

Studier över fornvästgötska lagtexter.

AV BRUNO SJÖROS.

IV.

Växlingen *ð* : *d*.

Som bekant är det jämförelsevis få fsv. handskrifter, i vilka tecknet *ð* i större utsträckning begagnas, och ännu färre äro de, i vilka *ð*, åtminstone i flertalet fall, har samma ljudvärde som i fvn. skrifter *d*. v. s. dental spirant.¹ De fsv. skrifter, som närmast komma i fråga vid en undersökning av användningen och ljudvärdet av tecknen *þ* och *ð*, äro Vgl I, III, IV. De fvg. diplomerna från äldre tid uppvisa blott några få namn (se Beckman ANF 28 s. 96 f.). Att *ð* förekommer särskilt ofta i dessa skrifter beror väl på att, som v. Friesen (Vår äldsta handskrift s. 35 ff.) visat, Västergötland fått sin skrift från norrmännen. v. Friesen anser, att det korrekta bruket av *ð* som dental frikativa i inljud och slutljud, vilket Frasm. i stort sett följer (*þ* står 13 ggr i uddljud, 1 gg i inljud, 1 gg i slutljud, *ð* sammanlagt 23 ggr i olika ställningar), visserligen i huvudsak upp-

¹ För min del är jag mest benägen att i likhet med Celandér (Växlingen *d* : *ð* s. 75) betrakta *þ* och *ð* som tecken för (post-)dental (ickeinterdental) spirant. Enligt Jespersen (Fonetik s. 219) skulle i nyisl. interdental bildning vara det allmänna. I alla övriga dialekter, där *þ*, *ð* förekomma, är bildningen postdental. På detta uttal tyder väl även bildningen av det danska *ð*-liknande ljudet i t. ex. *blod* (se Jespersen loc. cit. s. 246 f.).

rätthålles i Vgl I, där dock *þ* är det vanliga tecknet i alla ¹ ställningar, men att skrivformer finnas, vilka tyda på att förståelsen av *ð* som tecken för frikativa började utplånas.

I huvudsak riktigt begagnas tecknet *ð* i Bryniulfs stadga ² och i Vgl IV. Beckman (ANF 28 s. 96 ff.) har uttalat den sannolika förmodan, att *ð* var ett tecken, som under vissa perioder tillhörde skrivseden i Skara domkapitels kansli, och har sökt styrka detta genom en granskning av de visserligen fåtaliga namnen i ett antal originaldiplom, som härstamma därifrån. Beckman konstaterar, att i ifrågasvarande diplom från äldsta tid ända in på 1300-talet det icke finnes 'ett enda fall, där *ð* använts på ett sätt, som tyder på att man varit okunnig om detta teckens betydelse. Det betyder aldrig explosivan (isl. *d*), aldrig den klanglösa frikativan (isl. *þ*), och det ingår aldrig i de digrafer (*ðþ*, *ðh*), som äro så allmänna hos skrivare, vilka äro främmande för *ð*-typens egentliga ljudvärde'. Det är kanske icke för djärvt att se ett stöd för Beckmans hypotes i det faktum, att det i Vgl I just är KB, som i så mycket större utsträckning än huvudpartiet av lagen begagnar *ð*, och denna balk härrör säkert från annan källa än återstoden av lagen, en källa, som säkerligen icke stod huvudsätet för kyrkan i Västergötland fjärran, och detsamma gäller ju Bryniulfs stadga.

Så till vida delar jag v. Friesens ovan refererade mening, som också jag tror, att i Vgl I tecknet *ð* i en del fall är oriktigt använt, men dels anser jag, att dessa 'fel' icke äro så talrika, som allmänt antagits, dels håller jag före, att den oriktiga användningen, åtminstone delvis, kan få en enklare förklaring än den, att den rätta förståelsen av *ð* började utplånas.

Såsom tecken för dental frikativa förekommer *ð* i följande ord: *ballæbygð* 69: 12 69: 13, *banorð* 10: 8 10: 15, *biðia* 12: 13 67: 9, *bloð* 9: 13 16: 18, *boclærðir* 3: 5, *fiarði* 68: 5, *fiarðungs* 20: 19, *fiæðrunðæ land* 67: 14, *floðnæ-*

¹ Detta gäller, om Vgl I betraktas som enhetlig. Såsom Pipping (Neuphil. Mitt. 1909 s. 182 not 3) och jag (SNF VI.4, s. 43 f. och Äldre västgöotalagen s. XXXVIII ff.) visat, skiljer sig KB väsentligt från övriga delar av texten, och detsamma gäller, som jag (loc. cit. s. XLII f.) påvisat, även CB och Pl. I KB står i slutljud *ð* 36 ggr av 61, i CB brukas *ð* i slutljud, *ð* antekonsonantiskt; i Pl *ð* i slutljud 5 ggr, *ð* 6 ggr.

² Jfr dock följande sida.

*hærcæp*¹ 70: 5, *friðlös* 11: 9, *-fylgð* 42: 4, *-fæðærni* 11: 22, *-garð* 4: 12 9: 14, *guð* 10: 7 60: 3, *guðem* 69: 5 69: 5 69: 7 70: 10, *guðfapir* 3: 6, *guðmoþer* 3: 7, *-gærð* 4: 12, *hvemleðr* 66: 21, *-hærcæð* 69: 4, *hærcæðs-* 11: 11, *iorð* 30: 5, *kuæðr* 27: 16, *læghærstað* 8: 21, *maðr* 69: 3 69: 3, *mæð* 4 ggr, *mæðr* 7: 20, *moðer* 3: 6, *oðæl* 50: 12, *reðvægh* 70: 8, *siðæn* 26: 4 69: 8 69: 13 70: 2, *vaðsbo* 69: 3, *við* 11: 11 66: 15 69: 14 70: 10, *viðr* 10: 5 10: 7, *værð* 6: 3 6: 10, *viðunhærcæp* 69: 12 69: 14, *priði* 16: 12 17: 5 26: 1 56: 10 64: 3 69: 14, *priðiungær* 11: 14 30: 6 33: 14 69: 9 69: 11 69: 14 69: 15 70: 3 70: 7; sma 73. Det kan vara skäl att granska beteckningen av dental spirant i inljud och slutljud i de olika delarna av lägen.

	KB.	Pl.	LmB.
<i>p</i>	61 = 51.7 %	3 = 7.5 %	915 = 88.3 %
<i>ð</i>	14 = 11.1 %	26 = 65.0 %	33 = 3.2 %
<i>ð</i>	43 = 36.4 %	11 = 27.1 %	88 = 8.5 %

Då i Pl. *ð* alltid är riktigt använt, och här är fråga om 'felen', torde det vara riktigast att i det följande utesluta detta stycke. Antalet riktigt begagnade *ð* blir då 47. De fall, i vilka *ð* motsvarar fsv. *d*, äro 20. Motsvarande siffror för Br. St. äro följande: *p* (utom i uddljud) 1 gg, *ð* 40 ggr, *ð* 7 ggr, alltså *ð* i 83.3 % av alla fall.

Det torde erkännas, att då *ð* begagnas som tecken för spirant i Vgl I i 70.1 %, i Br. St. i 83.3 % av alla förekommande fall, det vore tilltalande, om man kunde undgå att i så stor utsträckning antaga felskrivning. Enligt min mening betecknas i själva verket i flertalet 'fel' ett verkligt uttal med spirant.

Vid återgivandet av hskr:s text ha Collin-Schlyter förfarit så, att då det diakritiska tecknet ', som tillsammans med *ð* bildar *ð*-typen, kunnat betraktas som förkortnings-tecken, det har uppfattats så, t. ex. *hvemled'r* 66: 21 har återgivits med *hvemledær*, *við'r* med *viðær* osv.; då detta icke varit möjligt, har *ð'* återgivits med *ð* t. ex. *land'* 57: 13 med *landð*. De skäl, som legat till grund för detta förfarande, äro uppenbarligen följande: Det diakritiska tecknet,

¹ Namnets etymon är dunkelt, varför ljudvärdet hos *ð* ej är fullt säkert, se SOÄ 5 s. 1 f., Hellquist ANF 28 s. 201 f., Lindroth NoB 1915 s. 17.

som skiljer *ð'* från *ð* är (utom nasalstrecket) det avgjort vanligaste förkortningstecknet i Vgl I (se Äldre västg. s. VII f.). Den vokal, som då skulle vara betecknad genom förkortningstecknet, är i de flesta fall svarabhakti, då denna med säkerhet saknas blott i 6¹ ord (se SNF IX.2, s. 13) och *ð* betecknar spirant i Vgl I i mera än 11 %, i Br.St. i cirka 15 %.

Om det också må erkännas, att Collin-Schlyter haft goda skäl för sitt förfarande, så böra dessa skäl vika för de bättre. Det är nämligen ingalunda obestridligt, att i förbindelsen *ð'r*, det diakritiska tecknet betecknade svarabhaktivokal, och att sålunda *ðær* avsetts. En granskning av hskr. visar nämligen, att i Vgl I svarabhaktivokal eljes betecknas med förkortningstecken blott i ett enda fall (*ðraghr* 54: 5) av flere hundra (SNF IX.2, s. 10 ff.). I Br.St. förekomma 2 fall: *biðr* 72: 19, *maðr* 72: 19; med förkortningstecken betecknas svarabhaktivokal jte konsonant 24 ggr. Det vore då i högsta grad märkvärdigt, om just efter *ð* detta hade skett icke mindre än 15 ggr i Vgl I, i Br.St. 2 ggr (se nedan), och *ð'r* sålunda skulle bilda en kategori för sig, i vilken svarabhaktivokalen ensam angavs med förkortningstecken. Om härtill fogas, att i Vgl I efter *ð'* svarabhaktivokal aldrig förekommer (utskreven), och att de övriga fallen utan svarabhaktivokal äro *kolðr* ns 11: 21, *hælðr* 17: 4, *maþr* ns 26: 18, *viþr* 27: 17 41: 17 54: 3, så ligger det av 21 belägg i Vgl I, av 2 i Br.St. styrkta antagandet, att svarabhaktivokal kunde saknas efter dental, nära till hands. Det ligger ju alldeles icke något orimligt i att antaga, att svarabhaktivokal tidigare utvecklats efter vissa konsonanter än efter andra, alldeles som sådan tidigare utvecklats framför *r* än t. ex. framför *l* och *n*. Frågan saknar ju svarabhaktivokaler, och man kunde då tänka sig, att hjälpvokalen framför *r* utvecklat sig senare efter dentaler än efter andra konsonanter. Ytterligare må hänvisas till förhållandet i andra fvg. skrifter (se nedan). Naturligtvis är det möjligt, att det diakritiska tecknet i *ð'* fick tjänstgöra både som förkortningstecken och beståndsdel av typen för att undvika en överlastning av denna (se Celanders s. 45 ff.), varpå

¹ Formen *ørtøghr* betraktar jag i motsats till Pipping (Ordsfatt) icke som acc. pl., utan som acc. sg., alltså *r* såsom oriktigt (se Äldre vgl. s. 149).

vissa norska hdskr. ge prov.¹ — Det föregående torde emellertid tillräckligt motivera, att jag i denna uppsats återger hskr:s former diplomatariskt t. ex. *hvemleðr*, *mæðr*, utan att jag därmed bestämt vill förneka den senast anförda möjligheten, d. v. s. att *ð'* betecknar både *ð* och svarabhaktivokalen. Dessutom är den nu diskuterade frågan utan avgörande betydelse för frågan om ljudvärdet hos *ð*, där detta motsvarar fsv. *d*.

Det, som emellertid bestämt tyder på att *ð'*, åtminstone i en del av de såsom 'oriktiga' betecknade skrivformerna, verkligen är riktigt använt, d. v. s. betecknar spirantisk dental, är att i Vgl I *þ* i 19 ord begagnas 'orätt' i alldeles samma ställningar som *ð'*, d. v. s. efter *l* och *n*. Det är nämligen att observera, att av de 6 övriga fall, där *þ* står oriktigt använt, 5 lätt låta förklara sig på annat sätt (se Pipping SNF VII.1, s. 8 ff.), oftast genom dittografi: *þør* 26: 1 (föregående ord är *þriðiu*), *þøpæ* 28: 13 (följande ord är *þerræ*), *þorspagh* 46: 2 (inflytande från förra sammansättningsleden), *þøma* 21: 3 (rätt ovanför stående ord är *þingi*); *hvarþax* 33: 23 beror på att då ordet började betraktas som simplex, *rd* > *rð* på samma sätt som pret. *hirda* > *hirða* (Hoffory ANF II s. 31 not, Noreen Aisl. Gr.³ § 237.2), vartill i övriga fvg. texter finnas talrika paralleller. Återstår blott *þøma* 43: 14, som måhända också kan bero på dittografi; satsen lyder: *þa skal han til þings faræ. læti þøma sær etc.* Det enda fall där *þ* brukas i Br.St. utom i uddljud är *samfunþum* 72: 12; jfr nedan s. 6 f.

Orätt brukat förekommer *ð* i Br.St. i *ðridiu* 71: 16; i *skiærðorsdag* tyder väl *ð* blott på att ordet känts såsom simplex, spiranten alltså blivit tonande och regelbundet tecknats med *ð*.

Ännu en omständighet styrker antagandet, att *ð'* (i ställningen efter *l*, *n*) kan beteckna spirant. Ju närmare man kommer slutet av den egentliga lagen, desto mera avtager bruket av *ð* som tecken för dental frikativa: t. ex. sidd. 10—17 uppvisa *ð* med detta ljudvärde i 19.3 %, sidd. 57—66 däremot blott i 8.7 %. Vore nu *ð'* verkligen att likställa med *ð + '*, så borde ju i dess ställe trätt *ð*, men i stället står *þ*, vilket ej gärna kan tolkas annorlunda än så,

¹ Måhända föreligger ett liknande skäl till växlingen *æ ~ œ*, såsom Pipping (SNF VII.1, s. 86 ff.) tänkt sig.

att *ð'* i förbindelserna *lð'r*, *nð'r* angav ett från *d* avvikande ljud, vilket skrivaren var angelägen om att beteckna, ehuru han gjorde detta på ett annat sätt (med *þ*), som bättre överensstämde med hans egna skrivvanor och ortografi för övrigt.

I följande ord motsvarar *ð'* fsv. *d*. Orden ordnas i 2 grupper: i den förra stå *lð'*, *nð'* i slutljud eller följda av vokal, i den senare följer *r* omedelbart på *lð'*, *nð'*:

A. *bænd'* 15:7, *halðsbend'* 10:11, *land'* 57:13, *vgilð'æn* 11:9, *synd'ær* 73:9 73:9 73:12.

B. *emund'r* 67:12, *frænd'r* 26:20 27:14, *hænd'r* 14:9 14:10, *hæld'R* (kustod blad 39 v.), *hæld'r* 72:15, *hund'r* 20:7, *inlænd'r* nsm 72:19, *kold'r* 11:21, *stand'r* 14:13 24:4 47:6 55:19, *sund'r* 25:5, *vind'r* 47:10, *væghænd'r*¹ 10:8. Likställt med de förra är säkerligen *tænd'*. 3spi 5:12: att *r* saknas, beror tydligen på bristande utrymme på raden; dessutom utgör måhända den följande punkten förkortningstecken, vilket ofta är fallet i Vgl I (se Å. vgl. VIII och cit. litt.). Grupp A har sålunda 7 belägg, grupp B 17.

I följande ord motsvarar *þ* fsv. *d*. Orden indelas i grupper på samma sätt som ovan, men till den senare gruppen föras även de, i vilka mellan *þ* och *r* står svarabhaktivokal:

A. *binþum* 43:1, *bonþe* 29:19 29:21 37:8 54:14, *brænþær* ptc. npf 36:1, *gialþæ* 41:3, *grinþær* gs 54:5, *halþæ* 42:17 45:2 45:4, *lanþe* 36:17 *lønþær læghær* 34:4, *samfunþum* 72:12, *skylþ* nsf 36:7, *vnþir* 35:20;

B. *alþrigh* 67:9, *alþær* nsm 7:6, *alþræ* gp 36:19 52:7 60:18, *bønþær* 44:15 44:15, *falþær* 30:19, *frænþær* 25:14, *fulþær* nsm 40:4, *hænþær* 54:3 54:7, *hælþær* adv. 21:18, *sanþær* nsm 54:22 65:22, *sænþær* adv. 28:14, *vinþær* 3spi 65:6, *ælpri* 51:12.

Till Grupp B kan fogas *finðþær* 3spi 28:17 och till A *skylþinæ* 39:11, då såsom *þriðþi* 68:5 och *þriðþiæ* 68:8 visa, diagrammen *ðþ* betecknar spirant (jfr Pipping SNF VII.1, s. 13 jte not).²

¹ Trots Noreen (Aschw. Gr. § 441.2) möter naturligtvis intet hinder att uppfatta ultima *æ* såsom = fisl. *e*.

² Till grupp B kan möjligen *vnþir* 66:9 föras. Ordet kan nämligen fullkomligt likaväl läsas *vnþr*: *i*-stapeln är utan streck och den följande *r*-typen bildar tillsammans med den föregående stapeln ett fullt korrekt *r*. I runsv. förekommer ju ofta nog

Av hithörande ord har sålunda grupp A 17 belägg, grupp B 19. Om dessa belägg jämföras å ena sidan med ord, i vilka *lð*, *nð* stå i slutljud eller framför vokal och å andra med *lð(æ)r*, *nð(æ)r* blir statistiken följande:

<i>lð</i>	120 ggr	<i>nð</i>	229 ggr
<i>lð, lp</i>	7 ggr = 5.5 %	<i>nð, np</i>	17 ggr = 6.9 %
<i>lð(æ)r</i>	51 ggr	<i>nð(æ)r</i>	40 ggr
<i>lð(æ)r, lp(æ)r</i>	12 ggr = 19.0 %	<i>nð(æ)r, np(æ)r</i>	24 ggr = 37.5 %

Den mycket betydande differens, som visar sig vid bruket av *ð, þ* beroende av om *r* följer eller ej, kan icke vara en tillfällighet. Det torde ej med skäl kunna bestridas, att dessa siffror tyda på att i Vgl I förefanns en tendens att i ställning mellan *l* eller *n* och *r* ersätta den tonande explosivan *d* med den dentala tonande spiranten *ð*.

Granskar man avvikelserna från regeln, d. v. s. ord med *lð', lp, nð', np* utan följande *r*, så finner man, att nästan alla kunna bero på analogisk påverkan av regelbundna former med följande *r*.¹ Det är klart, att då så ej är fallet (*bænd', halðsbenð', lanð', lanpi, lönþær læghær, vnþir* (35:20), *skylðpinæ*), har *ð', þ* inkommit, genom att man ofta såg dessa tecken jämte *d* just efter *l, n*; om uttalstendensen dessutom var på väg att försvinna, så förstås desto lättare, varför *ð', þ* kom att begagnas i former, där det ursprungligen ej hörde hemma (se om orsakerna till förväxlingar av *ð* och *ð*, Celanders s. 45 ff. och strax nedan).

Mot det resultat jag kommit till, kan naturligtvis ej göras invändningen, att enligt min ovan givna regel i Vgl I visserligen över 57.2 % av skrivningarna med *ð' þ*, i Br.St. 2 fall av 7 bli korrekta, men att i stället i Vgl I och Br.St. 20.7 % former med *ð* mellan *l, n* och *r* böra betraktas som oriktiga, ty av den sid. 3 givna statistiken ses, att *ð* i inljud

formen *unt* (= *und*), och till detta kan ha bildats ett **undr* likasom *mæðr* till *mæð* i analogi med *við* jte *viðr*, och just i dessa senare ord lämnas svarabhaktivokalen ofta obetecknad.

¹ Om denna analogiska påverkan gällde uttalet, och skrivningen berodde därpå, eller om det blott var grafisk analogibildning, är väl ej möjligt att avgöra.

och slutljud förekommer i Vgl i 1.4 % i Br.St. 14,5 % såsom tecken för *ð*. Det är sålunda icke möjligt att avgöra, om *lðr*, *nðr* åsyftade uttalet *ldr*, *ndr* eller *lör*, *nör*.

Icke heller kan förklaringen, att *ð'* och *þ* kunna bero på dittografi, tillgripas. Otänkbart är visserligen ej, att i fall sådana som *fæþærnis frænþær* 25: 14, *bapir sænþær* 28: 14, *rapær i hænþær* 54: 3 dittografiskt inflytande kan ha spelat in, men t. o. m. om man antager dittografiskt inflytande i mycket hög grad, kunna högst 15 fall så förklaras. I synnerhet då härvid möjligen även på dittografi beroende skrivningar med *ldr*, *ndr* frånräknas, visa procenttalen med all tydlighet samma tendens. Däremot synas mig flere fall av avvikelserna från regeln möjligen kunna bero på dittografi: *maþær bonþæ* 29: 19, *brupvapir inni brænþær* 35: 25—26, *skapæ gialþæ* 41: 3, *vapium halþæ* 45: 4, *norþæn af lanþe* 36: 16—17. Troligen även *bloð ok bænoð* 15: 6—7 (i detta fall tydlig ljudanalogi).

Slutligen kan man tänka sig möjligheten, att förbindelsen *np* kan ha skrivits som ligatur och därigenom möjligen favoriserats, något som jag håller för rätt sannolikt i betraktande av det i jämförelse med de övriga stora antalet sådana. Självklart är ju, att detta på intet sätt kan inverka på resultatet av undersökningen.

Den ljudregel jag ovan uppställt, sammangår, synes det, väl med de resultat, till vilka H. Pipping kommit i sin undersökning av *l*- och *n*-ljudens kvalitet (SNF VI.5) i fvn. Pipping ådagalägger, som mig synes, övertygande, att någon övergång *ð* > *d* efter alveolart *l*, *n* och kaku-minalt *l* icke ägt rum, medan däremot sådan övergång skett efter dentalt *l*, *n*. Att *l*, *n* äro alveolara, då de föregås av *r*, är väl allmänt erkänt (*girnoða*), och Pipping påvisar, att också ett efter förbindelsen *ld*, *nd* stående *r* alveolariserar denna, vilket framgår t. ex. av skrivningen *heNde* (dentalt *nd*), men *hendr* (alveolart *nd*). I flertalet ovan behandlade former äro förbindelserna *ld*, *nd* (likasom i *hond*) gamla. Det vore nu naturligtvis tilltalande att tänka sig, att *ð* (t. ex. i *halör*) till följd av det följande *r* vore bevarat från gammal tid, men detta låter sig svårligen göra, då i dylika ord *ð* > *d* långt före den litterära tidens början. Dessutom gällde det då att visa, att *ð*, icke *d*, inskjutits mellan *ll*, *nn* + *r* (t. ex. *vinör*). Det ligger däremot ingenting orimligt i antagandet, att en ursprungligen dental förbindelse *ld*, *nd* till följd av ett

tillstötande *r* övergick till de alveolara *ld*, *nd*, vilka ersattes med *lð*, *nð*, varigenom överensstämmelse uppnåddes med sådana former, i vilka *ð* till följd av den kakuminala kvaliteten hos *l*, den alveolara hos *n* bevarats (jfr strax nedan).

Pipping visar vidare, att *l* var kakuminalt, *n* alveolart i förbindelserna *ld*, *nd*, då dessa ljud sammanstött genom analogisk synkope. Det vore nu att vänta, att exempel på ett i dylik ställning bevarat *ð* skulle kunna uppvisas, och detta är också möjligt. I Vgl I står *bænð* 15: 7, *haldsbenð* 10: 11, *grinþær* gs 54: 5 och i Fragn. *stulð*. (Collin-)Schlyter sammanställa *bæn* i Vgl II (128: 8, 129: 18) med fisl. *ben* 'sår', och Noreen (Urg. Lautl. s. 173) förklarar, att växlingen *nð* : *n* beror på urgerm. bortfall av dental explosiva mellan *n* och *i* likasom got. *bandi*, ags. *bend* å ena sidan, *benn* å andra. För min del anser jag Kocks invändningar mot dessa tolkningar avgörande och betraktar hans egen (Tydn. av gamla sv. ord s. 109 ff.) som avgjort riktig. Enligt denna vore Vgl II:s *bæn* < *bænd* med assimilerat *nd*; *bænd* är en *-iþo* avledning av stammen *ban-* (i *bani*). Enligt Hesselmanns synkoperingsregel (Västnord. stud. II s. 6 ff.) var synkopen av *i* uti **bāniþu* analogisk, *n* förblev då alveolart och *ð* kvarstod. Omljudet härstammar från former, där *i* synkoperades ljudlagsenligt, t. ex. gen. sg. **banipōR* > **bændar*. Till att bevara *n*-ljudets alveolaritet bidrog dessutom anslutning till *bani*.

Att *l* i *stulð*, *stylð* var alveolart, trots den gamla förbindelsen av *l* och *ð*, har övertygande visats av Kock (ANF IX s. 58 ff.), och här beror väl denna kvalitet på inflytande från *stela* (loc. cit. s. 259). Härtill kan ännu fogas en annan faktor, som kan ha verkat i samma riktning. Ordet *stuld*, *stylđ* är i fsv. fem. Fisl. och likaså fno. (se Hertzbergs Gloss.) känna blott *stuldr*. I Fragn. är *stulð* dat., och då ju Fragn. visar talrika spår av norskt inflytande, är det möjligt, att här föreligger mask. *stuldr*, i vilken *r* har alveolariserat förbindelsen. Från nom. sg. kan det alveolara *l* ha införts till andra former.

Att i *grinþær* alveolart *n* föreligger torde vara säkert. Huru man än tänker sig ordet bildat, var det ursprungligen en *i*-stam, men har i fvn. antagit konsonantstamsböjning, jämte vilken *i*-stamsböjning även, men sällan, kan förekomma (Noreen Aisl. Gr.³ § 406.4) Gen. sg. heter dock *grindar*.

Nu kan man gott tänka sig, att likasom i åtskilliga andra ord med konsonantsböjning jämte *gs grindar* även **grindr* förekommit, och *grinþær* i Vgl vore då fullkomligt normalt med *nd* > *nþ* framför *r*. — Uppfattar man *grind* med W. Cederschiöld (Minnesskr. utg. Filol. samf. Göteborg 1910 s. 74 f.) såsom en *-ti*-avledning av *grína*¹, i vilken suffixbetoningen (Tamm, *ti* och *ipa* s. 9) framkallat övergången **grinþi* till **grinði*, så är det alveolara *n* infört från *grína*, på samma sätt som det kakuminala *l* i *stulþr* införts från *stela*.

Måhända föreligger ännu ett spår av att *ð* efter *n* är bevarat genom analogisk synkope i (Br. St.) *synðær* (3 ggr): i ingen enda form av ordet följer ju ett *r* omedelbart efter förbindelsen *nð*. I fisl. förekommer emellertid ett *synþ* (jämte *synd*), och om man med Falk-Torp (i Ficks Vergl. Wb.⁴ III s. 444) och Kluge (Et. Wb.⁷ s. 452) antager, att ifall ordet är inhemskt, dess grundform är **suniði*, så beror det bevarade *ð* på inflytande från former, i vilka penultimas *i* analogiskt synkoperats, t. ex. nom. sg., medan formerna med *d* härröra från t. ex. nom. pl., där synkopen av penultimens *i* är ljudlagenlig. Från *synð* är verbet *synða* avlett. Måhända är dock ordet lån från mlt. *sunde* (Frank Fischer Lehnwörter s. 41), vilket kanske skulle ge *synþ* likasom *vröchde* gett *frygp*.

Av formerna *benð*, *stulð* och *synðær* att döma ser det ut, som *ð* i Vgl I, Br. St. skulle likasom i fvn. bevarats i de fall, där detsamma sammanstött med föregående *l*, *n* genom analogisk synkope. Det är då påfallande, att *ð*, *þ* icke uppträder i de pret-former av II konj. som finnas i texten. Ur diskussionen böra utgå *skild* nsf 31:3, som kan ha ljudlagsenlig synkope (Pipping SNF VI.5 s. 30, jfr nedan s. 13 f.), *saldi* 3spti 58:10, i vilket förbindelsen var dental (se Pipping anf. st. s. 17 ff.), *skuldi* 10:14 48:13 66:7, som saknat bindevokal och företett Vernersk växling, *uildi* 1sptk 20:4, som likaledes saknat bindevokal, *sundi* 3spti 55:16 55:18 55:19 *sund* ptc nsf 55:15, som äro sekundära, unga former (se Noreen Aisl. Gr.³ § 500 Anm., Aschw. Gr. § 548 Anm. 3). Återstår *tald* ptc nsf 19:14, som möjligen rönt

¹ På vilka grunder uppger C., att *grind* vanligen skulle böjas som *i*-stam och 'sällan' som kons.stam? Jfr Noreens motsatta uppgift.

inverkan av *saldi*. Om *elder* se sid. 12 not. Jfr ännu om hithörande former nedan sid. 13 f.

Såsom av det ovan anförda framgår, är sålunda *ð* (*p*) i Vgl, Br. St. korrekt i 46 former av samtliga 63 d. v. s. i 73.1 %.

Det resultat den föregående undersökningen gett beträffande Vgl I och Br. St., styrkes synnerligen kraftigt av bruket av *ð*, *p* i Lydekini excerpter (Vgl III). Om några enstaka skrivformer med *ðh*, *ðp* förbigås, betecknas den dentala spiranten i inljud och slutljud med *p* 411 ggr (85.6 %), med *ð* 47 ggr (9.8 %) och med *ð* 22 ggr (4.6 %). De mot fsv. *d* svarande *ð* och *p* äro härvid ej medräknade.

Doc. R. Pipping har haft vänligheten att för min räkning i Kungl. Bibl. i Stockholm granska utseendet av förkortningstecknen och typen *ð* i hskr., vilken jag ej själv varit i tillfälle att se. Det vanliga förkortningstecknet för *e*, *er* har formen *ē*. Beträffande formen av typen *ð* skriver Pipping: 'Den ser ut som ett *d* + ett förkortningstecken för *er* eller *e*, något varierat *iorð*^s as 191: 4, *iorð'ena* 191: 5, men också *sculð*'. Här går haken ihop med huvudstaven. Men någon principiell skillnad mellan *ð*, *ðer* och *ðer* tror jag inte man kan få fram.' Härav följer sålunda, att t. ex. *wið*^s är dubbeltydigt: det kan lika väl återge *wið* som *wiðer* eller *wiðer*. I det följande återger jag naturligtvis hskr:s former diplomatariskt, med den av typografiska skäl och min egen obekantskap med själva hskr. betingade förändringen, att jag konsekvent för *ð* med bifogat diakritiskt tecken begagnar typen *ð*. Detta tecken förekommer använt som dental spirant i följande ord¹: *annærstað* 188: 8, *broðorbørn* 187: 24 187: 25, *buð* 189: 10, *eð* 189: 15, *iorð* 186: 22 188: 13 188: 19 191: 4 192: 20 192: 21 193: 10 193: 11 198: 13, *iorðenæ* 191: 5, *[ior]ð* 200: 14, *rað* 186: 17, *(tialðru)byrð* 197: 21, *wærðr* 199: 8, *w'ðr* 3spi 181: 10, *wið* 191: 6, *wiðr* 191: 20; sma 22.

I Vgl III visar sig samma egendomlighet som i Vgl. I beträffande förhållandet mellan bruket av förkortningstecken och svarabhaktivokalen: om *ð'* undantages, finnes blott ett

¹ Då utläsningen av t. ex. *mað*^s är osäker: *maðer*, *maðer* eller *maðer* medtager jag icke dylika ord, vilka för övrigt är få. — Siffrorna angiva sida och rad i Klemmings edition i 'Småstycken på fornsvenska'.

exempel, *skyller* nsm 208: 10, på att svarabhaktivokalen *ensam* skulle uttryckts genom förkortningstecken. I 2 fall saknas denna vokal och då efter samma konsonanter som i Vgl I: *haldr* 189: 8, *vsprangdr* nsm 189: 18.

I följande fall motsvarar *ð* det fsv. *d*:

A. *lanð* 195: 6, *sculð* 188: 22, *skylðir* (= *skilðir*) npm 190: 21, *scylðir* npm 188: 6, *valð* 205: 7.

B *elðr*¹ 190: 22, *falðr* 181: 10 216: 6, *gialðr* 188: 24, *halðr* 210: 23, *hælðr* adv. 206: 23, *walðr* 207: 25, *vgilðr* 208: 24, *elð'r* konj. 213: 11 215: 1.

I Vgl III uppträder dessutom likasom i Vgl I bokstaven *þ* efter *l*, *n*. Förrän jag övergår till redogörelsen böra några felskrivningar annoteras. Dittografi kan föreligga i följande fall: *pottir* (*børn þripiung*) 187: 23, (*manapæ*)*pagh* 193: 5, (*prea stamnu*) *pagh* 193: 22—23, *nemppemaper* 195: 16, (*þænnæ stempnu*)*paghum* 196: 3, (*þem*) *þelæ* (*þer*) 196: 8, (*forbupæper oc*) *eper* (*køt*) 181: 19 och möjligen (*eþ at han*) *brøþ* 189: 25. Som restfall kvarstå *þør* 184: 14, *þelo* 200: 25. Å andra sidan står i uddljud *ð* i st. f. *þ*, beroende på yttre sandhi: den tonlösa spiranten har i inljud blivit tonande och tecknas *ð*, se ovan s. 5, då den nära anslutits till tonande ljud, efter sådant tonande ljud, där *ð* icke övergått till explosivan *d*, (*af*) *ðy* 184: 15, *forbyþe* *ðæm* 186: 8, (*ær eig*) *ða* 187: 10; *tessi* 197: 21 är väl fel för *thessi*, jfr *thæssi* 191: 9. Dittografiskt inflytande har väl framkallat felskrivningarna i *tolfdædag* 182: 3, 182: 13. Någon förklaring till *ðrængir* 3spi 201: 24, där *d* i st. f. *þ* förekommer, känner jag ej. Om några andra tänkbara felskrivningar se nedan sid. 13; om *ðicænistu* 186: 7 se nedan sid. 24.

De fall, i vilka *þ* motsvarar fsv. *d* äro följande:

A. *bonþe* 190: 10 194: 12 195: 16 197: 19 207: 13, *eghanþe* 198: 16, *ihalþ* 197: 20, *giælþæ* 206: 22, *hanþom* 206: 23 209: 21, *halþet* 211: 1, *houptiunþæ* 207: 7,

¹ I *elðr* behöver *ð* ej bero på det följande *r*: då i grundformen nom. sg. **ailiðar* penultimas vokal analogiskt synkoperades, blev förbindelsen *lð* bevarad, medan i dat. sg. **ailiðē* synkoperingen var ljudlagsenlig, och efter det dentala *l* övergick *ð* till *d*. Även om benägenhet fanns att införa denna förbindelses dentalitet i nom. sg. så motverkades den av det följande *r*, som gjorde förbindelsen alveolar, vilket styrkes av det nsv. *eld*, där det alveolara *ld* icke såsom det dentala assimilerats till *ll*. Om utvecklingen av de olika formerna av detta ord se Pipping SNF VI.5 s. 36 ff. och cit. litt.).

olouenpæs 200: 1, *stanpæ* 192: 7 192: 8 201: 21 211: 6 214: 20, *skylper* (= *skilper*) npm 197: 4, *vnpan* 206: 14; sma 20.

B. *alpri* dsf 186: 5, *alpræ* gp 211: 3, *bønper* 210: 21 215: 20, *falper* 3spi 184: 17, *laghkalper* nsm 193: 15, *hanper* ap 198: 20, *stanper* 3spi 196: 12 198: 15, *stanper* 3spi 213: 18, *wilpir* nsm 203: 10; till dessa kan fogas det felskrivna *eðpre* (= *elpre*) komp. nsm 194: 7, sma 12.

Om enahanda statistik som tidigare (s. 10) uppgöres, får den följande utseende:

<i>lð</i>	31 ggr	<i>nð</i>	103 ggr
<i>lð, lp</i>	8 ggr = 20.5 %	<i>nð, np</i>	17 ggr = 12.5 %
<i>lð(e)r</i>	9 ggr	<i>nð(e)r</i>	6 ggr
<i>lð(e)r, lp(e)r</i>	16 ggr = 64.0 %	<i>nð(e)r, np(e)r</i>	6 ggr = 50.0 %

Också här visar en granskning av undantagen, att former, i vilka *ð*, *p* förekomma mot regeln, d. v. s. icke följas av *r*, lätt kunna ha införts i dessa från former, i vilka de ljudlagenligt uppträda.

I en del fall kan dittografiskt inflytande ha gjort sig gällande t. ex. *eghanpe* (*wip wærit*) 198: 16—17, (*lip, garpær oc broær*) i *halp* 197: 20, *houoptiunpæ* 207: 7, i *eþ(e) stanpæ* 192: 6—7 192: 8 201: 21. — Vad formerna med *lð(e)r*, *nð(e)r* vidkommer, erinrar jag om det, som tidigare sagts om dylika i Vgl I: *ð* betecknar spirant i 9.8 %, och huru det framför *r* i ifrågavarande former skall utläsas, är omöjligt att bestämma.

Det torde erkännas, att den ljudregel, som ovan uppvisats för i Vgl I och Br. St., också gäller i Lyd: *ld, nd > lð, nð*, då ett följande *r* alveolariserat förbindelserna. Då detta skett oberoende av om svarabhaktivokal står framför *r* eller ej, så framgår därav, att övergången ägt rum, förrän svarabhaktivokalen i fvg. utvecklades, d. v. s. enligt Fragn:s vittnesbörd senast i början av 1200-talet.

Det återstår att se till, om *ð* i någon av de anförda formerna måhända kan bero på att det sammanstött med föregående *l*, *n* till följd av analogisk synkope. Det visar sig då, att det enda kortstaviga verb, som uppvisar hithörande former, *skiliæ*, har två intressanta ptc-former: *skylðir* npm 190: 21, *skylper* npm 197: 4 (jämfte *skylð* npn 196: 28).

Urn. **skeliðēR* ger visserligen *skildir*, men t. ex. nsm **skeliðāR* och napn **skeliðu* ge med analogisk synkope *skilðr* resp. *skilð*, med ljudlagsenlig **skiliðr*, resp. *skilið*. Att i ett flexionssystem, där en del former uppvisa *lð*, andra *ld*, de båda förbindelserna tränga in på varandras område, är naturligt, och det är därför berättigat att betrakta de båda formerna såsom bestyrkande den slutsats jag ovan kommit till, nämligen att regeln, att *ð* bevarats efter *l*, *n* som förblivit kakuminala, resp. alveolara till följd av att de sammanstött med *ð* genom analogisk synkope, gällt icke blott på de äldsta fisl. hdsks tid, utan även på den tid, då Vgl I och Lyd. nedskrevos.

Av samtliga 47 former med *ð* (*p*) = fsv. *d* efter *l*, *n* äro således 24 d. v. s. 51.1 % korrekta.

De resultat den föregående undersökningen gett, kunna uttryckas genom följande regler:

A. På Äldre västgöotalagens och Lydekini excerpters tid

I. kvarstod *ð* efter kakuminalt *l* och alveolart *n*,

II. hade *d* övergått till *ð* efter alveolart *l* och *n*.

B. Svarabhaktivokal framför *r* utvecklades senare efter (åtm. tonande) dental än efter övriga konsonanter.

En granskning av övriga fvg. skrifter visar, att i dessa en tydlig förväxling av *ð* och *ð* ägt rum. Både i Vg II och Vg IV, i vilka man främst skulle kunna vänta att finna spår av den ovan i Vgl I och III gällande regeln, visar sig detta synnerligen tydligt. Till grund för Vgl II ligger påtagligen en hskr (eller flere), i vilken *ð* i rätt stor utsträckning begagnades, därav att döma att bruket av *ð*, både i uddljud och efter *l*, *n* starkt avtager mot slutet. Såsom belysande detta kunna anföras följande siffror: i DrB (hos Collin-Schlyter sidd. 120—131), i vilken *ð* riktigt använt förekommer högst 5 ggr, står *ld*, *nd* 9 ggr, *lð*, *nð* 56 ggr, (alltså 86 %), i uddljud 7 ggr *d*, 55 ggr *ð* (= 88 %), medan däremot t. ex. i PB (sidd. 159—177) står *ld*, *nd* 83 ggr, *lð*, *nð* 19 ggr (= 18 %), i uddljud 18 ggr *d*, 4 ggr *ð* (= 18 %) och 'riktigt' (d. v. s. såsom i fsv.) förekommer *ð* alls ej i balken.

Beträffande Vgl IV ställer sig förhållandet annorlunda:

då dental spirant tecknas med \ddot{o} 287 ggr (36.7 %), och då av hela antalet \ddot{o} (387) det riktigt användes i 74.2 %, kunde man vänta, att om den ovan påvisade regeln var gällande för fvg. skrifter, den även skulle visa sig här. Att detta emellertid ej är fallet ($l\ddot{o}$, $n\ddot{o}$ och $l\ddot{o}r$, $n\ddot{o}r$ äro ungefär lika vanliga), får sin förklaring av den föga homogena sammansättningen av Vgl IV. Såsom av Ekholms statistiker (sidd. 16 ff.) och redogörelser för de olika kapitlen (sidd. 20 ff.) framgår, är bruket av \ddot{o} i mycket hög grad olika i de olika kapitlen: i en del saknas \ddot{o} h. o. h., i andra förekommer det fullt korrekt som tecken för spirant, i andra åter förekommer det ofta som tecken för d t. o. m. i uddljud. Även om sålunda i skrivarens (skrivarnas) av Vgl IV dialekt(er) den ovannämnda övergången ägt rum, är det alldeles icke förvånande, om han (de) vid compilationen påverkats av de olika skrivvanorna i sina förlagor i så hög grad, att han (de) ej konsekvent återgett någon viss dialekt. Det faktum, att i motsats till vad fallet är i Vgl I och III, i Vgl IV mellan l , n och r (16 belägg) aldrig förekommer någon annan av de många olika beteckningarna för spirant än \ddot{o} , kan möjligen antyda, att spår föreligga av här behandlade företeelse.

På visst sätt kan även Bjärköarättens huvudcodex räknas till de fvg. texterna. Zetterberg (s. 33) anser säkerligen med rätta, att \ddot{o} blott är en grafisk variant till d , vilket framgår ur de 25 belägg han anför. Till dessa kunna läggas *kol \ddot{o} r* 2 ggr, *sun \ddot{o} r* 2 ggr, i vilka Zetterberg (efter Schlyter) fattat det diakritiska tecknet som förkortningstecken. Redan en hastig blick på texten visar, att något spår av här ifrågavarande regel ej kan upptäckas; och man kan våga den förmodan, att \ddot{o} -tecknet inkommit i texten genom reminiscenser från Vgl II, som samma skrivare skrivit i codexen framför Biæ. Tecknet \ddot{o} betecknar aldrig spirant och mellan l , n och r står aldrig β , som är det vanligaste tecknet för den postdentala spiranten.

I Additamenta till Vgl II förekommer visserligen ett tiotal belägg, i vilka $l\ddot{o}(e)r$, $n\ddot{o}(e)r$ uppträder, men att icke heller här regeln följts är tydligt av samma skäl som ovan anförts. \ddot{o} betecknar aldrig spirant, och mellan l , n och r står aldrig β , som är det vanliga tecknet för postdental spirant. Tecknet \ddot{o} förekommer dessutom 6 ggr i uddljud.

Tecknet \ddot{o} förekommer, utom i de nämnda, i en del fsv. hskrr. från andra trakter som tecken dels uteslutande för d , dels därjämte för postdental spirant. Anmärkningsvärd är

en hskr av Södermannalagen (cod. Havn. Ny Kgl Saml. 4:o, utg. av Karlsson SFSS n:o 37), därigenom, att *ð* i denna uteslutande betecknar spirant, aldrig motsvarar fsv. *d*. En redogörelse för bruket av *ð* i övriga hskrr. är så mycket mindre här av behovet påkallad, som sådan lämnas i allmänt kända monografier. Huruvida de förklaringar av *ð* = fsv. *d*, vanligen gående ut på att förväxling av dessa tecken föreligger, äro riktiga, vill jag tillsvidare icke uttala mig om. Mitt syfte med föreliggande avhandling har varit att visa, att orsaken till bruket av *ð* i st. f. väntat *d* i några viktiga fvg. hskrr. icke är någon 'förväxling'.

V.

Spridda anteckningar till Lydekini excerpter.

Ett stort antal fel och egendomliga former i hskr. bero på dittografi. Exempel härpå äro följande: *man* 188: 10 bör utgå: det följande ordet är *mantali*; *akomo* nom. sg. 213: 7: *akomo* ack. sg. förekommer riktigt tidigare i samma mening; *manni* 203: 18 i st. f. *mannæ* gen. pl. beror på inflytande från följande *witni*; *prym* dat. 214: 4 (*prim* 4 ggr) har *y* från det nära föregående *pry*; *pir* nom. pl. m. 179: 12 (*per* 10 ggr) har *i* genom anslutning till föreg. *allir*; i *wart* 3spti (av *wæræ*) 190: 23 har *t* tillagts i överensstämmelse med följande *sact*; *sargsape* 203: 20; ?*papghær* 198: 20; *cono* ns 188: 3 beror på *af cono* tidigare i samma mening.

Måhända föreligger dittografi också i (*færrū sac*) *wæru* (för *wæri*) 190: 7.

Felräkning av antalet staplar i förlagans skrift har varit vållande till följande skrivningar:

mipir 214: 3 för *nipir*;

innisina 196: 4 (Vgl II *innizmaþer* 210: 5), om i för-lagan stått *innismā*; *man* skrives i hskr. flere gånger *mā* (t. ex. 204: 4).

(i) *pænnæ* (*stemnupaghum*) 196: 3; i för-lagan har säkerligen stått *pæmmæ*, som kopisten kanske ej kände. Vgl II har *pemmæ* 210: 4.

-*mam* för *man* 194: 20 197: 22, *frillu sinu* ds 184: 28 kunna visserligen bero på progressiv dittografi, men

lika troligt är, att skrivaren läst en stapel för mycket, resp. för litet. I Vgl II står *sinne* 101: 15.

fældem asm 187: 8 för *fælden*; *mam* 201: 3 för *mani*.
sinz stap 196: 26—27 (Vgl II *sin stap* 124: 10), *bert til* 3spi 194: 11. Anmärkas kan, att *s* och *t* stå efter sonor konsonant, alltså hade halvlängd (Sjöros SNF VIII.3 s. 35 ff.).

Haplografi uppträder på följande ställen:

(*stanper a sialwi*) *iorden* 198: 15. Det felande ultima *e* i det sista ordet ingår i följande *eller*.

bøte pen sum retter giftær mader en per . . . 183: 5; läs *mader er*. Vgl II *giftomaþer ær* 99: 11.

æn vmfærþ komber a sindrædagħ eller fyr 198: 23; läs *a a*; Vgl II *æn vmfærþ komber a annantingia* *a hindrædagħinum æller før* 144: 19;

enæ malseghænde apræ lagman þripia konongher 205: 8—9; i förslagen har väl stått *ena* = *ena a*.

I *sieluilliande* 201: 5 föreligger väl ej haplografi, utan snarast assimilation av *þ* och *u*.

þeth waro 196: 16 beror på oriktig uppdelning: *þet hwaro*.

þæssí mellom 205: 6, *sini mellin* 185: 19 äro uppenbarligen, som ofta i hskr., oriktiga sammanskrivningar; jfr *þæs i mellom* 196: 9; *mællum* konstrueras i hskr. i alla övriga fall (8 ggr) med gen.

taky lanzdomæræ bapæ rætti oc slerc' skal clarc' swa ezøre sum apru 208: 5—6. Collin-Schlyter emendera (s. 274 not 96): *clercer skal clarc wæriæ eller fællæ swa firi ezøre sum apru*. Man undgår att emendera *clarc'*, om man läser *clarcæ*.

vtæn mælseghen 211: 14; de båda sista bokstäverna äro bortskurna. Collin-Schlyter, likaså Klemming, antaga, att de varit *-di*. Det förefaller mig, som skulle konstruktionen bli ledigare, om *vtæn* fattades som prep., icke konj. Översättningen bleve då: 'Ingen må giva biltog man anstånd, sedan han är förklarad fredlös, utom målsäganden. Han må etc.' Det skadade ordet är då att läsa *malseghendæ*.

þiuf sac 191: 12. Trots parallellen i Addit. *þiuf sak* 223: 15—16 håller jag före, att något kompositum *þiufsak* aldrig funnits, utan att det bortlämnade *s* beror på inflytande från det följande ordets begynnelsekonsonant. Det vore annars märkligt, att förra leden heter *þiufs* i alla

andra sammansättningar än dem, där senare leden börjar med s, t. ex. *þiufson*. Påverkan i motsatt riktning i *sinz stap, bert til* ovan.

firi xij mannæ ep' 183: 6. Det sista ordet utläser Klemming som *epær*. Här är fråga om en enda ed, varför bör läsas *eþe*; Vgl II har *fore XII manna eth* 99: 13.

ganger hæraznempd mǝ (= mot) annarre hæraznemp[d] 202: 3—4; *mǝ (= mæþæn) hun i delonne war* 200: 26—27; *tolf skiallicæ mǝ (mæn) af landeno* 202: 5. Collin-Schlyter (s. 225 not 66, 268 not 33) tänka sig möjligheten, att *mǝ* av Lydekinus brukats som fortkortning för *mot* och *mæn* jämte den vanliga för *met* (= *mæþ*). Det förefaller mig svårförklarligt, att *mǝ* begagnats som beteckning för *mot*: snarast har man här att göra med ett av exemplen på skrivarens vanliga vårdslöshet vid kopieringen. Att *mǝ* tjänar som förkortning för *mæþæn* och *mæn* är däremot lättare att förstå: om man tänker sig, att i förlagan på det förra stället stått, icke *mæn* eller *mæþæn*, utan *mæþ*, så förstår man gott, att Lydekinus som säkerligen kände formen *mæþ* (som prep.) och dess vanliga förkortning *mǝ*, också begagnade denna för konj. *mæþ*. Men då jämte konj. *mæþ* även förekom formen *mæn*, så begagnade han förkortningen även för subst. *mæn*. — Varken *mæn* eller *mæþæn* förekommer utskrivet i hskr.

endag obl. 194: 22, likaså i Vgl II *endagh* obl. 148: 24 är nog ej att föra till ett **endagher*, ehuru de väl av skrivaren uppfattats så till följd av sådana former som *endaghe* obl. 197: 12, som formellt kunde vara ds av *dagher*. Att ds av *dagher* i texten alltid (2 ggr) heter *dagh* beror väl på tillfällighet. Även i andra kasus lydde ju *-daghi* och *dagher* lika.

þrigþiung 193: 10; felskrivningen kan förklaras på samma sätt som *annærstagð* i Vgl I (8: 21) d. v. s. som omvänd skrivning: då t. ex. *laþe* skrevs *lagþe*, så infördes skrivningen *gp* också i de nämnda orden i st. f. *þ*. — Om Kock (Accentuierung s. 263) har rätt i att *brapæ vp* i Vgl I (38: 23) är att fatta som = *bragþæ vp*, så är bortfallet bestyrkt för denna texts vidkommande.

hæraznempda 202: 3; om icke felskrivning föreligger, är det påtagligt, att skrivaren uteglömt ett *ep*, och att formen sålunda är gen. sg. Addit. 225: 1 har *nempð*.

hælfmingin 193: 11 kan naturligtvis vara skrivfel, men troligare synes mig, att *n* här gjorts homorgant med det föregående *þ* d. v. s. övergått till *m*. Om *n* > *m* framför följande labial se Noreen Aschw. Gr. § 277.1.

i . . . *þa dagha eig ær ep gangin a* 182: 5; Vgl II *adra dagha . þa ey ær eth gænct a* 98: 2. Det är mycket sannolikt, att här föreligger fel för *epgangt* eller *ep gangit* (jfr Biærk. s. 177: 7), men det är icke alldeles omöjligt, att Lydekinus haft en förnuftig tanke till grund för det han skrivit. Man kunde tänka sig, att han ej kände uttrycket *epgangit* och då ändrat för att få ett uttryck, som någorlunda återgav innehållet: 'de dagar, under vilka ed ej gås', varvid han likväl glömt att ändra *ep* till *eper*. — Det förefaller för övrigt språkligt omöjligt att godtaga Schlyters och Noreens mening (Aschw. Gr. § 455.3), att här skulle föreligga ett adj. *ganger*, som i ntr. skulle lyda *gangit*. Snarare har man att göra med två skilda ord: *gængt* av *gænger* adj. och *gangit* av *gangin* ptc, vilka brukats på samma sätt. Det likabetydande *epført* kan naturligtvis likaväl vara ntr. av ett adjektiv som av ett particip.

aff twæfal hoor 211: 19; sannolikt är, att här bör stå *twæfallo* likasom på föreg. rad *enfallo*, men det är icke absolut säkert, att fel föreligger: *hoor* kan uppfattas som ap och översättas med 'horsbrott' (se Söderwall Ordb.).

sialuilliande 201: 5 fattar jag ej med Gloss. och Ordb. som adjektiv, utan betraktar det som adverb; jfr likaså *sielfuiliænðis* 234: 20 i annat smhang.

gialde vp þet af [tiundænum] ær a sak oc bôte . . . 181: 3—4. Collin-Schlyter (258 not 19) föreslå ändring av *a sak* till *ater hiolt* eller *han ater hiolt*. Mindre ändring torde vara tillräcklig; jag föreslår tillägg av *a* efter *sak*. Sistnämnda ord kan översättas med 'skäl, orsak' (se Ordb. *sak* 6) och översättningen bleve: 'gälde det av tionden, vartill han har skäl' eller 'vartill skäl finnes l. som skäligt är'; liknande uttryck 194: 3 204: 13. En invändning mot denna tolkning vore, att åtminstone i Vgl I verbet ej kan följa omedelbart efter relativet, om satsen innehåller flere ord. (Delbrück Germ. Syntax IV s. 4, 25). — Med all reservation må en annan tolkning föreslås, som har den fördelen att ingen ändring behöves: efter *tiundænum* kan ett *sum* tänkas underförstått och *sak* översättas med 'det varom man tvistar'; alltså: 'gälde det av tionden, som omtvistas'. Det tidigare nämnda felet mot ordföljden kvarstår visserligen, men *ær*

fattas ej som rel., vilket är en fördel, då detta eljes vore det enda ställe, där ordet förekommer; eljes alltid *sum*, *þær*. Ett tredje förslag, varigenom felet mot ordföljden skulle undvikas, vore att utesluta *sak*: 'gälde det av tionden, som han (inne-)har'.

delæ böjes i hskr. dels efter I, dels efter III konj. vilket framgår av ptc *ordelth* 187: 11, sup. *ordelth* 193: 6, *ordelæt* 193: 4. Uppgiften hos Noreen (Aschw. Gr. § 550 Anm. 6), att ordet böjes efter I konj. först i msv., torde därför böra modifieras.

laghkalþer ptc nsm 193: 16 styrker, att *kallæ* kan böjas även efter III konj., (jfr Noreen, Aschw. Gr. § 547.2).

døme 209: 12 är antingen fel för *dome* ds eller ett ur sms löst *døme*.

met reddo wætti 196: 13 översättes av Collin-Schlyter (Gloss. *repa*): 'med vitnen, hvilka skulle intyga, att han intet var skyldig den, som sökte honom'. För min del skulle jag vara mera benägen att översätta *wætti* icke med 'vittne', utan 'vittnesbörd, bevisning genom vittnen' (se Gloss. *wætti*), alltså 'med bevisningen redo', *reddo* är naturligtvis ptptc av *repæ* och formen dsn styrker den tolkning av *wætti*, som jag antagit. Vgl II 210: 13 har *repo væti* och icke heller detta behöver vara adj. *repo*; jfr skrivningen med *þ* (i st. f. *dd*) i *ætleþer* pt ptc nsm i Vgl I m. fl. (se min upplaga sid. 202).

aller 186: 13 i st. f. *al* (i. e. *socn*) beror väl på att skrivaren tänkt på på socknemännen; jfr dock pred. *quædær*.

Huru *arw'* 212: 20 skall uppfattas är osäkert: Collin-Schlyter anse, att här föreligger det fvg. *arver*. Då detta ej förekommer i hskr., ligger det närmare att läsa *arwi* (*arwe*), då ju förkortningstecknet också eljes kan beteckna *e* (jfr ovan sid. 18), och därigenom uppnå överensstämmelse med Vgl II 145: 1, som har *arwi*, eller också läsa *arwær* npl.

epæ 189: 3 är uppenbarligen mindre noggrann skrivning för *epe*, som Vgl II 155: 4 har, så ock Noreen (Aschw. Gr. § 383, Anm. 8), som övergivit sin tidigare mening (ANF VIII s. 180).

190: 13 borde kanske ett sammanfattande *þæt* inskjutas efter *vgiller*.

hawi han i handom til vti X winter 213: 23. Efter *vti* bör *æru* tillfogas (Collin-Schlyter).

hans wist vmbuz man ns 200: 19. Schlyter (Ordb.)

förmodar, att formen *wist* framkallats av första delen av *vmbuþs man* och är skrivfel för *vists*. Vad detta är för en form, har jag ej lyckats fatta. Något 'skrivfel' av det slag Schlyter tänkt sig, föreligger nog ej, utan uttrycket är tydligen en kontamination av *vist vmbuþ* och *vis vmbuz man*.

þet scal hæræzhøfþingen scuþæ oc wærki (= *wræki*) 195: 24—25; i Vgl II 210: 1 inskjutes *þer sculu* efter *oc*. Skrivaren har formulerat uttrycket annorlunda: *vrækæ* i Vgl II är inf., men då *þer sculu* icke upprepats, har han ansett, att här bör stå 3ppk.

þærræ 206: 23, *þerræ* 206: 24 förstår jag ej: pronomina syfta på *ovormaghi*, och då borde stå *þæs* l. *hans*.

(*pre helghæ*) *dagh* ap 187: 14 i st. f. *daghær* beror väl på det föregående räkneordet Noreen (Aschw. Gr. § 383.4).

(*fastu*) *daghær* 181: 19—20 är fel (lån från np) för *daghæ* ap (Aschw. Gr. § 383, Anm. 10).

skudþæ 202: 5 bör väl fattas som inf., jfr Add. 2: 14 225: 3—4 *at scopæ*, i vilket fall *at* bör inskjutas framför ordet; dock är det möjligt, att skrivaren tänkt sig *skudþe*, vilket dock är mindre tilltalande, då *e* överensstämmer varken med vokalharmonien eller vokalbalansen.

þem 201: 6 anser Schlyter (Ordb.) syfta på nämnden, och detta är naturligtvis avsikten, men det kan betvivlas, att det formellt är möjligt. Dsf av *þæn* förekommer icke en enda gång i texten, och varken i Vgl I eller Vgl II förekommer någon annan dsf-form än *þærri* o. dyl. Man träffar därför troligen det riktiga, om man fattar *þem* såsom syftande på nämndens medlemmar, som är tankeobjektet till *fragangæ*.

laegia 189: 19, fel för *laegi* 3spk beror väl på attraktion från det föregående (*late*) *synæ*. Vgl II 204: 4 har *læggi*.

(*makæ*) *wægh* ns (np?) 190: 12 är fel (lån från as) för *wægher*.

makæ (*wægh*), *makæ* (*broær*) 190: 12, likaså Vgl II 205: 10—11. Utvecklingen har väl varit, att i *markær* det förra *r* fallit genom dissimilation och det senare till följd av stavelsens svagtonighet i kompositionsfogen. Dylika belägg på bortfall av *r* (= urn. *r*) genom dissimilation anförda hos Noreen (Aschw. Gr. § 320.2). Anmärkningsvärt är *vgiller* npm 190: 13, som styres av *wægher* och *broær*. Vgl II 205: 12 har korrekt *vgild*.

at saclosæ 196: 15, (*at sacloso* 4 ggr), *leg hædrengar* 179: 15, *leg hemader* 179: 6—7 (*leg ho-* 7 ggr), *þo hware* 206: 20—21 (*þet hwaro* 196: 16), *halffemtæ* asf 197: 1. Formerna äro av intresse såsom de äldsta hittills annoterade exemplen på övergången av oaccentuerat *o* till *a* (= *æ*).

hwar nsn 196: 28 syftar på (*brøperlongæ*) *barn* och är väl därför fel skrivning för *hwart*. Märkligt är, att även Vgl II på motsvarande ställe (124: 15) har *hwar*, men däremot tidigare (124: 12) *hwart* (jfr Collin-Schlyter not 30). Förklaringen kan dels sökas i att flere föregående lika formulerade bestämmelser ha *hwar*. (*perræ*) syftande på nsm., dels har möjligen det konsekvent följande *p(erræ)* inverkat assimilerande på *t*. Det sagda gäller även *hwar* 194: 17 206: 7 nsn i st. f. *hwart*.

soc npn 196: 28, attributiv bestämning till (*brøperlongæ*) *barn*. Klemming anser fel för *søct* föreligga. Någon ändring är knappast av nöden. Vokalen kan bero på kontamination av det äldre ptptc *sotter* (förekommer 196: 12) och det yngre *søkter*. Står där verkligen *soc*, kan *t* ha fallit i sandhi: *soc t bōte*, där det kommit att stå mellan två klusiler. Om det åter står eller i förlagan stått *sot*, kan detta vara det gamla ptptc. (eller också *sokt* med partiell assimilation av *k* och *t*; jfr härom Sjöros SNF VIII.3 s. 47 ff.).

aer 3spi 190: 4 uppfattas av Noreen (Aschw. Gr. § 80 II.1, 554 Anm. 3) såsom *ær* (som stöd för denna mening kan anföras t. ex. *baegia* 188: 14); Noreen anser, att vokalen både i denna form och i *æ* 190: 4 härstammar från en form motsvarande got *aig*, vartill i *ær* fogats ett analogiskt *r*. Beträffande *aer* synes mig en annan uppfattning minst lika sannolik: likasom i *æg her*, *ag her* tillfogats den hos långstaviga svaga verb vanliga ändelsen *-ir*, så har man till den egendomliga pres.-formen *a* fogat samma ändelse för att ernå överensstämmelse med långstaviga svaga verb i pr. sg. ind.; jag läser därför *aer* som tvåstavigt. Prof. H. Pipping har haft vänligheten påpeka för mig att en parallell utveckling föreligger i isl. *æia* 'to bait, rest', som tidigare böjdes i pres. *æ*, men senare hette *á*, pres. *ái*. Andra paralleller med analogisk ändelse äro ju t. ex. *tharver*, *formar*. — Det kan tilläggas, att formen *æ*, för så vitt det gäller Lyd., är minst sagt misstänkt: i båda fallen är nämligen *æ* sammanskrivet med ett annat ord, vilket kan ha inverkat på dess form. Det ena är *enæ* för *enæ æ* 205: 8

(jfr ovan s. 17), det andra *bolæ* för *bol æ*, där det gott låter tänka sig, att skrivaren med vanlig vårdslöshet ersatt förlagans *a* med *æ*, om han uppfattat *a* som ultima vokal i ett **bolæ*.

wrækin 3ppk 196:10 är den enda konj. formen på *-in* i hskr., eljes alltid *-i*, *-e*; jfr samma paragraf *wærki* (= *wræki*) 195:25.

Såsom *halffemtæ (ørtogh)* as 197:1 visar, föreligger här sammansättning, icke såsom i Vgl I lös förbindelse, där också förra leden böjes (se Sjöros Ä. Vgl., s. 149). Om *æ* i st. f. *u* se ovan sid. 22.

Om *apruuisu* 202:18 kan anmärkas, att Fritzner² oriktigt anför *visa* som ntr., Hægstad-Torp utesluter det; *vīsa* f. upptages både av Schlyter och Söderwall (Ordb.) såsom existerande båda i fsv. och fisl.

konong ræt as 202:19 är väl fel för *konongs ræt*, (4 ggr). Visserligen kunde man tänka sig *konong* som dat.; ändelselös dat. av ordet 181:16.

malseghændonom dp 213:9; man skulle vänta *malseghændenōm* då det väl närmast är fråga om en måls-egande.

sum eig ær i handom takit 215:11—12. Collin-Schlyter (Gloss. *hand*) tänka sig ett *þiufnæþ* supplerat; för min del skulle jag föredraga ett ntr. t. ex. *goz*.

(*aldra*) *socn (rað)* 186:17 torde vara ett av de äldsta exemplen på att gen. ändelse saknas, ehuru prep. ej föregår (Noreen Aschw. Gr. § 399,2a).

Efter kardinaltal förekomma flere ord utan pluralisändelse: *siu man* 190:24 197:13, *preæ stamnu þagh* ap. 193:23, *attæ, sextan, twa, örtogh* 11 ggr (med ändelse ap. 27 ggr).

bøte III IX markers eller . . . 190:18 synes tyda på att *niu marker* i så hög grad sammansmultit till kompositum, att det kunnat låna den senare genomförda gen. ändelsen *-s*. På sistnämnda företeelse är nog detta ett av de äldsta exemplen bland de enstaviga konsonantstammarna. Suppleras *bot* eller *bøter*.

en (mark) malseghendæ annæn lagmam þriþia [kononge] 201:3; *en* och *annæn* äro såsom syftande på *mark* givet fel. Asf. *þriþiu* torde riktigast böra uppfattas såsom stark form, då den förekommer 6 ggr, den svaga formen *þriþiu* blott 1 gg (alla i samma fras som här ifrågavarande).

(*til*) *næstu (by)* 200:3—4; *næster* företer både stark

och svag böjning; på detta ställe uppfattar jag *næstu* med Noreen (Aschw. Gr. § 459, Anm. 2) som skrivfel för *næstum*; jfr betr. *næstu* i Vgl I Pipping Ordsfatt.

(*til*) *þæssu* 194: 18; prep. *til* styr i hskr. gen. 20 ggr, ack. 28 ggr, gen, l. ack, 8 ggr. Då på sålunda över ett 50-tal belägg ingen säker dat. uppträder, har jag ansett mig berättigad att uppföra *þæssu* såsom ack. pl. ntr., vilken form enl. Noreen (Aschw. Gr. § 509, Anm. 13) förekommer i Vgl II. På samma skäl har jag antecknat *nempdine* 190: 7 såsom ack. trots tre lika lydande dat.-former finnas. Att förfarandet kan försvaras, framgår av ack.-formerna *nempdinæ* 3 ggr.

Påfallande är formen *bøte* 6 ggr, *bote* 1 gg, ack. pl. I nordiska språk har ordet *bot* vanligen antagit konsonantstamsböjning, i fvn. kan det dock, enligt Noreen (Aisl. Gr. § 406.4) sällan och blott i poesi, böjas som *i*-stam. I fsv. har *i*-stams böjning icke hittills iakttagits. Att i ovanstående former *i*-stams böjning föreligger är uppenbart, måhända genom inflytande från fvn. *Bote(r)* är den regelrätta pl.-formen för den ursprungliga *o*-stammen (got. fs. *bota*), som antagit *i*-stams böjning, och *ø* är infört från *bøter*, måhända dessutom influerat av vb *bøtæ*, som alltid föregår dessa former. Att *R* bortfallit, är i Lyd. icke ovanligt i oaccentuerad stavelse (se nedan), och det är att märka, att ordet i samtliga 7 fall föregås av *laghæ*, varmed det väl bildat ett slags kompositum. — Vanlig konsonantstamsböjning föreligger i *þiufsbøter* (2).

Intressant är gen.-formen (*mellin*) *alwær* 197: 16 (*ælwær* 196: 20 enl. Lidblom, *alwær* enl. Klemming). *Elfr* i fisl. är *iō*-stam, men har urspr. varit *i*-stam, Bugge (ANF II s. 209 ff.), Noreen (Aisl. Gr.³ § 374, Anm. 1), Hesselman, (Västn. stud. II, s. 32). *I*-stammarnas gen. sg.-ändelse var urspr. *-ēR*, got. *-ais* men denna har tidigt utbytt mot *-ar* (från *ō*-stammarna) och det är denna, som föreligger i fvn. *Alfarheimr* m. fl. I fsv. torde denna gen.-form utan *i*-omljud ej förut antecknats.

kiuui 210: 20 (för *þiuui*) är icke felskrivning, påpekar Noreen (Aschw. Gr. § 278), utan betecknar den begynnande övergången av *ki* eller *kj* till *tje*-ljud. Omvänt utvisar detta också, att *þi*, *þj* fått detta ljudvärde. Som ett annat exempel på samma företeelse betraktar jag *diænistu* 186: 7 och *tiuuæ* (= *þiuuæ*) 199: 27, då för övrigt en övergång *þ* > *t* icke kan påvisas så tidigt (betr. felskr. se

ovan sid. 12). Övergången av *kī*, *pī*, *tī* till *tje*-ljud skedde ju på mycket olika tid i olika trakter. Då nu de ifrågasvarande skrivningarna äro bland de äldsta exemplen, och *tje*-ljudet i nästan hela Västergötland utvecklats vidare till ett *sje*-ljud (se Lundell Ldsm. I.2, s. 57), är det väl icke obefogat att antaga, att Västergötland hörde till de trakter, där övergången tidigast ägt rum.

Beträffande böjningen av *r*-stammarna torde en del onöjaktigheter hos Noreen (Aschw. Gr. § 436 ff.) kunna antecknas. Nom. sg.: formerna *broþær*, *dottær*, *mopær* i Vgl I behöva icke (§ 438 b) betraktas som motsvarigheter till fvn. *faþr*, *móþr*, ty efter *o* står i Vgl I regelbundet *e*, varmed *æ* ofta växlar; det bör annoteras, att någon sådan form på *er*, *ær* ej förekommer hos *faþir* och *systir*, vilka uppträda smlagt 22 ggr. — Gen. sg.: det är knappast berättigat, att betrakta *systør* Vgl I som motsvarighet till *møþr*: i så gott som varje fall, där *ø* uppträder i svagtonig ställning i fvg., är det utvecklat ur äldre *o* (se Pipping SNF VII.1, s. 47 ff.), så ock här. Obl. sg.: det kan tilläggas, att icke blott *moper* (§ 438, Anm. 4, 7) utan också *systir* kunna ha dessa kasus lika med nom. sg.: i Lyd. finnas följande exx.: *guþsystir* as 207: 22, *systir* dat. l. ack. sg. 194: 10, *systirbørn* 187: 25—26, 187: 25; *moper* obl. sg. 194: 10. Vid sidan av dessa förekomma de regelbundna formerna *mopor* 2 ggr, *systur* 2 ggr.

Komparativens böjningsformer framgå av följande översikt:

	Mask.	Fem.	Ntr.
ns	<i>elþre</i> <i>mere</i>	<i>mere</i> 4 <i>minnæ</i>	<i>mere</i> <i>minne</i> <i>scyllere</i>
as	<i>høgere</i> <i>yngrī</i>	—	<i>mere</i> <i>mine</i> <i>meræ</i> 2 <i>mæræ</i> 3 <i>minnæ</i> 4
np	<i>flere</i> 6 <i>fære</i> <i>færra</i>	<i>færra</i> <i>fleræ</i>	<i>flere</i> 2
dp	<i>færrum</i>	—	—
ap	<i>flere</i> <i>flerre</i>	—	<i>flere</i>

Vid bedömandet av en del ovanstående former bör tagas i betraktande, att i hskr. oaccentuerat *æ* ofta brukas i st. f. *e* och omvänt. Det är därför i och för sig icke omöjligt, att de talrika formerna på *-e* i *mere*, *flere* i själva verket representera *meræ*, *fleræ*. Just i dessa ord kan dessutom dittografiskt inflytande ha bidragit till ett bruk av *e* i st. f. *æ* i ultima. -- Påfallande äro de talrika *æ*-formerna i ntr., 9 ggr, mot 8 former med *e*. Det ligger visserligen nära till hands att antaga dittografiskt inflytande i *mæræ* (3), men då i alla fall 6 *æ*-former återstå, torde det vara försiktigast att läsa, som det står skrivet, och antaga, att här, likasom i *minnæ* nsf, formerna bero på inflytande från positivens svaga böjningsformer, vilka brukats jämte de talrikare formerna med *e* i alla kasus.

Annorlunda ställer sig frågan beträffande *fleræ*, *færra* i plur., vilka icke överensstämma vare sig med komparativens eller den svaga positivens former. Jag fattar därför *færra* som felskrivning för *færræ* och detta likasom *fleræ* såsom beroende på det icke ovanliga bruket av *æ* i st. f. *e* (jfr nedan sid. 38).¹

På *e* i ntr. tyder adv. *lengri*, på *æ* åter *fyræ* (3).

Vid granskningen av ord, i vilka bortfall av *R* visar sig, utesluter jag följande ord: *bape* nm, *elle* konj., *firi*, *iui*, *tua* af, *vndi*, *æfti*, *pe* npm. Det torde icke vara nödvändigt att upprepa de olika förklaringar av *R*-bortfallet i dessa ord, och jag nöjer mig att hänvisa till dem, som givits av Kock TfF NR s. 166 ff., Ldsm. XI.8, s. 19 ff., Noreen Aschw. Gr. § 321, Ottelin Cod. Bur. I s. 158 ff., Olson Ög. lj. s. 168 ff., Ekholm SNF VII.2 s. 82 f., Hänniger Fornskånsk lj. s. 254 ff. De flesta förklaringar gå ut på att då ett *R* verkligen bortfallit, detta berott på den föregående vokalens svaga accent. För min del är jag av samma mening som Kock (Ldsm. XI.8 s. 19 ff.), då han anser, att accentlöshet (levissimus) hos den föregående vokalen (stavelsen) också i andra ord än de ovan uppräknade utgör orsaken till bortfallet av *R*.² Härmed åsyftar jag sådana

¹ De båda formernas genus är ej fullt säkert. Här ha de uppfattats såsom blott åsyftande *quindi*. Enligt innehållet vore det naturligare, att de därjämte syftade på *manni* och vore således att betrakta såsom ntr.; jfr Vgl II 102: 15—16 *huat thæt æra flere ælla færre*.

² Invändningen, att man då borde ha bortfall i *ær* 3spi, *var* 3spti., har Noreen (Aschw. Gr. § 321.4) bemött genom att på-

sammansättningar eller juxtapositioner, där *R* efter förra ledens ultimavokal bortfallit. Att i dylik ställning *R* bortfallit, antages av samtliga författare, dock göres av Noreen den reservationen, att bortfall sker, blott då följande led börjar med annan konsonant än *h*. Beläggen på dylikt bortfall av *R* äro i Lyd. följande: *byæ bygning* 186: 1 197: 19, *vtbiæmæn* 210: 25, *byaskogher* 210: 2, *vtfærþæ dagher* 184: 6—7, *hiorþæhog* 214: 3, *iorþæ ran* 215: 7, *iorþæ skipti* 214: 12, *ma(r)kæ broær* 190: 12, *ma(r)kæ wægher* 190: 12, *manæþæ dagher* 4 ggr, *nempdæman* 16 ggr, *ræfsingæ þing* 194: 15, *solæ sætri* 189: 11 189: 16, *soknæ mæn* 5 ggr, *sunæ børn* 187: 22, *scriptæ brot* 4 ggr, *varæ frudagher* 183: 11, *firnæwærk* 182: 27, *ærþæ bolker* 187: 16, *ørnæwingi* 197: 3.

Troligen hör till dessa exempel ännu *sialæ messæ* 184: 8, att döma av *sialar þarf* i UL och fisl. *salar típir*; de flesta sms. i fisl. ha väl som första led *sála*, men då fsv. ej känner någon motsvarande form av ordet, torde här föreligga *siala(r)messæ*. — Måhända höra hit ännu *forneghæ fæ* 198: 19, *quærnæ wægher* 190: 11, *wixlæ lius* 183: 24. Sammanlagt vore då beläggens antal 51, eller i varje händelse 48. Bevarat är *R* blott i följande hithörande fall: *giftær maþer* 183: 5, *ognær bot* 211: 11, *sunær børn* 187: 23; osäkra äro *giftær quæld* 198: 22, *nempdær man* 181: 1—2, *ættær bot* 196: 24, ehuru förkortningstecknet i denna text visserligen avgjort oftast motsvaras av *ær*, *er*, men även *e*, *æ* betecknas stundom med samma tecken. Förhållandet mellan dylika bildningar utan *R* och med *R* är sålunda 48: 3, d. v. s. 94.1 %; bortfallen äro sålunda något talrikare¹ än Noreen (Aschw. Gr. § 321, Anm. 3) uppger (23: 4 = 85.2 %; den fjärde formen har undgått min uppmärksamhet). Det kan vara skäl att se till, om icke samma orsak som ovan, accentlöshet, kan vara

visa inflytandet från *æru*, *varu*; vad rel. *ær* beträffar, så uppträder detta ord i hskr. blott en gång och då på ett ställe, som tydligen är vanställt.

¹ Till de ovanstående exemplen är att anmärka, att i *iorþæ ran* det felande *R* kunde anses bero på att senare leden börjar med *r*; jfr ovan sid. 17 där analoga exempel anföras. — I flere fall kan dessutom dissimilation ha medverkat vid bortfallet. Anmärkningsvärt är *hiorþæ hog*, där ju senare ledens begynnelsekonsonant är *h*; paralleller härtill hos Ekholm (loc. cit. s. 84), jfr även Olson, Hänninger.

orsaken till *R*-bortfall i andra fall än de anförda. I följande ord är ultimastavelsen obetonad:

iamskylli npm 213:18, *kyrkiunæ* gs 187:3, *lotene* np 214:20, *hæræznempdæ* gs 202:2—3, *pænningæ* np 206:21.

Men även en del andra fall torde på denna väg få sin förklaring. Särskilt intressant är acc. pl. *bøte* 6 ggr, *bote* 1 gg (jfr ovan sid. 24). Det visar sig nämligen, att dessa former förekomma uteslutande i förbindelse med ett föregående *laghæ*: 190:10 197:14 199:15 203:16 206:16 213:7 213:8. Det torde vara berättigat att härav draga slutsatsen, att *lagha bøter* varit ett stående uttryck, en 'terminus technicus', i vilken ultimastavelsen åtminstone alternativt var oaccentuerad. Jämför däremot *piufs bøter* 2 ggr.

Bortfallet av plur.ändelsens *R* i *lotene* np beror väl åtminstone delvis på stavelsens svagtonighet.

ennæ nattæ foper korn 212:10; då någon bestämning icke följer om böter för stöld av foder för flere dygn, är det troligt att *ennæ* är relativt svagt accentuerat och ultima sålunda oaccentuerad.¹ Efter *ennæ* kan *nattæ* ha förlorat sitt *R* genom påverkan eller dittografiskt inflytande från det föregående; jfr Kock TfF IX, s. 167 not.

hennæ gsf 208:10; *R*-bortfallet beror uppenbarligen på accentlöshet hos ultima.

Det är icke omöjligt att accentueringen 215:13 varit *fúllæ þings bøter* eller ungefär liknande, varigenom ultima i *fullæ* varit tonlös. Orden kunna ha bildat ett stående uttryck.

*firi paschæ*² ap 186:20; såsom innehållet visar, ligger satsaccenten avgjort på *firi* 'före'.

I vissa fall torde andra förklaringar böra tillgripas, främst inflytande från 'närstående och för övrigt likalydande former utan *r*' (Kock TfF IX s. 170). Redan för några bland de ovan anförda formerna kunde en sådan förklaring tänkas: *pænningæ* inflytande från ap, *nattæ* från uttryck som *siū nattædagh*, *paschæ* från *paschædagher*, *fullæ* apf från apm, asf (jfr t. ex. *fullæ piufs bot*).

¹ Skulle däremot accentueringen varit *énnaë nàttæ* blir resultatet beträffande ultima i *ennæ* ungefär detsamma.

² *paschæ* 184:3 är icke ap utan gp: såsom av stadgandets innehåll framgår, är ordet *dagh* bortlämnat; Vgl II 101:2 har *paska dagh*.

Dittografi kan utom i det ovannämnda fallet ha framkallat avsaknaden av *R* i *wari alli sacloser* 212: 25 och väl även i *sculu korn tiundæ giøræ sua klærkæ sum lecmen* 180: 14. Det kan tilläggas, att 'bortfallet' här egentligen kanske var en assimilation av *r* och *s*: ljuden gränsade till varandra, och dylik assimilation i sandhi från denna tid är icke okänd.

wise 3spi 201: 14 beror väl på inflytande från de talrika konj.formerna. I lagspråk är konj. på detta ställe omöjlig.

sialwi dsf 198: 15, *fulli* dsf 209: 11 förete enligt Noreen (Aschw. Gr. § 454.3) nominal ändelse, motsvarande got. *blindai*. Det förefaller mig, som Kock's kritik (Ldsm. XI.8, s. 34 f.) av förklaringen vore berättigad. Enligt Kock är *R* här analogiskt avlägsnat genom inflytande från adjektivens talrika former med vokaltiskt börjande ändelser.

Beträffande *R*-bortfallet i *aruæ* np 207: 13 och *hærræ* np 211: 10 kan man antingen med Kock anse inflytande från ap föreligga eller med Noreen (Aschw. Gr. § 416.4) antaga, att i formerna den gamla ändelsen *-a* hos *-an-*stammarna är bevarad, och något *R* sålunda alls ej funnits.

I följande fall har slutljudande *R* bortfallit genom dissimilation, när i samma ord fanns ett annat *r*-ljud:

aldra gsf 186: 17, *apra* npf 192: 11, *apf* 188: 13, *fuldræ* gsf 215: 10, *garþæ* np 191: 3, *quarri* npm 214: 20, *vskylra* gsf 208: 7.

Vad fördelningen på de olika kasusformerna beträffar, torde regeln vara fullt genomförd i gsf; i de övriga äro de *R*-saknande formerna avvikelser från det stora flertalet med bevarat *R*.

En av de mest påfallande egenheterna i Lydekini excerpter är den utomordentligt starka frekvensen av *e* som beteckning för det eller de ljud, som i flertalet fsv. skrifter betecknas med *æ*. Då vokalen är kort, stå sålunda 354 *ě* mot 438 *æ*, alltså 44.8 % *e*. Då en granskning av de former, i vilka *e* uppträder, visar, att en nästan uttömmande gruppering av dessa är möjlig, kan det anses uteslutet, att skrivningen med *e* blott vore av ortografisk natur; tvärtom är det uppenbart, att man här har att göra med en verkligt dialektisk övergång av *æ* i vissa ställningar till *ě* eller ett *e*-liknande ljud. — Det är klart, att någon skillnad icke behöver göras mellan former, i vilka vokalen är av olika ursprung: är övergången redan samnordisk, så har samn.

e givetvis ej övergått till *æ* i de ställningar, där *e* uppträder i hskr., är den yngre, då samnord. *ē* redan övergått till fsv. *ǣ*, så har detta behandlats på samma sätt som samn. *ǣ*.

Det visar sig omedelbart, att kort *æ* är i avgjord majoritet framför *r* (*rr*): 275 *æ* mot 17 *e*, alltså 94.2 % *æ*. I en del hithörande former med *e* beror väl detta på formens bruk i oaccentuerad ställning: *er* 3spi 5 ggr (*ær* 79 ggr), *eru* 3ppi (*æru* 15 ggr) och möjligen också *werper* 3spi 2 ggr (*wærper* 6 ggr). I *clerrum* (fel för *clercum*) (med *æ* 2 ggr), *sex*, *sextan* kan *e* bero på inflytande från latinsk skrift. De övriga *e*-formerna äro: *agerp* 213: 16, *bert* 3spi 194: 11 (*bæra*, *bær* 4 ggr), *gerneng* 205: 23 (med *æ* 10 ggr), *ramerki* 211: 1, *weri* 3spk 197: 12 (*wæriæ* 6, *wær* 2, *wæri* 22), *wernad* 183: 15 (*wærk-* 5 ggr), *eruir* 185: 15 3spi (*ærw-* 6 ggr). Jfr om några av dessa nedan sid. 35. Som synes är *æ* också i sistanförda ord i avgjord majoritet: 8 *e* mot 43 *æ*.

Förklaringen till att *æ* i denna ställning avgjort föredrages framom *e*, sammanhänger tydligen med det starkt från *e* avvikande uttal, som *æ* i vissa västg. dialekter har framför *r*: ett mellanljud mellan *a* och *æ*, ibland mer likt det förra, ibland mer likt det senare (Götlind Var är Äldre västgöta-lagen skriven, Spk. skpts i Upps. förh. 1919—1921, s. 11 f.). Såsom Pipping (Neuphil. Mitt. 1909 s. 179 f. jte cit. litt.) påvisat, är det just framför *r* man i Vgl I påträffar vacklan mellan *a* och *æ* i stamstavelser, uppenbarligen beroende på att skrivaren ibland uppfattat vokalljudet som *a*, i bland som *æ*. Också i Lyd. finnas icke så få exempel på dylika skrivningar med *a* i st. f. *æ* och omvänt, vilket visar, att *æ* framför *r* också i den eller de i hskr. representerade dialekterna hade nämnda uttal.

I detta sammanhang kan det vara skäl att anmärka, att liknande uttal, som framför *r* i västg. dialekt anträffats hos *æ* också framför geminata både i nsv. och fsv. tid (Pipping loc. cit.). I Lyd. finnas högst få belägg på en sådan övergång: 4 någorlunda säkra belägg av ett 30-tal exempel. Att *æ*-ljudet framför geminata hos Lydekinus icke varit snarlikt uttalet av *æ* framför *r*, framgår också otvetydigt av att någon obenägenhet för *æ* > *e* framför geminata ej visar sig (snarare tvärtom). Hade *æ* haft ifrågavarande uttal, skulle denna övergång varit svår att fonetiskt förklara.

Om man från hela antalet här ifrågakommande ord undantager dem, i vilka *æ*-ljudets kvalitet så gott som omöjliggör

en verklig övergång till ett *e*-liknande ljud, så är bokstaven *e* i avgjord majoritet: 163 *æ*, 337 *e* d. v. s. 67.4 % *e*.

Det har för länge sedan påvisats, att i en del av de fno. skrifter, i vilka en starkare växling av *e* och *æ* föreligger, *e* föredrages framför *nn* och *n* + konsonant (Wadstein Fno. hom. lj. s. 50 f., Sievers Tüb. bruchst. s. 8) enligt Noreen (Aisl. gr.³ § 112) med den inskränkningen, att denna följande konsonant bör vara heterosyllabisk. Zetterström (Bjarköarätten s. 5 f.) har påvisat, att tydliga spår av en övergång *æ* > *e* i samma ställning påträffas också i Biæ, och liknande iakttagelser i andra fsv. skrifter ha gjorts; hänvisningar hos Ekholm SNF VII.2, s. 94, vartill kunna fogas Olson (Ög. lj. s. 27), Hänninger (Fornskånsk lj. s. 115 ff.). Hultman (Häls. s. 73) gör en viktig inskränkning i regeln beträffande den följande konsonantens kvalitet, men utvidgar regeln samtidigt, så att den omfattar även *l* och *m*. I Hultmans formulering lyder regeln: 'Samnord. kort *æ* tyckes hafva framför gemineradt eller af homorgan konsonant efterföljdt nasal- eller dentalt *l*-ljud öfvergått till *e*.' Hultman anmärker, att det är sannolikt, att övergången inträtt framför *mm* och *mb* även i fno., också om inga belägg finnas, och erinrar om den likformiga behandlingen av *e*, vilket i urgermansk tid framför *n*, *ŋ* och *m* + konsonant blivit till *i*. Till Hultmans mening sluter sig Ekholm (SNF VII.2, s. 94).

Det förefaller mig, som om en viktig omständighet undgått de förff., som uttalat sig i frågan. Granskar man de beläggsamlingar, som föreligga i de olika monografierna, — och man kan tillfoga, i Lyd. — finner man, att det väsentliga hos de ljud, framför vilka *æ* övergått till *e* är, att de äro dentala, palatala eller labiala. Den verkliga orsaken till motsatsen *hende* : *hændr*, *lenge* : *længr* är sålunda icke, att den efter *n* följande konsonanten är heterosyllabisk — vilket fonetiskt vore omotiverat — utan orsaken är nog, att i *hende* och *lenge* äro nasalerna dentala, resp. palatala, och det är fullt klart, att dessa ljuds artikulation skall befordra en palatalisering av den föregående vokalen. I *hændr* och *længr* har åter det följande alveolara *r*-ljudet gjort den föregående förbindelsen *nd* alveolar, och depalatiserat förbindelsen *ŋg*, varför övergången till *e* uteblivit. Då Hänninger (anf. arb. s. 117 f.) känner sig tveksam beträffande ljudvärdet hos *e* i *mishelde*, bland annat därför att t. ex. *hældær*, *forældræ*, *ufældær* städse

uppvisa *æ*, så är detta just, vad man har att vänta: i *mishelde* är *l* dentalt, i de tre sistanförda orden har det följande *r* alveolariserat förbindelsen. Beträffande den dentala, alveolara eller kakuminala kvaliteten hos nasaler och *l*-ljud hänvisar jag till H. Pippings övertygande framställning i SNF VI.5. Beträffande det inflytande ett följande *r* haft på föregående konsonanter, kan härmed jämföras det jag i föregående avhandling sökt ytterligare styrka.

Regeln för övergången *æ* > *ě* i Lyd. blir sålunda: Då kort *æ* övergått till kort *e* har detta skett framför a) dental eller labial nasal, b) dentalt *l*, c) palatal konsonant, då dessa följas av konsonant. Förrän jag övergår till beläggsamlingen, vill jag dock uttryckligen understryka, att det är naturligt, att då dental, alveolar och kakuminal konsonant växla i ett och samma eller nära besläktade ord, *e* stundom kan förekomma i st. f. normalt *æ* och omvänt *æ* i st. f. väntat *e*.

Framför *nn* förekomma *ě* och *æ* i följande former: *almenning*(-) 194:5 194:5 194:21 195:2 210:2 210:2—3 215:2 215:5 215:20 *almennis*- 210:13—14, *brennir* 216:2, *hennær* gsf 198:21 208:10, *henni* dsf 198:21 207:11 212:27, *kennez* 191:18, *men* np 179:12, *penningar* 179:10 179:13 180:6 180:11 183:27 197:2 197:3 204:23 213:12 213:15, *twenne* 183:7 192:12 201:16, *prenne* 179:8 182:5 186:18 194:13; sma 36. — *almænnis*- 190:12—13, *brænnæ* f. 190:17 190:23, *brænnæ* vb 190:6 190:19 190:21 190:22 192:22, *hænni* dsf. 185:6 208:8 211:12 215:16, *mæn* nap 180:21 186:25 190:21 191:9 192:2 196:6 197:11 199:27 200:21 209:8 209:14 210:25 211:2 211:8 213:18 214:20, *pænninger* 186:11 186:17 206:19 206:21 207:9 207:10 207:15; sma 35.

I svagtonig ställning står *e* framför ursprungligt *nn* i *pen* nasm 18 ggr (*æ* 28 ggr) och *en* art. adv. konj. 31 ggr (*æ* 14 ggr).

Framför *n* + konsonant finnes intet belägg med *e*; *æ* förekommer i *brænt* 190:18, *grænd* 212:24, *-lænzker* 204:15 204:15 208:11 210:6, *sændi* 189:10. I orden *hænder* 213:22, *inlænder* 199:8, *sænder* adv. 215:11 är förbindelsen alveolar, och *æ* är således fullt regelbundet. Då atona frånräknas, stå således framför dentalt *n* i 36 fall *e*, i 42 *æ*.

Framför *ll* står i följande former *e*: *fellæ* 200:22, *heller* 210:18; däremot *æ* i *fællen* asm 193:3 204:7, *kucelle* 182:14, *sæl* 3spi 203:7 216:4 216:5.

På svagtonighet beror väl *e* i *eller* adv. konj. 147 ggr (med *æ* 3 ggr), *mellum* 7 ggr (med *æ* 3 ggr).

Något säkert exempel på *e* framför dentalt *l* + konsonant finnes ej. *elör* 190: 22 har antingen kakuminalt eller alveolart *l*, men vokalen i den ljudlagsenliga nom. sg. är lång och kan ha bevarats i former med analogisk synkope, och i så fall hör ordet ej hit; *helder* kan ha *e* infört från *heller* 210: 18, där *l* väl varit dentalt trots det följande *r*; framför alveolart *l* står *e* i *eðpre* (= *elpre*) 194: 7; framför kakuminalt i *helghædagher* 183: 9, *seliæ* 186: 22: det förra kan ha *e* från **helagher* det senare från **selde*. Mot regeln står *æ* i *frælsi* 206: 25, *fælt* sup. 204: 8, *hælt* 188: 23 200: 18 209: 14, *kuæld* 192: 22, *ælsti* 200: 13 *æltir* 212: 26. Normalt framför kakuminalt *l* står *æ* i *hælg hæ-* 183: 10, *hælgþ* 182: 4 183: 14, *hælfning* 193: 11 208: 18, *ælwær* gs 196: 20.

Förrän jag övergår till granskningen av *e*, *æ* framför övriga konsonanter torde följande omständighet böra beaktas. Dentalt *n*, *l* uppträda efter vokal blott som geminata eller i förbindelse med följande konsonant (och i svagtonig stavelse). Det ligger då nära till hands att tänka sig, att till villkoren för övergången *æ* > *e* även hörde, att efter *æ* stod långt konsonantljud eller två konsonanter. De följande materialsamlingarna torde visa, att detta gäller ej blott övriga dentaler och palataler, utan även nasal labial.

Övergången inträdde även framför dentalerna *s* och *t*, som sagt följda av konsonant. *E* förekommer blott frf. förbindelserna *ss* och *st*. Antagandet att *æ* utbytts mot *e* framför dessa förbindelser har först uttalats av Olson (loc. cit. s. 27 f. o. cit. litt.), och exempel på övergången anföras även av Ekholm (SNF VII s. 95 f.), Hänniger (loc. cit. s. 116), ehuru den sistnämnde anser materialet för ringa för att konstatera en verklig regel.

Materialet i Lyd. för bedömande av växlingen *e* : *æ* i dessa ställningar är följande:

fest ptc 187: 14, *messæ* 180: 19 181: 12 182: 8 183: 13 184: 8, *nesto* dsn 212: 24, *nestæ-* 181: 2 184: 24, *prester* 184: 7 205: 5, *þessi* 179: 7 183: 16 184: 2 191: 14 195: 26 197: 21; sma 17 *e*-former. — *fæst* ptc 207: 24, *fæst* f. 183: 1, *giæster* 3spi 205: 6, *læster* ptc 193: 19, *mæssæ* 182: 9 182: 10 194: 4, *næst-* 193: 3 200: 3, *quæsti* 215: 24, *sinslæstum* 206: 6 206: 7, *þæssi* 190: 10 191: 9 194: 18; sma 15 *æ*-former.

Beroende på svag accent är väl *e* i *þess* (æ 2 ggr).

Även framför *t* + konsonant torde en övergång æ > *e* kunna spåras. Beläggen äro:

metti as 190: 22, *þettæ* 182: 17 184: 11. I *seter* 3spi 198: 17, *eþer* (3spi av ætæ) 181: 19 föreligger alveolart *t*, och vokalen *e* är väl införd från de talrika former av ordet, i vilka *t* icke följes av *r*; avvikelse är även *metenzmæn* 192: 2. Avvikelser äro lånordet *-mæz* 215: 21 och *sætæ* num. ord. 197: 7; *þætrær* 192: 22, *sætri* 189: 11, *æter* 3spi 184: 21 däremot ha alveolart *t*, i *mætæ* 191: 21 och *næt* 195: 24 följes *t* icke av konsonant.

Till följd av accentlöshet har æ övergått till *e* i *met* (= *mæþ*) 3 ggr.

Framför *ð* + kons. finnes ingen form vare sig med *e* eller æ.

Framför *m* + konsonant stå *e*, æ i följande former: *femti* 196: 2 197: 1 197: 5, *nempd(-)* 46 ggr, *nempdæman* 212: 22, *nempnæ* 194: 1 202: 4 215: 3, *stemnæ* 195: 25 195: 26 196: 3 204: 24, *stemnir* 196: 21; sma 58. — *næmpd(-)* 197: 13 211: 3, *næmdæmæn* 197: 22, *stæmnir* 196: 18; sma 4. I överensstämmelse med regeln *sæmiæ* 211: 3 215: 2, *ensæmin* 211: 5 211: 11 211: 24.

Att ett palatalt ljud kunnat framkalla en övergång æ > *e* antages väl tämligen allmänt; jag erinrar om Hultmans regel (Häls. s. 74): 'Samnord. kort æ har framför guttural konsonant, på hvilken följde ett (sonantiskt eller konsonantiskt) *i*-ljud, utvecklats till *e*.' Kock (Ljudh. I s. 216 f.) antager, med tvekan, en övergång æ > *e* framför *ng*, följt av *i*. I samma riktning yttra sig Olson (loc. cit. s. 27) och Hänniger (loc. cit. s. 118). Hultmans formulering synes mig icke rätt lycklig: varför tala om 'gutturala' konsonanter framför *i*, *ï*? Det är väl just den av det följande *i*, *ï* framkallade palatala kvaliteten hos *g*, *k*, som vållat övergången. — Det torde vara självklart, att det palataliserande *i*, *ï* kan vara bortfallet. Att den palatala karaktären, som framkallats av bortfallet *i*, *ï* bibehålles också framför velar vokal, visar ju t. ex. *i*-stammen *elgr*: *elgiar*.

Framför *ng* står *e* i *drenger* 194: 26 201: 16, *drengar* 179: 15 (*ja*-stam), *eng* 210: 1 (*iō*-stam), *seng* 212: 25 (av *sægn*, *i*-stam); æ förekommer i *drængi* 194: 23, *længe* 187: 7, *hængi* 210: 19 215: 11, *þræng* 184: 21, *þrængir* 3spi 201: 24. I formerna *drænger* ns 215: 20, *sængu* (av *sægn*) 212: 23 kan resp. *r* och *u* ha avlägsnat den

urspr. palatala karaktären hos *ŋg*, likaså i *længer* 210: 3, *lægger* (= *længer*) 207: 19 209: 17, varför *æ* är det normala. Mot regeln står *lengri* 186: 9, som kan ha fått *e* från **lengi*, om man ej vill antaga, att palataliteten bevarats från **langiRē*. — I beläggsamlingen har jag ej medtagit *engin*, då vokalens kvantitet är osäker; *eingti* 211: 11 synes tyda på längd (jfr dock *ængti* 192: 17) att döma av att i de fall i texten, då *ei* eljes förekommer, det alltid motsvarar *ē*.

För växlingen *e : æ* framför *g* (*k*?) äro beläggen i Lyd. följande: *leggiæ* 205: 17, *legiæ* 184: 11 201: 2, *leggir* 3spi 210: 16 215: 17, *tweggiæ* 201: 20; *wreker* 181: 14 har möjligen fått *e* genom inflytande från **wrekiæ*; där- emot *baegiæ* 188: 14, *leogir* 191: 16 210: 14, *læggir* 191: 19 201: 1, *leogiæ* 184: 3 184: 8 196: 20 197: 16 204: 1, *læegiæ* 189: 19, *læegi* 189: 11 192: 2 203: 5, *læogir* 185: 5 *laogir* 188: 20, *twæegiæ* 188: 3, *twæogiæ* 189: 3, (*annættiggia* 206: 11). Dock är att annotera, att kvaliteten hos penultimas vokal i den senare gruppens former i flere fall är osäker; beteckningen är stundom (t. ex. *æe*) kanske ett försök att ange ett från *æ* avvikande uttal.

Mycket osäkert är, om även den föregående palatalen i *agerþ*, *gerning* framkallat *e* för *æ* trots det följande *r*-ljudet (jfr ovan s. 40). Exempel på sådan övergång lämnas hos Larsson (Söderm. s. 21), Zetterberg (anf. arb. s. 5), Olson (loc. cit. s. 27). I Lyd. stå mot dessa båda exempel flere tiotal med *æ*, *iæ*, varför man väl får antaga, att *e* i dessa ord likasom i *legthers(bot)* 197: 9, *refsingæ (þing)* 194: 15 blott är en grafisk variant till *æ*.

Att det *e*-ljud som i de ovannämnda fallen utvecklats ur ett *æ*-ljud har en från de övriga *e*-ljuden bestämt avvikande kvalitet, torde framgå av redogörelsen för vokalharmonien (nedan sid. 40 f.).

Svarabhaktivokal förekommer utskriven i Lyd. i 111 fall, saknas i 2 fall (*vsprangdr* nsm 189: 18, *haldr* 3spi 189: 8) och betecknas i övriga fall jämte följande konsonant med förkortningstecken.¹

¹ Tills vidare tager jag icke hänsyn till de fall, där konsonanten föregås av *ð*, då det diakritiska tecknet kan tolkas på olika sätt (jfr sid. 3 ff.). Också det osäkra *lagher* 204: 15 har uteslutits ur statistiken.

Vanligast är *e* (83 ggr), därjämte förekomma *æ* (13 ggr), *i* (15 ggr). Vokalen *æ* som svarabhakti är uppenbarligen att fatta blott som en variant till *e*: något avvikande uttal har knappast avsetts. I *frændær* 188: 6, *kwædær* 186: 13 föreligger troligen dittografi, kanske också i (*scullenæ*) *aghær* (*innæn*) 188: 25, (*quær*)*sitær* 205: 25, (*bætæ* *attæ*) *ørtoghær*¹ 179: 16. De övriga beläggen äro: *atær* 186: 13, *sialwær* 208: 23, *liggær* 208: 19, *sitær* 188: 13 206: 25 211: 9, *huggær* 202: 17. Till dessa kan ännu läggas *sigær* 187: 7, i vilket *æ* väl är svarabhakti. Det är ännu att märka, att till alla de anförda ord, som förete större frekvens, parallellformer med *e* förekomma: *ater*, *agher* (3), *frænder*, *lieger*, *sialwer*, *sigher* (3), *siter* (3), *ørtogher*.

Vokalen *i* anger troligen ett verkligt avvikande uttal av svarabhakti. I *nipir* (*fællir*) 205: 22 kan visserligen dittografi föreligga, i *lystir biltughir* 211: 17 kan det ena *i* ha framkallat det andra, men troligare är väl, att här (liksom i Vgl I) föreligger en tendens till vokalharmoni, så att *i* brukats som svarabhaktivokal efter *i*. Beläggen härpå äro utom *nipir*; *bindir* 204: 1, *gitir* 181: 2 198: 16, *giwir* 207: 8 207: 14, *liggir* 202: 9, *vgiftir* 203: 12, *wildir* 203: 10, *windir* 200: 24. Även i *biltughir* har väl antepenultimas *i* bidragit till bruket av *i* i ultima. De övriga exemplen med *i* äro få: *lystir* 211: 16, *lytir* 193: 19, *siungir* 205: 18, *takir* 179: 16. I *hawir* 209: 16, *sighir* 193: 2 föreligger troligen ej svarabhakti.

Någon allmän regel är det emellertid ej, att svarabh. *i* skulle brukas efter *i*: mot de anförda 11 beläggen med svarabh. *i*, stå 13 belägg med *e* efter *i*. Det är mig ofattligt, varför Klemming i sin edition av texten upplöst en mängd förkortningar av svarabh. med *i(r)* och detta ingalunda blott i ord med *i* som stamvokal. Detta fullkomligt godtyckliga förfaringssätt synes Lidblom utan vidare godtagit: i sin materialsamling skiljer han sålunda t. ex. *ørtoghir* och *ørtogher*, likasom han utan vidare godtager andra av Klemming oriktigt upplösta förkortningar (se nedan).

¹ Lidblom (s. 61) betraktar oriktigt *ørtogh* såsom *i*-stam; jfr Noreen, Aschw. Gr. § 443. Att ordet i fvg. icke övergått till *i*-stam visar bl. a. den egendomliga svarabhaktivokalen i detta ord i Vgl I (se Noreen, Aschw. Gr. § 160 Anm. 4, 5, Sjöros SNF IX.2, s. 11).

Som tidigare (s. 11) nämnts, giva förkortningstecknen i hskr. icke anledning till olika upplösningar.

I *høghere* asm 187: 10 föreligger nog ej svarabhakti, utan en form motsvarande det i yfsv. flere gånger förekommande *høghaster* (jfr Söderwalls Ordb.); jfr även en sådan komp. som *vngsti* 200: 13.

Om ack. pl. *bøte* 6 ggr, *bote* 1 gg, se ovan s. 24.

Bruket av ändelsevokalerna *a* : *æ* (= *e*) synes vara beroende på vokalharmoni. Deras förekomst efter de olika vokalerna framgår av nedanstående tabell.

	<i>a</i>	<i>e</i>	<i>i</i>	<i>o</i>	<i>u</i>	<i>y</i>	<i>æ</i>	<i>ø</i>
<i>æ</i>	172	80	124	64	98	22	124	48
<i>e</i>	18	12	10	3	6	1	14	11
<i>a</i>	32	10	10	5	8	4	23	4
% <i>æ, e</i> av <i>æ, e, a</i>	85.6	90.2	93.1	93.5	92.8	85.2	85.7	93.6
% <i>e</i> av <i>æ, e</i> ..	9.5	13.0	7.4	4.5	5.7	4.3	10.1	18.6

Det visar sig med all önskvärd tydlighet, att *æ* avgjort oftast uppträder efter föregående *e, i, o, u, ø*. Detta står i skarp motsats till det resultat, vartill H. Pipping kommit vid undersökning av frekvensen av *æ* i Vgl I (ANF XXVII s. 289 f.), enligt vilket *æ* oftast står efter *u, æ, ø*. Pipping visar övertygande, att i Vgl I föreligger en vokalharmonisk övergång *a* > *æ*, som strävar att närma munresonansen hos *a* till de nämnda vokalernas, vare sig *u* har samma kvalitet som i hsv. *full* eller i hsv. *hus*. — I Lyd. är förhållandet tydligen ett annat, nämligen en vokalharmonisk övergång *a* > *æ* reglerad med hänsyn till svalgresonansen. Såsom den av H. Pipping (Über die Theorie der Vokale, Acta Soc. Sc. Fenn. tom XX.11 sid. 29) uppgjorda tabellen över de i finländsk svenska förekommande vokalerna, (varmed är att jämföra tabellen ANF 27 sid. 288) visar, är det likgiltigt, om *ø* är öppet l. slutet, om *u* närmar sig *ø* eller *y*, om *o* betecknar det i nysv.

förekommade öppna *å*-ljudet, (hsv. *blått*) det slutna *å*-ljudet (hsv. *blå*) eller *o*-ljudet (hsv. *sol*), då dessa i alla händelser förete en avsevärt lägre svalgresonans än *a*.

Det kan förefalla egendomligt, att efter en vokal med så låg svalgresonans som *y* följer *æ* blott i 85 %, då efter *i* med samma svalgresonans *æ* står i 93.1 %. Emellertid bör den förra siffran icke tillmätas någon större vikt, då hela antalet belägg (27) är för litet för att procenttalet skall vara säkert: ett par belägg till eller ifrån, och detta undergår starka förändringar. Däremot är det icke att vänta annat, än att ett föregående *æ* icke skall gynna övergången $a > æ$, vartill kommer, att såsom Kock och H. Pipping (se ovan sid. 30) visat, *æ* framför *r* i fvg. i hög grad närmat sig ljudvärdet *a*, och av de 138 beläggen med *æ* + *æ* (*e*) står *æ* i c:a 80 fall just i denna ställning.¹

Några ord kräver ännu bruket av *e* i st. f. *æ*. Av översikten framgår, att *e* är avgjort vanligast efter *ø* (18.6 %), därefter efter *e* (13.0 %) och *æ* (10.1 %) och slutligen efter *a* (9.5 %), och just i dessa fall äro talen så pass stora, att procenttalen torde vara säkra. Att söka någon grund för detta bruk av *e* i vokalharmoni torde vara fåfängt, och jag har övertygat mig om att icke heller vokalbalans är orsaken. Däremot visar det sig, att *e* i st. f. *æ* är proportionsvis 3 ggr så vanligt i slutna stavelse som i öppen. Detta framgår av följande siffror.

Öppen stavelse.	Sluten stavelse.
<i>æ</i> 516 ggr	216 ggr
<i>e</i> 30 ggr = 5.5 %	45 ggr = 17.2 %.

Detta kan icke vara en tillfällighet, så mycket mindre som det visar sig, att samma grund föreligger för växlingen

¹ Det är med full avsikt jag icke här inlåter mig på frågan, huruvida vid bruket av *a*, *æ* i kompositionsfog särskilda regler gällt, vilket Nordling (Om sammanskrivning och särskrivning av sammansättning SNF XI.1) sökt göra troligt. Dels kan jag ej godtaga Nordlings definition av vad sammansättning är (sid. 11 ff.), dels har han enligt min mening felbedömt sitt material (jag hoppas framdeles få återkomma till denna fråga), dels synes mig Götlands undersökningar (Var är Äldre västgötalagen skriven s. 15 ff.) uppenbart visa, att vid bedömandet av växlingen *a* : *æ* i kompositionsfog flere omständigheter inverka, som i Nordlings undersökning icke beaktats.

e : *æ* (= fisl. *i*, se nedan sid. 47). — I ovanstående siffror äro *æ*, *e* i artikeln icke medtagna. Att om dessa medräknas, det icke rubbar resultatet, ehuru siffrorna något förskjutas, har jag övertygat mig om. Av de anförda siffrorna beröras endast de förra av hithörande artikelvokaler, då dessa alltid i Lyd. stå i öppen stavelse. Siffrorna bliva

Öppen stavelse.		Sluten stavelse.	
<i>æ</i>	529 ggr		216 ggr
<i>e</i>	32 ggr = 5.9 %		45 ggr = 17.2 %.

Såsom synes är regeln för användningen av *e* i st. f. *æ* fullt tydlig. Artikelformerna äro för få att inom sig tillåta procentberäkning: 13 *æ*, 2 *e*.
Beträffande växlingen *iæ* : *ia* äro beläggen för få för att överbud tillåta en procentberäkning, varpå några slutsatser kunde byggas. De äro följande:

	<i>a</i>	<i>e</i>	<i>i</i>	<i>o</i>	<i>u</i>	<i>y</i>	<i>æ</i>	<i>ø</i>
<i>iæ</i>	—	9	31	2	—	5	18	5
<i>ia</i>	—	—	7	1	—	—	—	1

Växlingen *u* : *o* regleras av vokalharmoni, men synnerligen tydliga spår av vokalbalans visa sig därjämte. Vokalharmonien är fullständig och visar sig däri, att efter *e*, *o*, *ø* står i svagtonig stavelse *o*; efter övriga vokaler är *u* i avgjord majoritet. Frekvensen av *o* efter *e*, *o*, *ø* framgår av följande fullständiga exempelsamlingar.
ø + *o*: *apleior* 197: 21, *bleo* 199: 1, *delo* 200: 24 200: 25, *delonne* 200: 27, *eno* 194: 19 196: 25 214: 24, *-hemolæ* 205: 2 207: 14 216: 5, *inlezlo* 183: 24 183: 26 183: 27, *landeno* 195: 22 202: 5, *legho-* 179: 6 179: 15 194: 23 194: 26 196: 4 201: 15 201: 15 208: 24 210: 7 215: 20, *lento* 186: 12 186: 14, *nempdone* 213: 3, *nesto* 212: 24, *reddo* 196: 13, *skeno* 215: 19, *pianesto* 205: 12, *piænesto* 195: 16 206: 10; sma 35.
ø + *u*: *engu* 210: 20, *messu* 180: 19 181: 12 183: 13 184: 8, *stem(p)nu* 195: 25 195: 26 196: 3 *vhemulæ* 216: 4, *eru* 199: 2, *þessu* 179: 7; sma 11.

o + o: *akomo* 213: 6 213: 7, *apostolæ-* 183: 13, *ortogh(er)* 179: 16 181: 4 182: 5, *broþor* 187: 24 187: 25 194: 8, *dottor* 183: 4 184: 13 207: 21, *howop-* 184: 10 184: 15 184: 16 184: 18 207: 5 207: 7, *iorpone* 200: 23, *kono* 188: 2 188: 3 188: 9 206: 6 207: 8 208: 7 214: 25, *konung(-)* 19 ggr, *mopor* 213: 10 214: 17, *nokor* 10 ggr, *nokot* 8 ggr, *nokon* 5 ggr, *nokors* 205: 26, *olouenþæs* 200: 1—2, *owormaghi* 192: 7 206: 21 209: 22, *opol-* 214: 9, *rowor* 211: 27, *pianosto* 201: 22 207: 25; sma 79.

o + u: *moghu* 186: 25, *horkonu* 185: 5; sma 2.

ø + o (ø):¹ *ørtogh(er)* 36 ggr, *-øzlø* 192: 19, *bønor* 211: 27, *dømdo* 205: 25, *-føþo* 191: 11 192: 17, *køpo-* 193: 11 208: 17, *-løso* 183: 18 200: 5 210: 9 211: 8, *-løsø* 189: 26; sma 49.

ø + u: *køpung* 181: 1; sma 1.

Statistiken för vokalharmonien får sålunda följande utseende:

<i>e + o</i> 35	<i>o + o</i> 79	<i>ø + o</i> 49
<i>e + u</i> 11	<i>o + u</i> 2	<i>ø + u</i> 1

Procenttalen för *o* bli sålunda: efter *e* 76.1, efter *o* 97.5, efter *ø* 98.0.

Vad avvikelserna från vokalharmonilagen beträffar, kan påpekas, att de flesta uppvisa parallellformer med vokal, efter vilken regelrätt står *u*, *mæssu* 4 ggr; *stæm(p)nu* 2 ggr, *æru* 15 ggr, *aru* 2 ggr; *þæssu*; *mughu*.

Beträffande *køpung* är det tänkbart, att i detta ord avledningsändelsen bevarat så stark accent, att vokalen icke lydde under harmonilagen.

Det verkar påfallande, att procenttalet för *e + e* är så mycket lägre än för *e* efter *o*, *ø*. Orsaken ligger i öppen dag. Tidigare har jag sökt visa, att i denna hskr. starktonigt *æ* av olika ursprung i ett stort antal ställningar har ersatts med *e*, se här ovan sidd. 29 ff. Det är emellertid ingalunda givet, att detta *e* betecknar ett *e*-ljud av fullt samma kvalitet, som i de fall, där *e* uppkommit på annat sätt; så

¹ Förrän *u* efter *ø* övergick till *ø* (se Pipping SNF VII.1 s. 47 ff.) hade naturligtvis mellanstadiet *o* passerats, varför det torde vara berättigat att betrakta *ø + ø* som exempel på vokalharmonien *ø + o*.

ock Olson (loc. cit. s. 26 f.), Ekholm (loc. cit. s. 96), Hänninger (loc. cit. 116 ff.). Om det nu visar sig, att det av vokalharmoni reglerade bruket av ändelsevokalerna är ett annat i de fall, där *e* står för i fsv. vanligt *æ*, än i övriga, är det tydligt, att detta *e*-ljud väsentligt måtte skilt sig från övriga *e*-ljud.

En granskning av den lämnade materialsamlingen för *e + u* visar, att samtliga former i stamstavelsen innehålla ett *e*-ljud av ifrågavarande slag, med undantag av *engu* och *eru*; det senare har väl *u* i överensstämmelse med de talrika formerna *æru*; *engu* kan åter ha fått *e* från formerna *engin*, där *e* regelrätt motsvarar fsv. *æ*, så vida icke *e* är långt. Bland *e + e*-formerna finnas 7 belägg med stamvokalen *e < æ*, möjligen 8, om *reddo* (med förkortad vokal) medräknas. Man får då i ogynnsammaste fall 27 *e + o*, 2 *e + u* d. v. s. *e* i 93.1 %. — Enahanda resultat ger en granskning av den vokalharmoniska växlingen av *i*, *e* (se nedan sid. 44).

En granskning av de fall, där *o* förekommer efter annan vokal, visar tydligt, att regeln för vokalbalans följts. Exempelen äro:

a + o: *allo* 179: 6, *aslator* 203: 10, *artogher* 5 ggr, *enfallo* 211: 18, *falokøpenger* 180: 4 180: 6 180: 10 181: 1, *klandapo* 209: 18, *(-)waro* 6 ggr, *pet hwaro* 196: 16;

i + o: *sino* 189: 9;

æ + o: *aslætor* 197: 21, *gærnongh* 199: 22, *lægho* 194: 24, *læghonæ* 208: 23, *kæro* 203: 11.

Däremot förekommer aldrig *o* i de 55 kortstaviga orden med annan vokal än *e*, *o*, *ø* i stamstavelsen.

Måhända gäller samma regel som för *o : u* även för växlingen *-um : -om*. Beläggen äro:

ø + om: *eþenom* 192: 9, *epom* 201: 13, *garþenom* 191: 5 207: 11, *løtenom* 180: 7, *eghandenom* 200: 10; sma 6.

ø + um: *brewum* 199: 19 204: 2 209: 2, *mellum* 196: 9 204: 18 205: 6 214: 21, *clerrum* 208: 4; sma 8.

o + om: *bondom* 201: 25, *bondonom* 202: 2, *botom* 197: 15, *dorom* 187: 15, *eghændonom* 213: 9, *swornom* 214: 5, *sornom* 189: 15, *nokrom* 183: 15 193: 10 200: 1 208: 16; sma 11.

o : um: *soknum* 181: 2 är felskrivning och bör därför utgå.

ø : om: *løsom* 193: 11 208: 18 212: 4, *ørom* 208: 19; sma 4.

ø : um: intet belägg.

Alltså sammanlagt 21 -om, 8 -um, d. v. s. 72.4 % regelrätta former. Efter *e* står visserligen -um oftare än -om, men stamvokalens kvalitet är rätt osäker åtminstone i *clerrum*: ordet har 2 ggr *æ* och 1 gg *a* (jfr även ovan sid. 30), och det är mer än sannolikt, att *e* här beror på inflytande från latinsk skrift; *mellum* uppträder 3 ggr (i olika former) med stamvokalen *æ*, och ordets egenskap av atonon kan väl ha vållat osäkerhet om stamvokalens kvalitet, varjämte *e* står framför dentalt *l* (jfr ovan s. 32 f.).

Dessutom förekommer -om i överensstämmelse med vokalbalsens fordringar i följande former: -*barnom* 184: 17, *handom* 6 ggr; *sinom* 5 ggr; *fornæmom* 189: 5.

Också växlingen *i* : *e* regleras i Lyd. dels och främst av vokalharmoni, dels av vokalbalans. Tydligast framträder vokalharmonien efter vokalerne *o* och *ø*. Beläggen äro följande:

o + ø: *boe* ns 206: 24, *bole* 180: 15 185: 23 206: 25, *bonde* 17 ggr, *bonden* ns 10 ggr, *bote* 3spi 205: 18 206: 12, *broper* ns 187: 21 187: 22 194: 9, *dome* ds 200: 23, *dotter* ns 187: 18 187: 19, *forer* (= *fører*) 3spi 198: 19, *komen* 188: 2 209: 15 209: 18 213: 24, *kornnæ* ds 179: 6, *lote* ap 187: 19 187: 20 187: 21 187: 23 187: 24, *lotene* np 214: 20, *morghen-(gæf)* 199: 2, (*a*) *mote* 200: 17 200: 24, *moper* 187: 20, *offre* 3spk 183: 25, *olouenpæs* 200: 1—2, *open(barlikæ)* 181: 18 181: 20 184: 27 206: 16, *opæn(barlikæ)* 206: 15, *open(bart)* 185: 4, *ore* 194: 5, -*oxe* ns 208: 24, *opens(dagh)* 182: 14, *skoghe* 215: 25 216: 2, *skoghæ* 190: 21, (*v*-)*skoren* 211: 7, *sworeth* 200: 18 200: 20; sma 73.

o + i: *bondin* ns 180: 11, *konongi* ds 195: 11, *mopir* 184: 14 187: 21; sma 4.

ø + ø: *bøte* 3spti 203: 22, *bøte* 3spk 97 ggr, *bøte* 3ppk 10 ggr, *bøtæ* 3spk 179: 16 182: 26 189: 26, *bøtez* 192: 19, (-)*døme* ds 192: 3 193: 15 195: 12 199: 10 209: 12, *føre* 3spk 191: 21 192: 1 200: 3 207: 18, *fører* 3spi 207: 4 209: 5, *føte* ds 192: 17, *g(i)øre* 3spk 14 ggr, *g(i)øre* 3ppk 184: 16 184: 18 213: 21, *gørpe* 199: 15 199: 24 203: 15, *gøper* 3spi 192: 20, *køpe* 3spk 205: 6, *løner* 3spi 188: 15, *løse* 3spk 189: 11, *løser* 212: 25, *løses* 215: 9, *løtenom*

180: 7, *røter* 3spi 192: 21, *søke* 3spk 188: 23 193: 8, *søker* 191: 18 212: 13 212: 14, *søkker* npm 196: 24 196: 26 197: 4, *twæsøres* 191: 10, *øre* 190: 15 196: 4 205: 24 210: 14, *øræ* 194: 5, *øpe* 190: 4; sma 167.

ø + i saknas.

Efter o visar sig sålunda vokalpharmoni i 94.8 %, efter ø i 100 %.

Efter e, där man i överensstämmelse med andra fvg. skrifter också skulle vänta e i st. f. i, ställer sig förhållandet något annorlunda, åtminstone vid första ögonkastet. Beläggen äro:

ø + ø: (or-)delæ 3spk 193: 3, *deler* 193: 2 214: 9, *eghende*¹ 198: 13, *eighe* 179: 16, *elpre* 194: 7, *enne* dsf 206: 6, *ennæ* dsf 185: 15, (-)eþe ds 11 ggr, *epæ* ds 189: 3, *epenom* 192: 9, *flere* 11 ggr, *fleræ* nm 185: 16, *hete* 188: 20 210: 16, *heþet* 213: 1, *hwete* 179: 5, *legher* 3spi 210: 10, *malseghendæn*¹ ns 203: 1, *mere* 7 ggr, *olouenþæs* 200: 1—2, *seter* 3spi 198: 17, *skyllere* komp. nsn 182: 26, *twenne* 183: 7 201: 16, *prenne* 186: 18 194: 13, *wiperleghet* as 204: 3; sma 56.

ø + i: *almennis*- 210: 13—14, *brennir* 216: 2, *eingti* 211: 11, *engin* 19 ggr, *engti* 188: 18 202: 12 207: 2 210: 12, *henni* dsf 198: 21 207: 11 212: 27, *lengri* 186: 9 (i)mellin 185: 19 196: 20 197: 16 199: 4, *merki* 211: 1, *metti* obl. 190: 22, *nempni* 3spk 194: 1 215: 3, *presti* 184: 7 184: 28, *stemnir* 196: 21, *weri* 3spk (av *wæriæ*) 197: 12, *erwir* 185: 15, *þessi* 191: 14 197: 21, *þessir* 195: 26, *þrenni* 179: 8; sma 47.

Efter e står således e i 54.4 %. Det är utan vidare klart, att då antalet belägg för och emot vokalpharmoni äro varandra så lika, på dem ingen slutsats kan byggas.

Avlägsnar man ur denna beläggsamling de exempel, i vilka e = fsv. æ, så utgå ur exemplen med e i ändelsen följande ord: *eghende*, *enne*, *ennæ*, *malseghenden*, *olouenþæs*, *twenne*, *prenne* 2 och undantaget *elpre* (om l är alveolart), sma 9. Ur exemplen med i utgå: *almennis*, *brennir*, *henni* 3, *mellin* 4, *metti*, *nempni* 2, *presti* 2, *stemnir*, *þessi* 3, *þessir*, *þrenni*, sma 20. Om e(i)ngti 2, *engin* 19 höra till denna grupp är, som sagts, ovisst; de undantagas därför ej; ej heller *lengri*; vad *merki*, *weri*, *erwir* beträffar, är jag starkt benägen för att utesluta dem, då r

¹ I dessa ord uppträder e + e (æ) 2 ggr.

följer (se ovan sid. 30). I alla händelser utgå 20 ex. $e + i$. Resultatet blir 47 $e + e$, 26 $e + i$ d. v. s. 64.3 % $e + e$.

Detta bekräftar det resultat, vartill undersökningen beträffande $e + o$, u ledde: svalgresonansen hos $e < æ$ måste väsentligt avvika från övriga e -ljuds, och det är utan vidare klart, att den måste vara högre, d. v. s. detta e -ljud måste ligga mellan e och $æ$.

Att växlingen $i : e$ efter e , o , $ø$ bestämmes av vokalharmoni, icke vokalbalans, framgår t. ex. av att då slutvokalen efter o har svag biton eller svagare accent, står e 42 ggr, då den är starkbitonig står e 18 ggr, aldrig däremot i ; efter $ø$ bliva motsvarande siffror 149 och 17 och ej heller då finnes någon form med i .

Som de följande materialsamlingarna visa, förekommer emellertid e i ett stort antal fall, där dess uppträdande måste bero på vokalbalans. Det visar sig nämligen, att e i svag bitonig eller svagare stavelse uppträder i c:a 35 % av hithörande ord, i stark bitonig stavelse blott i c:a 5 %. Den föregående vokalens kvalitet är härvid alldeles utan betydelse.

Som de anförda siffrorna visa, är vokalbalansen i allmänhet icke genomförd; den vanligaste vokalen också i svag bitonig och svagare stavelse efter annan vokal än e , o , $ø$ är avgjort i , men en grupp former skiljer sig bestämt från de övriga, därigenom att vokalbalansen i den är tämligen konsekvent genomförd. Denna grupp omfattar trestaviga simplicia, med dem jämställda komposita (ex. *ovormaghi*) och de tvåstaviga komparativer, som i likhet med dem ha obetonad ultima.¹ Beläggen äro:

$ø$: *almenninge* 195:2, *annærre* dsf 186:1 205:12, *annarre* 202:4, *annaper* npm 206:21, *bismare* 195:5, *blæsære* 203:7, *byrhæren* (läs *borghæren*) ns 199:7, *domæræ* ns 185:20 208:5, *eghende* 198:13, *æghændæ* ns 189:14, *eghænpe* 198:16, *fæpernæ* 188:6, *fæperne* 203:13, *fulwirpæ* ns 192:2, *forbupe* 187:7, *forbype* 186:8, *fæperne* 193:13, *fængelse* 210:16, *fære* 188:8, *hærape* 181:16 212:16, *hærapæ* 202:9, *hæradæ* 208:3, *hæræpe* 186:19, *harape* 181:14, *hæfpæpe* 3spi 209:16, *høfpinge* 201:1 211:23, *høfpingen* ns 195:24, *innæn*

¹ Bland dessa upptagas även sådana hithörande ord med e i föregående stavelse, vilka såsom ovan påpekats, ej höra under *exx.* på vokalharmonien.

garpes 214: 9, *caplane* 182: 28, *olouenþæs* 200: 1—2, *maghande* 209: 22, *malseghændæ(n)* ns 196: 8 199: 21 203: 1, 205: 19, *mantale* 200: 14, *minne* 180: 9, *mine* 180: 24, *myllærer* np 215: 21, *mæþærne* 193: 13, *mæþærnæ* 200: 13, *mæþerne* 188: 6, *møþerne* 203: 13, *sarghæpe* 203: 20, *socnære* 185: 6, *tiunde* 179: 6, *-williande* 201: 5, *wingæper* npm 207: 6; sma 52.

i: *almenningi* 215: 5, *almenni* 190: 12—13, *almænni* 210: 13, *fæþerni* 197: 6, *haftilsi* 199: 26, *herþingi* 189: 24 189: 26, *hæræþi* 204: 23, *hørþingi* 194: 1 201: 6 201: 9 205: 4, *konongi* 195: 11, *lengri* 186: 9, *malseghændi(n)* 196: 13 204: 5, *mæþerni* 197: 7, *owormaghi* 192: 8 206: 21 209: 22, *spitali* 180: 25, *syzkini* 194: 7 213: 10, *tiundi* 180: 3 180: 5, *yngrri* 194: 8; sma 26.

I motsats till de övriga står sålunda *e* i denna ställning i 67.9 %. I en stor del av beläggen med *i* beror bruket av denna vokal säkerligen på att orden kunde ha huvudaccenten på senare kompositionsleden, *hæræþi*, *konóngi* o. s. v., och då var *i* den normala vokalen.

De övriga beläggen med *e* beroende på vokalbalans äro:

a + e: *aer* 3spi 190: 4, *allen (wipu)* 195: 2, *aller* npm 186: 13 200: 15, *are* ds 186: 5 194: 19, *arwæ* ns 213: 18, *kyrmæssudaghen* 182: 10, *drape* ds 214: 24, *aghe* 3spk 188: 14 188: 19, *falle (= fælle)* 202: 6, *fanghen* ptc 200: 3, *gange* 3spk 182: 28 188: 2 192: 15 192: 17 201: 21, *gangen* ptc 202: 3, *garþe* 186: 8 196: 13 203: 12 209: 8 209: 9 212: 11, *garþenom* 191: 5 191: 6 207: 11, *gialde* 181: 3, *gialle* 186: 11 186: 13 186: 15, *halden* 188: 26, *halþet* sup. 211: 1, *hwarre* dsf 196: 6 *baþe... ok* 6 ggr, *baþæ... ok* 202: 23—24, *baþer* nm 191: 18, *baþæ* nm 200: 20, *baþe* nn 183: 2, *kyarer* 209: 20, *landeno* 195: 22 202: 5, *late* 3spk 6 ggr, *mate* 3spti 207: 16, *raþe* 3ppk 212: 8, *sate* npm 208: 14, *stanþe* 201: 21, *warþe* 3spk 210: 10, *warþæ* 3spti 200: 24; sma 58.

i + e: *(v-)giller* npm 190: 13, *skipte* 3spk 188: 10, *wise* 3spi 201: 14, *þinge* ds 195: 5; sma 4.

u + e: *bundæ* ns 179: 7, *vte* 186: 27; sma 2.

y + e: *skylþer* npm 197: 4; sma 1.

æ + e: *fiærþe* nsm 195: 26 196: 2, *fælle* 3spti 201: 19, *hænge* 210: 19, *hænnæ* dsf 211: 12, *quælle* ds 182: 14, *kiærer* 208: 13 209: 16 210: 24 211: 3 211: 4 214: 19, *kærer* 189: 18 215: 3, *-læge* 204: 1—2, *læoge* 184: 27, *længe* 187: 7, *læte* 211: 8, *mæler* 194: 23, *ræner* 209: 25,

ræncær 209: 24, *sætte* 203: 22, (*a-*)*wærke* 3spk 200: 22, *wærpe* 3spti 200: 22; sma 24.

Restfallen äro: *hawer* 3spi 186: 7, *giuæ* 3spk 179: 11, *giwe* 3spk 180: 9, *buden* ptc 184: 22, *skupe* 3ppk? 202: 5; *bryte* ns 188: 13 196: 4, *brytæ* ns 188: 18, *dyle* 183: 16 185: 2 189: 25; *wære* 3spk 189: 26, *wæræ* 3spk 202: 15; sma 13, alltså 12.7 % av alla hithörande former med *e*. I några fall kan *e* dock bero på dittografi: *dyle bonde* 189: 25, *bonde eller bryte* 196: 3—4; i förbindelsen *hauer gullith* kunde som bekant hjälpverbet hava relativt svag accent; att *giue* i här antecknade fall varit oaccentuerat synes däremot osannolikt (jfr Hultman Häls. s. 25).

I stavelser, som åtminstone alternativt kunna ha stark biton, kan näppeligen vokalharmoni spåras. Efter *o* förekommer visserligen *e* 3 ggr, efter *ø* 1 gg men efter *e* står alltid *i* (13 ggr), varjämte *e* efter andra vokaler uppträder 14 ggr. Vokalbalans förklarar däremot förekomsten av *e* i samtliga ord. Dessa äro:

a + ø: *fangelse* 209: 6, *pianesto* 205: 12;

o + ø: *forneghæ(fæ)* 198: 19, *-cøpens* 180: 4 180: 6;

æ + ø: *gærneng-* 11 ggr, *piænesto* 206: 10;

ø + ø: *lønlekæ* 206: 14.

Vokalen *i* står i alla övriga belägg, sammanlagt 32.

Då artikelns vokal står i absolut slutljud, har den den svagaste möjliga accent och bestämmes liksom i andra flerstaviga ord av vokalbalans. Beläggen äro:

delonnæ 200: 27, *iorponæ* ds 200: 23, *lotene* np 214: 20, *nempdine* 190: 7 191: 9 191: 11 200: 21 211: 2, *nempdene* 211: 24, *nempdinne* 180: 21—22 185: 7 190: 1 197: 13, *nempdone* 213: 3, *socninne* 193: 7, *tomptenne* 191: 4; vartill ännu kan fogas *iorden* ds 198: 15, se ovan s. 17; hela antalet blir sålunda 17. Den enda avvikelser från regeln är *kirkiuni* 186: 12.

Också i övriga ställningar är artikelns vokal beroende på vokalbalans, ehuru denna icke är så konsekvent genomförd som i de trestaviga ordens ultima. Då vokalen står i slutstavelsen, efterföljd av konsonant(er), står *e* i följande ord:

a + ø: *garpen* as 207: 10, *malet* 192: 12 199: 22, *vallet* 181: 22;

ø + ø: *prestens* 186: 23;

o + ø: *gozet* 188: 19, *iorpen* ns 200: 26 207: 1 208: 26 213: 16;

u + ø: *skullen* ns 189: 1;

æ + e: *grænden* ns 212: 24, *rættēn* as 212: 5, *rætæn* as 211: 5, *ærfþen* ns 184: 17, *ætten* ns 211: 12; hit hör väl även *agærþen* ns 213: 17;

e + e: *høsten* as 204: 20.

Avvikelserna äro blott *daghen*¹ as 199: 14, *laghen*¹ ap 201: 21. Motsvarande former med *i* äro blott 4 mot ovanstående 18 regelrätta.

Även artikelvokalen *e* i penultima beror väl på vokalbalans:

e + e: *nempdenæ* as 204: 14, *nempdænæ* as 190: 24 201: 9 *nempdene* ds 211: 24;

o + e: *socnenæ* as 196: 8, *iordænæ* as 194: 25. *iorþenæ* as 191: 5 194: 27, *iorden[e]* ds 198: 15, *lotene* 214: 20, *tomptenne* ds 191: 4;

a + e: *scullenæ* as 188: 24.

æ + e: *sæþenæ* as 194: 26, *rætte[næ]* ap 202: 21.

Avvikelse bildar blott *sakenæ* as 206: 15.¹ Mot ovan uppräknade 14 regelbundna former med *e*, står efter lång stavelse 14 former med *i*.

Av exempelsamlingarna framgår, att i st. f. *e* tämligen ofta skrives *æ*, sammanlagt 35 ggr av 500, alltså 7 %. Tidigare (sid. 38 f.) visades, att då *e* skrives i st. f. *æ* (= fisl. *a*), detta inträffade långt oftare i slutén stavelse än i öppen, och man har då skäl att vänta, att detsamma skall visa sig även här. Detta är i själva verket fallet: i slutén stavelse står *æ* 4 ggr av 113 alltså 3.5 %, i öppen däremot 31 ggr av 387, alltså 8.0 %; differensen emellan de fullt säkra procentalen är för stor för att kunna bero på tillfällighet.²

I sin intressanta avhandling 'Var är Äldre västgöotalagen skriven?' (Språkvet. skpts i Upps. förh. 1921) har J. Götlind sökt bestämma, till vilken trakt den dialekt hänför sig vilken företrädesvis representeras i nämnda text. Genom att

¹ Det synes anmärkningsvärt, att de tre ord, som ovan bilda undantag (*dagher*, *sak*, *lagh*), just innehålla stamvokalen *a*. I Vgl I förekommer gammalt *ā* stundom skrivet *aa* (Se Sjöros SNF VIII.3 s. 15 ff. och cit. litt.), och det är nog ej osannolikt, att formerna i denna text äro att utläsa med *ā*, och att *e* i följande stavelse således är korrekt.

² Ungefär samma differens visar sig i Vgl I: enligt Pippings statistiker (SNF III.10, s. 2 ff.) uppträder *æ* i st. f. *e* (= fisl. *i*) 13 ggr av 76 i slutén stavelse, alltså i 17.1 %, i öppen däremot 63 ggr av 267, alltså i 23.6 %.

jämföra vissa skarpt framträdande egenheter hos språket i Vgl I och hos moderna västgötska dialekter har han, synes mig, övertygande visat att dialekten i fråga var hemma i nordvästra Västergötland (mellersta Vista och ett par socknar i västradelen av Barne härad). Det är frestande att söka på enahanda sätt söka lokalisera Lydekini excerpter. Dessvärre har jag icke tillgång till dialektmaterialet från Västergötland och får sålunda nöja mig med de uppgifter om olika dialektföreteelser och deras utbredning, som Götling lämnar. Måhända kunde de moderna dialekterna lämna andra värdefulla upplysningar, som borde tagas i betraktande vid denna undersökning, men som Götling icke haft anledning medtaga i sin undersökning (visar sig t. ex. i ingen modern dialekt spår av den övergång av kort *æ* till *e*, som ovan behandlats?). Redan en flyktig granskning av innehållet i Lyd. visar, att hskr. är en compilation (jfr även Beckman ANF XXVIII s. 80), vilket naturligtvis väsentligt försvårar uppgiften, men jag vågar dock tro, att tillräckligt många typiska språkliga karakteristika finnas, för att resultatet skall vara tämligen säkert.

Först må dock en inskränkning göras i de kriterier Götling framdrager, nämligen beträffande bindevokalen *a*:s 'försvagning' till *æ*, *e*. Författaren säger sig ha för avsikt att framdeles utförligt behandla frågan, och jag vill därför icke inlåta mig på någon polemik, men förf. kan icke förtänka mig, om jag anser hans skiss av förloppet alltför ofullständig för att utan vidare kunna godtagas. Det har ju uppvisats en hel del fakta, som i fspråket synas ha påverkat denna vokal¹, den förändrade dynamiska accenten kan också ha rubbat den ursprungliga användningen av *a*, *e* m. m. Från den gräns (9), som Götling på denna grund uppdragit, bortser jag i det följande.

Två av de av Götling angivna gränserna utmärka det område, från vilket dialekten i Lyd. synes härstamma.

Växlingen *jæra* : *jōra*². Lyd. begagnar i samtliga förekommande böjningsformer av ordet vokalen *ø* (77 ggr), 1 gg *æ* (*gær*). I söder uppträda mot *gøræ* svarande former i Mark, Kind, Redväg och södra Vartofta (Götling gräns 1).

¹ A. Nordlings resultat (SNF XI.1) kan jag ej till alla delar förena mig om, men i flere fall har han uppvisat anmärkningsvärda företeelser.

² Av typografiska skäl nödgas jag begagna mycket grov beteckning för dialekternas ljud.

Ett annat karakteristiskt drag för en del fvg. skrifter ser Götling i α -omljudets uppträdande eller uteblivande i 'ord med urnordiskt intervokaliskt kort l efter rotvokalen' (Hultman HL s. 263 ff.). I Lyd. finnas blott 2 hithörande belägg *kol* n. och *polæ* vb.¹, och hskr. står sålunda på samma ståndpunkt som Vgl I (jfr Hultman s. 268). Götling drager gränsen (2), västerom vilken ifrågavarande former uppvisa motsvarigheter inom vg. dialekter, från landskapsgränsen i söder nästan rakt norrut till Kinna och därifrån i svag båge förbi Alingsås.

Dessa båda gränser peka sålunda synnerligen tydligt på västra delen av Marks härad, såsom det område, vars dialekt är den dominerande. Detta resultat stämmer väl med andra företeelser.

Nom. sg. form av tredje pers. pronomen har alltid (16 ggr) i Lyd. formen *hun*. Motsvarande former i vg. dialekterna uppträda söder om den gräns (4) som i många bukter från södra Kålland i sydöstlig riktning går till Habo vid Vättern.

Prefixet *u-* : *o-* har i Lyd. den förra formen 24 ggr, den senare blott i *olouenpæs*. Formerna med *u-* uppträda nu söder om en gräns (5), som till en början nära nog sammanfaller med den föregående men från Åsarp i Frökind går rakt i SSE.

Växlingen *stærk* : *stark*. I Lyd. finnas blott 1 hithörande ord *ærwæ* ns eljes alltid α . Formerna med α förekomma nu söder om en gräns (6), som går från mellersta Hisingen åt öster förbi Borås och därefter vänder åt NNW till Åse.

Verbet *fara* har i Lyd. alltid (10 ggr) α i stamstavelsen, aldrig $\æ$. Här intresserar närmast den del av gränsen (7), som löper från Lundby i Vätle i huvudsak i sydöstlig riktning. Söder om denna har ordet stamvokalen α .

Samtliga ovananförda sex karakteristika hos språket i Lyd. ha sina direkta motsvarigheter hos dialekten i västra delen av Mark och endast där. Spår av andra dialekter visa sig i följande två fall.

Ordet *huvuþ* : *hovop* förekommer icke som simplex i Lyd., men i komposita står 4 ggr *u*, 6 ggr *o*. Dialekten i Mark har *u*; *o*-formerna uppträda (gräns 3) i nordöstra delen av landskapet. Man kan tänka på inflytande från

¹ I hskr. står *pelæ* (196: 8), men att *o* avsetts, icke *u*, torde styrkas av sup. *þolt* 209: 16, även om denna form hör till en annan omljudsgrupp.

skrivseden i Skara, som ligger just vid dialektgränsen, och där sålunda båda formerna torde förekommit.

Vidare saknas *a*-omljudet i några former, där man skulle vänta sådant (Hultman HL s. 336): *-bupi* 3 ggr, *(-)bup* 6 ggr, *buziorp*, *ymbuzman* 3 ggr, *skupæ* 2 ggr. Möjligen kan man i uteblivandet av *a*-omljudet 'framför kort explosiva l. icke-labial spirant' se inflytande från språket i Småland, där på Smålandslagens tid uppträda *bruð*, *bup* *forbupi*, men även utan att gå utom landskapet finna vi paralleller i Vgl II, Vgl II KB och Vgl IV.

Då som nämnt Lyd. är en kompilation, är det anmärkningsvärt, att så få avvikelser från huvuddialektens språk visa sig, och enligt min mening kunna dessa avvikelser på intet sätt rubba den slutsats, till vilken de tidigare behandlade företeelserna leda, näml. att den dialekt, vilken huvudsakligen är representerad av språket i Lydekini excerpter, närmast ansluter sig till det västgötamål, som talas i västra delen av Mark, varför hskr. bör anses skriven av en person från denna del av landskapet.

VI.

Ords-katten i Lydekini excerpter.

De nedan anförda siffrorna hänvisa till sida och rad i Klemmings utgåva i 'Småstycken på fornsvenska' (Sv. fornskr. skpts skr.). I texten ha dock införts Lidbloms rättelser (Lydekinus handskriften s. 12 ff.), angivna genom kursiva siffror, och förkortningarna har jag (i motsats till Klemming) upplöst på det sätt texten själv angiver. Då tecknet *ð* motsvarar fsv. *d*, har jag återgivit det med *ð*, när haken icke kan uppfattas som förkortningstecken, och i anslutning till det som ovan utvecklats, då i motsvarande form i fisl. konsonant följer. För vinnande av större överskådlighet har i allmänhet icke utmärkts, när nasal i hskr. betecknas med förkortningstecken.

A.

a prep. m. dat. *a* 183: 15 184: 2 185: 23 186: 1 186: 5
190: 1 192: 17 194: 19 195: 2 195: 4 195: 25 196: 19 198: 15
198: 22 200: 16 201: 21 202: 5 203: 1 206: 25 210: 23

212: 10; prep. m. acc. *a* 182: 25 191: 9 199: 13 199: 22 204: 15 208: 13 *æ* 199: 5 (smskr. m. föreg. *gør*); postpos. styr rel. *a* 182: 5 206: 14; prep. styr underf. subst. 211: 1; prep. m. dat. l. acc. 184: 3 184: 6 184: 8 184: 28 188: 6 189: 24 192: 20 197: 6 197: 12 198: 23 199: 11 199: 18 204: 10 205: 4 205: 16 208: 2 210: 2 210: 2 211: 17 212: 23; adv. l. prep. abs. *a* 182: 21 193: 23 194: 3 194: 5 198: 23 204: 3 205: 8 209: 16 210: 15 210: 16 210: 25 214: 19; i förbind. m. part. (*þær...*) *a* 194: 3 204: 13 215: 3 215: 17; felskr. *a* 212: 17; komp.: *afat*, *agærþ*, *akomæ*, *amot(ø)*, *apløghæ*, *aslatæ*, *asyn*, *a wægnæ*, *awærki*, *ayrkiaæ*.

af prep. m. dat. *af* 179: 6 180: 7 180: 11 180: 15 180: 21 184: 15 186: 14 188: 1 189: 5 190: 1 190: 14 191: 4 191: 9 191: 10 193: 11 197: 13 198: 13 200: 1 200: 21 201: 14 201: 17 201: 18 202: 5 203: 12 203: 18 203: 21 204: 9 205: 20 205: 21 205: 27 207: 5 208: 1 208: 4 208: 14 208: 18 209: 24 210: 7 210: 8 210: 25 211: 2 211: 15 212: 5 212: 25 213: 12 213: 24 215: 3 *aff* 197: 7 180: 1 201: 12 201: 13 211: 18; prep. m. acc. *af* 190: 24 191: 5 192: 13 195: 14 199: 9 201: 16; prep. m. dat. l. acc. 180: 8 181: 3 186: 14 186: 14 187: 16 188: 2 188: 11 190: 24 193: 10 195: 7 200: 13 203: 21 205: 19 208: 16 211: 15 211: 20 214: 2 215: 1 *aff* 181: 10 211: 19? *a* 181: 10; prep. styr rel. *af* 209: 1; adv. *af* 189: 16 (smskr. m. *latæ*) 207: 2 211: 12 213: 21; i förb. m. part. (*þær...*) *af* 204: 5 207: 5 207: 7 (*þær...*) *af* 201: 8 *bær* (läs *þær...*) *af* 201: 12; komp. *aflaghæ*, *aflapæ*, *af... wægnæ*.

afat adj. ntr. ns *a fat* 192: 2—3.

aflaghæ adj. indekl. *af laghæ* 192: 9.

aflapæ vb inf. *aff ladæ* 179: 4.

aflæ vb sup. *aflæt* 193: 12 *aflat* 208: 17.

af wægnæ circumpos. m. acc. *af... wæcnæ* 199: 16; m. gen. *af... wæcne* 181: 22; jfr *a... wægnæ*.

agærþ f. ns *agerþ* 213: 16; ns art. *agærþen* 213: 17.

aker m. as *aker* 211: 6 *økær* (läs *akær*) 209: 25; ds l. as *aker* 204: 10; ap *acræ* 191: 2; komp. *akerlas*, *aker-nam*.

akker? ds l. as *accer* (läs *acu*?) 205: 24.

akerlas n. as *akerlas* 179: 12 *aker las* 179: 8.

akernam n. ns *akernam* 197: 21.

akomæ f. ns *akomo* (läs *akomæ*) 213: 7; as *akomo* 213: 6.

alder adj. nsf *al* 186: 12 186: 13 212: 24; nsn *alt* 185: 14

198:21 204:12 204:16 214:24; npm *allir* 179:12 180:14 191:14 192:5 195:22 196:24 196:25 196:26 197:4 211:3 211:8 215:11 215:11 *aller* 186:13 200:15 *alli* 212:25; npf *aller* 192:10; npn *al* 196:28; gsm *als* 215:2 *alz* 215:5; gsf *aldra* 186:17; gp *alpræ* 211:3; dsf *alpri* 186:5; dsn *allo* 179:6; dp *allum* 201:12 204:13 207:5 207:9 208:4; asm *allen* 180:18 214:10; asf *allæ* 199:11; asn *alt* 185:23 194:12 195:6 197:24 202:14 206:6 209:24 211:22; apm *allæ* 183:13 183:14 208:19; apf *aller* 185:21; apn *al* 197:21 *all* 182:27 192:15; komp. *almannæ-*, *almænning(-)*, *almænne-*.

aldin m. se följ. ord.

aldinwiper m. ap *allen wipu* 195:2.

aldrigh adv. *aldrigh* 215:9.

almannæwægher m. ds l. as *almannæwægh* 190:11.

almænne n. se nedan *almennes-*.

almænninger m. ds (*lanz-*) *almenningi* 215:5 (*lanz-*) *almenninge* 195:2; ds l. as (*lanz-*) *almenning* 210:2—3 (*hærcæz*) *almenning* 210:2 (*hæraz*) *almenning* 215:2; dp (*lanz-*) *almenningum* 210:8; jfr följ. ord.

almænninx bonde m. np *almenninx bønper* 215:20.

almænninx øre m. ds l. as *almenninx øre* 194:21 *almenninx øræ* 194:5; as *almenninx ore* 194:5.

almænnæ wægher m. ns *almennix wægher* 190:12—13.

almænnæ øre m. as *almennizøre* 210:13—14.

altære m. ds l. as *altæræ* 184:3 *altæra* 184:8.

a mot prep. m. dat. *a mot* 191:11 201:25.

a mote adv. *a mote* 200:24.

annæ vb ptptc nsn *annæt* 198:24 *annat* 198:20; npm *annaper* 206:21.

annær num., pron. ind. nsm *annær* 188:9 199:12 215:17 *annar* 204:18 *annær* 196:1 199:4; nsf *annur* (smskr. m. *uarp*) 202:8; nsn *annæt* 194:15 194:16 npf *apra* 192:11; npn *annur* 184:19 *anit* 199:2; gsm *annars* 192:20 203:4 211:26; dsm *aprum* 188:22 198:17 199:15; dsf *annærre* 186:1 205:12 *annarre* 202:4; dsn *apru* 196:19 208:6 210:10; dp *aprum* 208:4 209:2 210:7; asm *annæn* 181:13 184:23 194:5 196:1 208:13 214:17; asf *appræ* 205:9 205:13 209:10 *apre* 213:9 *apra* 181:14 186:19 203:19 204:6 206:26 *ad[ræ]* 180:4 *annæn* (läs *appræ*) 201:3; asn *annæt* 215:7; apm *ap i æ* (läs *appræ*) 182:4; apf *apra* 188:13; apn *annur* 182:27 203:15 216:5; komp. *annærstap*, *annættiggia*, *apruuisu*.

annærstaþ adv. *annærstaþ* 188: 8 198: 16 *annærstað* 188: 8 *annarstaþ* 208: 3.

annættiggia pron. asn *annettiggia* 206: 11.

annættiggia . . . eller konj. *annættinghæ* . . . eller 180: 25—181: 1.

apløghia f. np *apleior* 197: 21.

apostol m. se följ. ord.

apostolæ dagher m. ap *apostolæ daghæ* 183: 13.

aptæn m. as *aftæn* 183: 18; ds l. as (*iulæ*)*aftin* 182: 12 (*iulæ*)*aftæn* 214: 7.

ar n. ds *are* 186: 5; dp *arum* 209: 17; as *ara* (läs *aræt* l. *aret*) 179: 12 *ar* 194: 15; ap *aar* 209: 20 209: 22.

arf n. as *arf* 213: 5 214: 18.

arwi m. (heres) ns *arui* 193: 13 208: 18 *arwi* 211: 12 *arwi* 212: 20; ns art. *arwin* 207: 15 211: 11 *aruin* 203: 18 203: 19; np *arwær* 187: 18 *aruæ* 207: 13; gp *arwæ* 198: 21; obl. s l. gp l. ap *aruæ* 209: 1; ap (*bornæ*) *æruæ* 188: 5.

arwi m. (heredium) ns *arvæ* 213: 18.

aslatæ f. np *aslætor* 197: 21; ap *aslator* 203: 10.

asyn f. as *asyn* 215: 3.

at inf. part. *at* 179: 15 184: 22 188: 22 189: 11 189: 13 193: 5 196: 7 197: 11 199: 16 201: 5 201: 10 201: 24 205: 11 205: 15 206: 19 206: 22 208: 21 213: 11 213: 19 *ar* (läs *at*) 200: 16; konj. *at* 179: 11 180: 24 189: 17 189: 20 189: 22 189: 25 190: 5 190: 17 191: 20 194: 9 195: 18 202: 15 208: 9 208: 10 208: 15 208: 21 209: 16 210: 25 211: 5 211: 7 214: 21 214: 23; prep. m. dat. *at* 182: 14 182: 17 183: 18 195: 18 196: 15 200: 5 205: 25 209: 17 211: 8; prep. m. acc. *at* 189: 14 203: 18; prep. m. dat. l. acc. *at* 194: 21 194: 24 198: 21 203: 11 *ad* 187: 3; adv. *at* 179: 4 183: 6 196: 28 197: 4 199: 1 213: 4.

ater adv. *ater* 216: 7 *atær* 186: 13 *ater* 186: 12 186: 15 189: 15 191: 3 191: 15 192: 6 192: 7 192: 11 201: 7 202: 14 206: 1 208: 26 209: 5 209: 7 212: 28 213: 24 214: 1 214: 1 214: 5 216: 7 *atter* 185: 1; jfr följ. ord.

atergangx eper m. dp *atergangx epom* 201: 2—3.

atertan num. *atertan* 197: 2.

atskilæ vb 3spi *schil* . . . *at* 185: 19.

attunde num. se följ. ord.

attundedagher m. as *attundæ dagh* 182: 13; ds l. as *atundædag* 182: 3.

attæ num. *attæ* 179: 10 *atta* 180: 3.

attæ ertogher fpl. acc. *attæ orthoghær* 179: 16 *atta orthtogh* 181: 4 **attæ ertogher** 194: 18 194: 22 195: 8 195: 19 **attæ artogher** 183: 16.

a wægnæ circumpos. m. gen. *a . . . wegnæ* 199: 22; jfr **af . . wægnæ**.

awærkæ vb 3spk *awærke* 200: 22.

ayrkiaē f. as *ayrkiu* 203: 10.

apruuisu adv. *aþr[u]uisu* 202: 18.

B.

ban n. ds *banni* 206: 1 206: 2 206: 2.

bansmal n. as *bansmal* 182: 20.

barn n. np *børn* 188: 10 214: 17 (*broðor-*)*børn* 187: 24 187: 25 (*dottor*)*børn* 187: 24 (*pottor*)*børn* 187: 23 (*sunar*)*børn* 187: 22 (*sunar*)*børn* 187: 23 (*systir*)*børn* 187: 25 (*systir-*)*børn* 187: 26 *barn* 179: 11 184: 19 196: 27 (*þy*)*barn* 184: 18; dp (*frillu*)*barnom* 184: 17; as *barn* 183: 24 191: 10 208: 26 213: 1; jfr följ. ord.

barnæ arvi m. ap *bornæ æruæ* 188: 5.

bast n. as *bast* 215: 24.

bapi . . . ok konj. *baþe . . . oc* 185: 24 201: 23 214: 13 *baþæ . . . oc* 202: 23—24 *baþe . . . ok* 181: 6—7 *baþe . . . [oc]* 199: 23 *ba[pi] . . . oc* 200: 14.

bapir pron. nm *baþer* 191: 18 *baþæ* 200: 20; nn *badþe* 183: 2; gen. *baegiaē* 188: 14; am *baþæ* 202: 20 208: 5; an *ba[pi]* 181: 8.

biltugher adj. nsm *biltugher* 209: 3 *biltughir* 211: 17; dsm *biltugum* 211: 13; asm *biltugæn* 209: 4; apm *biltughæ* 199: 27 204: 1 209: 8.

bindæ vb inf. *bindæ* 187: 3; 3spi *bindir* 204: 1.

biskuper m. ns *biscuper* 182: 17 185: 9 *biscuper* 182: 18 182: 19 182: 20 182: 26 183: 7 185: 20 187: 4 187: 11 197: 3 201: 8 201: 12 201: 13 201: 16 205: 21 206: 13 211: 19 211: 19 213: 5; gs *biscups* 180: 19 181: 10 181: 22 182: 28 185: 6 186: 23 187: 6 187: 8 206: 14 212: 8; ds *biscupi* 205: 11 210: 21 *biscupi* 205: 13 *biscupi* 180: 25 181: 13 181: 14 181: 15 182: 6 182: 15 182: 22 182: 26 183: 2 183: 3 183: 16 183: 20 184: 23 185: 2 186: 1 186: 15 186: 19 187: 2 205: 18 206: 12 207: 22 208: 2 208: 3 209: 9 213: 8; *biscupi* 181: 15 utgår; jfr följ. ord.

biskupsdøme n. as *biscoposmet* (läs *biscupsdømet* 207: 3).

bismære m. ns *bismare* 195: 5.

biug n. as *biug* 180: 3 (smskr. m. följ. *ræt*) 180: 4 *biog* 179: 4.

biupæ vb inf. *biupæ* 205: 4 (*lag-*)*biupæ* 213: 16 213: 17; 3spi *biuper* 201: 5; 3spti *bød* 205: 3; ptpte nsm *buden* 184: 22.

biærghæ vb. 3spk *biærgi* (*in*) 183: 17; ptpte nsn (*in-*)*burghit* 204: 19; sup. (*in-*)*burghit* 211: 8.

biærghæs vb dep. 3spi *biærgs* 183: 15.

bipiaæ vb inf. *bipiaæ* 206: 19; 3spi *biper* 203: 3; ptpte nsm (*v-*)*bipin* 199: 12.

blasære m. ns (*iarn-*)*blæsære* 203: 7.

bleæ f. as *bleo* 199: 1.

bo n. ds l. as *bo* 188: 13 188: 14 188: 15 188: 16 188: 18 188: 18 194: 7 213: 10; jfr **bofaster**, **boskap**, **bosloter**.

boe m. ns (*lan-*)*boe* 206: 24.

bofaster adj. nsm *bofaster* 210: 6; asm *bofastæn* 199: 25.

bol n. ns *bol* 190: 4; ds (*frælsis*)*bole* 206: 25 (*kirku-*)*bole* 180: 15 (*kirkiu-*)*bole* 185: 23; as *bol* 190: 4; jfr **bolsbrygpe**, **boløzlæ**.

bolker m. ds (*cristnu*)*b[olke]* 180: 1; ds l. as (*ærfpæ*)*bolc* 187: 16 (*rætløso*) *bolc* 188: 11.

bolsbrygpe n. as *bols brypi* 209: 24.

boløzlæ f. ns *boløzlæ* 192: 20 192: 23; ds l. as *bol øzlø* 192: 19.

bonde m. ns *bonde* 183: 27 183: 28 184: 2 184: 7 184: 21 186: 8 189: 25 193: 2 193: 18 194: 12 194: 23 196: 3 204: 20 207: 19 211: 9 *bundæ* 179: 7 *bonpe* 190: 10 195: 16; ns art *bonden* 180: 7 187: 7 188: 19 201: 5 204: 6 204: 12 204: 21 207: 5 207: 9 207: 18 *bondin* 180: 11; np *bønper* 210: 21 (*almenninx*) *bønper* 215: 20; gs *bondæ* 203: 12 204: 24 206: 19; gs art. *bondens* 192: 21 *bonpæns* 207: 13; gp art. *bondænæ* 201: 23; dp *bondom* 201: 25; dp art. *bondonom* 202: 2; as *bondæ* 205: 7; ds l. as *bondæ* 204: 19 204: 24 *bonpæ* 194: 12 *bon[dæ]* (smskr. m. föreg. *a*) 205: 4; jfr följ. ord.

bondæ lagh npl. dp *bonpæ laghum* 197: 19—20.

borghæn f. ds l. as *borghen* 199: 5.

borghære m. ns art. *byrhæren* 199: 7; as art. *borgheræn* 199: 9.

bort adv. *bort* 194: 11 194: 12 202: 12 202: 13 205: 10 212: 26 *bort* (*takit*) 190: 6 *bort* (läs *borttok*) 212: 15, (*taker* ...) *bort* 202: 12 202: 13.

boskaper m. as *boskap* 216: 6.

bosloter m. ds *bosloth* 212: 26; as *bosloth* 212: 28.

bot f. dp *botom* 197: 15; as *bot* 203: 19 203: 20 (*legthers*)
bot 197: 9 (*ægnær*) *bot* 211: 11 (*ætter*) *both* 196: 24;
ap (*piufs*) *bøter* 210: 19 215: 13 *bøte* 197: 14 199: 15
203: 16 206: 16 213: 7 213: 8 *bote* 190: 10.

boæ vb. 3spi *bor* 186: 1 202: 20 202: 21 *boor* 200: 18;
3ppi *boæ* 195: 22 *byæ* (läs *boæ*) 210: 24; pptc nsm *boande*
185: 23.

bref n. ds l. as *bref* 182: 29 187: 6 198: 17; dp *brewum*
199: 19 *breuum* 204: 2 209: 2; as *bref* 200: 2.

bro f. np *broær* 190: 13 197: 20 (*makæ*) *broær* 190: 12.

brot n. ns (*scriptæ*) *brot* 181: 21; as (*scriptæ*) *brot*
182: 22 206: 6; ds l. as (*scripta-*) *brot* 206: 18; ap *bruth*
203: 16.

broþer m. ns *broþer* 187: 21 187: 22 194: 8 194: 9
broþer 212: 26; np *brøþer* 196: 24 *brøþer* 212: 20; gp
brøþræ 196: 25; as *broþor* 194: 8; jfr följ. ord.

broþorbarn n. np *broðorbørn* 187: 24 187: 25.

brygpi n. as (*bols*) *brypi* 209: 24.

bryti m. ns *bryti* 188: 26 204: 19 206: 24 *bryte* 188: 13
196: 4 *brytæ* 188: 18; ns art. *brytin* 204: 20 204: 23;
np *brytiær* 215: 21; as *brytiæ* 188: 24.

brytæ vb 3spi *bryter* 183: 19 203: 13 *brytør* (läs *bryter*)
179: 7 *bryter* 181: 19 182: 8 182: 12 183: 9 185: 23 189: 24
202: 12 202: 17 203: 15 204: 3 208: 1 208: 3 212: 1 215: 16
215: 24; 3spti *brøþ* 189: 25.

brænnæ f. ns (*scoghæ*) *bræne* 190: 17; as *brænnv*
190: 23.

brænnæ vb 3spi *brænnir* 190: 19 192: 22 *brennir*
216: 2; 3spi abs. *brænnis* 190: 22; 3ppi *brænnæ* 190: 21;
sup *brænt* 190: 6 190: 18.

brøplonge m. gp *brøþerlongæ* 196: 27.

buziorþ f. ns *buziorþ* 186: 28.

bup n. ds (*for-*)*bupi* 181: 7 186: 20; (*for*)*buþe* 187: 7;
as *bup* 189: 16 189: 21 189: 22 (*vm-*)*bup* 199: 16 *buð*
189: 10; ds l. as *bup* 194: 19; jfr *buziorþ*, *ymbuzman*.

bupæ vb se *forbupæ*.

byggjæ vb ptptc apm *byggþæ* 196: 5.

bygning f. as (*byæ*)*bygning* 186: 1; gs l. as (*kyrkiu*)-
bygning 186: 24; dp (*byæ*)*bygninghum* 197: 19.

byr m. np *byiær* 210: 22; gs *byær* 214: 10; ds art.
bynum 202: 23; as art. *byn* 214: 10; ds l. as *by*

191: 2 200: 4 210: 23; jfr följ. **byæbygning**, **byæman**, **byæskogher**.

byæbygning f. as *byæbygning* 186: 1; dp *byæbygninghum* 197: 19.

byæman m. np (*vt*)*biæmæn* 210: 25.

byæskogher m. ds l. as *byaskogh* 210: 2.

byrp f. ns (*tiælru-*)*byrð* 197: 21.

bæriæ vb ptptc nsm (*v-*)*barþer* 189: 17.

bæræ vb inf. *bæræ* 192: 6; 3spi *bær* 186: 9 215: 20 *bær (til)* 185: 14 185: 16 *bert* (läs *ber*) (*til*) 194: 11; 3spti (*vp*)*bar* 214: 2; jfr *tilbæræ*, *vpbæræ*.

bætræ vb 3spi *bætrær* 192: 22.

bønæ f. ap *bønor* 211: 27.

bøtæ vb inf. *bøte* 195: 19; 3spi *bøter* 191: 13 3spk *bøte* 179: 7 180: 22 181: 4 181: 12 181: 13 181: 15 182: 5 182: 8 182: 15 182: 22 183: 3 183: 5 183: 16 183: 20 184: 22 185: 1 185: 24 186: 1 186: 15 186: 18 190: 2 190: 10 190: 14 190: 18 190: 20 190: 23 191: 16 192: 16 193: 6 194: 12 194: 18 194: 22 194: 24 195: 4 195: 8 195: 15 196: 3 196: 5 196: 27 197: 4 197: 13 199: 7 199: 14 200: 8 201: 2 201: 7 201: 11 201: 15 202: 13 202: 13 202: 19 202: 20 202: 23 203: 7 203: 8 203: 16 204: 5 204: 22 205: 13 205: 24 205: 27 206: 7 206: 16 206: 17 207: 22 208: 3 209: 5 209: 7 209: 9 209: 24 210: 1 210: 4 210: 11 210: 15 210: 17 210: 19 211: 2 211: 15 211: 27 212: 1 212: 11 212: 15 212: 24 212: 27 213: 3 213: 7 213: 8 213: 12 214: 4 215: 6 215: 13 215: 14 215: 16 215: 18 215: 25 216: 3 216: 4 216: 5 *bote* 205: 18 206: 12 *bo[te]* 208: 2 *bø[te]* 201: 25 *bøtæ* 179: 16 182: 26 189: 26; 3spkp *bøtez* 192: 19; 3ppk *bøte* 180: 16 183: 2 191: 6 196: 10 196: 25 196: 26 196: 28 197: 4 215: 22; 3spti *bøte* 203: 22; ptptc asn *bøt* 204: 16.

D.

dagher m. ns *dagher* 199: 3; ns art. (*kyrmessu-*)*daghen* 182: 10; np (*stemnu-*)*dagher* 195: 26; ds *dagh* 184: 2 189: 7; dp *daghum* 183: 16, (*stemnu-*)*daghum* 195: 25, (*stemnu-*)*paghum* 196: 3; as *dagh* 181: 13 186: 9 187: 9 195: 26 196: 1 196: 2 196: 2 199: 10 199: 12 199: 14 199: 16 199: 21 199: 23 203: 4 211: 13 (*attundæ*)*dagh* 182: 13 (*fastu-*)*dagh* 184: 22 (*hælg hæ þors*)*dagh* 183: 10, (*iulæ-*

dag 184: 6 (*kyrcmessu*)*dag* 183: 13 (*manæpæ*)*dag* 205: 17 (*manapæ*-)*pag* 193: 5 (*manapa*-)*dag* 187: 10, (*midsumars*)*dag* 183: 10 (*paschæ*-)*dag* 183: 9 (*paschæ*)*dag* 205: 11 (*pinkyz*-)*dag* 183: 10 (*siunattæ*)*dag* 211: 15 (*skerporz*-)*dag* 183: 20 (*stæmpnu*-)*dag* 204: 24 (*varæ fru*)*dag* 183: 11; as art. *daghin* 199: 5 199: 6 *daghen* 199: 14 (*kyrmæssu*-)*daghen* 182: 10; ds l. as *dag* 181: 12 199: 22 (*atundæ*)*dag* 182: 3 (*en*-)*dag* 194: 22 (*sindræ*)*dag* 198: 23 (*høzunnu*-)*dag* 214: 16 (*klōcnæ odens*-)*dag* 182: 14 (*manædæ*)*dag* 188: 25 (*paschæ*)*dag* 182: 14 (*paschæ*-)*dag* 184: 28 (*paschæ*-)*dag* 186: 7 (*syunde*-)*dag* 184: 9 (*tolfdæ*)*dag* 182: 13 (*tolfdæ*-)*dag* 182: 3 (*vt færdæ*)*dag* 184: 6—7; ap *dagha* 182: 5 (*apostolæ*)*dag*hæ 183: 13 (*helghæ*-)*dagha* 183: 9 (*sunnu*-)*dag*hæ 183: 14 (*fastu*-)*dag*hær 181: 20 (*helghæ*)*dag* 187: 14 (*stamnu*)*pag* 193: 23; jfr *dagfulghit*, *daghsværki*, *hindrædaghs gæf*.

dagfulghit ptptc ntr. ns *dagfulghit* 182: 9—10.

daghsværki n. gp *daxwærcæ* 214: 12—13; as *dax wærki* 205: 22.

-*daghi* m. as (*en*-)*dag*hæ 197: 10; ds l. as (*en*-)*daghe* 197: 12 (*en*)*dag* 194: 22.

daghæs vb 3spi *daghas* 182: 9.

delæ f. ds art. *delonne* 200: 27; as *delo* 200: 24 *pelo* 200: 25.

delæ vb inf *delæ* 187: 9 193: 5; 3spi *deler* 193: 2 214: 9; 3ppi *delæ* 209: 14; 3spi recipr. *delæz* (*viper*) 188: 1; 3spk (*or*-)*delæ* 193: 3; ptptc asn (*or*-)*delth* 187: 11; sup (*or*-)*delæt* 193: 4 (*or*-)*delth* 193: 6.

diakn m. ns *dyakn* 208: 1.

domber m. ds *dome* 200: 23 *døme* 209: 12; as *dom* 200: 16; ds l. as *dom* 195: 11 215: 6 (*hæraz*-)*dom* 192: 10.

domære m. ns *domæræ* 185: 20 (*lanz*-)*domæræ* 208: 5; ds l. as *domæræ* 187: 10 *doma[ræ]* 193: 6.

dotter f. ns *dotter* 187: 18 187: 19 *dotter* 187: 19; as *dottor* 183: 4 184: 13 (*gup*-)*dotor* 207: 21.

dottorbarn n. np *dottorbørn* 187: 24 *pottor børn* 187: 23.

drap n. ns *drap* 199: 17; gs *draps* 214: 25; ds *drape* 214: 24; ds l. as *drap* 215: 19.

drotten m. se *kyrkiudrotten*.

drænger se *leghodrænger*.

dræpæ vb inf. *dræpæ* 208: 21 213: 11; 3spi *dræper* 202: 17 209: 6 *dræ[per]* 204: 11; ptptc nsm *dræpin* 182: 18.

dyliaē vb inf. *dyliaē* 205: 3; 3spk *dyle* 183: 16 185: 2 189: 25 *dyli* 205: 3 207: 23.

dyr fpl. dat. (*kyrkiu*)*dorom* 187: 15.

døiaē vb 3spi *dør* 188: 5 203: 18 206: 1 206: 20 207: 6 207: 7 207: 9 208: 25 213: 19 *pør* 184: 14 184: 18.

-døme se *lagmansdøme*, *biskupsdøme*.

dømæ vb inf. *dømæ* 185: 9 197: 11 (*vp*) *dømæ* 202: 7; 3spk *døme* 193: 15 199: 10 *døme* [... *vp*] 192: 3; ptptc dsn (*v*)*dømdo* 205: 25.

E.

e adv. *e* 202: 21; jfr **e** *hwar*, **e** *hwat* — **eller**, **e** *til*.

eghæ vb. 3spi *a* 179: 15 181: 3 182: 17 182: 18 182: 19 182: 20 182: 26 183: 7 183: 27 188: 19 188: 22 193: 24 194: 3 194: 4 194: 26 201: 12 201: 13 201: 16 204: 13 205: 11 206: 13 207: 5 211: 18 212: 4 215: 16 215: 25 *æ* (smskr. m. föreg. *bol*) 190: 4, (*en*)*æ* haplogr. 205: 8 *aer* 187: 4 *agher* 188: 18 201: 2 206: 21 *aghær* 188: 25 *agher* 193: 44 194: 27 211: 19 *ægher* 188: 15 *egher* 205: 15; 3ppi *aghu* 213: 19 *æghu* 210: 22; 3spk *aghe* 188: 14 188: 19; 3spti *ati* 180: 24; jfr **eghænde**.

eghænde m. ns *eghende* 198: 13 *æghændæ* 189: 14 *eghanþe* 198: 16; gs art. *eghændæns* 189: 19; ds art. *æghændænum* 189: 10; jfr **malseghænde**.

e hwar pron. ind. nsm *e hwar* 196: 15 197: 6; asm *e hwarn* 196: 9; jfr **e hwar** *hælt*.

e hwar adv. *e hwar* 188: 1.

e hwar ... *hælt* pron. ind. nsm *e hwar* ... *hælt* 188: 22.

e hwat se följ. ord.

e hwat ... **eller** konj. *e hwat* ... *eller* 198: 15.

eig adv. *eig* 101 ggr, *eighe* 179: 16.

elder m. ns *elör* 190: 22.

eller konj. *eller* 110 ggr, *ellir* 180: 15 216: 2 [*el*]*ler* 200: 8 *ell[er]* 211: 27 *elle* 183: 16 192: 8 213: 10 *ællæ* 183: 11 *elder* 211: 7 *elör* 213: 11 *ellör* 215: 1 (*ænnættinghæ*...) *eller* 181: 1 (*e hwat*...) *eller* 198: 15 (*hwarte*...) *eller* 197: 14 203: 13 (*hwarte*...) *æller* 183: 27 (*hwat*...) *eller* 185: 16 204: 17 (*hwat heller*...) *eller* 210: 18 (*hwat...helder*...) *eller* 198: 14 (*hwat...hælder*...) *eller* 209: 13 (*hwat...hælör*...) *æller* 206: 23.

eller adv. *eller* 199: 10 199: 20 214: 16.

en art. nsm *en* 195: 5; nsf *en* 195: 5; asm *en* 185: 13.

en num. nm *en* 188: 8 211: 4 212: 16 212: 17 212: 24 213: 19 214: 9; nf *en* 207: 7; nn *et* 194: 16; gf *ennæ* 212: 10; df *ennæ* 185: 15 *enne* 206: 6; dn *eno* 194: 19 196: 25 214: 24; am *en* 186: 5 197: 3 211: 4; af *enæ* 182: 6 186: 18 194: 25 194: 25 199: 1 201: 14 202: 1 202: 2 204: 5 205: 8 205: 19 209: 9 212: 13 213: 8 *ena* 202: 1 *ænæ* 194: 25 *en* (läs *enæ*) 201: 3; jfr **endaghi**, **enøper**, **enfalder**, **enpænninger**, **enræpi**, **ensamin**, **enæggiæper**.

en adv. *en* 193: 6 193: 7 194: 1 *æn* 180: 5 193: 5.

en konj. disj. *en* 190: 12 199: 7 *æn* 215: 11; konj. kond. *en* 183: 5 183: 6 183: 25 191: 21 193: 12 194: 10 195: 4 196: 21 199: 12 205: 24 207: 16 208: 19 208: 19 210: 24 212: 12 *æn* 185: 16 198: 23 200: 19 210: 22 213: 3 214: 9 [*æ*]/*n* 199: 2; konj. komp. *en* 189: 20 202: 22 207: 16 213: 16 *æn* 180: 9 180: 24 210: 3 212: 13 (*før*)/*en* 198: 24 (*fyr*)/*en* 211: 16.

endaghi m. as *endaghæ* 197: 10; ds l. as *endaghe* 197: 12 *endag* 194: 22.

enøper m. ds *enepe* 189: 11.

enfalder adj. dsn *enfallo* 211: 18; asn *enfalt* 182: 24.

engin pron. nsm *engin* 186: 9 186: 16 193: 15 194: 3 196: 15 200: 1 201: 22 210: 1 210: 24 211: 13 211: 15 212: 7 215: 1 215: 4 215: 16 *eng[i]/n* 187: 5 *enghin* 199: 25; dsn *engu* 210: 20; asn *engti* 188: 18 202: 12 207: 2 210: 12 *eingti* 211: 11 *ængti* 192: 17 *incti* 215: 25; apn *engin* 192: 22 *en[gin]* 192: 22; ? *engin* (utgår) 198: 19.

enkæ adj. indekl. *enkæ* 209: 25 211: 6 *encæ* 209: 25.

enpænninger m. dp *enpenningum* 213: 12.

enræpi n. ds *enræpi* 189: 25.

ensamin adj. nsm *ensæmin* 211: 5 211: 11 211: 24.

enæggiæper adj. dsm *enæggiæpem* (läs *enæggiæpom*) 215: 17.

e til konj. *e til* 196: 20 197: 16.

ezøre n. as *ezøræ* 203: 13; ds l. as *ezøre* 211: 22; ? *ezøre* 208: 6.

eper m. ns *eper* 192: 9 *ep* (läs *eper*) 182: 5 (*hem-føpo*)/*eper* 191: 11 192: 15 192: 17, utelämnat efter *hæræz-nempdæ* 202: 3; np *epær* 191: 9 *eper* 191: 14 192: 5 192: 15 (*twæsørez*)/*eper* 191: 10; ds *epe* 189: 22 190: 8 192: 6 192: 8 194: 23 203: 20 204: 9 208: 9 214: 5 214: 22 *epe* 183: 6 (*en-*)/*epe* 189: 11 *epæ* 189: 3; ds art. *epenom* 192: 9; dp (*atergangx*) *epom* 201: 13; as *ep* 191: 11 201: 15 201: 20; *ep* 189: 20 189: 25 197: 12 201: 21 *eð* 189: 15; ap *epæ* 182: 2 *eþæ* 191: 16; jfr föregående ord.

F.

fa vb 3spi *far* 179: 8 179: 9 189: 15 204: 9 214: 10
faar 204: 12 204: 13 204: 16; 3ppi *fa* 179: 12; 3spk *fa*
 213: 22 216: 7; 3spti *fik* 189: 22; ptptc nsn *fingit* 198: 20;
 sup *fingit* 189: 22 191: 5.

fal n. se *forfal*.

-falder dsn *(en-)fallo* 211: 18; asn *(en-)falt* 182: 24
(twæ-)falt 182: 24; apn? *(twæ-)fal* 211: 19.

fallæ vb 3spi *falör* 216: 6 *falper* 184: 17; 3spip *falz*
 197: 24 203: 1 206: 15 *fælz* 195: 4 213: 4 *flaz* (läs *falz*)
 195: 4; ptptc nsn *fallit* 195: 23.

falokøpinger m. nom. propr. gs *phalocøpens* 180: 4 180: 6
phalocøpens 180: 10; ds l. as *phalocøpung* 181: 1.

fang n. ns *fang* 198: 14 198: 23; as *fang* 216: 2.

fangæ vb inf. *fangæ* 199: 25 210: 15; 3spi *fanger*
 209: 3 209: 11; ptptc nsm *fanghen* 200: 3 *fanghin* 200: 6
 200: 8 *fangin* 202: 18 202: 20; nsf *fangin* 213: 2; npm
fangner 207: 6 215: 11.

fangilse n. dp *fangilssum* 209: 6.

fanter m. np *fanter* 215: 21.

faræ vb inf. *faræ* 197: 10; 3spi *far* 189: 24 195: 3
 198: 13 198: 16 204: 17 204: 23 210: 9 213: 11 213: 19.

faster adj. nsm *(bo-)faster* 210: 7; asm *(bo-)fastæn* 199: 25.

fastudagher m. as *fastudagh* 184: 22; ap *fastudaghær*
 181: 19—20.

fastæ f. ns *fastæ* 183: 14; ds l. as *fastu* 182: 4 184: 21;
 as */fas-/tu* 209: 13; jfr föreg. ord.

fastæ vb inf. *fastæ* 184: 22; 3spk *fasti* 184: 23 201: 16
 209: 7.

fat adj. ntr. ns *(a-)fat* 192: 3.

fatøker adj. gp *fatøcræ* 180: 8.

fapir m. ns *fapir* 184: 18 187: 20 187: 21 203: 16 212: 20
fadir 184: 14 *(fapur-)fapir* 187: 26; gs *fapurs* 187: 18;
 as *fapur* 213: 10; ds l. as *fapur* 214: 17 *faper* 203: 14
 jfr följ. ord.

fapur fapir m. ns *fapur fapir* 187: 26.

fiarpe num. nsm *fiærpe* 196: 2 *fiærpæ* 196: 1; asm
fiærpæ 182: 25 *fiærpe* 195: 26.

fiarpunger m. ds *fiarpiung* 212: 17; jfr följ. ord.

fiarpungx næmpd f. ns *fiarpung næmpd* 211: 22—23;
 ds *fiarpuns næmpdinne* 185: 7; as *fiarpunx næmpdenæ*
 204: 14; ds l. as *fiarpiung næmpd* 214: 6 *siapurnx*
 (läs *fiarpunx*; *næmpd* utelämnat) 202: 15.

fiarpungx þing n. ds l. as *fiarþiunxþingh* 199: 18
fiarpungx þing 212: 23.

finnæ vb. 3spip *finz* 201: 10.

firi prep. m. dat. *firi* 183: 6 184: 28 186: 5 193: 7
 196: 12 196: 24 214: 3 (*firi*) 204: 13; prep. m. acc. *firi*
 182: 20 182: 24 182: 24 182: 27 183: 7 183: 14 184: 23
 186: 6 186: 15 186: 20 190: 10 195: 17 197: 21 199: 5
 203: 16 205: 7 206: 7 206: 19 211: 15 212: 13 215: 7 *for*
 180: 21 185: 12 192: 17 199: 25 206: 15 211: 22 212: 11
fi[ri] 192: 15 *for[e]* 207: 14; prep. m. dat. l. acc. *firi*
 181: 12 182: 25 182: 29 183: 1 183: 2 183: 24 183: 26
 183: 27 184: 7 184: 8 184: 9 186: 7 186: 27 187: 8 188: 18
 189: 26 190: 5 192: 19 195: 10 200: 10 200: 18 203: 14
 205: 24 (?) 206: 17 206: 19 206: 20 211: 23 211: 24 214: 15
 215: 19 215: 19 *for* 190: 23 191: 12 191: 13 194: 9 203: 1
 211: 22; prep. styrande rel. *firi* 212: 6, sms m. adv.
 (*per...*) *firi* 182: 19 *firi* felskr. 192: 19; adv. och absolut
firi 184: 24 186: 10 188: 20 188: 26 190: 2 191: 15 194: 9
 195: 4 199: 2 200: 9 205: 24 210: 12 210: 17 210: 21
 213: 12 215: 6; jfr *for*... skyld o. nedan.

firnæwærk n. ap *firnæwerc* 182: 27.

fiughurtan num. *fiughurtan* 212: 2 *fiugurtan* (smskr
 m. *nattæ*) 193: 24.

fiuræ num. *fiuræ* am 180: 6 180: 10 197: 1.

fiurætighi num. *fiurætighi* 195: 15 195: 17 195: 19
 209: 5 213: 3.

fiælæ vb ptptc abs. (*dagh*)*fulghit* 182: 10.

fla vb 3spi *flar* 195: 2 215: 24.

flere pron. nm *flere* 188: 8 190: 21 210: 22 211: 4 212: 9
 215: 10 *fleræ* 185: 16; nn *flere* 179: 11 194: 19; dm l.
 am *flerre* 190: 5; am *flere* 191: 16 200: 12; an *flere* 214: 4.

flyæ vb inf. *flyæ* 194: 10; 3spk *flyi* 203: 15.

foghæte m. ds l. as *foghataæ* 195: 7.

forbup n. ds *forbupi* 181: 7 186: 20 *forbupe* 187: 7.

forbupæ vb inf. *forbupæ* 187: 6 187: 11 206: 12 *for-*
bupa 187: 4; 3spi *forbupær* 187: 6; 3spk *forbype* 186: 8
forbupi 206: 22; ptptc nsm *forbupæper* 181: 19 *for-*
bupæ[per] 181: 11.

forfal n. ap *forfal* 189: 2 189: 3 189: 3 194: 23 200: 20.

forgøræ vb sup. *forgiørt* 188: 16.

forhælgþ f. ns *for hælgþ* 183: 14.

*-formaghi m. se *ovormaghi*.

former adv. komp. *formær* 184: 10.

- förning** f. se följ. ord.
förningæ fæ n. ap *forneghæ fæ* 198: 19.
fornæmi n. dp *fornæmom* 189: 5.
forskial n. np *forskial* 199: 2.
for — **scyld** circump. m. gen. *for . . . scyld* 181: 11—12
 206: 3 (*scyld* smskr m. föreg. *pryzku*).
forwinnæ vb ptptc nsm *forwunin* 181: 18.
foter m. ds *føte* 192: 17.
foper n. as (*hastæ*)*foper* (läs *hæstæ*-) 205: 5; jfr följ. ord.
foperkorn n. as *foper korn* 212: 10.
fra prep. m. dat. *fra* 205: 10 *fræn* 212: 26 *fram* 182: 9;
 prep. m. ds l. as *fra* 181: 12 182: 14 194: 11 204: 19
 204: 23 210: 3 *fran* 182: 12; jfr *fragangæ*, *fransæliæ*.
fragangæ vb inf. *fragangæ* 201: 7.
fram adv. jfr följ. ord.
framlæggia vb 3spi *læ[gger] . . . fram* 191: 19; 3spk
læegi . . . fram 189: 11—12 *læegia fram* 189: 19; ptptc
 nsn *fram lact* 189: 21.
framsaghæ f. as *framsaghu* 204: 4.
framsægn as *framsængu* 212: 23 *framseng* 212: 25.
fransæliæ vb sup. *fransalt* 191: 3.
frillubarn n. dp *frillu barnom* 184: 17.
frillæ f. as *frillu* 184: 28 206: 8; jfr föreg. ord.
friper m. ns (*kirmæssu*) *friper* 182: 9; as *frid* 183: 19
 (*kirkmessu*) *fridh* 182: 8 (*iulæ*) *frid* 182: 12 (*paschæ*)
frip 182: 13; jfr följ. ord.
fripgærpe n. ds *fripgerpi* 189: 9; as *fryogiærp* (läs
frip-) 210: 22; ds l. as *fripgerpi* 189: 24.
fripløs adj. nsm *fri[p]lös* 192: 8 212: 6 *frypløs* 189: 1;
 dsm *fripløsom* 212: 4; asm *fripløsæn* 196: 20 199: 10
 203: 6 *fripløsen* 197: 16.
-fru f. ns (*hus*-)*fru* 194: 11; ns art. (*hus*-)*frun* 207: 10
 207: 12—13; as (*hus*-)*fru* 215: 15; komp. (*varæ*) *fru*-
 (*dagh*) 183: 11.
fryct f. se följ. ord.
fryct træ n. as *fryct træ* 212: 1.
frælsi n. jfr följ. ord.
frælsis bol n. ds *frælsis bole* 206: 25.
frælsis iorp f. ns art. *fr[æ]lsis iorpen* 207: 1.
frændi m. ns *frændi* 199: 23; np *frændær* 188: 6
frender 213: 22; ap *fränder* 208: 11; jfr följ. ord.
frændkonæ f. as *frencono* 183: 4.
frænzim f. ds l. as *frenzsim* 183: 1; jfr följ. ord.

frænzimæ spial n. as *fræmzimæ spial* 206: 5; ds l. as *frencimæ spicæl* 182: 25 *frænzimæ spial* 206: 17.

fulder adj. nsf *ful* 192: 23 *full* 213: 24; nsn *fult* 198: 14 198: 22; gsf *fuldræ* 215: 10 *fullet* (läs *fuller*?) 210: 18; dsf *fulli* 209: 11; dp *fullum* 198: 17 201: 10; asm *fullæn* 215: 14; asf *fullæ* 183: 23 183: 25 190: 23 207: 1; asn *fult* 205: 7 212: 11; apf *fullæ* 215: 13; jfr följ. ord.

fulsæri n. ds *ful sari* 215: 15.

fulwirpe n. ns *fulwirpi* 191: 20 191: 21; as *fulwirpæ* 192: 2.

fylghia vb 3spi *fylgir* 194: 20.

fyr adv. *fyr* 198: 24 208: 13 210: 4 *før* 187: 26; jfr följ. ord.

fyr konj. *fyr* 207: 6; jfr följ. ord.

fyr æn konj. *fyr en* 211: 16 *før en* 198: 24.

fyrre adv. komp. *fyrre* 200: 22 200: 24 201: 19; sup. *fyrst* 200: 9.

fyrsti adj. sup. nsm *fyrsti* 195: 26; npn *fyrstu* 211: 9; ds l. as m. *fyrstæ* 181: 12 194: 22; ds l. as *fyrstæ* 203: 11; ds l. as n. *fyrstæ* 187: 9.

fæ n. ns *fæ* 216: 6; gs *fiær* 197: 21; as *fæ* 189: 9 190: 1 211: 8 (*forneghæ*) *fæ* 198: 19 (*tiuper-*)*fæ* 189: 5.

fællæ vb. inf. *fællæ* 197: 22 *fellæ* 200: 22; 3spi (*nipir*) *fællir* 205: 22; 3ppi *falle* (läs *fælle*) 202: 6; 3spti *fælle* 201: 19; ptptc nsm *falðr* 181: 10; nsf *fall* (läs *fæll*) 202: 8; asm *fællen* 204: 7 (*lagh*)*fællen* 193: 3 *fældem* (läs *fælden*) 187: 8; sup. *fælt* 204: 8.

fæmti num. asm *femtæ* 196: 2; asf (*half-*)*femtæ* 197: 1 197: 5.

fængilse ds l. as *fangelse* 210: 16.

færre adj. komp. nm *færra* 185: 16 *fære* 188: 8; dm *færrum* 190: 7.

færsker adj. asf *færskæ* 200: 7.

færp f. ds l. as (*vm-*)*færp* 193: 11 208: 17; komp. (*vt-*)*færdæ* (*dagh*) 184: 7.

fæst f. as *fæst* 183: 1.

fæstæ vb ptptc nsf *fest* 187: 14; npn *fæst* 207: 24.

fæperne n. as *fæperne* 193: 13 *faþerne* 203: 13; ds l. as *faþernæ* 188: 6 *fæþerni* 197: 6.

-fær adj. nsm (*van-*)*fær* 203: 2.

færning f. se följ. ord.

færningæ fæ n. as *forneghæ fæ* 198: 19.

føræ vb. 3spi *fører* 207: 4 (*wald*)*fører* 209: 5 *forer* (läs *fører*) 198: 19; 3spk *føre* 191: 21 192: 1 200: 3 207: 18; ptptc nsn *ført* 207: 12.

G.

ga vb 3spi *gar* 181: 18.

gamæl adj. dp *gamblum* 182: 17; jfr *ældri*.

ganger m. komp. (*ater-*)*gangx* (*epom*) 201: 12.

gangæ vb inf. *gangæ* 191: 5 191: 15 192: 7 192: 11 202: 9 206: 4 208: 26 (*fra-*)*gangæ* 201: 7 *gange* 195: 6; infp. *gangæz* 192: 6; 3spi *ganger* 182: 2 188: 26 199: 3 201: 7 202: 3 204: 10 205: 10 *gangher* 192: 17; 3ppi *gangæ* 192: 12; 3spk *gange* 182: 28 188: 2 192: 17; 3ppk *gange* 192: 15 201: 21; 3spti *gik* 209: 1; ptptc nsm *gangen* 202: 3 *gangin* 182: 5; apf *gangnær* 192: 11.

garper m. np *garþær* 197: 20 *gardæ* 191: 3; ds *garpe* 196: 13 203: 12 212: 11 *garde* 186: 8 (*kyrkiu-*)*garpe* 209: 8 209: 9 (*kyrkiu-*)*garpi* 205: 27; ds art. *garþenom* 191: 5 191: 6 [*gar*]*þenom* 207: 11; as *garþ* 189: 24 207: 8 (*kyrkiu-*)*garþ* 206: 2 212: 7; as art. *garþen* 207: 10; ds l. as (*kyrkiu-*)*garþ* 209: 3 (*treæ-*)*gar* 211: 26 (*trea-*)*gar* 212: 1; ap *garþæ* 196: 5 (*warghæ-*)*garþæ* 195: 23; komp. (*kyrkiu-*)*garþ* (*gerneng*) 205: 23; jfr följ. ord.

garþlip n. ds *garþlipi* 196: 25.

garþlæsæ f. ds *gardlæsø* 190: 2.

gen adv. *gæn* 208: 9 (*i-*)*gen* 209: 7; jfr följ. ord.

gengærþ f. ns *gengiærþ* 210: 17; ds *gengiærþ* 194: 21; as *gengiærþ* 183: 25 193: 22 193: 23 193: 24 194: 2 207: 1 210: 13 *gengiærþ* 183: 23 210: 21 *gengiærþ* 194: 4.

gialdæ vb inf. *giallæ* 188: 22 *giældæ* 182: 7 205: 11 *giællæ* 205: 15 *giælpæ* 206: 22; 3spi *gialðr* 188: 24; 3spk *gialdi* 200: 9 202: 14 204: 3 216: 7 *giældi* 207: 15 *gialde* 181: 3 *gialle* 186: 11 186: 13 186: 15; 3ppk *gialdi* 200: 15; ptptc nsf *guldin* 189: 2; sup. *gullith* 186: 7 *gullit[h]* 187: 3.

gift f. se *giftæ* *kuæld*, *giftæ* *man*.

giftæ f. ds l. as *giftu* 183: 28.

giftæ vb 3spi *giptir* 183: 4 184: 13 *giftir* 183: 6; 3spti *gipti* 183: 3; ptptc nsm *giptir* 179: 10 (*v-*)*giftir* 203: 12; nsn (*v-*)*gift* 184: 16; asf (*v-*)*giftæ* 194: 8.

giftæ *man* m. ns *giftær* *mader* 183: 5.

giftæ *kuæld* m. l. n. ds *giftær* *quældi* 198: 22.

gilder adj. nsm (*v-*)*gilðr* 208: 24; nsf (*v-*)*gil* 214: 16; nsn *gilt* 198: 18 215: 4 (*lagh-*)*gilt* 199: 20 (*lag-*)*hilt* (läs *laghgilt*) 214: 18 (*twe-*)*gilt* 204: 12 (*v-*)*gilt* 204: 12 204: 16; npm (*v-*)*giller* 190: 13.

gildi n. se *halfgilde*.

gitæ vb 3spi *gitir* 181: 2 198: 16 *giter* 193: 4 193: 6 195: 17 207: 15.

giuæ vb inf. *giuæ* 184: 7 185: 12 185: 13 186: 9 199: 16 203: 4 207: 17 208: 16 211: 12 211: 13 211: 15 215: 1 *giua* 193: 10 *giui* (läs *giuæ*) 185: 6; 3spi *giuer* 181: 4 184: 13 184: 17 *giuir* 207: 8 207: 14 *giuer* 190: 7 199: 12 199: 21 *giuer* 203: 10 *giwer* 190: 4; 3spip *gifs* 180: 20 180: 24 186: 24 186: 27 198: 21 208: 21; 3spk *giui* 182: 28 183: 23 183: 26 185: 15 193: 10 195: 11 195: 12 195: 14 200: 25 204: 20 205: 7 205: 20 208: 16 *giui* 214: 1 *give* 180: 9 *giuæ* 179: 11; 3ppk *giui* 195: 16; 3spti *gaf* 199: 14 199: 23 207: 16 208: 23; ptptc nsm *giuin* 207: 12; nsf *giuin* 208: 25; nsn (*hem-*)*giuit* 184: 15; jfr

goz n. ns *goz* 207: 16 *gøz* 207: 12; ds *goz* 188: 23; as *goz* 184: 18 194: 12 200: 6 205: 26 207: 14; ds l. as (*kyrkiu*) *goz* 208: 2; as (*kyrkiu*)*goz* 185: 20; as art. *gozet* 188: 19.

goper adj. asm *gopæn* 213: 21; apn *guþ* 192: 21.

grænd f. ns *grænd* 212: 22; ns art. *grænden* 212: 24.

granne m. np *grannær* 190: 15; gp *grannæ* 200: 26 210: 23; ds (*nestæ*)*granna* 184: 24 (*nestæ*)*grannæ* 181: 2; dp *grannum* 190: 14 204: 9 *grannum* 210: 25 212: 25; ap *grannæ* 189: 13 211: 6 *granna* 189: 17.

gris m. as *gris* 207: 20.

guziwi f. as *gupziwæ* 207: 22; jfr *nedan*.

guziwælagh n. ds l. as *gudziwælagh* 183: 2—3.

guzlikame m. as *guzlikamæ* 213: 7.

gup m. l. n. se följ. ord.

gupdotter f. as *gupdotor* 207: 21.

gupmoper f. as *gupmopor* 207: 21.

gupsystir f. as *gupsystir* 207: 22.

gæf f. ns *giæf* 198: 14; as (*morghen-*)*gæf* 199: 2 (*win-*)*gæf* 194: 9 (*vin-*)*giæf* 212: 21 *uingru* (läs *uingæf*) 198: 19; ds l. as (*hindrædax*) *giæf* 198: 22 (*hindrædax*) *iæff* 207: 8.

gærneng f. ns *gærningh* 199: 13 *gænneng* 202: 10; as *gærnneng* 199: 5 199: 24 *gærnneg* 199: 8 *gærnongh* 199: 22 *gærneng* 199: 26 200: 7 *gærning* 213: 11—12 *gærnengh* 214: 6; ds l. as (*kloncnæ hus, kyrkiu garþ, stapul*)*gerneng* 205: 23; ap *garnegæ* 199: 6.

gærsime f. ap *gærsimær* 188: 13—14 188: 19.

gærþ f. ns (*a-*)*gerþ* 213: 16 (*gen-*)*giærþ* 210: 17; ns art. (*a-*)*giarþen* 213: 17; ds (*gen*)*giarþ* 194: 21; as (*gen-*)

giarp 183: 25 193: 22 193: 23 193: 24 194: 2 207: 1 210: 13
(gen-)giærþ 183: 23 210: 21 *(gen-)giarp* 194: 4 (*skiutæ*)
giard 211: 9; as art. *gærþine* 199: 15; ap art. *gærþerte*
 (läs *gærþerne*) 203: 14.

gærþi n. ds (*friþ-*)*giærþi* 189: 9; as (*fryo-*)*giærþ* 210: 22;
 ds l. as (*friþ-*)*giærþi* 189: 24; adv. (*innæn-*)*gærþes* 214: 9.

gæstæ vb 3spi *giæstir* 205: 6.

gømæ vb inf. *gømæ* 196: 7.

gøræ vb inf. *gøræ* 203: 3 207: 7 213: 12 214: 15 *gøre*
 193: 8 194: 1 199: 18 *giøræ* 179: 15 180: 14 *giøra* 179: 10
giøre 179: 13 179: 14 179: 15; inf.p. *giørez* 179: 6; 3spi
gør 182: 22 183: 23 183: 25 185: 4 186: 18 192: 22 197: 14
 197: 17 199: 5 (smskr. m. följ. *æ*), 199: 7 199: 11 199: 21
 200: 2 203: 4 203: 6 204: 4 205: 2 205: 17 206: 5 206: 11
 206: 13 208: 7 210: 4 212: 23, 212: 24 (smskr. m. följ. *en*),
 213: 6 213: 15 214: 3 214: 6 215: 4 215: 6 *giør* 179: 13
 179: 16 *gær* 203: 10; 3spip *gørs* 199: 13 202: 10; 3ppi
gøre 196: 7 *gøra* 210: 21; 3spk *gøre* 180: 3 184: 14
 199: 9 207: 1 207: 2 207: 2 207: 4 *gøre (vt)* 193: 23 194: 5
giøre 179: 8 179: 9 179: 10 180: 24; 3ppk *gøre* 184: 16
 213: 21 *giøre* 184: 18; 3spti *gørþe* 199: 15 199: 24 203: 15
gøkre (läs *gørþe*) 199: 8; ptptc nsm *gør* 189: 20; nsn
gørt 209: 2; npn *gør* 199: 2; sup. *gørt* 195: 18 208: 23
giørt 181: 8.

gøpæ vb 3spi *gøder* 192: 20.

H.

hafri m. as *haffra* 179: 5 obls *hafra* 180: 7 180: 11.

haftilse n. ap *haftisi* 199: 26.

hald n. ns (*i*)*halþ* 197: 20.

haldæ vb 3spi *haldr* 189: 8^{*} *halðr* 210: 23 *haller*
 204: 21; ptptc asm (*in*)*halden* 188: 25; sup. *halþet* 211: 1.

half fæmti num. asf *halffemtæ* 197: 1 197: 5.

halfgilde n. as *half gildi* 216: 7.

half mark f. gs l. as *half mark* 215: 9 *hafmark* (läs
halfmark) 202: 22.

halver adj. dsn *haluu* 197: 6; asm *haluen* 185: 16; asn
halft 207: 2.

han pron. pers. nm *han* 179: 9 179: 10 179: 13 179: 14
 180: 24 180: 24 181: 6 181: 7 181: 20 183: 6 185: 13
 185: 17 187: 3 187: 4 187: 6 188: 15 188: 15 188: 15
 188: 16 188: 20 188: 23 188: 24 189: 10 189: 12 189: 12

189: 15 189: 18 189: 19 189: 22 189: 25 190: 17 193: 3
 193: 6 193: 7 193: 12 193: 15 193: 20 194: 1 195: 3 195: 4
 195: 7 195: 18 195: 18 196: 21 196: 22 197: 12 197: 14
 197: 16 198: 15 198: 16 198: 18 199: 10 199: 11 199: 18
 200: 2 200: 7 200: 18 200: 19 200: 19 201: 19 202: 13
 202: 15 202: 20 202: 20 202: 21 203: 3 203: 5 203: 6
 203: 8 203: 14 203: 15 203: 22 204: 12 204: 16 204: 17
 205: 3 205: 5 205: 7 205: 15 205: 17 205: 18 206: 1 206: 9
 206: 10 206: 26 207: 6 207: 7 207: 11 207: 16 207: 16
 208: 9 208: 10 208: 17 208: 21 208: 23 209: 4 209: 7
 209: 18 209: 19 209: 20 209: 22 210: 9 210: 25 211: 6
 211: 14 211: 14 211: 16 212: 12 212: 12 213: 6 213: 23
 213: 23 213: 25 214: 2 214: 6 214: 10 215: 25 216: 5; *an*
 197: 23 *h[an]* 186: 1; *nf hun* 183: 25 186: 27 191: 11
 191: 19 199: 1 200: 22 200: 27 201: 7 208: 11 208: 12
 208: 26 209: 14 209: 19 213: 2 213: 4 215: 4; *gm hans*
 184: 18 188: 24 188: 26 190: 6 199: 22 199: 23 200: 19
 202: 14 203: 14 204: 13 204: 21 210: 25 211: 25 213: 21
 213: 25 214: 2 *han* (läs *hans*) 209: 1; *gf hennær* 198: 21
hennæ 208: 10; *dm hanum* 184: 15 191: 13 196: 14
 196: 16 203: 4 204: 20 205: 17 206: 10 210: 8 210: 24
 211: 15 211: 16 212: 5 213: 24 214: 1 *han[um]* 180: 21
[han]um 205: 3; *df hænni* 185: 6 208: 8 215: 16 *hænnæ*
 211: 12 *henni* 198: 21 207: 11 212: 27 *hanni* 208: 9; *am*
han 193: 8 194: 2 195: 17 196: 20 197: 11 197: 15 199: 10
 200: 3 200: 4 203: 6 203: 16 205: 16 206: 4 209: 5 209: 6
 209: 7 209: 11 210: 16 211: 15 *[h]an* 204: 17; *af hanæ*
 194: 26 202: 7 206: 9 *hana* 194: 12.

hand f. *dp handom* 191: 10 198: 13 213: 23 215: 12
hanþom 206: 23 209: 21; *as hant* 198: 17 199: 16; *ap*
hanþer 198: 20 *hænd[er]* 213: 22.

hawæ vb inf. *hawæ* 195: 22 200: 20 207: 20 *hauæ*
 189: 21 *hafha* (läs *hafa*) 204: 8; 3spi *hawir* 209: 16
hauer 186: 7 *hawir* 181: 7 187: 3 188: 5 188: 16 190: 17
 191: 4 193: 12 195: 6 196: 5 200: 12 203: 8 208: 11 208: 17
 209: 19 209: 21 211: 1 212: 22 213: 6 *hawir* 180: 7 180: 12
 181: 20 181: 22 206: 23; 3ppi *hawæ* 190: 5 195: 23 211: 8
hæwæ 191: 5; 3spk *hawi* 193: 5 194: 25 194: 26 200: 2
 200: 18 209: 21 210: 9 211: 5 213: 23 *hawi* 187: 9 187: 10
 189: 2 199: 1 204: 8 207: 10; 3ppk *hawi* 195: 24 211: 3;
 3sptk *hafpi* 208: 23.

hel adj. nsm *hell* 185: 12; npn *hæl* 208: 19; asm *lælæn*
 (läs *helæn*) 185: 13.

- helægher** adj. asn *hælcæt* 209: 13; jfr *hælgheadagher*.
hem adv. *hem* 185: 4 · 194: 2 197: 11 207: 4 207: 18;
 jfr följ. ord.
hemfæpæ f. se följ. ord.
hemfæpo eper m. ns *hemfæpo eper* 191: 10—11 192: 17.
hemgiwæ vb ptptc nsn *hemgiuit* 184: 15.
hemgæf f. ap *hemgiæuær* 184: 13—14.
hemol adj. asf (*v-*)*hemulæ* 216: 4; asn (*v-*)*hemmolth*
 207: 14; apn (*v-*)*hemol* 216: 5; adv. (*v-*)*hemmolth* 205: 2.
hemolæ vb sup. *hæmulæth* 207: 15.
hemæ adv. *hemæ* 202: 23 207: 19 213: 20.
hetæ vb 3spi *heter* 212: 14; 3spk *hete* 188: 20 210: 16.
hepen adj. asn *hepel* 213: 1.
hin pron. dem. nsm *hin* 189: 8 189: 12 191: 19 191: 20
 195: 15 195: 19 197: 12 200: 23 200: 24 203: 19 209: 15
 209: 16 212: 5; dsm *hinum* 200: 25; asm *hin* 203: 22.
hindri adj. komp. se följ. ord.
hindrædagher m. ds l. as *sindrædagh* 198: 23; jfr följ. ord.
hindrædaxgæf f. ds l. as *hindrædax giæf* 198: 22;
hindrædax iæff 207: 8.
hion n. np *hion* 183: 1 204: 13 207: 24; jfr följ. ord.
hionælagh n. as *hionalagh* 187: 13 *hionælagh* 185: 9.
hiorp f. se följ. ord.
hiorpæhug n. as *hiorpæhog* 214: 3.
hirpinge m. ns *herpingi* 189: 24 189: 26; ds *hirpingiæ*
 193: 18.
hit adv. *hijt* 207: 4.
hittæ vb 3spip *hittiz* 191: 12.
hold n. as *hold* 216: 7.
hor n. ds *øre* (läs *hor*) 211: 18; as *hor* 182: 24 185: 4
 206: 5; ap? *hoor* 211: 19.
horkonæ f. as *horkonu* 185: 5.
hors n. as *hors* 189: 9.
howop n. se följ. ord.
howoploter m. np art. *huuudlotene* 214: 19—20; as
huwuploth 185: 13.
howozman m. ds *hufuzmanni* 201: 13 201: 17.
howoptiunde m. as *howodthiunde* 184: 16 *houoptiundæ*
 207: 5 *houoptiunpæ* 207: 7 *howod tiundæ* 184: 10 *ho-*
woptiundæ 184: 18; ds l. as *howod thiunde* 184: 15.
hug n. as (*hiorpæ-*)*hog* 214: 3.
huggæ vb inf. [*hug*]/*gæ* 205: 1; 3spi *huggær* 202: 17
hogger 204: 11; *heoger* (*miper*) 214: 3.

hulkin pron. ind. nsm *hulkin* 181: 18 182: 2 210: 6
hwolkin 185: 4 215: 13 *hwolgin* 203: 7 *hwil[kin]* 195: 17;
 asm *hulkin* 209: 10; jfr följ. ord.

hulkælund adv. *hulkælund* (... *hælt*) 209: 14.

huru adv. *huru* 191: 19.

hus n. as *hus* 190: 6 202: 12 212: 7; ap *hus* 192: 21.
 komp. (*kloncnæ*)*hus* (*gerneng*) 205: 23; jfr följ. ord.

husfru f. ns *husfru* 184: 2 194: 11; ns art. *husfrun*
 207: 10 207: 12; as *husfru* 215: 15.

husæløs adj. nsf *husæløs* 191: 2.

hup f. as *hup* 216: 7.

hupstrykæ vb 3spi *hupstryk* (läs *hupstryker*) 193: 19.

hwar (fisl. *huar*) pron. interr. o. indef. asn *hwat* 189: 7;
 202: 6.

hwar (fisl. *huárr*) pron. indef. nsn *hwart* 184: 16 dsm
hwarum 180: 10 205: 21.

hwar (fisl. *huerr*) pron. indef. nsm *hwar* 182: 22 183: 9
 183: 15 183: 19 183: 23 183: 25 184: 27 186: 6 186: 18
 187: 2 188: 22 190: 23 191: 3 191: 15 193: 23 195: 6
 196: 2 196: 4 196: 26 196: 27 197: 4 201: 7 201: 24
 205: 10 205: 22 205: 26 206: 8 209: 6 209: 8 210: 4 212: 13
 214: 1 215: 13 215: 17 *huar* 179: 7 (*e*)*hwar*... (*hælt*)
 188: 22 (*e*)*hwar* 196: 15 197: 6 *hwa* 179: 15; nsn *hwært*
 199: 5 *hwar* (läs *hwart*) 196: 28 206: 7; gsm *hwars*
 213: 21; dsm *hwarum* 201: 14 201: 18 *hwarium* 212: 17;
 dsf *hwarre* 196: 6; dsn (*po*) *hware* 206: 21 (*pet*)*h waro*
 196: 16 *hwarpiu* 212: 16; asm *hwarn* 184: 23 (*e*)*hwarn*
 196: 9; asn *hwart* 182: 20 *hwar* (läs *hwart*) 194: 17.

hwar adv. *hwar* 180: 3 180: 9 210: 21 (*e*)*hwar* 188: 1
hwar(... *hælt*) 200: 18.

hwar hælt adv. *hwar*...*hælt* 200: 18.

hwarte... **eller** konj. *hwarte*... *eller* 183: 26—27
 197: 14 203: 13.

hwat... **eller** konj. *hwat*... *eller* 185: 16 204: 17.

hwat... **helder**... **eller** konj. *hwat*... *helder*... *eller*
 198: 14 *hwat*... *hælder*... *eller* 209: 12—13 *hwat*...
hældör... *eller* 206: 23 *hwat heller*... *eller* 210: 18.

hwete n. as *hwete* 179: 5.

hwinkæ f. obls *huwinku* 210: 18; se följande ord.

hwinku piwer m. ds *huwinku piui* 210: 11 *hwinku*
kiui (läs *piui*) 210: 20.

hwit n. as *hwit* 184: 21.

hæfpæ vb 3spi *hæfpær* 207: 21; 3spi *hæfpæpe* 209: 16;
 sup. *hæf[pæt]* 209: 19.

hælder adv. komp. (*hwat . . .*) *helder* (. . . *eller*) 198: 14 (*hwat . . .*) *hælder* (. . . *eller*) 209: 12—13 (*hwat . . .*) *hælðr* (. . . *eller*) 206: 23 (*hwat*) *heller* (. . . *eller*) 210: 18; adv. sup. (*e hwar . . .*) *hæltz* 188: 22 (*hwar . . .*) *hæltz* 200: 18 (*hulkælund . . .*) *hæltz* 209: 14.

hælfninger m. as *hælfning* 208: 18; as art. *hælfmingin* 193: 11.

hælghe dagher m. ap *helghæ daghæ* 183: 9 *helghæ dagh* 187: 14.

hælghe þorsdagher m. as *hælghe þors dagh* 183: 10.

hælgþ f. ns (*for*) *hælgþ* 183: 14; ds l. as (*paschæ*) *hælgþ* 182: 4.

hængiæ vb intr. 3spk *hænge* 210: 19; 3ppk *hængi* 215: 11; jfr **vp hængiæ**.

hær adv. *hær* 208: 11 210: 6; jfr följ. ord.

hærimot adv. *hær imot* 215: 6.

hærræ m. np *herræ* 211: 10; gs *hærræ* 194: 19 200: 6; gs art. (*lans-*)*hærens* 200: 2.

hæræþ n. ns *hæræþ* 194: 25 211: 21 *hæræþ* 204: 6; gs *hæræz* 185: 24 208: 2 *hæræz* 195: 3 215: 2; ds *hæræþe* 186: 19 *hæræþi* 204: 23 *hæræþe* 181: 14 *hæræþe* 181: 16 212: 16 *hærædæ* 208: 3 *hæræz* 202: 1 *hæræ[þe]* 213: 9 *hæræþe* 182: 6 *hæræþe* 186: 2 *hæræþe* 205: 13 *hæræ[þe]* 209: 10; ds l. as *hæræþæ* 202: 9 *særæt* (läs *hæræt*) 203: 6; se följ. ord.

hæræz almenninger m. ds l. as *hæræz almenning* 210: 2 *hæræz almenning* 215: 2.

hæræz man m. se följ. ord.

hæræzmannæ mal n. as *hæræzmannæ mal* 195: 13.

hæræzdomber m. ds l. as *hæræzdom* 192: 10.

hæræzhøfþingi m. ns *hæræzhøfþingi* 201: 6 201: 9 205: 4 *hæræzhøfþing[e]* 201: 11 *hæræzhøfþinge* 201: 1 211: 23 *hæræz høfþingi* 194: 1—2 *hæræzhøfþinge* 203: 4 *hæræz-høfþinge* 203: 5 *hæræzhøfþinge* 197: 24 *hæræzhøfþinge* 195: 12; ns art. *hæræzhøfþingen* 195: 24 *hæræzhøfþingin* 179: 17; gs *hæræzhøfþingæ* 200: 23 *hæræzhøfþingæ* 215: 2—3 *hæræzh[øfþingæ]* 201: 23; as *hæræzhøfþingæ* 203: 3; ds l. as *hæræzhøfþingia* 195: 7—8 *hæræz-høfþingæ* 201: 25.

hæræznempd f. ns *hæræznempd* 201: 5 202: 3; gs *hæræznempdæ* 202: 2—3; ds *hæræznemp[d]* 202: 4; ds art. *hæræz nempdene* 211: 24 *hæræz nempdone* 213: 3; ds l. as *hæræz nempd* 204: 17 208: 22 *hæræz nempd* 211: 23 *hæræznemp* 200: 8.

- hæræz rættar** m. as *hæraz ræt* 202: 19 202: 23—24.
hæræzþing n. ns *hæræzþing* 194: 16 *hæraz þing* 212: 17—18; ds l. as *hæræzþingh* 197: 10 199: 18 *hærazþing* 212: 23—24 *hæræz[þing]* 191: 21.
hæster m. se följ. ord.
hæstæfoþer n. as *hastæfoþer* (läs *hæstæ-*) 205: 5.
hættæ vb. 3spk *hæti* 189: 8 *hættæ* 204: 25.
hø n. as *hø* 183: 17 212: 10.
høþinge se *hæræzhøþinge*.
høgher adj. asf *høghæ* 213: 11; komp. ds l. as m. *høgere* 187: 10; sup. ds l. as m. *høgstæ* 193: 5.
høster m. as *høst* 194: 16 214: 13; as art. *høsten* 204: 20 ds l. as *høst* 183: 17 204: 11; jfr följ. ord.
høstþing n. ds l. as *høsthþing* 200: 18.

I, J.

- i** adv. *i* 207: 9 207: 11 207: 12 211: 8 212: 7 214: 18 214: 22 214: 23; prep. m. dat. *i* 181: 7 183: 19 184: 11 186: 8 186: 20 187: 7 187: 14 188: 14 188: 23 189: 9 190: 21 192: 6 192: 8 192: 9 195: 22 196: 3 196: 6 197: 19 197: 19 199: 17 200: 27 202: 9 205: 12 206: 1 206: 1 206: 2 206: 23 209: 7 209: 9 209: 21 212: 16 212: 17 213: 23 214: 24 215: 12 215: 24 216: 2; prep. m. acc. *i* 198: 17 198: 20 199: 16 199: 26 201: 2 209: 5 209: 20 212: 2 212: 27 213: 4 213: 22; prep. m. ablat. *i* 182: 2; prep. m. dat. l. acc. *i* 181: 18 182: 3 182: 18 182: 19 184: 15 184: 21 184: 27 188: 13 188: 15 188: 16 188: 18 189: 24 190: 4 191: 2 194: 7 199: 5 201: 15 201: 21 202: 19 205: 22 209: 3 210: 2 210: 16 210: 23 211: 24 212: 1 213: 10 213: 15 214: 11; prep. styrande rel. *i* 215: 25; jfr *igen*, *ihald*, *imot(e)* *i mællum*, *istapæ man*.
ia adv. *ia* 186: 13.
iamkyrnes man m. np *iamkyrnis mæn* 214: 20.
iamlange m. as *iamlange* 186: 28 *iamlangæ* 206: 3; ds l. as *iamlangæ* 206: 20 206: 20 *iamlanghæ* 191: 6.
iammyken adj. asn *iammyk[it]* 197: 5.
iamn adj. nsf *iamn* 213: 17; npf *iamnær* 207: 2; jfr *iamkyrnesman*, *iamlange*, *iammyken*, *iamskylder*.
iamnæ vb 3ppk *iam[ni]* 214: 20.
iamskylder adj. npm *iamskylli* 213: 18; npn *iam scyld* 188: 2.
iarn n. as *iarn* 203: 7; jfr följ. ord.

- iarnblæsære* m. ns *iarnblæsæri* 203: 7.
iarpæ vb inf. *iarpæ* 209: 8.
iattæ vb 3spi *jatter* 206: 19.
igen adv. *igen* 209: 7.
ihald n. ns *ihalp* 197: 20.
ikki adv. *ic* 187: 5.
ikurne m. as *ikurnæ* 210: 1.
illæ vb inf. *illæ* 214: 15; ptptc dsn (*v-*)ilt (läs *viltu*) 209: 17.
illæn f. ns *illæn* 214: 16.
i mot adv. (*hær*) *imot* 215: 6.
i mællum prep. m. gen. *i mellum* 196: 9 (*pæss*)*i mellum* 205: 6 (*sin*)*i mellin* 185: 19 *i mællin* 213: 20.
in adv. *in* 199: 10 209: 5 209: 20 209: 21; prep. m. acc. *in* 200: 9 209: 6; prep. m. dat. l. acc. *in* 202: 18; jfr *inbiærgæ*, *inhalda*, *inkomæ*, *inlezlæ*, *inlænder*, *inlænzker*, *intakæ*.
inbiærghæ vb 3spk *biærghi in* 183: 17; ptptc nsn *in* . . . *burghit* 204: 19; sup. *in burghit* 211: 8.
inhalda vb ptptc asm *in halden* 188: 25.
inlezlo lius n. as l. ap *inlezlo lius* 183: 24.
inlezlæ f. ds l. as *inlezlo* 183: 26 183: 27; jfr föreg. ord.
inlænder adj. nsm *in lænder* 199: 8.
inlænzker adj. asm *inlænzken* 204: 15.
inni adv. *inni* 180: 8 180: 12 185: 6; jfr följ. ord.
innisman m. ns *innisina* (läs *innisman*) 196: 4.
innæn prep. m. gen. *innæn* 189: 10 189: 16 202: 18 *innæ* 214: 10, jfr *innæn gærpes*; prep. m. acc. *innæn* 199: 6 199: 13 *innen* 193: 3 194: 13; prep. m. dat. *innæn* 209: 6; prep. m. dat. l. acc. *innæn* 182: 2 188: 25 197: 15 199: 22 *innæ* 185: 5 199: 9; jfr följ. ord.
innæn gærpes adv. *innæn gærpes* 214: 9.
innæn lanz adv. *innæn [læn]z* 209: 15.
intakæ vb inf. *intakæ* 215: 5; 3spi *intaker* . . . *in* 189: 9 190: 1 210: 13; 3spti *intok* 189: 8 189: 13.
iorp f. ns *iorp* 186: 27 206: 26 208: 25 (*buz-*)*iorp* 186: 28 *iord* 202: 9; ns art. *iorpen* 200: 26 208: 26 213: 16; (*fr[æ]lsis*) *iorpen* 207: 1; gs *iorpær* 198: 23 *iordær* 198: 15; ds *iord* 186: 1; ds art. *iorponæ* 200: 23 *iorden* (följ. ord *eller*) 198: 15; as *iorp* 200: 17 206: 26 208: 16 208: 18 209: 14 213: 15 214: 15 216: 4 *iorð* 188: 13 188: 19 191: 4 192: 21 193: 10 198: 13 [*ior*]/ð 200: 14 (*kyrkiu*) *iorð* 186: 22 (*opol*) *iorp* 214: 9; as art. *iordenæ* 191: 5 *iordenæ* 194: 27 *iordænæ* 194: 25; ds l. as *iorp*

213: 15 (*køpo*) *iorþ* 208: 17 *iorð* 192: 20 (*cøpo*) *iorð* 193: 11; jfr följ. ord.

iorþæ ran n. as *iorþæ* ræn 215: 7.

iorþæ skifti n. as *iorþæ* skipti 214: 12.

istapæ man m. ds *istadhæ* manni 201: 14 201: 18.

iul npl. gen. *iulæ* 182: 3 196: 2; jfr följ. ord.

iulæ aftæn ds l. as *iulæ* aftin 182: 12 *iulæ* aftæn 214: 7.

iulæ dagher m. as *iulæ* dagh 184: 6.

iulæ friper m. as *iulæ* frid 182: 12.

iuir prep. m. acc. *iui* 206: 4; prep. m. dat. l. acc. *iwir* 194: 4 *iuir* 211: 1 214: 7 *iui* 203: 6; adv. *iuir* 213: 8.

K, (C, Q).

kal m. as *kal* 211: 17.

kallæ vb 3spk *calli* (*til*) 189: 13 189: 16; ptptc nsm (*lagh-*)*kalper* 193: 16.

kalver m. as *kalf* 207: 20.

kapellan m. ds *caplane* 182: 28.

kip n. as *kyt* 207: 18.

klokkæ f. se följ. ord.

kloknæ hus n. se följ. ord.

kloknæ hus gærning f. ds l. as *kloncnæ* (läs *klocnæ*) *hus* *gerneng* 205: 23.

kloknæ opensdagher m. ds l. as *klocnæ* odensdagh 182: 14.

klandæ vb ptptc dsn (*v-*)*clandapo* 209: 18.

klærker m. ns *clærker* 206: 25 *slercer* (läs *clercer*) 208: 5; np *klærkæ* 180: 14; dp *clerrum* (läs *clercum*) 208: 4; ap *clarcæ* 208: 6.

kniuer m. ds *kniui* 215: 18.

kol n. as *col* 190: 21.

kolder m. ns *coller* 200: 12 200: 13; ap *collæ* 200: 12.

komæ vb 3spi *comber* 189: 1 189: 12 194: 17 196: 19 196: 21 196: 22 199: 16 209: 4 209: 20 209: 21 213: 25 214: 18 *komber* 189: 10 198: 23; 3ppi *komæ* 199: 1; 3spti *com* 204: 18 214: 21 214: 23; ptptc nsm *commen* 209: 18 *comen* 213: 24; nsf (*til*)*comen* 209: 15; nsn (*vt*)*comen* 188: 2.

kononger m. ns *kononger* 194: 25 201: 13—14 201: 17 211: 18 *kononger* 211: 20 *kononger* 204: 6 *konongher* 205: 9; gs *kononxs* 211: 22 *konox* 206: 3; ds *kononge*

181: 14 186: 19 *konongi* 195: 11 *kononge* 195: 12 195: 14
205: 14 *konog* 181: 16 *kononge* 182: 6 *kononge* 202: 1
kononge 204: 22.

konongx riki n. ds l. as *kononx riki* 209: 4.

konongx rætt m. as *konongs ræt* 185: 24 *konons ræt*
208: 3 *kononx ræt* 197: 23—24 208: 2 *kononx ræt* 186: 2
kononx ræt 202: 24 *konong ræt* 202: 19 202: 23; ds l. as
kononx ræt 211: 20 *kononx ræt* 213: 4.

konæ f. ns *conæ* 187: 14 188: 2 188: 9 200: 12 200: 15
206: 17 208: 19 213: 1 213: 5 214: 24 *cono* (läs *conæ*)
188: 3; gs *cono* 188: 9 208: 7; ds *cono* 206: 6 207: 8; as
cono 214: 25 (*hor-*)*konu* 185: 5; ds l. as *cono* 188: 2.

korn n. gs *korns* 179: 8; ds *kornnæ* 179: 6; as *korn*
183: 17 (*föper*)*korn* 212: 10; jfr följ. ord.

kornskyld f. ds l. as *kornskyld* 214: 12.

korntiundæ m. as *korn tiundæ* 180: 14.

koster m. as *cost* 205: 6 205: 8.

kristin adj. as *cristith* 213: 1.

kristnu bolker m. ds *cristnu bolki* 180: 1.

kristnæ f. se föreg. ord.

kræfiæ vb. inf. *kræfiæ* 186: 6 205: 16; 3spi *krauer*
203: 19; 3ppi *kræfiæ* 196: 10; 3ppk *kræui* 186: 12
186: 14.

kuar adv. *quar* 180: 18 193: 22 194: 4 212: 22 214: 7
quar 181: 6 211: 9 *quær* 205: 24.

kuar adj. npm *quarri* 214: 20.

kuindi n. ns *quindi* 185: 14.

kuskæ vb *kusker* 201: 9.

kuæld m. l. n. ds (*giftær*) *quældi* 198: 22 *quælle* 182: 14.

kuærn f. se följ. ord.

kuærnæ wægher m. ds l. as *quærnæ wægh* 190: 11.

kuæster m. ap *quæsti* 215: 24.

kuæpæ vb. 3ppi *quædær* (läs *quædæ*) 186: 13.

kyndilsmæssæ f. as *kyn[dils]messu* 180: 18—19.

kyrkia f. gs *kyrkiu* 185: 21 *kirkiu* 180: 20; gs art.
kyrkiunæ 187: 3; ds *kyrkiu* 180: 25 205: 10 205: 13
206: 22 *kyrkiu* 205: 12; ds art. *kyrkiuni* 186: 12; as
kyrkiu 185: 20; ap *kyrkiur* 185: 19; ds l. as *kyrkiu*
181: 18 182: 18 182: 19 205: 27 *kyrkiu* 186: 15 186: 27;
jfr följ. ord.

kyrkiu bol n. ds *kyrkiubole* 185: 23 *kirkubole* 180: 15.

kyrkiubygning f. gs l. as *kyrkiu bygning* 186: 24.

kyrkiu dyr fpl. dat. *kyrkiu dorom* 187: 15.

kyrkiu drotten m. np *kyrkiu drotnær* 186: 4 *kyrkiu drotnær* 186: 10 *kyrkiu drotnær* 186: 20; ap *kyrkiu-drotnæ* 205: 25.

kyrkiugarþer m. ds *kyrkiugarþe* 209: 7—8 209: 9 *kyrkiu garþi* 205: 27; as *kyrkiugarþ* 206: 2 206: 4 212: 7; ds l. as *kyrkiu garþ* 209: 3; jfr följ. ord.

kyrkiugarþ gærneng f. ds l. as *kyrkiu garþ (gerneng)* 205: 22—23.

kyrkiu goz n. ds l. as *kyrkiu goz* 208: 2; as *kyrkiu goz* 185: 20.

kyrkiu iorþ f. as *kyrkiu iorð* 186: 22.

kyrkiu nykil m. dp *kyrkiu nyclum* 186: 16.

kyrkiu pænninger m. dp *kyrkiu pænningum* 186: 17; ap *kyrkiu pænningæ* 185: 11.

kyrkiu wægher m. ds l. as *kyrkiu wægh* 190: 11.

kyrkmæssu dagher m. ns art. *kyrmæssudaghen* 182: 10; as *kyrcmessu dagh* 183: 13.

kyrkmæssu friþer m. ns *kirmæssu friþer* 182: 9; as *kirkmessu fridh* 182: 8.

kyrni n. komp. (*iam-*)*kyrnis(mæn)* 214: 20.

kænnæ vb 3ppi refl. *kennæz* 191: 18.

kæræ vb 3spi *kiærer* 208: 13 209: 16 210: 24 211: 3 211: 4 *kyarer* 209: 20 *kærer* 189: 18 215: 3 [*ki*]/*ærer* 214: 19; 3ppi *kiææræ* 210: 25; 3spk *kiæri* 190: 14.

kæræ f. ds l. as *kæro* 203: 11.

køp n. ns *cøp* 198: 14; as (*tydæ*) *køp* 179: 14 (*thiþi*) *køp* 179: 9; jfr *køpoiorþ*, *køpstaper*.

køpinger m. se *falokøpinger*.

køpo iorþ f. ds l. as *cøpo iorð* 193: 11 *køpo iorþ* 208: 17.

køpstaper m. ds l. as [*cøp*]/*stap* 202: 18 202: 19.

køpæ f. komp. se *køpo iorþ*.

køpæ vb 3spi *cøper* 188: 13 180: 15 188: 18; 3spk *cøpe* 205: 6; sup. *cøpt* 191: 4.

køt n. as *køt* 181: 19; jfr följ. ord.

køtsunnudagher m. ds l. as *høzunnudagh* (läs *køzunnudagh*) 214: 15—16.

L.

lagbiupæ vb inf. *lagbiupæ* 213: 16 213: 17.

lagh n. as (*hiona-*)*lagh* 187: 13 (*hionæ-*)*lagh* 185: 9; ds l. as (*gudziwæ-*)*lagh* 183: 3.

lagh np nom. *lagh* 183: 21 187: 26 191: 7; dat. *laghum* 197: 14 207: 17 *lagum* 182: 17 (*bonþæ*) *laghum* 197: 20

(*lanz*) *laghum* 207: 13; acc. *lagh* 188: 26; acc. art. *laghen* 201: 21; jfr föreg. o. följ. ord.

laghgilder adj. nsn *laghgilt* 199: 10 *laghilth* 214: 18.

laghfællæ vb ptptc asm *lagh fællen* 193: 3.

laghkallæ vb ptptc nsm *laghkalper* 193: 16.

laghsaghæ f. as *lagsæghu* 199: 11; obls. *laghsaggu* 209: 15.

laghæ adj. indekl. *laghæ* 189: 2 190: 10 194: 21 195: 25 195: 26 197: 13 200: 20 203: 16 203: 16 206: 16 213: 7 213: 8 214: 22 214: 23 *laghe* 199: 15 (*af-*)*laghæ* 192: 9.

laghæ vb 3spi *lagher* 204: 15; 3spti? *laghæ* 204: 17.

lagliker adj. npn *laglic* 184: 19.

laglikæ adv. *laglicæ* 181: 10 *lagli[cæ]* 191: 12.

lagmal n. dp *lagmalum* 199: 17.

lagman m. ns *lagman* 192: 3 197: 15 199: 10 202: 4 205: 9 [*lag*]/*man* 202: 7 *laghmaþer* 196: 19 *man lagh* (läs *lagh man*) 195: 10; gs *lagmanz* 194: 20 215: 6; ds *lagmam* (läs *lagmani*) 201: 3; jfr följ. ord.

lagmanzdøme n. as *lagmanzdøme* 195: 11—12.

lagwaræ vb ptptc nsm *lagwæræper* 195: 7.

lamb n. as *lamb* 207: 18.

lan n. as *lan* 186: 14.

land n. gs (*vtæn*) *lanz* 209: 19 213: 19 *lanz* 215: 5 (*innæn*) [*lan*]/*z* 209: 15; ds art. *landeno* 195: 22 202: 5; as *land* 199: 7 203: 15 211: 10 *land* 195: 6 *lant* 194: 10; jfr följ. ord och nedan under *lanz*-.

landboe m. ns *lanboe* 206: 24.

-*langi* se *iamlange*.

lanzalmænninger m. ds *lanzalmenninge* 195: 2 *lanz-almenningi* 215: 5; ds l. as *lanz almenning* 210: 2—3; dp *lanzalmennigum* 210: 8.

lanzdomære m. ns *lanzdomæræ* 208: 5.

lanzhærræ m. gs art. *lanshærens* 200: 2.

lanzlagh np dat. *lanz laghum* 207: 13.

lanzwægher m. ds l. as *lanzwægh* 190: 11.

lanzping n. ds *lanzpingi* 202: 5 215: 4; as *lanzping* 192: 1 *lanzthing* 187: 9; ds l. as *lanzping* 193: 2 *lanz-pingh* 197: 15 199: 11 199: 18 211: 17 *la[nz]/pingh* 197: 10; ap *lanzping* 195: 18 *lanzpingh* 193: 4.

lanæ vb 3spi *lanær* 186: 10 186: 12.

las n. gp *lassæ* 190: 18; as (*aker*)*las* 179: 8 (*aker-*)*las* 179: 12.

latæ vb inf. *latæ* 197: 11; 3spi *later* 209: 8 211: 6

215: 14; 3spk *late* 189: 18 191: 21 194: 2 200: 7 209: 11
læte 211: 8 *late* (... *vt*) 189: 16 *lati* (... *vt*) 189: 14.

ladæ vb inf. (*aff*)*lapæ* 179: 4.

leghiæ vb 3spi *legher* 210: 10 *legher* 208: 21 210: 11
 216: 6.

leæ vb ptptc nsf *læth* 209: 19.

leghodrænger m. ns *legoprænger* 194: 26 *leoghæprenger*
 201: 15—16 *leogoprænger* 215: 20; np *leg hædrengar*
 179: 15; ds *legoprængi* 194: 23.

leghoman m. ns *legoman* 196: 4 210: 7 *leghemader*
 179: 6—7; as *læogoman* 201: 15.

legho oxæ m. ns *legho oxæ* 208: 24.

leg hæ f. as art. *lægonæ* 208: 23; ds l. as *lægho* 194: 24.

lekman m. ns *legman* 206: 25; np *lecmen* 180: 15; ds
legmanni 205: 15.

lezlæ f. se *inlezlæ*.

lep f. adv. (*samu-*)*led* 188: 10 206: 7 (*samu-*)*lep* 201: 16.

lif n. as *lif* 200: 7 213: 2.

liggiæ vb inf. 3spi *liggir* 202: 9 *liggær* 208: 19 *ligger*
 191: 2 209: 3 *lieger* 185: 17 *lieger* 184: 27 190: 4 190: 6
 193: 12; 3ppi *ligiæ* 191: 9 *liegiæ* 190: 13 191: 3; 3spk
liggi 200: 20 204: 14 204: 17 208: 24 209: 7 *liegi* 192: 12
liogi 206: 2 206: 4.

likame m. as (*guz-*)*likamæ* 213: 7.

litæ vb 3spk *liti* 203: 18.

lius n. acc. *lius* 183: 2; ds l. as (*inlezlo*)*lius* 183: 24.
 (*vixlæ*)*lius* 183: 24.

lip n. np *lip* 197: 20; ds (*garþ-*)*lipi* 196: 25.

lof n. as *loff* 181: 21 (*or-*)*lof* 204: 20; ds l. as *lof*
 186: 23 (*or-*)*lof* 212: 8.

loter m. ns *loter* 214: 21 *loter* 214: 18 214: 23; np art.
 (*huuud-*)*lotene* 214: 20; gp *lote* 188: 3; ds *loot* 205: 21
loth 180: 11 (*bos-*)*loth* 212: 26; dp art. *lōtenom* 180: 7;
 as *lot* 184: 15 188: 16 200: 15 *loth* 180: 20 185: 14 185: 15
 188: 9 188: 9 213: 25 (*bos-*)*loth* 212: 28 (*huuup-*)*loth*
 185: 13; ds l. as *loth* 180: 8 213: 21 214: 2; ap *lote*
 187: 19 187: 20 187: 21 187: 23 187: 24.

lovæ vb pptc adv. (*o*)*louenþæs* 200: 1—2.

lukæ vb inf. *lucæ* 179: 13.

lund f. as (*hulkæ-*)*lund*(... *hæltz*) 209: 14 (*samu-*)*lund*
 196: 21.

lysæ vb inf. *lysa* 187: 14; 3spip. *lysis* 198: 22; ptptc
 nsm *lystir* 211: 16.

lyter adj. nsm *lytir* 193: 19.

læggia vb inf. *leggia* 205: 17 *leogia* 184: 3 184: 8 196: 20 197: 16 *legia* 184: 11 *legia* 201: 2; 3spi *leggir* 210: 16 215: 17 *læggir* 201: 1 *læ[ggir]* (... *fram*) 191: 19 *leogir* 191: 16 210: 14 *læogir* 185: 5 *laogir* 188: 20; 3ppi *leogia* 204: 1; 3spk *læegi* (*fram*) 189: 11 *læegi* 192: 2 203: 5 *læegia* (*fram*) 189: 19; ptptc nsn (*fram*) *lact* 189: 21.

lægho n. as (*wiper*) *lægho* 204: 1—2; as art. (*wiper*-) *leghet* 204: 3; ds l. as (*løskæ*)*læoge* 184: 27.

lægher n. se följ. ord,

læghers bot f. as *legghers bot* 197: 9.

læn n. as *læn* 195: 14; jfr *lænsman*, *lænsprester*.

lændæ vb ptptc nsm (*in*-)*lænder* 199: 8.

længi adv. *længe* 187: 7; komp, *lengri* 186: 9 *længer* 210: 3 *læggær* 207: 19 *lægger* (läs *længer*) 209: 17.

lænsman m. ns *læns man* 187: 5 *lænsman* 196: 14 *lænzman* 195: 13.

lænsprester m. ns *lænsprester* 205: 16.

-lænzker adj. nsm (*vt*-)*lænzker* 204: 15 210: 6; nsf (*vt*-) *lænzker* 208: 11 asm (*in*-)*lænzken* 204: 15.

lænæ vb 3psti *lento* 186: 12 186: 14.

læstæ vb ptptc nsm *læster* 193: 19.

løker m. ap *løkæ* 211: 27.

løn f. as *løn* 188: 20 210: 15 210: 16; jfr följ. ord.

lønlikæ adv. *lønlekæ* 206: 14.

lønæ vb 3spi *løner* 188: 15.

løpæ vb 3spi *løper* 194: 11.

løs adj. nsm *lös* 190: 22 (*frip*-)*lös* 192: 8 212: 6 (*fryp*-) *lös* 189: 1 (*sac*-)*lös* 189: 7 193: 4 193: 7 194: 9 196: 16 203: 11 204: 21 210: 24; nsf (*husa*-)*lös* 191: 2; nsn (*sac*-) *løst* 190: 14; npm (*sac*-)*løser* 212: 25; dsm (*frip*-)*løsom* 212: 4; dp *løsom* 193: 11 208: 18; asm (*frip*-)*lösæn* 196: 20 199: 10 203: 6 (*frip*-)*løsen* 197: 16 (*skapæ*-)*lösæn* 199: 9; apm *lösæ* 200: 14; jfr *løst*.

løse n. gp (*ræt*)*løso* (läs *rætløsæ*) 188: 11.

løskæ adj. indekl. *løskæ* 206: 17 *løska* 179: 10; se följ. ord.

løskæ læghi n. ds l. as *løskæ læoge* 184: 27.

løsn f. gs *løsnær* 215: 14.

løst adv. (*sac*-)*løst* 190: 14 193: 19 193: 20.

lösæ f. obl. (*gard*-)*lösø* 190: 2 (*ræt*-)*lösø* 189: 26 (*sac*-) *lösø* 183: 18 200: 5 210: 9 211: 8 (*sac*-)*lösæ* 196: 15.

lösæ vb inf. *lösæ* 189: 11; 3spi refl. *løses* 215: 9; 3spk *løse* 189: 11.

M.

-maghi m. ns (*ovor-*)*maghi* 192: 8, (*ouor-*)*maghi* 206: 21, (*ouor-*)*maghi* 209: 22.

maghæ vb 3spi *ma* 185: 6 185: 13 186: 9 186: 16 186: 22 187: 3 187: 5 187: 11 192: 7 196: 19 199: 25 201: 6 201: 22 203: 13 205: 4 205: 25 206: 10 208: 10 210: 1 211: 13 211: 14 212: 7 214: 13 215: 1; 3ppi *moghu* 186: 25, *mughu* 192: 7; 3spti *matti* 200: 26. *mate* 207: 16; ptpte nsm *maghande* 209: 22.

mal, n. as *mal* 190: 22.

mal n. ns (*saræ*)*mall* 199: 17; as *mal* 199: 13 201: 6 201: 10 204: 16 (*bans-*)*mal* 182: 20 (*hæræzmannæ*)*mal* 195: 13; as art. *malet* 192: 12 199: 22 *malit* 199: 6; dp (*lag-*)*malum* 199: 17; ap *mal* 197: 22; jfr *malseghænde*, *malsman*, *malæ ruf*.

malseghænde m. ns *malseghænde* 211: 21, *malseghændæ* 199: 21 205: 19 *malseigende* 196: 8, *malseæghendi* 204: 5 *malseghænde* 205: 8 205: 20; ns art. *malseghændin* 196: 13, *malseghendæn* 203: 1; ds *malseghændæ* 209: 10 *malseghendæ* 202: 21 203: 5 *malseheghendæ* 201: 3 *malseghændæ* 204: 22; ds art. *malseghandenom* 200: 10; obl. s. *malseghen[dæ]* 211: 14; dp art. *malseghæ[n]/denom* 213: 9; jfr följ. ord.

malseghændæ rætter m. as *malseghændæ ræt* 211: 4; as art. *malseghændæ rættæn* 212: 5 *malseghændæ rætæn* 211: 5.

malsman m. ns *malsman* 206: 23—24 208: 10 *malsmaþer* 199: 12; as *malsman* 208: 7 208: 12.

malæruf n. ap *malæruf* 192: 15.

man m. ns *man* 187: 8 188: 3 188: 5 188: 9 191: 10 192: 8 195: 2 195: 17 196: 12 197: 9 199: 25 200: 6 204: 15 206: 2 206: 5 206: 13 206: 17 207: 21 208: 7 208: 20 209: 24 210: 6 210: 10 210: 11 210: 15 210: 23 212: 4 212: 10 213: 6 215: 4 215: 9 215: 13 215: 24 216: 2 216: 4 216: 6 (*læns*)*man* 187: 5 196: 14 (*lænz-*)*man* 195: 13 (*lag-*)*man* 192: 3 197: 15 199: 10 202: 4 205: 9 (*lag-*)*man* 202: 7 *man(lagh)* (läs *lagh man*) 195: 10 (*lego-*)*man* 196: 4 210: 7 (*leg-*)*man* 206: 25 (*mals-*)*man* 206: 24 208: 10 (*nempdæ-*)*man* 204: 4 204: 7 (*nempdæ*)*man* 201: 24 (*nempdæ-*)*mam* (läs *man*) 194: 20 (*næmdæ*)*mam* (läs *man*) 197: 22 (*nempdæ-*)*mæn* (läs *man*) 194: 17 (*nempda-*)*man* 201: 22 (*vmbuz-*)*man* 200: 19 (*pianosto-*)

man 201: 22 *man* 179: 8 179: 10 180: 14 181: 10 181: 18
 182: 2 182: 8 182: 12 182: 18 183: 4 184: 13 184: 17
 185: 12 187: 13 189: 9 190: 1 191: 11 191: 12 191: 13
 191: 18 192: 20 193: 10 193: 22 194: 4 196: 18 198: 19
 200: 15 202: 12 203: 1 203: 10 203: 17 204: 1 204: 10
 205: 1 206: 25 207: 3 207: 8 207: 14 208: 13 208: 16 209: 3
 209: 11 210: 11 211: 6 211: 26 213: 15 214: 3 214: 7
 214: 15 214: 24 215: 15 *maþer* 188: 1 199: 12 210: 13
maþer 185: 4 199: 15 200: 16 201: 15 202: 17 210: 20
(lagh)maþer 196: 19 *maþ* (läs *maþer*) *mader* 180: 18
(leghe-)mader 179: 7 *(giftær)mader* 183: 5 *(mals-)maþer*
 199: 12 *(nempdæ-)maþer* 195: 14 *(nempdæ-)maþer* 201: 8
 201: 18 *(nempde-)maþer* 196: 14 *(nemppe-)maþer* 195: 16
(piænesto-)maþer 195: 16; np *mæn* 190: 21 196: 6 209: 14
 211: 8 213: 18 *men* 179: 12 *(lec-)men* 180: 15 *mæn* 192: 6
(iamkyrnis)mæn 214: 20 *(metenz-)mæn* 192: 2 *(socnnæ-)*
mæn 186: 25 *(vt biæ-)mæn* 210: 25; gs *manz* 186: 27
 197: 7 204: 10 216: 2 216: 6 *mans* 188: 9 189: 9 200: 15
 202: 12 *maz* (läs *manz*) 205: 26 *manz* 190: 1 *(lag-)manz*
 194: 20 215: 6; gp *mannæ* 183: 6 189: 4 192: 5 199: 3
 199: 20 201: 20 203: 21 204: 9 *manæ* 180: 8 *manni*
 203: 18 *mannæ* 189: 3 189: 20 189: 22 189: 25 190: 8
 190: 8 192: 15 194: 23 201: 20 208: 7 214: 22 *(socnæ-)*
mannæ 212: 8, *(socnnæ-)mannæ* 186: 24, *(socnæ-)manæ*
 186: 11; ds *manni* 185: 14 188: 1 190: 17 196: 18 204: 1
 208: 21 209: 24 211: 13 212: 4 *mani* 180: 24 *mænni* (läs
manni) 214: 4 *(hufuz-)manni* 201: 13 201: 17, *(lag-)*
mam (läs *mani*) 201: 3, *(leg-)manni* 205: 15, *(nempdær)*
manni 181: 2, *(nempdi-)mani* 184: 24, *(istadhæ) manni*
 201: 14 201: 18, *(vmbuz-)manni* 206: 15; *(vni/buz-)*
manni 181: 11; dp *mannum* 185: 2 196: 7 200: 4 212: 3
(nempdæ-)mannum 190: 19, *(sconæ-)manum* 185: 1;
 as *man* 182: 25 199: 25 204: 15 208: 21 209: 4 214: 13
(lag-)mam (läs *-man*) 201: 3 *ma* (läs *man*) 214: 25
(læogo-)man 201: 15 *(mals-)man* 208: 7 208: 12 *(nemp-)*
dæ-)man 212: 22 *(vmbuz-)man* 210: 14; ap *mæn* 180: 21
 191: 9 197: 11 199: 27 200: 21 209: 8 211: 2 *man* 190: 24
 197: 13 *mæn* 202: 5 *mæn* 192: 13; dp l. ap *mannum* l.
mæn 183: 17 190: 1 190: 20 191: 20 205: 4 207: 23 208: 14
 209: 12; jfr ännu *almannæ wægher*, *hæræzmannæ mal*, *lag-*
manzdöme, *mantal*.

man felskr. 188: 10.

manæþer m. obl. s. *manaþ* 199: 9; jfr följ. ord.

manæpæ dagher m. as *manæpædagh* 205: 17 *manæpædag* 187: 10, *manæpæpagh* 193: 5; obl. s. *manædædagh* 188: 25.

mantal n. ds *mantali* 188: 10 *mantale* 200: 14.

margher adj. dp *marghum* 207: 10.

mark n. gp art. (*tac-*)*markænæ* 202: 19; as *mark* 203: 8.

mark f. se *markæ* *bror*, *markæ wægher*.

mark f. as *mark* 181: 13 182: 29 184: 21 201: 14 201: 18 205: 13; dat l. acc. sg. *halfmark* 215: 9 (*haf-*)*mark* (läs *halfmark*) 202: 22; ap *marker* 182: 8 182: 20 182: 21 182: 23 182: 24 182: 27 183: 2 183: 3 183: 6 183: 7 183: 20 185: 2 186: 16 195: 15 195: 17 195: 19 195: 20 200: 9 201: 2 201: 8 201: 9 201: 11 201: 12 201: 13 201: 17 202: 13 204: 5 204: 22 205: 18 206: 12 207: 23 209: 5 211: 20 212: 24 212: 27 213: 3 213: 5 215: 16 (*niu*) *marker* 182: 19 199: 7 202: 14 205: 8 205: 27 209: 9 209: 25 211: 21 211: 21 212: 27 213: 8 214: 5 215: 14 215: 18 216: 4 (*niu*) *markers* 190: 18 (*nuij*) *marker* 181: 15 (*niu*) *marker* 182: 19 190: 24 [*niu*] *marker* 194: 13.

markæ bror m. np *makæ* (läs *markæ*) *broær* 190: 12.

markæ wægher m. ns *makæ* (läs *markæ*) *wægh* 190: 12.

marten nom. pr. se följ. ord.

martens mæssæ f. obls *martens mæssu* 194: 4.

mer adv. komp. *meer* 183: 8; jfr *former*.

mere adj. komp. nsm *mere* 189: 20; nsf *mere* 206: 26 207: 2 213: 16 213: 17; nsn *mere* 207: 12; asn *mere* 212: 13, *meræ* 194: 3 209: 16, *mæræ* 179: 11 185: 17; apm *mæræ* 204: 8.

met prep. m. dat. *met* 185: 7 212: 4 *met* 181: 1 184: 24 185: 2 185: 6 189: 3 189: 11 189: 15 189: 22 189: 24 190: 7 190: 19 191: 13 192: 5 192: 10 192: 15 194: 23 196: 13 196: 18 197: 14 199: 19 200: 4 200: 23 200: 26 201: 10 203: 20 204: 1 204: 2 204: 9 206: 6 207: 9 207: 10 207: 17 208: 9 208: 14 209: 2 209: 11 209: 12 210: 7 210: 24 211: 16 212: 2 213: 3 214: 5 214: 22 215: 12 215: 17; prep. m. acc. *met* 180: 8 180: 12 180: 21 189: 20 189: 25 190: 24 197: 11 197: 12 201: 20 201: 24 211: 2; prep. m. dat. l. acc. *met* 205: 4 *met* 183: 17 188: 14 190: 1 190: 20 191: 20 193: 11 198: 17 200: 8 200: 17 201: 23 202: 15 203: 17 204: 11 205: 7 207: 23 208: 14 208: 17 208: 22 209: 11 211: 3 214: 6; prep. styrande utelämnat rel. pron. *met* 195: 3 210: 9.

minni adj. komp. nsf *minnæ* 202: 22; nsn *minne* 180: 9; asn *minnæ* 179: 9 190: 19 197: 6 *mine* 180: 24; oblnt. *minnæ* 197: 24.

minnæ vb ptpte nsm *mintir* 187: 4 206: 9.

mistæ vb 3spk *misti* 186: 7 194: 26 195: 3 195: 11 195: 13 195: 14 207: 25 209: 23 213: 2 213: 5 *misty* 202: 1.

miper adj. asm *midicæn* 183: 18; jfr nedan.

mipsumær m. as *mizumær* 207: 19.

mipsumærs dagber m. as *midsumars dagh* 183: 10.

mot(e) adv. *mote* 200: 17, (a) *mote* 200: 24, (hær i-) *mot* 215: 6; prep. m. dat. *mot* 202: 4, (a) *mot* 191: 11; m. acc. *moth* 192: 12; m. dat. l. acc. (a) *mot* 201: 25.

mordære m. ap *mordæ/ræ* 199: 27.

morghengæf f. as *morghengæf* 199: 2.

moper f. ns *mopir* 187: 21, *modper* 187: 20, *modir* 184: 4; as *mopor* 213: 10 (*guþ*-) *mopor* 207: 21; dat. l. acc. sg. *moper* 194: 10 214: 17.

mutæ f. as *mutu* 195: 10 195: 11 195: 12 195: 12 195: 13 195: 14 195: 15 195: 15; as art. *mutunæ* 195: 17 195: 18.

mykin adj. nsf *mykin* 191: 19; asm *mykin* 184: 14 185: 14 185: 15; asf *myclæ* 200: 25; asn *mykit* 191: 4 205: 19 207: 15 214: 1 (*iam*) *myk[it]* 197: 5, *mykyt* 188: 14 189: 12 189: 19.

myllære m. np *myllærer* 215: 21.

myrpæ vb 3spi *myrþir* 213: 1.

mællum prep. o. postpos. m. gen. *mellum* 204: 18 204: 21 *mellin* 196: 20 197: 16 199: 4 *mælli* 188: 6 (*i*) *mællum* 196: 9 (*þess*) (*-i*) *mellum* 205: 6 (*sin*) (*-i*) *mellin* 185: 19 (*i*) *mællin* 213: 20.

mælæ vb 3spi *mæler* 194: 23.

mæn konj. *mæn* 200: 26.

mænni n. komp. (*al*-) *mænnix(wægher)* 190: 13 (*al*-) *menniz(-øre)* 210: 14.

-mænninger m. komp. (*al*-) *menninx(bønþer)* 215: 20, (*al*-) *menninx(øre)* 194: 21; (*al*) *menninx(øræ)* 194: 5 *almenninx(øre)* 194: 5; ds (*lanzal*-) *menninge* 195: 2, (*lanzal*-) *menningi* 215: 5; dat. l. acc. (*hæraz al*-) *menning* 215: 2, (*hæræz al*-) *menning* 210: 2, (*lanz-al*) *menning* 210: 3; dp (*lanzal*-) *menningum* 210: 8.

mærki n. dat. l. acc. (*ra*) *merki* 211: 1.

mæssæ f. dat. l. acc. *messu* 181: 12 (*kyn[dils]*) *messu* 180: 19 (*martens*) *mæssu* 194: 4, (*sialæ*) *messu* 184: 8; komp. (*kyre*-) *messu(-dagh)* 183: 13, (*kirk*-) *mæssu(fridh)*

182: 8 (*kyr-*)*mæssu(-daghen)* 182: 10, (*kir-*)*mæssu (fri-
þer)* 182: 9.

mætti n. as *metti* 190: 22.

mætæ vb inf. *mætæ* 191: 21.

mætæn f. se följ. ord.

mætæns man m. np *metenzmæn* 192: 2.

mæz as (*stikæ-*)*mæz* 215: 21.

mæþ konj. *mæþ* 200: 26. Se ovan sid. 18.

møþerne n. as *møþerne* 203: 13, *mæþerne* 193: 13;
dat. l. acc. *mæþernæ* 200: 13, *mæþerne* 188: 6, *mæþerni*
197: 7.

N.

nam n. (*aker-*)*nam* 197: 21.

nat f. ns *nat* 186: 28; gs *nattæ* 212: 10; gp *nattæ*
(smskr. m. föreg. *fiingurtan*) 193: 23 *nættæ* 207: 20; ds
l. as *nat* 191: 5; dp (*siu-*)*nattum* 211: 7; as *nath* 206: 2;
komp. (*siu-*)*nattæ(dagh)* 211: 14.

nø adv. *ne* 191: 6 191: 20 208: 8.

nempd f. ns *nempd* 191: 15 192: 16 201: 7 202: 9 (*fiar-
þung*)*nempd* 211: 23 (*hærcæz-*)*nempd* 201: 5 202: 3; ns
art. *nempdin* 202: 8; gs (*hærcæz-*)*nempdæ* 202: 3; ds
(*hærcæz-*)*nempd* 202: 4; ds art. *nempdinne* 180: 21—22
190: 1 197: 13 (*fiarþuns*)*nempdinne* 185: 7 *nempdine*
190: 7 191: 9 191: 11 200: 21 *næmpdine* 211: 2 (*hærcæz*)
nempdene 211: 24 (*hærcæz*)*nempdone* 213: 3; as art.
nempdinæ 192: 13 201: 1 202: 1 *nempdænæ* 190: 24
201: 9 (*fiarþunx*)*nempdenæ* 204: 14; ds l. as *nempd*
181: 10 191: 16 201: 2 (*fiarþiung*)*nempd* 214: 6 (*hærcæz*)
nempd 204: 17 (*hærcæz-*)*nempd* 208: 22 (*hæraz*)*nempd*
211: 23 (*hærcæz-*)*nemp* 200: 8; *nempd* uteglömt efter
siarþurnx (läs *fiarþunx*) 202: 15; jfr följ. ord.

nempdæman m. ns *nempdæ man* 201: 24 *nempdæman*
204: 4 204: 7 *nempdaman* 201: 22 *nempdæmam* 194: 20
nempþemaþer 195: 16 *nempdemaþer* 196: 14 *nempdæ-
maþer* 195: 14 *nempdæmaþer* 201: 8 201: 18 *nempdæ-
mæn* 194: 17 *næmdæmam* 197: 22; ds *nempdæ(r)* *manni*
181: 1—2 *nempdimani* 184: 24; dp *nempdæmannum*
190: 19; as *nempdæman* 212: 22.

nempnæ vb inf. *nempnæ* 202: 4; 3spk *nempni* 215: 3
nempnni 194: 1.

niu num. *niu* 182: 3 207: 20; jfr följ. ord.

niu marker fp. acc. *niu marker* 182: 19 199: 7 202: 14 205: 8 205: 27 209: 9 209: 25 211: 21 211: 21 212: 27 213: 8 214: 4—5 215: 14 215: 18 216: 4 [*niu*] *marker* 194: 13 *niu marker* 182: 19 190: 24 *nuij marker* 181: 15 *niu markers* 190: 18.

niper adv. *nīper* 216: 6; jfr följ. ord.

niper fællæ vb 3spi *nīpir fællir* 205: 22.

niper huggæ vb 3spi *heoger mīper* (läs *nīper*) 214: 3.

nokor pron. nsm *nocor* 192: 9 200: 3 208: 8 214: 19 214: 21 *nokor* 190: 14 215: 3 215: 6; nsf *nokor* 199: 13; nsn *nokot* 213: 11; gsm *nocors* 205: 26; dsm *nocrom* 193: 10 200: 1 208: 16; dpm *nocrom* 183: 15; asm *nocon* 183: 15 184: 22 193: 15 *nokon* 180: 20 207: 3; asf *nocræ* 206: 13 213: 6 213: 11 *nocra* 199: 26 *nokæ* (läs *nokræ*) 199: 5; asn *nocot* 215: 1 *nokot* 179: 7 201: 6 201: 10 202: 13 210: 7 212: 1; apn *nocor* 199: 26.

nu adv. *nu* 189: 20 199: 12 204: 6 211: 4 *nw* 188: 1 200: 1.

nykil m. dp (*kyrkiu*)*nyclum* 186: 16; ap *nyclæ* 186: 9.

nytia vb 3spi *nytiær* 210: 7.

næst adv. (*pær*)*næst* 197: 1 197: 1 197: 2 (*par*)*næst* 197: 5.

næster, næsti adj. dsm *næstu* (läs *næstum*) 200: 3; dsu *nesto* 212: 24; apn *næstu* 193: 3 [*næs*]/*tu* 209: 20; jfr följ. ord.

næstegranni m. ds *nestæ grannæ* 181: 2 *nestægranna* 184: 24.

næt n. as *næt* 196: 5 (*warghæ*)*næt* 195: 24.

nættinger m. as art. (*siu*-)*nættingin* 188: 25; ap (*siu*-)*nættingæ* 212: 14.

nøt n. as *nøt* 189: 10; ap *nøt* 214: 4.

nøpogher adj. asf *nøpghæ* 183: 4.

0.

ofræ vb inf. *ofræ* 184: 2; 3spk *offre* 183: 25.

ofsokn f. ns *ofsocn* 212: 14.

ogn f. se följ. ord.

ognær bot f. as *ognær bot* 211: 11.

ok konj. *oc* 318 ggr, *ok* 179: 10 (*bape*...) *ok* 181: 6—7 (*bape*...) *oc* 185: 24 201: 23 214: 13 (*bapæ*...) *oc* 202: 24; adv. *oc* 187: 26 193: 20 196: 15 196: 21 203: 9 209: 22 209: 23 213: 17.

onder adj. asn *onth* 203: 7.
open adj. dp *vpnum* 199: 19 204: 2.
openbar adj. asn *openbart* 185: 4.
openbarlikæ adv. *openbarlikæ* 181: 20 206: 16 *openbarlike* 181: 18—19 *opænbarlicæ* 206: 15.
or prep. m. dat. l. acc. *or* 211: 26.
ordelæ vb 3spk *ordelæ* 193: 3; ptptc nsn *ordelth* 187: 11; sup. *ordelæt* 193: 4 *ordelth* 193: 6.
orlof n. as *orlof* 204: 20; ds l. as *orlof* 212: 8.
orp n. as *(wiz-)orp* 209: 21 209: 23 *(witz-)orp* 204: 8; ds l. as *(wiz-)orp* 209: 18.
owormaghe m. ns *ovormaghi* 192: 7—8 *ouormaghi* 206: 21 *ouormaghi* 209: 22.
oxe m. ns *(legho)oxe* 208: 24.
open m. komp. *(klocnæ)odens(-dagh)* 182: 14.
opoliorp f. ds l. as *opol iorp* 214: 9.

P.

panter m. as *pant* 186: 10.
paskær fpl. gen. *paschæ* 181: 6 196: 1; acc. *paschær* 186: 6 207: 25 *pascher* 186: 15 *paschær* 185: 1 *pachæ* 186: 20; jfr följ. ord.
paskæ dagher m. as *paschædagh* 183: 9; *paschædagh* 205: 11; ds l. as *pæschæ dagh* 182: 14 *paschædagh* 184: 28 *paschædag* 186: 7 *paschæ[dagh]* 184: 3.
paskæ friper m. as *paschæ frip* 182: 13.
paskæ hælgb f. ds l. as *paschæ hælgh* 182: 4.
penkost f. gs *pencostær* 196: 1.
pinkizdagher m. as *pinkyzdagh* 183: 10.
pløghia f. np *(a-)pleior* 197: 21.
pors m. as *pors* 215: 24.
præster m. ns *prester* 206: 11 *prester* 180: 15 185: 23 186: 5 186: 10 186: 14 187: 5 187: 13 197: 19 205: 15 206: 10 206: 19 206: 20 208: 1 *(læns-)prester* 205: 16; gs *pretest* (läs *prests*) 180: 19; gs art. *prestens* 186: 23; ds *presti* 184: 7 184: 28 *presti* 180: 25 183: 24 183: 27 187: 2 205: 12 213: 6 *presti* 207: 18; ds l. as *prest* 205: 5 *prest* 185: 19 197: 22 205: 7; jfr följ. ord.
præstæstempnæ f. ds l. as *prestastampnu* 205: 16.
prowæster m. ns *prouester* 180: 5; ds *proueste* 180: 10 180: 25 *prouaste* 180: 4.
prøwæ vb 3spip *prøuæz* 202: 14.

pænningar m. np *pænningæ* 206: 21; dp *penningum* 204: 21 (*en-*)*penningum* 213: 12 *pænningum* 207: 5 207: 9 207: 10—11 (*kyrkiu*) *pænningum* 186: 17; ap *penningæ* 179: 10 183: 27 197: 2 197: 2—3 213: 15 (*scot-*)*penningæ* 179: 13 *pænningæ* 206: 19 (*kyrkiu*) *pænningæ* 186: 11 *panningæ* 206: 22; ap art. *penningæna* 204: 23 *pennunghe* 180: 6 180: 11.

R.

ra(r)? se följ. ord.

ramærki n. ds l. as *ramærki* 211: 1.

ran n. as (*iorþæ*)*ræn* 215: 7.

rap n. ds l. as *rad* 186: 11 *rað* 186: 17.

rapæ vb inf. *radæ* 186: 17; 3spi *raþer* 193: 18; 3ppi *crapæ* (läs *rapæ*) 213: 22; 3ppk *raþe* 212: 8.

repæ vb ptptc. nsn *ræt* (smskr. m. föreg. *biug*) 180: 3; dsn *reddo* 196: 13.

riki n. ds l. as (*kononx*)*riki* 209: 4; as art. *rikit* 209: 5.

riuwæ vb inf. *riuucæ* (*vp*) 212: 7; 3ppi *riuwcæ* 183: 1.

ripæ vb 3ppi *ripæ* 211: 10.

rom as *rom* 182: 28.

rowæ f. ap *rouor* 211: 27.

ruf n. ap (*malæ-*)*ruf* 192: 15.

rugher m. as *rugh* 179: 5.

rymæ vb 3spk *rymi* 199: 7 199: 14 199: 23.

ræfsingæ þing n. np *refsingæ þingh* 194: 15.

ræknæ vb inf. *ræcnæ* 186: 5 186: 20.

rænæ vb 3spi *ræner* 209: 25 [*r*]*ænær* 209: 24.

rætlikæ adv. *retlikæ* 187: 8 *rætlikæ* 204: 7 *rætlika* 204: 8.

rætløse n. gp *rætløso* (läs *rætløsæ*) *bolc* 188: 11; jfr följ. ord.

rætløsæ f. ds l. as *rætløsø* 189: 26.

rætter m. as *ræt* 181: 8 186: 2 193: 8 194: 1 196: 7 197: 14 197: 17 199: 11 202: 21 203: 2 203: 3 203: 5 205: 17 206: 13 208: 4 215: 17 *rat* 203: 6 (*hæraz*)*ræt* 202: 19 202: 24 (*konongs*)*ræt* 185: 24 (*konons*)*ræt* 208: 3 (*konongs*)*ræt* 202: 24 (*konongs*)*ræt* 186: 2 (*konongs*)*ræt* 197: 24 208: 2 (*konong*)*ræt* 202: 19 202: 23; ds l. as *ræt* 187: 3 (*konongs*)*ræt* 213: 4 *kononx ræt* 211: 20 (*malseghændæ*)*ræt* 211: 4; as art. (*malseghændæ*)*ræten* 212: 5 *malseghænde rætæn* 211: 5; ap *rætti* 208: 5; ap art. *rætte[næ]* 202: 21; jfr *retløse*, *rætløsæ*.

rætter adj. nsm *retter* 183: 5 *rætter* 195: 5 198: 13 199: 12 *retter* 199: 21; nsf *ræt* 195: 5; asm *rættæn* 210: 14 *rættæn* 204: 24; apn *ræt* 195: 6.

ræpe n. ds (*en-*)*ræpi* 189: 25.

rætæ vb 3spi *røter* 192: 21.

røwæ vb 3spi *røuær* 200: 6 205: 26 206: 1.

røwære m. ap. *røuaræ* 199: 27.

S.

sa vb 3spi *sar* 192: 20 *saar* 206: 26 207: 1.

-saghæ f. gs (*lagh-*)*saggu* 209: 15; as (*fram-*)*saghu* 204: 4 (*lagh-*)*sægghu* 199: 11.

sak f. ns *sac* 180: 21 208: 21 *sak* 180: 24; dp *sacum* 194: 10; as *sac* 185: 7 190: 5 190: 7 193: 6 194: 3 206: 13 212: 13 *saac* 204: 13; ds l. as *sac* 187: 9 191: 13 203: 1 (*piuf*)*sac* 191: 12; as art. *sakenæ* 206: 15 *sakynæ* 181: 4 181: 7; ? *sak* 181: 4; jfr **sakløs**, **saksøke**, **saksøkiænde**.

saker adj. nsm *saker* 189: 14.

sakløs adj. nsm *sacløs* 189: 7 193: 4 193: 7 194: 9 196: 16 203: 11 204: 21 210: 24; npm *sacløser* 212: 25; nsn *sacløst* 190: 14; jfr följ. ord.

sakløst adv. *sacløst* 193: 19 193: 20.

sakløsæ f. obl. *sacløso* 183: 18 200: 5 210: 9 211: 8 *sacløsæ* 196: 15.

saksøke m. ds l. as *sacløckiæ* (läs *sacsøckiæ*) 191: 14.

saksøkiænde m. ds *sacløckiandæ* (läs *sacsøckiandæ*) 180: 22.

sami, **samber** pron. nsn *samæ* 192: 12; dsn *samu* 204: 25; dpn *samu* 203: 18; asf *samu* 206: 15; dsf l. asf. *samu* 214: 11; asn *samæ* 199: 22; jfr nedan.

-samin se **ønsamin**.

samulep adv. *samulep* 188: 10 206: 7 *samuled* 201: 16.

samulund adv. *samulund* 196: 21.

samwistæs vb dep. 3spi *samwistæz* 212: 4; 3ppi *samwistæz* 211: 16.

samæn adv. *samæn* 190: 21 196: 24 196: 28 200: 15 *samen* 196: 25 197: 3 *sæmæn* 210: 23.

sander adj. nsn *sant* 202: 6; asm *sannæn* 195: 18.

sar n. ds l. as *sar* 215: 19; dp *sarum* 203: 18; jfr **saræmal**.

sar adj. nsm *sar* 182: 19 *saar* 203: 17.

sarghæ vb inf. *sarghæ* 208: 22; 3spi *sarghær* 215: 15; 3spti *sargsape* (läs *sarghæpe*) 203: 20.

saræmal n. ns *saræ mall* 199: 17.

satter adj. npm *sæte* 208: 14.

sette num. ord. gsm *sætæ* 197: 7.

sex num. kard. *sex* 211: 20 *sex* 196: 26 196: 27 197: 4 201: 2.

sextan num. kard. se följ. ord.

sextan solidi mp. acc.? *sextan solidos* 197: 23.

sextan ørtogher fp. acc. *sextan ørtogher* 192: 19 *sextan ørtogher* 186: 18 194: 24 195: 4 203: 9 204: 3 210: 1 210: 4—5 210: 15 211: 2—3 211: 27—212: 1 212: 11 212: 15 215: 22 215: 25—26 216: 3 216: 5 *sextan ørtoger* 203: 8 *sextan ortogher* 182: 5—6 *sextan artogher* 179: 8 *sextan arthoger* 180: 22 *sextan ørtogh* 189: 8 189: 15 190: 2 190: 20 191: 16 192: 16 201: 25—202: 1.

sææ vb 3ppk *se* 189: 17.

sial f. as *sial* 207: 14 *siæl* 185: 12; ds l. as *sial* 186: 27 206: 20; jfr följ. ord.

sialæ mæssæ f. ds l. as *sialæ messu* 184: 8.

sialfwiliændæ adv. *sialuilliande* 201: 5.

sialwer pron. nsm *sialuer* 203: 19 *sialwær* 208: 23 *sialwer* 188: 23 188: 24 198: 16 198: 18 203: 2 *sialuer* 186: 8 203: 17; npm *sialwer* 186: 11 190: 15; dsm *soknum* (läs *sialwum*) 181: 2; dsf *sialwi* 198: 15; dp *sialwum* 183: 19.

sighiæ vb. 3spi *sigher* 189: 21 204: 6 (*wiper*)*sigher* 184: 28 *sighir* 193: 2 *sigher* 191: 20 204: 7 208: 8 208: 8 214: 21 *sigær* 187: 7; 3ppi *sigiæ* 183: 21 *siegiaæ* 191: 6 191: 7; ptptc nsn *sakt* 196: 10 *sact* 190: 23.

sin pron. refl. gen. *sin* 185: 5 188: 6 210: 13 213: 20 *sin(i mellin)* 185: 19; dat. *sær* 181: 2 197: 10 198: 13 214: 11 *sik* 185: 5 191: 10 208: 9 *sic* 203: 2 203: 3; acc. *sik* 179: 4 179: 5 179: 5 179: 5 180: 21 181: 1 181: 3 183: 21 184: 24 185: 7 187: 8 189: 21 189: 26 190: 20 190: 24 191: 12 191: 13 193: 2 193: 2 193: 3 193: 4 193: 5 193: 6 197: 12 200: 8 201: 24 204: 7 208: 7 208: 8 211: 2 212: 2 214: 6 215: 12 *sic* 187: 9 190: 7 190: 19 201: 5 201: 19 202: 15 203: 20 204: 7 208: 22; dat. l. acc. *sik* 180: 12 190: 23 205: 6 *sic* 180: 8.

sin pron. poss. refl. gsm *sins* 200: 6; gsf *sinnær* 191: 18; gp *sinnæ* 210: 23 213: 13; dsm *sinom* 181: 2 184: 25 189: 11 196: 12 *sinum* 181: 1 193: 18 205: 21 212: 27

sipnum (läs *sinum*) 205: 20; dsf *sinni* 194: 21 205: 10 207: 8 *sinu* (läs *sinni*) 184: 28; dsn *sinu* 188: 23 189: 25 210: 23 *sinnu* 180: 15 *sino* 189: 9; dp *sinom* 184: 17 *sinum* 213: 12; asm *sin* 186: 2 188: 16 189: 14 189: 18 200: 10 201: 15 202: 21 205: 1 205: 8 208: 4 212: 28 *sinz* (läs *sin*) 196: 26; asf *sinæ* 183: 4 185: 12 186: 7 192: 20 200: 17 206: 8 207: 14 207: 21 207: 22 207: 22 212: 26 215: 15 *sina* 193: 6 194: 8; asn *sit* 189: 11 195: 12 195: 13 195: 14 213: 5 *sith* 200: 7 213: 1 213: 2; apm *sinæ* 199: 16 211: 6 *sina* 189: 13; apn *sin* 189: 3 194: 23; se följ. ord.

sinslæstum adv. *sinslæstum* 206: 6 206: 7.

sitiæ vb 3spi *siter* 180: 18 193: 22 194: 4 *sitær* 188: 13 205: 25 206: 25 211: 9 *siter* 181: 6 188: 18 192: 20 212: 22 214: 7; 3ppi *sitiæ* 194: 7 213: 10.

siu num. kard. *siu* 180: 5 180: 9 180: 21 190: 19 190: 24 191: 9 200: 21 *siu* 190: 1 192: 13 197: 13 211: 2; jfr **siunætter**, **siunættinger**.

siuker adj. nsm *siuker* 185: 17 193: 12 208: 19 (*v*-) *siuker* 185: 12.

siunattædagher m. as *siunattæ dagh* 211: 14—15.

siunde num. ord. se följ. ord.

siundedagher m. ds l. as *syunde dag* 184: 8—9.

siungæ vb 3spi *siungir* 205: 18.

siunætter fp. dat. *siunattum* 211: 7; jfr **siunattædagher**.

siunættinger m. as art. *siunættingin* 188: 25; ap *siunættingæ* 212: 14.

siæng f. as *siæng* 185: 5.

sipæn adv. *sipæn* 187: 26 189: 7 189: 26 191: 13 191: 13 199: 1 205: 18 206: 15 207: 12 209: 12 210: 4 214: 1 214: 19 214: 20 *sipen* 200: 5 204: 21 *siden* 184: 14 184: 18 199: 21 *sipan* 200: 23 *sipæ[n]* 211: 23.

sipæn konj. *sipæn* 186: 28 189: 8 189: 18 195: 7 200: 20 204: 19 206: 9 209: 4 209: 22 211: 13.

skal n. se följ. ord.

skallæ wræt f. ds *scallæ wært* 196: 6.

skarir nom. pr. pl. dat. *skarum* 183: 19 *scarum* 184: 11.

skapi m. ns *scadi* 189: 20; as *scapæ* 189: 15 189: 18 *scadæ* 189: 13 *skadhæ* 200: 10; as art. *skapæn* 214: 5; jfr följ. ord.

skapælös adj. asm. *skapælösæn* 199: 9.

skenæ f. ds l. as *skeno* 215: 19.

skial n. dp *skialum* 209: 2; jfr följ. ord.

skialliker adj. gp *skiallicræ* 199: 19; apm *sciallicæ* 202: 5.

skiallikæ adv. (*v-*)*skiallicæ* 187: 6 ([*v-*)*s*]*kiallicæ* 202: 3.

skialnæper m. ns *skialnaper* 204: 18.

skifti n. ns *skifti* 214: 22 *skipti* 214: 23; as (*iorpæ*) *skipti* 214: 12.

skiftæ vb inf. *spiftæ* (läs *skiftæ*) 186: 22; 3spi *skiftir* 213: 15; 3ppi *skiftæ* 188: 16; 3spk *schipte* 188: 10; 3ppk *skifti* 200: 14 213: 20 213: 24 214: 17 *skipti* 207: 12.

skiliæ vb inf. *skiliæ* 179: 4; inf. recipr. *skiliæs* 206: 9; 3spi *skil* 189: 2 189: 21 204: 13 *schil* . . . (*at*) 185: 19; 3ppip *skiliæs* 183: 1 183: 2 183: 5 *skilias* 199: 1; ptptc npm *skyldir* 190: 21 *skylper* 197: 4 *skyld* 196: 28.

skip n. as *skip* 210: 10.

skiræ inf. *skiræ* 211: 22; jfr **skær**.

skiut n. as *skiut* 200: 1; jfr följ. ord.

skiutæ gærp f. as *skiutæ giard* 211: 9.

skogher m. ds *skoghe* 215: 25 216: 2 *scoghæ* 190: 21; ds l. as (*byæ-*) *skogh* 210: 2; ap *scoghæ* 195: 24; jfr följ. ord.

skoghæ brænnæ f. ns *scoghæ bræne* 190: 17.

skot n. as *skot* 179: 15; jfr följ. ord.

skotpænninger m. ap *scotpenningæ* 179: 13.

skrift f. as *script* 206: 7 *script* 206: 16; jfr följ. ord.

skriftæ brot n. ns *scriptæ brot* 181: 21; as *scriptæ brot* 182: 22 *scriptæ brot* 206: 6; ds l. as *scriptabrot* 206: 18.

skuld f. ns art. *scullen* 189: 1; gs *sculd* 191: 18; as *sculd* 205: 15 206: 22 *sculð* 188: 22 *skyld* 200: 25 *scyld* 214: 7 (*korn-*)*skyld* 214: 12; as art. *sculdinæ* 191: 19 *scullenæ* 188: 24; ap *skuldir* 200: 15 *sculdir* 185: 21; jfr for . . . **skyld**.

skulu vb 3spi *scal* 179: 4 179: 6 179: 9 184: 7 184: 10 187: 13 194: 9 195: 5 195: 19 195: 24 197: 15 197: 19 197: 22 199: 18 202: 4 202: 9 203: 3 205: 16 205: 16 207: 7 208: 26 210: 15 211: 22 212: 16 212: 18 213: 16 214: 24 *skal* 179: 13 179: 14 184: 2 197: 9 200: 1 202: 7 206: 3 208: 5 213: 17 214: 15 *scæl* 185: 9; 3ppi *sculu* 180: 14 191: 14 192: 5 192: 11 194: 15 194: 19 195: 22 196: 6 *skulu* 179: 14 186: 5 186: 6 214: 19 *schulu* 186: 4.

skupæ vb inf. *scupæ* 195: 25 *skudpæ* 202: 5.

skyflæ vb inf. *skyflæ* 203: 14.

skylder adj. nsm *skyller* 208: 10; npm *scyldir* 188: 6 (*iam-*) *skylli* 213: 18; npn (*iam*) *scyld* 188: 2; gsf (*v-*) *skylra* 208: 7; asm *skyllæn* 208: 8; kompar. nsn *scyllere* 182: 26; superl. npm *skyllæster* 213: 25.

skylder adj. nsm (*twæ-*) *skylder* 214: 8.

skyldæ vb inf. *sky[l]dæ* 200: 26.

skæppæ f. ns *skæppæ* 195: 5; np *skæppur* 180: 9; gp *scæpnæ* 180: 5 *scapnæ* 180: 3; as *scæppu* 180: 5 *scappu* 180: 4 180: 7 *scæppiu* 180: 11.

skær adj. se följ. ord; jfr *skiræ*.

skærþorsdagher m. ds l. as *skerþorzdagh* 183: 20.

skæræ vb ptptc asm (*v-*) *skoren* 211: 7.

sla vb inf. *sla* 205: 1; 3spi *slar* 194: 7 202: 17 204: 11; ptptc asf (*v-*) *flæghnæ* (läs *-slæghnæ*) 211: 7.

slatæ f. np (*a-*) *slætor* 197: 21; ap (*a-*) *slator* 203: 10.

sliker pron. dsn *sliku* 204: 25; asm *slikæn* 208: 11; asn *slict* 200: 12 *slic* 188: 8.

slæppæ vb 3spi *slæppir* 210: 11 210: 19.

sokn f. ns *socn* 186: 13 186: 13 (*of-*) *sokn* 212: 14; gs *socn* 186: 17; ds *socn* 186: 6 *scon* 181: 15; ds art. *socninne* 193: 7; as *scon* 181: 12; as art. *socnenæ* 196: 8; ds l. as *sokn* 214: 11; jfr följ. ord.

soknæman m. np *socnnæmen* 186: 25; gp *socnæmanæ* 186: 11 *socnæmænnæ* 212: 8 *socnnæmannæ* 186: 23—24; dp *sconæmanum* 185: 1.

soknære m. ns *socnære* 185: 6.

solæ sæter n gs *solæ sætris* 189: 11 189: 16.

solidus m. ap (sextan) *solidos* 197: 23.

spial n. as (*fræmzimæ*) *spial* (läs *frænzimæ-*) 206: 5; ds l. as (*frænzimæ*) *spial* 206: 17 (*frencimæ*) *spiæl* 182: 25.

spillæ vb ptptc nsm (*v-*) *spilte* 189: 17.

spital n.? gs *spitals* 180: 20; ds *spitali* 180: 25.

sprængiæ ptptc nsm (*v-*) *sprangdr* 189: 18.

standæ vb inf. *standæ* 192: 11 *stande* 184: 10 *stanþæ* 192: 7 192: 8 211: 6 214: 20; 3spi *stanþer* 196: 12 198: 15 *stanþer* 213: 18 *star* 192: 8; 3ppk *stanþe* 201: 21.

stapul se följ. ord.

stapulgærneng f. ds l. as *stapul gerneng* 205: 23.

stawæ vb inf. *stawæ* 196: 14 *stawi* 196: 15; 3spk *stawi* 196: 14.

staper m. ns (*ping*) *staper* 212: 16; as *stap* 196: 27; ds l. as *stad* 211: 25 (*[cøp]-*) *stap* 202: 18 202: 19; ap *stapi* 194: 13 201: 2 209: 6 212: 2 212: 27 213: 4 *stadhi* 200: 9; jfr (*annær*) *stap*, (*i-*) *stadhæ* (*manni*).

stapwi m. as *stapwæ* 204: 1.

stemnudagher m. np *stemnudagher* 195: 26; dp *stemnu-*

paghum 196: 3 *stemnudaghum* 195: 25; as *stæm[p]nu dagh* 204: 24; ap *stamnu pagh* 193: 22—23.

stemnæ f. ds l. as (*presta-*) *stampnu* 205: 16; se följ. ord.

stemnæ vb 3spi *stemnir* 196: 21 *stæmnir* 196: 18.

stialæ vb 3spi *stiæl* 211: 26 215: 9; 3ppi *stialæ* 215: 9.

stikæmæz? as *stikæmæz* 215: 21.

strykæ vb 3spi? (*hup-*) *stryk* (läs *-stryker*) 193: 19.

stæpiæ vb ptptc nsn *stat* 184: 11 *stat* 184: 11 felskr.

subdiakn m. ns *subdiakn* 208: 1.

sum rel. *sum* 74 ggr.

sum konj. *sum* 179: 7 180: 15 180: 16 183: 21 184: 10
184: 16 184: 17 184: 19 185: 14 185: 15 187: 7 187: 26
188: 8 188: 15 190: 23 191: 5 191: 7 195: 16 196: 10
197: 6 198: 18 199: 17 200: 12 200: 13 200: 26 205: 21
206: 17 207: 11 207: 15 208: 6 208: 20 208: 23 210: 10
213: 7 213: 21 214: 1 215: 6 215: 19.

summer pron. apn *sum* 192: 22.

sumær m. as *mizumær* 207: 18; komp. (*mid-*) *sumars (dagh)* 183: 10.

sun m. ns *sun* 187: 18 187: 18 187: 19 203: 12 212: 20;
np *synir* 196: 25 197: 3 215: 21; as *sun* 184: 13; jfr
sunæ barn.

sunnudagher m. ap *sunnudaghæ* 183: 14; jfr *køtsunnu-dagher*.

sunæ barn n. np *sunar børn* 187: 23 *sunæ børn* 187: 22.

swa adv. *swa* 182: 6 182: 6 183: 7 184: 9 184: 19
185: 13 185: 15 187: 7 188: 14 189: 1 189: 12 189: 14
189: 19 191: 4 191: 7 192: 6 193: 18 194: 11 195: 15
197: 6 197: 6 198: 18 199: 17 199: 24 200: 25 204: 22
204: 23 205: 19 206: 16 207: 10 207: 15 208: 6 208: 10
208: 19 209: 21 210: 10 212: 14 213: 7 213: 21 214: 1
215: 18 *sw* 203: 2 *sua* 179: 6 179: 9 180: 14 181: 14
181: 15 181: 16 182: 27 185: 21 *so* 183: 26 184: 2 184: 8
184: 14.

swar n. gp *swæræ* 193: 16.

swæræ vb inf. *swæræ* 194: 10 *swæræ* 196: 21; 3spk
swari 205: 2 208: 23 210: 20.

swen m. ns *swen* 199: 23; as *sven* 205: 1.

swæriæ vb inf. *swæriæ* 200: 17 211: 24; 3spi *swær*
191: 10 191: 11 191: 20 *swar* 200: 23; 3ppi *swæriæ*
202: 7 3spk *swæri* 189: 22 196: 16; ptptc nsm (*vt-*) *soren*

211: 14; dsm *swornom* 214: 5 *sornom* 189: 15; sup. *sworeth* 200: 18 200: 20.

swærp n. ns *swær* 206: 3.

syknt adj. asn *synct* 209: 13.

syn gs l. as (*a-*)*syn* 215: 3.

syniæ vb inf. *synniæ* 206: 10.

synæ vb inf. *synæ* 189: 13 *syna* 189: 18.

systir f. ns *systir* 187: 21 187: 22; gp *systrae* 188: 9 197: 3; as *systur* 194: 8 212: 26 (*guf-*)*systir* 207: 22; ds l. as *systir* 194: 10; jfr följ. ord.

systir barn n. np *systirbørn* 187: 25—26 *systir børn* 187: 25.

syzkini n. np *syzkini* 194: 7 *syskini* 213: 10; gp [*sy*]/*z-**kinæ* 213: 13.

sægn as (*fram-*)*seng* 212: 25 (*fram-*)*sængu* 212: 23.

sæliæ vb inf. *seliæ* 186: 22 *sællie* 186: 25; 3spi *sæl* 203: 7 216: 4 216: 5; sup. (*fran*)*salt* 191: 3.

sækæ vb 3spk *sæki* 211: 6.

sæmiæ f. ds l. as *sæmiu* 211: 3 215: 2.

sæmiæ vb 3spi *sambir* 192: 1.

sænder adv. *sænder* 215: 11.

sændæ vb 3spk *sændi* 189: 10.

særi n. ds (*ful-*)*sari* 215: 15.

særlegher adj. asn *særlect* 203: 8.

sæter n. gs (*solæ*)*sætris* 189: 11 189: 16.

sætiæ vb inf. *sætiæ* 186: 10 199: 16 199: 26 210: 16 212: 7; 3spi *seter* 198: 17.

sættæ vb 3spti pass. *sætiz* 203: 17; 3spti *sætte* 203: 22; 3ppti recipr. *sætoz* 208: 15; ptptc asn *sæt* 204: 15.

sæp f. as art. *sæpenæ* 194: 26.

sæpi n. as *sæpi* 194: 24.

søke m. ds l. as (*sac-*)*lœckia* (läs -*sœckia*) 191: 14.

søkiæ vb inf. *søkiæ* 187: 5 196: 7 197: 11 214: 13 (*vt*) *søkiæ* 197: 9 *søkiæ* 205: 25 *søkiæ* (... *vt*) 203: 2; 3spi *søker* 191: 18 212: 13 212: 14 *søker* 196: 9 197: 12; 3spip *søkæz* 196: 26; 3spk *søke* 188: 23 193: 8; ptptc nsm *sotter* 196: 12; npm *søcter* 196: 24 196: 26 197: 4; npn *soc* 196: 28; jfr följ. ord.

søkiænde m. ds (*sac-*)*lœckiandæ* (läs -*sœckiandæ*) 180: 22.

søre n. se *ezøre*, *twæsøre*.

T.

***takmark** n. gp art. *tacmarkænæ* 202: 18.

takæ vb inf. *takæ* 200: 1 205: 2 210: 1 214: 25 215: 1
takæ (vt) 194: 2 *(in-)takæ* 215: 5 *(vp)takæ* 193: 24;
 3spi *takir* 179: 16 *taker* 194: 9 *taker* 180: 5 185: 1
 185: 4 186: 14 192: 21 195: 10 195: 12 195: 13 195: 14
 200: 16 201: 8 205: 12 210: 9 212: 10 216: 2 *taker (...
 bort)* 202: 12 202: 13 *taker(... in)* 189: 9 190: 1 210: 13;
 3spip *tax* 199: 3; 3spk *taki* 187: 18 187: 20 187: 21
 187: 26 191: 3 194: 12 195: 15 197: 23 197: 24 204: 5
 205: 19 206: 6 206: 16 213: 4 214: 11 *taki (vp)* 211: 11
taki (... vp) 195: 18 *taky* 188: 8 208: 4 210: 8 *tiki* (läs
taki) 208: 11 *tæki* 200: 12; 3ppk *taki* 187: 22 187: 24
 190: 15 212: 20; 3spti *tok* 195: 18 203: 19 212: 12 *(bort-)*
[tok] 202: 15 *(in)tok* 189: 8 189: 13; ptptc nsm *takin*
 185: 6 195: 3 210: 8 212: 12; `nsn *takit* 215: 12; sup.
takit 203: 12 *(bort)takit* 190: 6 *(wid)takyt* 181: 20.

tal n. ds *(man-)tale* 200: 14 *(man)tali* 188: 10.

talæ vb 3spk *tali (til)* 205: 2.

testament n. as *testament* 185: 10.

til adv. *til* 181: 21 184: 11 187: 4 187: 5 189: 10 192: 2
 195: 7 195: 23 196: 10 196: 19 196: 22 200: 2 201: 5
 205: 25 206: 10 208: 9 210: 17 213: 7 213: 15 215: 3
(pær...)til 185: 7 *(pær)til* 211: 5.

til prep. m. gen. *til* 180: 4 180: 6 180: 10 181: 6 185: 5
 188: 3 189: 19 190: 18 191: 18 193: 16 197: 7 202: 14
 203: 4 204: 9 210: 13 210: 18? 214: 12 214: 25 215: 10
 215: 14; prep. m. gen. l. acc. *til* 186: 27 191: 21 192: 12
 197: 23 197: 24 206: 20 210: 3 210: 18; prep. m. acc. *til*
 181: 1 182: 12 182: 14 182: 28 186: 24 187: 9 188: 3
 190: 22 191: 3 191: 16 192: 1 194: 2 196: 24 197: 9
 200: 21 201: 1 201: 2 202: 22 204: 14 204: 17 207: 8
 208: 26 214: 12 214: 12 215: 9; prep. m. dat. 190: 7
 194: 18 200: 3; prep. styr. inf. *til* 201: 24 208: 21; prep.
 styr. rel. *til* 210: 17 213: 18.

til konj. *til* 182: 9 189: 1 203: 6 203: 10 213: 23 *(e)til*
 196: 20 197: 16 *(per)til* 181: 7 199: 11 *(pær)til* 207: 26;
 jfr följ. ord.

tilbiupæ vb 3spi *biuper... til* 201: 5.

tilbæræ vb 3spi *bær til* 185: 14 185: 16 *bert til* 194: 11.

tilkallæ vb 3spk *calli til* 189: 13 189: 16—17.

tilkomæ vb ptptc nsf *til comen* 209: 15.

titalæ vb 3spk *tali til* 205: 2.

timber n. as *timber* 190: 6.

timi m. as *timæ* 186: 5 196: 9 209: 10.

tiu num. kard. *tiu* 213: 23.

tiughu num. kard. *tiughu* 190: 18 *tiughi* 200: 9.

tiunde m. ns *tiundi* 180: 3 180: 5 *thiunde* 179: 6; as *tiundæ* 179: 4 179: 13 180: 18 181: 6 *tiundi* 179: 9 (*houþ-*) *tiundæ* 207: 4—5 (*howod*) *thiunde* 184: 16 (*houþ-*) *tiunþæ* 207: 7 *howoþtiundæ* 184: 18 (*korn-*) *tiundæ* 180: 14 (*howod*) *tiundæ* 184: 10; ds l. as (*howod*) *thiunde* 184: 15; as art. *tiunden* 180: 23.

tiuper n. se följ. ord.

tiuperfæ n. as *tiuperfæ* 189: 5.

tiwiper obls. *tiwip* 197: 16 196: 20.

tiældræ f. se följ. ord.

tiældrubyrþ f. ns. *tiælrubyrð* 197: 21.

tipæ køp n. as *tydæ køp* 179: 14 *thipi køp* 179: 9.

tolf num. kard. *tolf* 202: 5 *tolf* 182: 15 182: 24 182: 26 183: 6 183: 17 185: 2 189: 3 189: 20 189: 22 189: 25 190: 7 190: 20 191: 20 192: 5 192: 15 194: 23 196: 25 197: 11 197: 12 200: 4 201: 11 201: 20 203: 20 204: 9 205: 3 207: 23 208: 9 208: 14 209: 12 211: 18 211: 19 214: 22 215: 16.

tolfte num. ord. se följ. ord.

tolfte dagher m. ds l. as *tolfdæ dagh* 182: 13 *tolfdæ-dag* 182: 3.

tompt f. ns *tomp* 191: 2; ds art. *tomptenne* 191: 4; as *tomp* 191: 3.

trægarper m. as l. ds *treægar* 211: 26 *treagar* 212: 1.

trygger adj. gp *tryigia* 203: 17.

træ n. as (*fryct-*) *træ* 212: 1.

twenne num. kard. *tuenne* 183: 7 *twenn[e]* 201: 16 *twenne* 192: 12 *t[wen]/ne* 192: 10.

twer num. kard. nm *twer* 186: 4 196: 6 196: 9 215: 10 *twe* 192: 6; nn *tu* 183: 1 194: 15 207: 24; gen. *tweggia* 201: 20 *twægia* 188: 3 *tuiogæ* 203: 21 *twægogia* 189: 3 *tweggia* 190: 8 (*annet-*) *tiggia* 206: 11; dat. *twem* 208: 14 215: 10 *twem* 200: 17 214: 22 215: 12; am *twa* 205: 24 *tua* 187: 20 187: 21 187: 23 187: 24 *tuæ* 187: 18 *twa* 196: 5; af *tuær* 185: 19 *tuær* 183: 23 *tua* 197: 2; an *tu* 196: 18.

twæfalder adj. asn *twæfalt* 182: 24; apn? *twæfal* 211: 19.

twægilder adj. nsn *twegilt* 204: 12.
twæskylder adj. nsm *twæskylder* 214: 8.
twæsøre n. se följ. ord.
twæsøres eper m. np *twæsøres eper* 191: 10.
tylft f. dp *tylfttum* 215: 12 *tylftum* 200: 17; ap *tylftir* 183: 7 *tylftir* 192: 10 *tylftyr* 201: 17.

U.

vbarper ptptc adj. nsm *vbarper* 189: 17.
vbipin ptptc adj. nsm *vbidin* 199: 13.
vdæmder ptptc adj. dsn *v dæmdo* 205: 25.
vgifter ptptc adj. nsm *vg[i]ftir* 203: 12; nsn *vgift* 184: 16; asf *vgiftæ* 194: 8.
vgilder adj. nsm *vgilðr* 208: 24; nsf *vgil* 214: 16; nsn *vgilt* 204: 12 204: 16; npm *vgiller* 190: 13.
vhemol adj. asf *vhemulæ* 216: 4; asn *vhemmolth* 207: 14; apn *vhemol* 216: 5; se följ. ord.
vhemolth adv. *vhemmolth* 205: 2.
vilder ptptc adj. asn? *vilt* (läs *viltu*) 209: 17.
vklandæper ptptc adj. dsn *vclandapo* 209: 18.
vkæ f. gp *vcnæ* 182: 3.
vlowændes adv. *olouenþæs* 200: 1—2.
vm adv. *vm* 202: 6 208: 14.
vm prep. m. acc. *vm* 179: 4 179: 5 179: 5 179: 5 179: 12? 180: 18 180: 18 180: 20 181: 6 181: 8 183: 17 183: 20 184: 10 185: 9 185: 9 185: 20 185: 21 189: 2 189: 5 190: 22 193: 15 193: 22 194: 4 194: 15 194: 16 194: 16 195: 6 199: 11 204: 10 204: 14 204: 19 205: 11 207: 18 207: 25 208: 13 209: 13 209: 14 211: 9 211: 10 214: 7 214: 9: se följ. ord.
vbuzman m. ns *vbuz man* 200: 19; ds *vbuzmanni* 206: 14—15 *vm[buz manni]* 181: 11; as *vbuzman* 210: 14.
vbup n. as *vbup* 199: 16; jfr föreg. ord.
vmfærþ f. ns *vmfærþ* 198: 23; ds l. as *vmfærþ* 193: 11 208: 17.
vndir prep. m. acc. *vndir* 199: 1; m. dat. l. acc. *vndi* 187: 10 193: 2 193: 3 193: 5.
vndæn adv. *vnþæn* 206: 14.
vnger adj. kompar. asm *yngrí* 194: 8; sup. nsm *vngsti* 200: 13.

- vp** adv. *vp* 194: 5 204: 15; se följ. ord.
vpbæræ vb 3spti *vp bar* 214: 2.
vpdømæ vb inf. *vp dømæ* 202: 7; 3spk *døme ... vp* 192: 3.
vpgialdæ vb 3spk *giælde vp* 181: 3.
vphængiæ vb 3spk *hænge vp* 209: 12; 3spk *hange vp* 200: 4.
vp riuwæ vb inf. *riuue vp* 212: 7.
vptakæ vb inf. *vp takæ* 193: 24; 3spk *taki ... vp* 195: 18 *taki vp* 211: 11.
vsiuker adj. nsm *vsiuker* 185: 12.
vskiallikæ adv. *vskiallicæ* 187: 6 [*vs*]/*kiallicæ* 202: 3.
vskoren ptptc adj. asm *vskoren* 211: 7.
vskylder adj. gsf *vskylra* 208: 7.
vslæghin ptptc adj. asf *vflæghnæ* (läs *vslæghnæ*) 211: 7.
vspilter ptptc adj. nsm *vspilter* 189: 17.
vsprængder ptc adj. nsm *vsprangdr* 189: 18.
vt adv. *vt* 180: 22 203: 11 204: 3 204: 23 205: 27 209: 1 211: 1 215: 1 *vm* (läs *vt*) 200: 25; jfr följ. ord.
vtbyr m. se följ. ord.
vtbyæman m. np *vt biæmæn* 210: 25.
vtfærp f. se följ. ord.
vtfærpæ dagher m. ds l. as *vt færdæ dagh* 184: 6—7.
vtgøræ vb 3spk *gøre vt* 193: 23 194: 5.
vti adv. *vti* 212: 11 212: 17 213: 23 *vte* 186: 27.
vtkomæ vb ptptc npn *vt comen* 188: 2.
vtlatæ vb 3spk *lati ... vt* 189: 14 *late ... vt* 189: 16.
vtlænzker adj. nsm *vtlænzker* 204: 15 *vt lænzker* 210: 6; nsf *vt lænzck* 208: 11.
vtsoeren ptptc nsm *vt soeren* 211: 14.
vtsökiaæ vb inf. *vt sökiaæ* 197: 9 *sokiaæ ... vt* 203: 2—3.
vttakæ vb inf. *takæ vt* 194: 2.
vtæn prep. m. acc. *vtæn* 187: 6 192: 17 199: 27 204: 24 207: 3 208: 25 210: 14 *vtan* 200: 19; prep. m. dat. l. acc. *vtæn* 184: 21 185: 24 186: 11 186: 17 186: 23 194: 3 194: 19 204: 24 206: 2 209: 4 211: 14 212: 8 215: 2 215: 5 *vtan* 206: 4; jfr *vtænlanz*, *vtæn wip*.
vtæn konj. *vtæn* 180: 15 183: 28 186: 24 189: 2 190: 14 193: 15 200: 2 201: 23 202: 22 203: 14 205: 6 207: 19 208: 18 209: 1 209: 19 211: 12 *wtæn* 181: 21 *vtan* 193: 13 *vt[æn]* 192: 11.
vtæn lanz adv. *vtæn lanz* 209: 19 213: 19.
vtæn wip adv. *vtæn wip* 206: 26 *utæn wip* 207: 1.

W.

wald n. ds l. as *valð* 205: 7; as art. *vallet* 181: 22; jfr följ. ord.

waldføræ vb 3spi *wald fører* 209: 5.

waldæ vb 3spi *walðr* 207: 25.

wanfør adj. nsm *vanfør* 203: 2.

war f. as *war* 194: 16 204: 10 214: 13; jfr **warping**.

war pron. poss. dp *varum* 182: 17—18; komp. *varæ* (*fru dagh*) 183: 11.

wargher m. se följ. ord.

warghæ garper m. ap *warghæ garpæ* 195: 22—23.

warghæ næt n. as *warghæ næt* 195: 24.

waræ fru dagher m. as *varæ fru dagh* 183: 11.

waræ vb ptptc nsm (*lag-*) *wæræper* 195: 7.

warping n. dp *warpingum* 200: 16.

warpæ vb 3spk *warpe* 210: 10.

wigiæ vb inf. rec. *wigiæs* 206: 8 207: 24; 3ppi rec. *wigiæs* 207: 26.

wilder adj. nsm *wilpir* 203: 10.

wili m. as (*vrez-*) *vilicæ* 204: 14; obl. s. *wilicæ* 201: 24 204: 24 212: 8 *wilicæ* 215: 5 *willicæ* 186: 24 (*vrez-*) *vilia* 204: 11.

wiliæ vb 3spi *wil* 185: 12 187: 9 189: 12 189: 19 193: 7 193: 10 194: 1 196: 13 196: 15 196: 15 197: 9 199: 15 200: 17 201: 18 205: 3 206: 11 208: 16 214: 15 *vill* 183: 25 *will* 183: 28 187: 13 200: 22 206: 8 208: 12; 3ppi *wilicæ* 186: 19 207: 24; 3spk *wili* 193: 13 211: 12 *vili* 207: 19 208: 18; ppte adv. (*sial-*) *uilliande* 201: 5.

win m. se **wingiæf**.

wingi m. as (*ørnæ*) *wingæ* 197: 3.

wingæf f. as *wingæf* 194: 9 *vingicæf* 212: 21 *uingru* (läs *uingæu*) 198: 19.

wingæ vb ptptc npm *wingaper* 207: 6.

winnæ vb inf. *winna* 209: 11; 3spi *windir* 200: 24; 3spk *vinni* 200: 4 *winni* 208: 9; 3spti *wan* 200: 25; ptptc nsm (*for-*) *wnnin* 181: 18.

winter m. np *winter* 213: 23

wirpi n. ns (*ful-*) *wirpi* 191: 20 191: 21 (*ful*) *wirpæ* 192: 2.

wirpæ vb 3spip *wirpis* 210: 17.

wis adj. nsm *wist* (läs *wiss*) 200: 19.

wisæ f. as (*apr[u]-*) *uisu* 202: 18.

wisæ vb 3spi *wisar* 205: 1 *wise* 201: 14.

wissæ f. ns *wissæ* 213: 24.

wistæs vb dep. 3spi (*sam-*) *wistæz* 212: 4; 3ppi (*sam-*) *wistæz* 211: 16.

witni n. gs *withnis* 204: 9; dp *witnum* 189: 4 200: 26 201: 10 201: 20 203: 21 204: 2 *withnum* 190: 8 192: 5 192: 10 192: 15—16 196: 18 208: 14 209: 2 214: 22 *vitnum* 198: 18; as *withni* 192: 6; ap *witni* 203: 18.

witæ vb 3spip *witiz* 190: 17 213: 2; 3spk *witi* 194: 22 208: 14 *viti* 214: 22.

wixl f. ds l. as *fyxl* (läs *vixl* l. *vyxl*) 183: 26; jfr följ. ord.

wixlæ lius n. ds l. as l. ap *vixlæ lius* 183: 24.

wizorp n. as *wizorp* 209: 21 209: 23 *witzorp* 204: 8; ds l. as *wizorp* 209: 18.

wip(er) adv. *wip* 186: 13 192: 22 195: 3 200: 3 200: 8 210: 8 212: 12 213: 2 *wið* 189: 8 *wiðr* 191: 20 (*vtæn*) *vip* 206: 26 207: 1; jfr följ. ord.

wip(er) prep. m. dat. *wip* 204: 25 *vip* 206: 14 *wið* 191: 6; prep. m. acc. *wip* 200: 7 203: 22 206: 8 214: 10 *vip* 206: 9; prep. m. dat. l. acc. *wip* 209: 18 *vip* 191: 14; jfr *wiperdelæ*, *wipersighiæ*, *wiptakæ*, *wipwæræ*.

wiper m. as art. *wipin* 214: 10 214: 11; ap (*allen*) *wipu* 195: 2.

wiper delæs vb dep. 3ppi *delæz wiper* 188: 1.

wiper læghe n. as *wiper læghe* 204: 1—2; as art. *wiperleghet* 204: 3.

wipersighiæ vb 3spi *wiper sigher* 184: 28.

wiptakæ vb sup. *wid takyt* 181: 20.

wipwæræ vb 3spti *wip waro* 203: 21 208: 15 214: 23; 3sptk *wip waræ* 198: 18; sup. *wip wærit* 198: 17.

wranger adj. asf *frangæ* (läs *vrangæ*) 204: 4.

wrækæ vb 3spi *wraker* 181: 11 181: 13 194: 12 *wreker* 181: 14 *wærker* (läs *wræker*) 196: 3; 3ppk *wærki* (läs *wræki*) 195: 25 *wrækin* 196: 10.

wrezwili m. as *vrezvilicæ* 204: 14; ds l. as *vrezvilicæ* 204: 11.

wræt f. ds (*scallæ*) *wært* (läs *wræt*) 196: 6.

wægher m. ns (*almennix*) *wægher* 190: 13 (*makæ*) *wægh* 190: 12; ds l. as (*almannæ-*) *wægh* 190: 11 (*quærncæ*) *wægh* 190: 11 (*kyrkiu*) *wægh* 190: 11 (*lanz-*) *wægh* 190: 11; ap *wæghæ* 190: 10; jfr **wægnæ**.

wægiæ vb 3spi refl. *wægis* 206: 14.

wægnæ circumpos. m. gen. (*af...*) *wægnæ* 199: 22 *af*

... *væcne* 181: 22; m. ap av poss. pron, (*af...*) *wæcne* 199: 16.

wæriæ vb inf. *wæriæ* 197: 22 200: 17 200: 21 201: 6 201: 10 201: 19; 3spi *wær* 191: 12 191: 13; 3spk *wæri* 183: 21 184: 24 185: 7 189: 3 190: 19 190: 20 190: 24 193: 20 200: 8 201: 19 203: 20 208: 22 211: 1 212: 2 214: 5 *væri* 180: 21 181: 1 *weri* 197: 12 *wære* 189: 26 *wærcæ* 202: 15; 3spk refl. *wæris* 213: 3; 3ppk *wæri* 215: 12 *wæru* (läs *wæri*) 190: 7; 3spti *warþæ* 200: 24 *wærþe* 200: 22; ptpte nsf *uarþ* 202: 8; sup. *wært* 181: 3.

wærk n. ap (*firnæ-*) *wærc* 182: 27.

wærki n. gp (*dax-*) *wærcæ* 214: 13; as (*dax*) *wærki* 205: 22.

wærkæ vb 3spi *wærkir* 196: 3; 3spk (*a-*) *wærke* 200: 22.

wærknæþer m. as (*thwærcæ*) *wercnæd* 183: 15.

wæræ vb inf. *wæræ* 192: 2 193: 3 194: 15 194: 19 196: 6 197: 20 201: 22 201: 24 204: 7 208: 8 208: 10 212: 17 212: 18 *væræ* 186: 4; 3spi *ær* 180: 4 180: 9 181: 21 182: 5 182: 9 182: 10 182: 26 183: 14 184: 22 185: 14 185: 20 186: 8 186: 28 186: 28 187: 4 187: 10 187: 14 187: 19 187: 20 187: 22 187: 23 187: 25 188: 23 188: 23 189: 1 189: 7 189: 17 189: 21 191: 19 191: 20 192: 1 192: 3 192: 19 192: 23 195: 7 195: 23 196: 10 196: 12 197: 20 198: 14 198: 14 198: 18 198: 20 198: 20 198: 22 199: 17 199: 20 200: 19 202: 6 202: 8 203: 1 204: 19 204: 20 206: 9 206: 23 206: 26 207: 1 207: 12 207: 16 208: 10 208: 25 209: 12 209: 14 209: 15 209: 19 209: 23 210: 6 211: 14 211: 16 211: 25 212: 20 213: 7 213: 16 213: 16 213: 23 214: 16 214: 18 214: 24 215: 12 *er* 184: 16 202: 8 206: 2 208: 9 208: 19 (*mad*) *er* 183: 5 *en* (läs *er*) 203: 12 *ar* 180: 3 *æn* (läs *ær*) 179: 10; 3ppi *æru* 187: 18 188: 2 188: 5 188: 7 190: 21 195: 26 206: 21 207: 6 207: 24 212: 9 213: 18 213: 20 213: 25 *eru* 192: 2 *aru* 185: 16 190: 12 207: 2; 3spk *se* 187: 7 189: 14 193: 15 201: 23 202: 22 209: 1 209: 19 *wæri* 181: 7 188: 26 189: 7 190: 13 192: 9 193: 7 193: 19 194: 8 196: 8 196: 16 203: 11 204: 16 206: 1 210: 24 214: 7 215: 4 *wari* 193: 4 204: 12; 3ppk *wæri* 186: 20 *wari* 212: 25 *si* 179: 11; 3spti *war* 184: 11 184: 15 189: 20 200: 27 207: 11 *var* 187: 7 *wart* 190: 23; 3ppti *waro* 187: 26 207: 11 208: 13 (*wip*) *waro* 203: 21 208: 15 214: 23; 3sptk (*wip*) *waræ* 198: 18; sup. (*wip*) *wærit* 198: 17.

wærþer adj. nsn *wært* 207: 16.

wærpæ vb 3spi *wærþer* 200: 3 200: 6 200: 7 *wærþer* 202: 18 203: 17 *wærðr* 199: 8 *war[þer]* 202: 2 *verder* 182: 18 182: 19 *warþer* 210: 8 *wærþer* 193: 18 202: 20 212: 12 *wærþer* 185: 5 195: 3 213: 2 *wærðr* 181: 10 190: 22; 3ppi *wærþæ* 215: 11; 3spti *warþ* 212: 5.
wætti n. ds *wætti* 196: 13.

Y.

yrkiæ f. as (*a-*)*yrkiu* 203: 10.

Æ.

æftir adv. *æftir* 188: 5 189: 1 197: 13 *æfrtir* (läs *æftir*) 202: 7.

æftir prep. m. dat. *æftir* 200: 14 207: 13 *aftir* 198: 21 *æfti* 210: 17 *afti* 188: 10; prep. m. acc. *æftir* 183: 17 185: 1 188: 25 *æfti* 194: 16 *aftir* 193: 22; prep. m. dat. l. acc. *æftir* 182: 3 182: 13 183: 24 183: 27 191: 5 [*æ*]*ftir* 214: 17; prep. styr. bisats *aftir* 211: 7; jfr följ. ord.

æftir konj. *æftir* 190: 14.

æggiaþer adj. dsm (*en-*)*æggiaþem* (läs *-æggiaþom*) 215: 17.

ældri adj. komp. nsm *edpre* (läs *elpre*) 194: 7; superl. nsm *ælsti* 200: 13.

ælf f. gs *alwær* 197: 16 *ælwær* 196: 20.

æltæ vb 3spi *æltir* 212: 26.

æng f. as *æng* 211: 7 *eng* 210: 1; ds l. as *æng* 204: 10; ap *ængiær* 191: 2.

æpli n. as *æpli* 211: 26.

ær rel.? *ær* 181: 3.

ærþ f. ns art. *ærþen* 184: 17; jfr följ. ord.

ærþær bolker m. ds l. as *ærþæ* *bole* 187: 16.

ært f. ap *örter* (läs *ærter*) 211: 26.

ærwæ vb inf. *ærwæ* 213: 19; 3spi *eruir* 185: 15 *ærwir* 207: 3; ptptc asf *ærþæ* 208: 18; sup. *ærft* 213: 10.

æt f. ns art. *ætten* 211: 12; jfr följ. ord.

ættær bot f. as *ættær* *both* 196: 24.

ætæ vb 3spi *æter* 184: 21 *eþer* (läs *eter*) 181: 19.

Ø.

øre m. ds *almenninx* *øre* 194: 21; dp *ørom* 208: 19 *øram* (läs *ørom*) 193: 11; as *øre* 190: 15 196: 4 205: 24 (*almenniz-*)*øre* 210: 13—14 (*almenninx*)*øræ* 194: 5 (*al-*

menninx)ore 194: 5; *ap* *øræ* 182: 15 182: 25 182: 26
193: 24 194: 3 196: 5 196: 25 196: 26 196: 27 196: 28
197: 1 197: 4 200: 14 205: 24 211: 18 211: 19.

ørnæwinge m. as *ørnæwingæ* 197: 3.

ørtogh f. as *-ørtogher* 192: 19 *ørtogh* 184: 7 196: 4
197: 1 197: 5 *artogh* 179: 11 183: 26; *ap* *-ørtogher* 186: 18
194: 18 194: 22 194: 24 195: 4 195: 8 195: 19 203: 9 204: 3
210: 1 210: 4—5 210: 15 211: 2—3 211: 27—212: 1 212: 11
212: 15 215: 22 215: 25—26 216: 3 216: 5 *-ørtoger* 203: 8
-artogher 179: 8 *-artogher* 183: 16 *-arthoger* 180: 22
-ørtogher 182: 5—6 *-orthoghær* 179: 16 *ørtogh* 183: 23
197: 2 *-ørtogh* 189: 8 189: 15 190: 2 190: 20 191: 16
192: 16 201: 25—202: 1 *-orthtog* 181: 4.

øzlæ f. ns. (*bol*)*øzlæ* 192: 20 192: 23; *ds* l. as (*bol*)*øzlø*
192: 19.

øpe adj. indekl. *øpe* 190: 4.

p.

pa adv. *pa* 63 ggr, *pæ* 192: 2 *tha* 200: 24 *da* 187: 10.

pa konj. *pa* 186: 27 187: 4 188: 15 194: 1 197: 11 198: 16
199: 8 203: 22 205: 5 207: 6 207: 11 211: 9 213: 6.

paghær adv. *pagær* 213: 20.

paghær konj. *paþghær* 198: 20.

penne pron. indef. npm *þessir* 195: 26 *þessi* 191: 14
thæssi 191: 9; dsm *þessum* 184: 2; dsn *þæssu* 194: 18
þéssu 179: 7; dp *þessum* 183: 16 *þænnæ* (läs *þæmmæ*)
196: 3; asn *þettæ* 182: 17 184: 11; apm *þæssæ* 190: 10;
apn *tessi* 197: 21.

pianistæ f. as *pianesto* 205: 12 *pianosto* 207: 25
diænestu 186: 7; *gs* l. as *piænesto* 206: 10; jfr följ. ord.

pianistu man m. ns *pianosto man* 201: 22 *piænesto-*
mæper 195: 16.

pighiæ vb 3spi *pighir* 209: 22.

ping n. *gs* *þings* 203: 4; *ap* (*lanz*)*ping* 193: 4; *ap*
þing 216: 5; jfr följ. ord.

ping n. ns (*hæraz-*)*ping* 194: 16 (*hæraz*)*ping* 212: 18;
np *þingh* 194: 19 (*ræfsingæ*)*ping* 194: 15; *gs* *þings*
203: 4; *ds* *þingi* 203: 1 (*lanz-*)*þingi* 202: 5 215: 4 *þinge*
195: 5 *þing[i]* 201: 21; *ds* l. as (*fiarpungx*)*ping* 212: 23
(*fiarpiunx-*)*þingh* 199: 18—19 (*hæraz-*)*ping* 212: 24
(*hæraz-*)*þingh* 199: 18 (*høsth-*)*ping* 200: 18 (*lanz-*)*ping*
193: 2 (*lanz-*) *þingh* 197: 15 199: 11 199: 18 211: 17;

dp (*war-*)*pingum* 200: 16; as (*hærcæz*)[*ping*] 191: 21
 (*hærcæz*)*pingh* 197: 10 (*lanz-*)*ping* 192: 1 (*lanz-*)*thing*
 187: 9 (*la[nz]*)*pingh* 197: 10; ap *ping* 216: 5 (*lanz*)
pingh 193: 4 (*lanz*)*ping* 196: 18; jfr följ. ord.

pingstaper m. ns *ping staper* 212: 16.

pinge vb 3spi *pinge* 205: 6.

piufsbót f. ap *piufs bōter* 210: 19 215: 13.

piufssak f. ds l. as *piufs sac* 191: 12.

piuft f. ns *piuft* 202: 22; gs *piuft* 210: 19 215: 10;
 ds *piuft* 209: 11.

piuuer m. ns *piuuer* 188: 20 210: 17; np *piuuer* 215: 10;
 ds (*huinsku*) *piuui* 210: 11 (*hwinku*) *kiuui* 210: 20;
 as *piuf* 209: 11 215: 14; ap *piuue* 209: 8 *tiuue* 199: 27;
 jfr föreg. ord.

po adv. *po* 189: 16; jfr följ. ord.

po hwaro adv. *po hware* 206: 20—21.

poliker pron. indef. nsf *polic* 208: 25.

polæ vb 3ppi *pelæ* (läs *polæ*) 196: 8; sup. *polt* 209: 16.

porsdagher m. as (*hælg hæ*)*porsdagh* 183: 10; (*sker-*)
porzdagh 183: 20.

poræ vb 3spi *por* 203: 2.

pot adv.; se följ. ord.

pot hwaro adv. *peth waro* (läs *pet hwaro*) 196: 16.

prang n. ds l. as *præng* 184: 21.

prenne num. indekl. *prenni* 179: 8 *prenne* 182: 5 186: 18
 194: 13.

pretiughunde num. ord. ds l. as *þretiughunde* [dag] 184: 9.

prettan num. kard. *þrettan* 195: 20.

prir num. kard. dat. *prim* 190: 5 190: 5 209: 16 209: 17
prym 214: 4; am *preæ* 193: 22 193: 24 194: 3 194: 13
prea 201: 2 209: 6 213: 4 *pre* 187: 14 212: 2 212: 13
 212: 27 *þreæ* 196: 28 197: 1 197: 23 200: 9; af *þreæ*
 181: 13 182: 8 182: 20 182: 20 182: 22 182: 24 182: 27
 183: 2 183: 3 183: 6 183: 7 183: 20 185: 2 186: 16 189: 8
 189: 14 190: 2 190: 18 190: 20 190: 23 191: 16 192: 16
 194: 24 195: 4 199: 7 201: 8 201: 9 201: 12 201: 13
 201: 17 201: 25 202: 13 202: 13 203: 7 203: 9 204: 3 204: 5
 204: 22 205: 8 205: 18 205: 27 206: 12 207: 23 209: 24
 210: 1 210: 4 210: 15 211: 2 211: 20 211: 27 212: 2
 212: 11 212: 15 212: 24 213: 5 213: 8 214: 4 215: 14
 215: 18 215: 22 215: 25 216: 3 216: 4 216: 5; an *pry*
 193: 4 209: 20 209: 22 214: 4.

pripi num. ord. nsm *pripi* 186: 4 196: 1; asm *pridiæ*

182: 25 *þridæ* 181: 14; asf *þriþiæ* 205: 9 205: 13 *þriþia* 201: 3 204: 6 209: 10 213: 9 *þriþiu* 186: 19; obls. n. *þryþæ* 197: 15.

þriþiunger m. ds *þriþiung* 205: 20; as *þriþiung* 187: 19 187: 20 187: 22 187: 23 187: 25 188: 3 208: 16 *þriþiung* 193: 10.

þryswar adv. *þryswar* 187: 4 206: 9.

þryzkæ f. gs *þryzku* 206: 3 *þryzky* 181: 11.

þræl m. ns *þrel* 192: 8.

þrængiæ vb 3spi *drængir* (läs *þrængir*) 201: 24.

þwæræ wærknæþer m. as *thwæræ wercnæd* 183: 15.

þy adv. *þy* 179: 11 *thy* 194: 9.

þy barn n. np *þy barn* 184: 8.

þæn art. nsm *þæn* 200: 13 200: 13; dsn *þe* 212: 24.

þæn pron. dem. nsm *þæn* 185: 7 189: 2 211: 5; nsf *þe* 201: 7 213: 5; nsn *þæt* 185: 14 186: 24 188: 23 189: 7 192: 12 192: 19 192: 22 198: 18 198: 20 198: 20 198: 22 199: 20 200: 21 201: 10 201: 23 202: 22 204: 14 204: 16 206: 23 207: 25 209: 12 212: 14 213: 2 214: 18 *þet* 182: 26 190: 6 207: 16 209: 1 *þat* 181: 20 197: 20 198: 14 198: 14; npn *þer* 186: 5 186: 12 188: 16 190: 5 191: 5 191: 6 192: 7 196: 8 202: 6 213: 20 *þe* 196: 9 201: 20 208: 13 213: 19 *þæ* 200: 20 *þær* 208: 15; npf *þær* 207: 2 *þer* 185: 16; npn *þe* 188: 2 198: 24 207: 26 *þer* 184: 16 *þer* 183: 5; gsn *þæs* 196: 9 *þæss(i mellum)* 205: 6; gp *þærræ* 180: 10 191: 4 194: 17 197: 5 206: 7 206: 23 211: 1 211: 3 213: 19 214: 21 215: 21 *þærra* 204: 8 *þerræ* 185: 15 188: 14 196: 19 204: 18 206: 24 207: 25 213: 21 *þerra* 184: 16 196: 26 213: 11 *þærre* 196: 27 *þer* (läs *þerræ*) 192: 9; dsm *þærn* (läs *þæm*) 206: 11; dsn *þy* 195: 18 207: 25 210: 10; dp *þem* 192: 1 201: 6 205: 7 209: 6; asm *þæn* 199: 14 *þen* 180: 20; asn *þæt* 186: 18 187: 13 199: 6 199: 13 204: 2 210: 4 210: 9 214: 15 *þet* 179: 9 180: 21 188: 19 195: 24 200: 2 207: 12 *þat* 199: 18; apm *þem* 189: 2 189: 21 193: 24 196: 8 196: 10 204: 14 205: 19; apf *þem* 179: 16; apn *þem* 179: 14 179: 15 195: 6; asn l. apn *þy* 188: 15.

þæn pron. determ. nsm *þæn* 189: 1 199: 8 199: 14 199: 23 199: 24 200: 17 200: 22 203: 20 204: 2 208: 22 208: 25 209: 21 210: 6 210: 9 211: 24 212: 5 212: 14 *þen* 183: 3 183: 5 190: 4 193: 24 194: 25 194: 26 196: 8 196: 21 199: 6 199: 14 204: 8 205: 2 213: 19 *þan* 205: 11; nsf *þe* 206: 26; nsn *þæt* 185: 23 190: 12 198: 21 204: 12 204: 12

204: 16 215: 4; npm *per* 195: 22 195: 23 215: 11 *pe* 212: 9 213: 25 *pir* 179: 12; npn *pe* 207: 24; gsm *pes* 181: 21; dsm *pem* 180: 11 181: 4 191: 11 206: 22 213: 22 215: 25 *dæm* 186: 8; dsn *py* 182: 9 188: 14 208: 1 210: 11 210: 17 *dy* 184: 15; dpm *pem* 180: 7 186: 12 196: 7 204: 13 207: 5 207: 9 208: 14; asm *pæn* 199: 9 200: 21 205: 3 208: 26 *pen* 184: 22; asf *pe* 203: 17 206: 13 208: 17 *pi* 202: 6; asn *pæt* 192: 2 192: 17 195: 3 201: 1 201: 19 202: 14 206: 1 208: 13 210: 9 212: 11 *pet* 181: 3; apm *pa* 182: 5; apf *pem* 195: 19.

pær rel. part. *per* 186: 12 186: 14 196: 6.

pær adv. *pær* 185: 20 191: 21 195: 23 202: 6 202: 8 202: 10 202: 20 202: 21 207: 9 *pær* 179: 12 *per* 182: 18 187: 14 192: 1 202: 7 212: 17 214: 6 *par* 214: 23; jfr följ. ord.

pær a adv. *pær*... *a* 194: 3 204: 13 215: 3 215: 16—17.

pær af adv. *pær*... *af* 204: 5 207: 4—5 207: 7 *pær*... *af* 201: 8 *bær* (läs *pær*)... *af* 201: 11—12.

pær firi adv. *per*... *firi* 182: 19.

pær næst adv. *pær næst* 197: 1 197: 1 197: 2 *par næst* 197: 5.

pær til adv. *pær*... *til* 185: 6—7 *pær til* 211: 5.

pær til konj. *pær til* 181: 7 199: 11 *per til* 207: 26.

Korr. noter. Anmärkningen s. 24 rad 4—12 utgår. Då (*til*) *næstu* (*by*) 200: 3—4 såsom på de föregående raderna sagts, måste läsas *næstum*, är det väl riktigast att uppfatta både *pæssu* 194: 18 och *nempdine* 190: 7 såsom dat. De ha så betecknats i Ordskatten.

Till anmärkningen s. 18 rad 9—11 nedifrån bör tillfogas, att *gh*-bortfall framför *ð* är belagt också i Lyd. genom *bols brypi* 209: 24 för *bols brygpi*.

PD 1503

, 59

v. 13

ALF Collections Vault

3 0000 097 416 717